

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

JO. GEORGII de KULPIS, 3.

COLLEGIUM
GROTIANVM,

SUPER JURE BELLII AC PACIS.

ANNO clō lbc. LXXXII.

IN ACADEMIA GIESSENSI

XV. EXERCITATIONIBUS,

primū institutum,

Editio Quarta.

M. Schm

STUTGARDIÆ,

Typis & sumptibus, MELCHIORIS GERHARDI
LORBERI. Google

Præfatio Primæ Editionis, de instituto Auctoris.

Qualemunque hunc libellum *Collegii*, si fortè non satis latino, recepto tamen inter Eruditos, suæque significationis mensuram faciliè cuivis expressuro, nomine insignire placuit, quòd sic argumentum illius, ac omnem institutæ tractationis rationem, primo velut intuitu cognosci posse, æstimaveram : cùm, quæ in Studiorum Universitatibus Collegiorum, ut vocant, sit indoles, & cui proposito illa serviant, apud commune etiam literatorum vulgus satis superque constet. Inde quoque vim suam mutuabitur, si quid defendi aut excusari opus habeat, quicquid est hoc scriptiois, ad quam sanè non meapte sponte accessi, sed Commilitonum rogatu tractus sum; cùm enim *Hugonis Grotii, de Jure Belli ac Pacis libros*, nobilissimis quibusdam Academix nostræ Juvenibus, privatis scholis exponerem, ac more meo summa dictorum capita in theses redigerem concisiores, super quibus ordine certo Disputationes deberent institui, ut, si quid in recitationibus nostris dubii superfuerit, aut penitus manserit intactum, id heic expediretur supplereturque, desiderarunt aliqui ex his, qui Disputantium numero interesse cupiebant, ad calamum quædam ipsis dictarem, quorum subsidio in priorem harum rerum notitiam possint venire. Non defui petitionibus istis, semel atque iterum, quam

A

quam aliàs de more isto , quo ferè nil aliud , quàm ut discentium lassentur digiti , efficitur , non admodum magnificè sentiam. Sed cùm temporis ratio longius id institutum continuare non patiebatur, convenerunt ipsi, de *Exercitationib⁹* istis typis exprimendis, quib⁹ ego, quæ voverant, consignare promiseram. Et initio quidem animus erat , non nisi selectiores controversias ex singulis capitibus decerpere , ubi verior opinio rationibus suis breviter muniretur , additis auctorum in utramque partem nominibus , ex quibus plenior totius rei series posset comprehendendi , quale propositum Exercitationum prima etiam ostendit; sed cùm deinceps observaveram , posse eâdem operâ Universi Grotiani Operis argumentum , velut in compendio quodam , exhiberi , non tantùm ad singula capita , sed & singulos capitum numeros, ordine , quo se insequuntur , animum applicui atque stylum, eâ ratione , ut prolixiores Grotii sententias paucis verbis redderem , ubi eadem vel obscuræ videbantur , vel etiam non satis probæ , unius aut alterius voculæ supplemento , planas facerem , aut penitus emendatam , quod Grotianis traditis superaddi commodè poterat debebat ve, in *annotata* componerem, qualia eo præterea consilio subjunxi , ut sic sententiarum , quas ego defendendas susceperam, testes alios excitare , adversarum quoque partium nomina appellare , subinde possem ; Et quoniam Auditorum meorum profectibus unicè prodesse cupiebam , factum hinc est , ut , cùm sæpissime hoc speciali rogatione à me contenderent Illi, argumentis ac rationibus , quæ pro contrariis opinionibus solebant afferri, aliquando satisfacere fuerim conatus, nam quo plura removebantur impedimenta , eo paratior apparebat via , quæ disceptantes ad veritatem ducere

cere posset. Ista heic indicare necessarium judicavi, ne quis alio, quàm revera propositum erat, consilio, hanc scriptionem accipiat: Grotium ipsum ex Grotio Commentariorum librum scribere, non in Grotium Commentarium librum scribere, volui, quod postremum, sicut meæ facultatis non esse, libenter agnosco; ita, si etiam foret, eam tamen nunquam susciperem operam, quam, nisi tali fortè absolvatur instituto, quali *Baclerus* olim felicissimè ceperat, nec necessariam puto, nec utilem; non quod aliorum laboribus, qui huc sunt impensi, quiequam de suo pretio velim ullâ ratione detrahere, sed quod credam, post tot *annotata, animadversiones, observationes*, quales à *Doctissimis viris* jam sunt editæ, parum superesse in Grotio, quod non privato idonei lectoris studio, pervideri possit, aut etiam, ubi opus fuerit, corrigi. Aliàs enim, si isthoc scribendi genere perrexerimus, futurum penitus credo, ut paria sequantur Grotium fata, ac *Jus Romanum & Philosophia Aristotelis* multa infelicitate senserunt, ex quo infinitæ Interpretum quorumcunque expositiones accesserunt traditionesque, siquidem deiiceps non tam de rebus ipsis, quàm verbis Grotii procul dubio essemus solliciti, ac tandem super ipsis Interpretum sententiis diversisque opinionationibus philosopharemur, donec notarum notæ, & in Commentatores Commentarii iterum prodirent quâ quidem re nihil est stolidius, nihil ad impediendam veram eruditionem fortius, nihil ad barbariem proprius. Quanto consultius fuerit, cum ipso Grotio propiorem quandam contraxisse necessitudinem, ac disciplinam ejus penitus imbibisse, quæ, nisi in sacrarum literarum allegationibus erroribus se implicuisset, omnino ultra ingenium humanum aliquid sapere fuisset visa.

Obtineri id omnium optimè potest, si ex iisdem, unde Grotiana derivata sunt, subsidiis, qualia & in margine operis, & in annotatis fideliter indicantur, ipsam rerum seriem, adhibito, uti par est, iudicio & industria, repetere sustineamus, qui hinc profecerit, habebit aliquando, de quo sibi non immeritò poterit gratulari. Cæterum, ut præsentem laborem adversus illorum criminationes vindicemus, qui de opere Grotiano, aut ipsa Jurisprudencia Universali, abjectè sentire & loqui assueverunt, operæ pretium nequaquam fuerit, quibus enim adeo ignotus est Grotius, ut etiam legisse eundem, vel juventuti ad legendum commendasse, religioni ducere non dubitent, eis sane proprium ingenium sat gravis pœna est; non deerunt tamen puto amici, qui suaserint, velint suis iudiciis deinceps abstinere, ne toties illud, *ne sutor ultra crepidam*, audire cogantur. Quibus universalis jurisprudentiæ usus nondum est perspectus, aliis quæso ne invideant, quando se heic non quod pueri in fabis reperisse credunt. Sicut autem ejusmodi homines suo sensu abundare facilè permitto, ita nec mihi spero irascantur isti, si hoc dicere audeam, me felicem hunc diem prædicare, quo Grotianum opus primùm in manus sumsi, & quo deinceps in recessus tam nobilis thesauri propius intrare, præsentisque ejus usus passim comprehendere mihi licuit. Neque etiam puto indignabuntur, qui in Grotium *commentati* sunt, aut aliis operibus *Naturali ac Gentium Juri* illustrando industriam intenderunt, *Viri Clarissimi*, quorum nomina veneror, quod subinde in philosophiam eorum inquisiverim, nam quo consilio id factum sit, jam dicere præoccupavi, nuspiam vero modestiæ regulas me deseruisse, promittere audeo, si verò re ipsa fuerim quandoque

hallu-

hallucinatus, sponte mea concedam. Vale, Benivole
 I ector, & qualicunque huic opellæ fave. Scrib. Giesse
 Hafforum KL. Septembr. A. C. cl lco LXXXII.

Præfatio Secundæ Editionis.
 LECTORI BENIVOLO
 S. P. D.

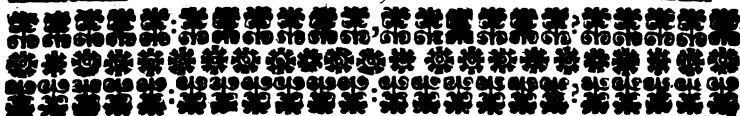
Nondum quatuor integri sunt anni, ex
 quo Collegium meum Grotianum, Exerci-
 tationibus aliquot Academicis adornatum, in
 publicam lucem prodire passus sum. Qua-
 nam tota instituti fuerit ratio, in proloquio ad Lectorem
 satis indicatum est, nimirum, in usus Auditorum meorum,
 quos eo tempore habueram, res omnis, & unice quidem, erat
 destinata. Sed longe faventiora fata Liber iste est exper-
 tus, quam vel pretio suo, quod satis exiguum habere confi-
 teor, merebatur, vel ipse etiam, quando eum concepì, cogi-
 tare poteram: nam, & benigniora passim Celebertimo-
 rum Virorum judicia sensit, tum allegationibus publicis,
 tum privatis ad me literis, subinde demonstrata; &, ne
 affectui fortassis in me alicui ista solummodo adscriberem,
 non defuerunt præterea in diversis Academiis, qui in tra-
 denda explicandaque Jurisprudencia Universalis disciplina,
 auctum harum Exercitationum sequi maluerunt. Unde
 etiam factum est, ut exempla ferè omnia breviori tempore
 distraberentur. Ego quidem adhuc ita verecunde de me
 sentio, ut præter gratiam, quam publico favori hinc debeo,
 nihil esse sciam, quod sollicitum me ulterius reddere possit
 debe.

debeatve; nisi quod existimaverim, postquam secundam editionem parari significabatur, opera presium me facturum esse, si, qua deessent prima tractationi, supplerem, & in univversum polius ista omnia excolerem, ut splendidiori quodammodo habitu Erudito orbi se denuo sistere valerent Exercitationes ista: Sed intra conatus nudos Consilium hoc desistere jusserant, tum frequentiores labores Academici mei consuessi, tum practica quoque, ut sic dicam, occupationes quadam, quibus in Republica sustinendis interea paulo propius admotus fueram, ut prater unum atque alterum locum, quem subitaria lectio per occasionem suggessit, fere nil addiderim. Veniam vero dabis, L. B. si aliis, uti spero, speciminibus deinceps demonstrare annitar, pro munere illius, in quo constitutus sum, & facultatum mearum, condicione, me saltem non fuisse otiosum. Argentorati, III. Eid. April. An. Christi 1616 LXXXVI.

**Nomina DNN. RESPONDENTIUM, CITRA UL-
lum dignitatis aut eruditionis prejudicium, eo ordine
collocatorum, quem fors singulis Disputatio-
num serie assignavit.**

- I. JO. FRIDERICUS Brämer/ Hafniensis.
- II. LUCAS von Rampe/ Hamburgensis.
- III. CHRISTIANUS WILHELMUS, Hul-
derici Fil. von Eyben/
- IV. WILHELMUS HARTMANNUS CRAN-
ZIUS, Giessensis Hassus.
- V. JO. CONRADUS FABRICIUS.
- VI. JO. ANTONIUS CLOTZIUS.
- VII. PETRUS, Petr. Fil. MUSÆUS, Holfatus.
- VIII. JO. LUDOVICUS STEFFENS.
- IX. JO. HENRICUS LANGNERUS, Haynā-
Silesius.

COL-

COLLEGII GROTIANI EXERCITATIO I.

Respondente

J. F. Brâmer / Hafniensi.

L

Datur *Jurisprudentia Universalis*, quæ in legibus maximam partem perpetuis, occupata, omnibus gentibus ac civitatibus, semper & ubique, communis est, eaque nunc sub *Naturalis & Gentium Juris* nomine tractari solet, cui contradistinguitur *particularis*, quæ circa unius alicujus populi jura moresque versatur, pro diversitate gentium temporumque maximè diversa, exemplo Germanicæ, Romanæ, Gallicæ, Suevicæ.

Ad Prælegomena.

Conf. Joachim Hopperus *de arte jur. l. 1 c. 1. & de Vera Jurisprud. L. 1. tit. 1. seqq.* Jo. Ludovic. Præschius *de Jcto vero & person. §. 17.*

II. Quo præstantius verò est Universalis Jurisprudentiæ objectum, eo *dignior* a) illa ipsa est cæteris: Cujus notitia alias uti in universum, ita præcipuè ad comprehensionem solidiorem cujuscunque juris particularis, *utilis* b) non modò, verum *necessaria* c) etiam debet haberi; frustra nitentibus, qui aliter statuere volunt. d)

a) *ostendis præter Ciceronem Orat. pro Balb. c. 6. Samuel Rachelius præfat. ad Instit. Jurisprud. p. 3. 9. 11. Bœcler. præf. Comment. Grot. p. 39. Mevius d. Inst. 2. n. 22. & seqq.*

b) Jo.

- b) Jo. Selden. *de Jur. N & G. prof.* Tom. Hobbes. *Prof. Elemens. de Civ. Casp. Ziegler. prof. ad Grot. & p. 39.* Struvius *Prof. Tract de Vindict. privat. ubi hoc studium eleganter facere ad perfectionem & confirmationem Juris Romani, tradit; Sed monet etiam, ne plane deseratur Jus Romanum, aut sibi quisque aliquod Jus Natura fingat: est enim Jus Natura fons Juris Romani, juxta S. f. Inst. de j. & i & l. 6. pr. ff. eod. ad quod in defectu legislationis Civilis, potius, quam ad auctoritatem Interpretum recurrendum esse, graviter post Rachelium monet Mevius profas. Nucl. *Jur. Nat. Insp. 2. n. 28.**
- c) Praschius *allegat. libell. §. 18.* Jo. Schilter. *Manud. Philos. Moral. ad Jurisp. c. 1. §. 10.*
- d) *quorum argumenta refutarunt* Praschius *d. l. Bœcler. ad Grot. p. 31. seqq.* Graswinckel, *ad proleg. Grot. Schilter. c. 3. §. 5. seqq.* Rachel. *de Jur. Nat. p. 142.*

III. Ad præmuniendam hanc disciplinam, necessum est, ut de naturalis Juris *existentia*, tum *fundamento* ante omnia constet. Esse aliquod jus naturale, præcisâ quoque sacrarum literarum auctoritate, ex conditione humanæ naturæ, insitaque Numinis reverentia, luculenter potest demonstrari: e) nequaquam verò, si cum Moralitatis, quos improvidè Grotius sequitur, daremus, quod sine summo scelere dari nequit, *non esse Deum*, f) cujus hypotheseos absurditati parum concedunt, nec longe absunt illorum opiniones, qui vel *stultitia* nomine Jus Naturæ cum Carneade infamant; vel inter *privatos* solum, non *Civitates*: aut unice *pacis*, non *belli* tempore, id omne vigere contendunt g)

- e) *male ergo negarunt* Carneades, *apud Lactantium Instit. Div. V. 16.* Cyrenaici. *de quibus* Laërtius *L. 2. vit. Aristipp.* alisque *passim confutati.* Vid. Illustr. Pufendorfius *de l. N. & G. 11. §. 10. & 11.* Robert Scharrok. *de offic. c. 2. n. 1. 2. 3.* Rachel. *Diss. de Jur. Nat. §. 29.* Eichel. *de jur. nat. parent. & liber. part. 1. §. 1. seqq.*
- f) *Conf.*

f) *Conf* Lucas Opalenius, *vel potius* Paulus Næocelius *de offic. Prolog. p. 1.* Pufendorf. *de I. N. & G. 11. 3, 19. & de offic. 1. 3, 19.* Ziegler *ad Grot. p. 7.*

g) *quales omnes prolixius* Grotius *Proleg. §. 3. §. 25. seqq. revellit. adde* Zentgraf. *de O. §. G. art. 4.*

IV. Quodnam vero hujus sit *fundamentum*, seu propositio fundamentalis, nondum conveniunt; h) Illud certum est, si de scientia juris naturalis accuratè loquamur, quatenus ab aliis disciplinis, nominatimque Theologia morali discernitur, debere propositionem talem hujus esse naturæ, ut omnia illius præcepta compendio in se complectatur, & ex hac ista facili & perspicua subfuntione deduci, in eamque resolvi possint, præterea quoque ejusdem veritas ex solo rationis lumine innotescat, ac à quolibet, quamcumque circa religionem habeat persuasionem, admittatur. i)

h) *Sicut constat ex recensione variarum opinionum, & earum examine,* à Pufendorffio *de I. N. & G. 11. 3. & specim. Controv. c. 4. instituto.*

i) *explicantur hæc requisita ap. Eundem c. 4. §. 1. & 24. Apolog. §. 23.*

V. Hoc quin variis modis possit fieri, dubitandum non est. Quare nec insectandos censeo, qui ex diversis fontibus id repetunt, dummodo in se veri sint, ac aliàs admitti possint. Quales utique haberi non debent illorum opiniones, qui vel in *Præceptis Noachicis*; k) vel *sola utilitate*: l) aut *propria salutis* studio; m) vel etiam in *actibus*, quos *homines communiter cum brutis* appetunt vel averfantur, n) hoc quærere volunt.

k) *exemplo Hebræorum, de quibus Selden 1, 10 quod merito confutat.* Et Zentgrafius *de Orig. Jur. Nat. art. VI. §. 38.* Mauritius *de Princip. Jur. Publ. Disp. 1. th. 22 seqq.* Rachelius *de Jur. Nat. Th. 100.* Oliand. *ad Grot. l. 1, 16. obs. 3. & Typ. Leg. Nat. p. 176.*

- l) quod Epicuro imputaverat Cicero. *Conf. Gassend Tom. II. p. 786. qui in Philosophia Epicurea p. 1527. multa pro hac sententia affert, adversus quam disputat Augustinus de Doctrin. Christ. L. 3 c. 14. & Cicero 11. offic. 3. seqq.*
- m) ut Hobbesius Elem. de Civ. c. 1. §. 7. & Leviathan. c. 14. quem prater Pufendorffium, reprehenderunt Scharroekius, Cockius, Cumberlandus, & Antagonistarum reliqui.
- n) hoc ex Interpretibus juris Romani plures. Ulpianeam definitionem. l. 1. de J. & J. pressius secuti, asserunt; quod recentiorum alii probant; alii excusant & in commodum sensum trahere laborant; alii penitus rejiciunt, sicut commentarii passim docent.

VI. Aliud dicendum puto de his, qui fundamentum constituunt, vel in cultu divino: o) vel amore Dei & hominis: p) vel illud ex conformatione creaturae rationalis cum creatore: q) aut comparatione ad Decalogum: r) vel ex fine mundi conditi, s) repetunt. Possunt enim hæ sententiz omnes usurpari, & ad concordiam facile redigi, quamvis non ignorem, habere alios, t) quod desiderent.

- o) Sicut Ampliff Noster Antecessor D. D. Nitschius Elem. Jurisp. Univ. MSC. l. 1. c. 1. § 6 quo etiam inclinat Doct. Zentgraf de orig Jur. N. art V. § 9 seqq & art IX. §. 16.
- p) quod facit Joash. Hopperus de art. Jur. L. 1 fol. 21. b. Hugo de Roy de eo quod iust. L. 1. s. 3. §. 5.
- q) que est sententia D. Zentgrafii art. 5. § 22. & art. IX.
- r) ita Philo Judzus, de Decalog. Georg. Calixtus Theol. Moral. cap. de LL. p. 60. laudatque hunc modum Bœclerus ad Grot. p. 4.
- s) Lambert. Velthufius de Princip. Jusb. & decor. p. 964 edit. noviss.
- t) Cl. Pufendorffius priores quatuor opiniones rectius Theologia Morali, quam juris naturalis fundamentum exponere putat, Spicileg. pag 38 40 43. novissimam verò adhuc obscuram esse, de I. N. & G. 11 3 12. adde de secunda iudicium Bœcleri ad Grot. p. 8. Alii ex aliis quoque Capitibus repetunt, vel ex statu Integritatis, uti Val. Albert. in Comp Jur. Nat. orthod.

Vel ex studio pacis atque Benevolentiae omnium erga omnes, uti Cumberland, in Disq. A. LL. Nat. qua fere coincidit cum hypothesi, sub lit. p. relata.

Vel ex amore Intellectuali, uti Strimel, in prax apod. c. 1.

Vel ex consensu genitū moratorum, uti Aristoteles, quam hypothesin, cum inadquatam rejicit Pufend. L. 2. c. 3 §. 7. Et seqq.

VII. Omnino autem non est repudianda sententia, *Veteribus* u) jam laudata, quæ custodiam societatis humano intellectui convenientem, juri naturæ, tanquam fundamentum, substernit; quam *Grotius* quoque repetiit, *Bæclero* x) propterea commendatus: Sunt quidem, quibus ea haud placet, y) ego tamen asserere non dubito, isthoc principium deducendi juris naturalis, non genuinum solum & manifestum, sed sufficiens etiam ac *adequatum* debere haberi, atque hoc *Pufendorsum* z) nunc abunde demonstrasse.

u) *Sufficiat inter gentiles, Aristotelem 1. Pol. 1. 2. Et Ciceronem toto officiorum opere: ex Christianis, Augustinum Doctr. Christ 1. 3. c. 14. Et Ambrosium de offic. L. 1. c. 8. v. 27. seqq. allegasse.*

x) *qui ipsum rectè & meritò hoc fecisse asserit, Comment p. 57. Et p. 5. inter præclarè à Grotio tradita hoc refert.*

y) *ex Commentatoribus Grotianis, Zieglerus p. 6. Et Osiander obs. 5. Ex aliis Eric. Mautitius de Princip Jur. Publ. p. 47. Rob. Scharrock. de offic c. 2. n. 10. ad argumenta tamen ab his allata, respondit Rachel. Diff. de Jur. Nat. §. 28.*

z) *Element Jurispr. Univ L. 11 obs. 4. ac de IN & G 11 §. 15. seqq. quare confectores Indicis Novitatum errarunt, quando inter errores hoc retulerunt, §. 18. quod merito in idem exprobravit Pufendorf. Apolog. §. 23. Speciosiora sunt, qua ab aliis fuere abjecta; dispungi tamen forte poterunt, ex iis, qua Specimin Contr c. 4. leguntur tradita, Et nisi fallor, in varias vocum acceptionem his omnis heic quidem resolvitur, saltem qua Cl. Zentgrafius de Orig. Jur. N. art. VI. §. 16. seqq. dixit, ac Celeberr. Pufendorf. in Spicileg. p. 35. re-*

posuit, si quis liberalius agere velit, conciliari facile possent
 ut aliis ostendemus. Respondere etiam comabimur ad ea,
 quae Dn. Strimesius Episcopi, §. XIII. regessit.

VIII. Sicut verò socialitas ipsa homini pro imperio à
 Deo est injuncta, a) ita eidem appetitus quoque sociali-
 tatis naturalis est, b) adeoque ad societatem naturá aptus
 natus, non disciplinâ demum factus credi debet, secus
 atque *Hoppesius* c) existimavit, aliis d) certatim refu-
 tatus.

- a) Pufendorf. de §. N & G 11 3 20. quâquam iterum dissen-
 siant Zentgraf. alleg. tract. art. V. §. 8. & Pufendorf. Spi-
 cileg. p 35 seqq.
- b) quod veteres etiam ostenderunt, Cicero 1. offic. 44. Ari-
 stoteles loco iam laudato.
- c) Elem. de Civ. c. 1. §. 2. & in nos.
- d) Bœclero ad 1. Grot. p. 47. Pufendorffio Element, L. 11 obs. 3.
 §. 4. 5. ac de §. N & G. 11. 3 18. Obrechtio Appendice Dissert.
 de Communione, Praefide Schallero Argentorati An. 1664.
 habita.

IX. Coeterùm inter Opera Jurisprudntia Universalis,
 reliquis omnibus *Grossianum* faciliè palmam præripit, e)
 cujus institutum quo præclarior est, si causas scriptionis,
 methodum & argumentum singulorum librorum, tra-
 ctationis decursum, dicendique genus respicias, eo do-
 lendum magis, inter præsidia, quibus autor fuerat ad-
 jutus, non pari dexteritate, quâ veteres Philosophos, Hi-
 storicos, Poëtas, Oratores, JCTos, tractare noverat,
 in sacrarum literarum locis eundem fuisse versatum;
 sunt enim intolerabiles errores heic commissi: f) à No-
 stris g) tamen hætenus ita correcti, ut ad legendum abs-
 que periculo opus meliori juventuti deinceps possit com-
 mendari.

- e) Illustris Strauchius Noster, Censur super Comment. D Si-
 mon. ad Grot. Quod Justinianus juris Romani sectatoribus,

quod Hippocrates Medicorum filiis, quod sapientia Studiosis est Aristoteles, atque post Aristotelem, post Hippocratem, post Justinianum multi esse concupiverunt, nemo affectus est, id Rerumpublicarum Consultis, earum scilicet, qua prater Deum nemini obnoxia sunt, & natura duntaxat atque Gentium iure utuntur, solum opus Grotianum & haecenus fuerit, & posthac forsitan futurum sit.

- f) Conf. iudicium Bœcleri, p. 19. Inter graviores, & quibus totum opus perpetuo fere deformatur, sunt 1. discrimen legis antiquae & novae, ex Socinianis scholis desumptum quasi Christus alias leges Mosaicis addiderit, adeoque non Interpretes modo veterum, sed & Lator novarum legum fuerit. 2. Quod in oraculis aliisque locis V. T. sapius iudaizet. 3. In N. T. arctior, quod mores & vitæ regulas accinet, sit obligatio, quam V. fuerat. 4. Quod in divinis etiam, prater precepta, consilia admittat, quasi plus facere possit homo, quam Deus precepit. Specialius colligit Valentinus Mulculus, praefatione versionis Germanicae Libelli Grotiani, de veritate relig. Christi. An 1656, Holmia edita.
- g) Prolixius quidem à Theologo Clarissimo Jo. Adamo Osiandro, iusto Commentario: concisus verò à Zieglero, ꝑ Cto Summo, Animadversionibus ad Grotium.

I.

RESTÈ definit Grotius Bellum, quòd sit *Status per vim* Ad lib. i. *Ad lib. i. Cap. I.*
certantium, qua tales sunt: Statum puta rei potius, *Cap. I.*
 quàm hominis, aut si de hoc velis, statum non simpliciter
naturalem, a) (sed ex hypothesis saltem, aut subsidiarium, b)
 particula verò qua tales, addita est, ut cum respectu & in or-
 dine ad alios homines c) intelligatur. Quibus observa-
 tis, quæ ab aliis d) desiderantur, expediti haud difficulter
 possunt.

- a) Sicut Hobbes, de Civ. c. 1. & Leviath. c. 13. non pacem, sed bellum esse statum hominis naturalem contendit, cuius philosophiam præclare excussit Pufendorf, de J. N. & G. II, 2, 5, seqq.

- b) *Conf. Pufendorf. Element. lib. 1. def. 3. §. 6.*
- c) *explicante ita Pufendorffo de ? N. & G. 1. 1. 8.*
- d) *objiciunt enim aliqua h. l. Feldenus p. 5 ac Osiander obs. 1. p. 133. quibus tamen responsum est à Viris summis, Bæcletio h. l. p. 78. & Obrechtio Diff. de Rac. Bell. c. 1. §. 2.*

II. *Dominium Eminens* non demum à Grotio est effictum, sed in ipsa Majestate naturaliter comprehensum. Ille primus in *separatum jus* prudenter distinxit, ac *operationes* ejus eruditè explicavit, e) quare qui *impugnare* f) voluerunt, *nomen* potius quàm *rem* ipsam impugnasse visi sunt.

- e) *quod ut amplius constet, suppleri h. l. debent, qua Grotius 11, 14, 7, 111, 19, 7, & 111, 20, 7, tradidit: add. in primis Bæcleriana Dissertatio Commentario Grotiano heic inserta, ac Pufendorf. VIII. §. 7.*
- f) *fecerunt hoc Feldenus ac Zieglerus nœcis ad Grotium. Lyserus vero integris Dissertationibus, cui scriptis contrariis ab Hornio est responsum.*

III. De *Justitiæ partitione*, ac descriptionibus *specierum* varia admodum est Dd. disciplina, quæ, nisi fallor, ex confusis heic peripatheticæ & Stoicæ philosophiæ principiis orta est; utur verò, quæ de proportionum usu monuit Grotius, alii g) jam observaverint, argumentis tamen, qualia ipse attulit, sententia Aristotelis, quod in distributiva seu attributrice Justitia proportio geometrica, in explettrice seu correctoria, arithmetica obtineat, nondum convellitur, quam recentiorum quidam h) amplius etiam defenderunt.

- g) *Conf. Jo. de Dicastillo de Just. & Jur. L. 2. Tr. 2. Diss. 1. dub. 3.*
- h) *Pufendorf. Elem. Jur. Univ. l. 17. ac de ? N. & G. l. 7 9. Felden. Elem. Jur. part. 1 c. 3 4. add. D. D. Nitschius Element. Jurispr. Univ. L. 1. c. 2. §. 4.*

IV. De-

IV. *Descriptionem* Juris naturæ Grotianum, hi i) impugnarunt, illi k) defenderunt, in medio reliquerunt alii, definitione novâ substitutâ. l) Ego istam locum suum facile tueri existimo.

i) Feldeno p 26. & Osiandro obs. 1 p. 175. Eichelio *Tr. de Jur. nat. parent. & liber. part. 1. §. 5.*

k) Bœclero p 153.

l) ut Strauchius *ad Gratian. differ. 1. distinct. 1. §. 5.* Racheilius *diff. de Jur. nat. §. 33.*

V. Rectè autem ex solo Numinis supremi præscripto obligationem juris naturalis repetiit Grotius, m) cujus præcepta, honestum vel turpe, bonum vel malum morale indicantia, decreto legis aeternæ n) innuntur, nobis verò per dictamen rectæ rationis, tanquàm medium promulgandi innotescunt o) quare habuissent etiam perfectam vim obligandi, licet Deus ea nunquam in verbo quoque revelato proposuisset p)

m) *ac cum eo* Seldenus I. 8. Pufendorf *de J. N. & G. II. 3. 20. & de offic. I. 3. 10. & 11.*

n) Bœcler. *polit. II. 3. p. 117 seqq.* Zentgraf. *Tract. sui art. IV. §. 16. 17.*

o) *Conf. Calixt. Theol. Moral. p. 46. 47.* Joac. Hildebrand. *Diff. de leg. aetern. §. 51 seqq.*

p) *secus ac* Hoppeus *de Civ. III. 33. docet, rectè à Pufendorfo confutatus.*

VI. Sicut autem gravissimè hallucinantur, qui, præterito primo illo fonte, quid justum vel injustum, bonum vel malum, honestum vel inhonestum sit, *legibus Civilibus* demum definiri, asserunt: r) ita nescio, an rigidius examen sustinere possit illorum philosophia, qui altius ascendere, ac moralitatem, ut vocant, objectivam, quæ *ad voluntatem divinam antecedenster* se habeat, statuere volunt. Cùm enim honestas sive necessitas moralis

ralis & turpitudō sint affectiōnes actiōnum humanarum, ortæ à convenientiâ vel disconvenientiâ à norma, quæ hic est *I* ex æterna: ea autem sit decretum voluntatis divinæ, non apparet, quomodo ante voluntatē divinam honestas aut turpitudō possit intelligi. s)

r) ut Hobbes. *de Civ. VI, 9* & *16 XII, 1*. & qui eum secutus est, Daniel Scargilius, *Theſibus in Academia Cantabrigiensi publicatis*. Sicut autem hic philosophiam hanc suam ipse suppresserit mox publicè iussus est, ita illum egregiè convellit felicissimus *Hobbesii Censor*, Pufendorfius, *II, 1, 5*. Sententia hac originem debet Theologis, qui contra eos disputarunt, qui putarunt, Deum posse Legem Naturam mutare. Postea alii quoque Viri docti retinuerunt, pro proposito, sed forte nunc præter rationem. Statuit tamen adhuc ita B. Strauchius noster ad *Gratian. dist. 1. n. 7. p. 9*.

s) Sufficienter hoc ostendit Pufendorfius *Elem. 1, 2. Oper. Maj. l. 2, 6. & II, 3, 4*. nec opus erat in *Indice Novitat. art. 14*. inter errores referre, sicut ipse satis tuetur, *Apolog. §. 19*. & quæ ab aliis contra allata sunt, in *Appendice Dissertat. Academicarum p. 575*. ac *Specimen. Controv. c. 5. expedivit*.

VII. Hoc tamen non obstante, certa manet distinctio Juris naturalis à divino voluntario. t) Manet quoque naturale discrimen honestorum & turpium, u) Manet jus naturale immutabile etiam respecti Dei. x) Admitti etiam sano sensu possunt, actus per se justii vel injusti. y)

t) quia Deus, inspecto fine, quem sibi liberè proposuerat, & indole creaturæ rationalis, à se formata, per legem æternam, certis actibus necessitatem moralem imposuit, ad quam se ipsum alligavit; atque hi constituunt objectum juris naturalis, in aliis libertatem sibi reservavit, qui materiam juris voluntarii præberent.

u) quatenus à Deo talem naturam homo accepit, ut postea eâ conditione, non potuerit non moralis necessitas ipsi injungi certos actus suscipiendi aut omittendi, qui propterea naturaliter honesti aut turpes sunt.

x) quod

- x) *quod Christiani non solum, sed Gentiles etiam intellexerunt, Conf. Bœcler, ad Groc. p. 157. Osiand. p. 180. Dannhauer, Theol. Conf. l. 1. c. 1. Zentgraf. Tr. suo ars. X.*
- y) *in respectu ad leges humanas: ad quas antecedentè se habet illorum moralitas. Objici posset, quòd DEUS habeat facultatem condendi Juris Natura, ergo etiam abrogandi, quia utrumque ex natura Juris Legislatòrij fluit. Sed Resp. 1. in Rebuspublicis Gracis Legislatores tulerunt leges, sed non poterant abrogare, propter abdicatam juramento facultatem, unde apparet, consequentiam per se non esse validam. 2. Directè respondemus, quod DEUS quidem posset, nisi aliud quid obstarèt, aut impossibilitas esset in objecto: nam adest 3. omnino facultas mutandi, actus primo, sed actus secundus impeditur, ex natura Juris Naturalis.*

VIII. An jus naturæ cadat in *bruta*? in utramque partem *disceptatur*. z) *Simpliciter alii asserunt. a) Alii negant. b) Ego concedi posse existimo, actus brutorum jure naturali regi, non tamen, bruta secundum illud agere. c)*

- z) *inter Val. Riemerum Decad. 1. q. 5. Et Erasmi, Ungepauer. Exerc. Inst. 2. q. 2. inter Ledererum, Dissert. de Jure Bestiali, Et Hornium, opposito libello, de subjecto Juris Nat. argumenta utrinque afferri solita peculiari Dissertatione collegit, Adrianus Bejerus.*
- a) *Joach. Hopper. de art. Jur. l. 1. fol. 45. Hugo du Roy, L. 1. c. 2. §. 3 seqq.*
- b) *Commentatores h. l. Bœclerus, Zieglerus, Osiander, Seldenus, l. 5. Pufendorf. II, 3. 2.*
- c) *ita B. Strauchius Exerc. Justin. l. §. 4 Et ad Gratian. diss. 1. dist. 1. can. 7. §. 9.*

IX. *Dasur Jus Gentium voluntarium, d) à jure naturæ specie distinctum e) quale Gentes obligat non solum ut pactum, f) sed ut lex etiam. g) Ejus vero obligatio, non ex solo recte rationis dictamine: h) nec ex*

contextu Rerumpublicarum, aut *sanctimoniâ Imperantium*: i) sed *liberâ gentium voluntate* proximè descendit k) Hinc nec *unum* omnium est jus gentium, l) aliud enim universale, aliud particulare. m) Nec *perpesuum*, n) aliud enim antiquum, aliud recentius. o) Nec semper *naturaliter justum*, p) quia aliud internum, aliud externum q) deprehenditur.

d) *quod præter Grotium in Proleg. ostendit. Seldenus Mar. Clauf. l. 1. c. 13. § 7. & adversus aliorum ratiocinationes asseruit Rachelius Diss. de Jur. Gent. §. 16 & 24. seqq.*

e) *differentiam explicavit Mevius Prodrom. Juris in spect. V. Dissentiunt quidem Th. Hobbes de Civ. XIV, 4 Rob. Scharrockius de offic. c. 10 Pufendorf Elem. l. 13. 24 seqq. & Oper. Maj. 113. 22. sed respondit Rachelius § 90 seqq.*

f) *quod putat Præschius de Civ. ver. & pers. § 14 p. 82.*

g) *legem gentium voluntariam vocat Grotius III, 7, 1 III, 3, 2. III, 6, 6. legis rigorem accepisse, ait Velthufius de Princip. Just. & decor. p. 965 ed. noviss.*

h) *ut Hugo du Roy L. 1. c. 4. §. 2 & tit. 7. §. 2 ac plerique nostrorum Interpp. putant, conf. Feltman, ad l. 5. de J. & 7. n. 8. seqq.*

i) *quod videtur Hornio polit. II, 2. 6. eumque secuto D. Lynckero Protrrib. Delib. 1 § 7.*

k) *Selden VI, 1. Rachel. § 3 4. seqq. quod non infringunt argumenta Hornii, vel Henningii ad Grot. p. 116.*

l) *Freinshem. Diatrib. de Præced. Elect. p. 31.*

m) *Conf. Rachel. § 23 exemplis ostendit Grotius, de telis venenatis III, 4, 16. stupris. n. 19. captivitate. III, 7, 8. de struptione templorum in populis unius religionis III, 5, 2.*

n) *Selden. I, 6. fin. ubi clarigationis, repressaliarum, belli denuntiandi aliorumque juris feccialis ac bellici capitum exemplis confirmat. add. Textor. Synops. Jur. Gent. c. 1 § 15.*

o) *Grotius III, 6, 3 docet exemplo acquisitionis bellica, & captivitatis III, 7, 1 juncto n. 8, 9. postliminiis III, 9, 14. 15. 18. 19.*

p) *hinc Rachel. §. 56. distinguit in verum, quod juri natura*

non repugnat & positivum, quod repugnat. add. Diff. Ejuod. de Jur. arbitrar. §. 6 seqq.

- q) Grotius III, 4, 2 & 4 seqq. quid jure gentium externo liceat in hostes, circa lesionem, acquisitionem rerum ac Imperium, explicat. Hinc & regulam ponit, quod aliqua in se vitiosa, jure gentium justa habeantur. III, 4, 15. III, 19, 11 sed III, 10 seqq. de jure interno agit. Cujus exemplum etiam est, in pignoratione subditorum, pro debitis imperantium, III, 2, 2 & III, 13, 1. Effectus juris Gent. externi, est non solum agendis impunitas, sed & iudiciorum insula. vid. III, 7, 7. Interni, conscientia immunitas. III, 10, 1.

X. Leges politicae ac forenses Judaeis latae hodie nos non obligant; r) nec normam praebent, ad quam hodiernus Magistratus leges suas possit semper debeatve s) attemperare.

- r) ut aliqui putant, conf. Zepperum de LL. Mosaic. l. s. cap. 7. quod confutat Pufendorf, II, 3, 26.
- s) ita quidem sentiunt Calixtus Theol. Moral. p. 73. ex? Cuius Zieglerus ad Grot. p. 209 in poenis illas Leges exemplar esse, ad quod bona conscientia possint ferri Leges. Schneidewin ad tit. i. de Nupt. p. 4. n. 62. Brunneinan. Process. inquis. c. 10. n. 33 refutat autem Osiander. ad Grot. p. 285. seqq. Alb. Gentil. de Nupt. L. 1. c. 5. p. 23. Feldenus ad II, 1, 14. Leges Mosaicas omnis virtutis magistras esse, ait Grot. II, 19, 4. qui & alibi harum Legum materiam, si non necessariam, certe honestam moraliter esse tradit, qua autem huius generis sint, Christianos quoque obligare, quippe vocatos ad maiora virtutum specimina.

I.

Bellum gerere licet, a) idque nec naturali, b) nec gentium, c) nec divino juri, tam novi d) quam veteris e) Testamenti, repugnat. Ad Cap. II.

C 1

a) quod

- a) *quod, prater Anabaptistas ac Photinianos, negant Erasmus Roterodamus, libello de Christiano milite: & Jo. Ferrus, lib. de pace tenenda, qui habetur ap. Sixtus Senens. Biblioth. l. 6. annot. 125. usque accessit Jo. Feldenus ad Proleg. Grot. p. 20.*
- b) *quia nec primis natura, nec recta rationi repugnat: non quod prima illa natura, absolute considerata, pro norma juris habeamus, sicut Commentatores aliqui, & B. Tabor de abusu armor. in defens. bonor. coerc. c. 5. §. 9. Grotio, prater meritum, imputant, quem non nisi pro principis ducentibus ad ius natura, illis fuisse usum, alia loca testantur, II, 7, 4. & II, 20, 5. ac satis clarè Bœclerus h. l. p. 177. ostendit.*
- c) *quod certam formam bellorum induxit, l. 5. de l. & l.*
- d) *Conf. Rom. XIII, 4. Luc. III, 14. Nec obstat (1.) Matth. V, 38. seqq. (2.) Rom. XII, 17 seqq. Conf. Gerhard. de Mag. pol. §. 388. & 391.*
- e) *Psal. XX, 6 testantur exempla bellorum apud Israelitas etiam non mandatorum, Exod XVII. contra Amalecitas. Jud XI. Jephtha contra Ammonitas. 2. Sam X Davidis contra eosdem. Conf. Selden de J. N. & G. VI, 12. Alb. Gentil. de Jnr. Bell. l. 8. Nec obstat (1.) Genes. IX, 5. 6. (2.) Esa. II, 4. ad qua respondit Gerhard. de Mag. pol. §. 387. & 390.*

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO II.

Respondente

I. UCA vom Rampe / HAMBURGENSEI.

I.

Ad Cap. III. **J**udicia publica non à mero facto humano, sed à natura esse, Theologi a) pariter ac Juris Consulti b) ostenderunt.

a) Gerhard. de Mag. Pol. n. 271.

b) C. I. A. tit. de jud. n. 18. ad Bœcl. h. l. p. 192. Hobbes. XI. 4.

II. In

II. In casu cessantis iudicii, c) bellum privatum licitum redditur, non solum naturali, sed & divino voluntario jure.

c) *Exempla. II, 20, 8. II, 1, 12.*

III. Si videam, me non posse effugere, nisi interficiatur aggressor, metuam verò, ne ille æternam damnationem incurrat, an salvo naturali jure ipsum interficere possim, quaeritur? negant aliqui, d) nos affirmare cum aliis, e) non dubitamus.

d) *ex Moralistis.*

e) *Grotio h. l. Zieglero p. 115. Pufendorffio II, 1, 12. An amentem Christiana charitas ad quid amplius nos heic obstringat, quod Clarissimo Theologo, Henrico Müllero, visum est, iam non desinio.*

IV. De *Majestate* sive summo imperio civili, tum quid sit, tum unde oriatur, multa est disputatio. f) Illud optimè declarat *Grotiana definitio*, quod potestas summa illa dicatur, *cujus act. & alterius juri non subsunt, ita ut alterius voluntatis humana arbitrio irriti possint reddi.* g)

f) *In veteribus, super brevitate & obscuritate quaeritur Bodinus de Rep. I, 10. In recentioribus, privata studia annotat Grotius I, 3, 5. fin. ac causas perversa tractationis alias adjungit Bœclerus h. l. p. 196 omnium optimè de generatione Majestatis, quomodo in Rep per acta civium producatur, differnis Pufendorffius VII, 2 & 3 Hobbesius V, 6. seqq. De connexionione partium seu jurium majestaticorum, iidem agunt. Ille VII, 4. Hic VI, 1. seqq. & omnino Bœclerus p. 211. seqq.*

g) *qua à Feldeno objecta sunt, dissolvit Bœclerus p. 222.*

V. *Originem* ejus multi *immediatè* à Deo repetunt. h) Nos Deum pro causa prima ac universali agnoscimus, à quo imperandi & parendi ordo institutus est, proxime vero ex pactis hominum, in civilem societatem coëuntium, *Majestatem*, tanquam qualitatem moralem, re-

sultare existimamus. i) Nec ex hâc sententia vel *sancti-
tati* vel *inviolabilitati* sumnorum Imperantium quic-
quam decedit.

h) *ex Theologi Osiander ad h. l. Hulfem. Brev. c. 20. §. 3 ex
?Ctis Zieglerus h l item Exerc. II. circa Regicid. Angl p. 53.
seqq. ac de Jurib Maj. L. 1. c. 1. §. 46 seqq Becker. Synopf.
Jur publ II, 4. ubique Henninges p 136 seqq. ex Philosophia
Hornius Polit. II, 1, 10 quam sententiam satis confutavit
Pufendorfius VII, 3, 3 seqq.*

i) *cum Pufendorfio. VII, 3, 1. Bœclero Dissert. polit. III.
p. 329.*

VI. Utiles non modò, sed necessaria etiam est distin-
ctio, quâ *subjectum* summæ potestatis aliud *commune* aliud
proprium fecit Grotius. k) Absurda verò & publicè no-
xia illa, quæ Majestatem ipsam duplicem reddit, atque
aliam *realem*, aliam *personalem* statuit. l)

k) *præter rationem ergo impugnant Feldenus, p 44. Zieglerus
p. 126. ac Osiander obs 1 p 478. ac si cum posteriori concurre-
ret, quod Grotio nunquam in mentem venit, sicut ex applica-
tione, aliis locis, imprimis II, 9, 8. facta, apparet, ac Bœcle-
rus p 225. insuper ostendit, abuti demum hac distinctione il-
los, qui duplicem Majestatem faciunt. Quomodo autem
verè intelligi debeat, exposuit Bœclerus h. l. ex Lampadio
de Rep. R. G. part. 1. §. 59 60. & in Instit. polit. II, 1. p. 98.
Pufendorf. Elem. L. II. axiom. II. obs 6. §. 19.*

l) *defendunt eam Kirchn. de Rep. D 2 § 3. Althusius Pol. c. 9.
§. 24. Libenthal. G. P. Ex. 7. §. 3. ac plures alii. Refuta-
runt Pufendorf. VII, 6, 4. Clafen. Pol. III, 2. Stahlius dua-
bus orationibus. Qua circa ipsam distinctionem notanda,
ostendit Bœclerus h. l. nimirum quòd sit superflua; quòd
minus accurata: ubi & erroris fontes indicat. add. Polit.
Instit. p 94. Cautelam in adhibendo suggerit Gerhardus de
M. P. §. 123. Saniorem philosophiam in explicando Gras-
winckelius de Jur. Maj. c. 10, 11.*

VII. Ejuf.

VII. Eiusdem indolis sunt conclusiones huic fundamento innixæ : quòd ubique & sine exceptione , summa potestas existat penes populum : m) aut saltem mutua Regis ac populi subiectio sit , ita ut populus universus Regi rectè imperanti parere debeat , Rex autem malè imperans populo s. bjiiciatur. n) Ac alia plures. o)

- m) *asserunt Monarchomachi, quorum Princeps Stephan Junius Brutus, vel potius Hubertus Languetus, Vindicis contr. Tyrann. q. 3. Refutat præter Grotium, etiam Pufendorfius de ? . N. & G. VII, 6, 5, 6.*
- n) *equidem posse dari ejusmodi regimen, exemplum apud Cæsarem de Bell. Gall. VI, 27 3. ostendit. Sed tum expressa instituitur imperii partitio, suisque limitibus definitur.*
- o) *sicuti Ferdinandus Valquius Contr Illustr. I, 1, 10. hinc bis censum fere definitiones derivari, ait.*

VIII. Cæterùm ex accurata *subiecti proprii* cognitione , cui jus summi imperii in quaque gente competat, optimè condiscimus. Ubi tamen cavere debemus , ne decipiamur ambiguo nominis sonò aut rerum externarum specie. Quod contingeret illi, qui vel ex *titulis Imperantium*, p) vel *Comitiis Ordinum*: q) vel *delatione imperii*, r) dijudicare hoc sustineret.

- p) *sicut malè Bodinus de Rep I, 8. Romani Imperatores habuisse regiam potestatem, negat, quòd Principes tantum dicebantur.*
- q) *hac enim cùm diversi sint generis, in regnis etiam puris habentur, nec Majestatem Regis ex se imminuunt. Vid. Ziegl, de Jur. Maj. L. 1. c. 31 n 6 seqq.*
- r) *quasi summum sit, quod per successionem defertur : non autem, quod per electionem : quod statueri videntur etiam Hobbes Leviath. c. 19.*

IX. Sed nec de *summa potestate ipsa*, ex modo eam habendi iudicium ferendum est. Hunc triplicem facit Grotius, quando regna alia *jure pleno proprietatis*, alia *jure*

usufructuario, alia temporario haberi afferit. Possunt vero in regnis non patrimonialibus xque ac patrimonialibus summam habere potestatem Reges: s) quanquam de temporariis alii dubitent. t)

s) *utraq; regna tam patrimonialia, quam usufructuaria, impugnat Brutus Vindic. contr. Tyran. q. 3. p. 185 § 205. Existentiam vero eorum, Grotius l. 3, 11, 12. § 13. praesertim in notis, luculentissimè demonstravit. Patrimonialia sunt pleraque, iure belli acquisita; sicut non patrimonialia, quae populi voluntate deferuntur. In quibus tamen usufructuarij appellationem, § hanc ipsam comparationem, non nimis extendendam esse, monet Bœclerus h. l. p. 285. § ad L. 2 p. 206. add. Pufendorf, VII, 6, 16, 17. Textor. Synops. Jur. Gent. c. 9. n. 27. Differentia utriusque in effectibus conspicitur. Nam in regno patrimoniali, solus Rex habet liberam facultatem regnum ejusve partes alienandi, tam inter vivos. conf. Grotium h. §. 12. § II, 6, 3. juncto III, 20, 5. quam ultima voluntate, Grot. d. § 12. § II, 6, 14. Hobbes de Civ. IX, 12, 13. solus potest relicto filio impuberi testamentum tutorem dare. Grotius I, 3, 15. Civium conditionem pro lubitu ordinare: cum ex adverso in regno non patrimoniali, in his omnibus populis consensum teneatur adhibere, nec eo invito quicquam circa internam regni structuram, ejusve in alium translationem disponere possit, Pufendorf. d. l.*

t) *Grotius exempli loco allegavit Dictatorem Romanum: quem habuisse summam potestatem, ut ut etiam statuant, Conringius Dissert. de regno §. 4. Zieglerus de Jurib. Maj. L. 1. c. 1. §. 41. 42. aliique, mihi tamen contraria sententia verior videtur, quam defendunt. Bodinus de Rep. 1, 8. Hobbes de Civ. VII, 16. § IX, 11, Bœclerus ad Gr. p. 239. ad Vellej. p. 106. ad Tacit. p. 55. Obrechtus Diss. de Extraord. P. R. Imp. §. 39. seqq. An omnino dari possit Monarcha temporarius? quarunt, Bœclerus h. l. pag. 242. § Pufendorf, VII, 6, 15. quorum definitioni accedo.*

X. An

X. An verò Rex , qui imperaturus est , desinat summum habere imperium , *si promittat aliqua subditis* , ad *imperii rationem* pertinentia , ad quæ *sine promisso* non teneretur , varia est Doctorum philosophia. u) Ego sic censeo , quia integram facultatem aliquid agendi amplius habere nequit , qui per contrariam obligationem efficacem est constrictus, x) nec Majestatem , ad cujus rationem formalem libertas summa pertinet , illibatam retinere Regem , qui promissione sua spontanea , ad certam usurpationis regulam se passus est alligari , quicquid etiam *Grotius* y) contendat. Idem dicendum puto de Rege , qui sub *formula commissoria* regnum accepit , hæc enim non solum *habendi modum* , ut existimat *Grotius* , sed ipsam quoque *possessatam* afficit. z)

u) Velthuf, *de Princip. Just & decor.* p. 998. *distinguit inter promissum nudum , & pactioem cum subditis , hanc minuire , non illud. Idem videtur velle distinctio Bœcleri , inter promissum , quo voluntas declaratur , & quo facultas imperandi restringitur.* Hobbel. VII, 17. *utrinque vim omnem ab intentione promittentis suspendit , putatque talia pacta aut promissa esse irrita , si constet , regem voluisse summum imperium retinere , alii aliter.* Conf. Pufendorf. VII, 6, 10. *seqq. & qua in hypothesis , an Capitulatio deroget Imperatoris Majestati , disputantur à Strauchio Diff. Jur. Publ. IV, 28. Stamlero de Reserv. §. 8. Limnæo I, 12, 36. & add. Capit Proleg. sect. 8. n. 22.*

x) *nam ex omni promisso perfecto oritur vera obligatio , etiam inter regem & subditos , vid. Grot. I, 3, 16: II, 14, 4. II, 14, 6. huius verò proximus effectus est , imminutio libertatis nostræ quod docet Pufendorf. III, 6, 1. add. Proverb. VI, 2. l. 17. §. 3. π. commod.*

y) *qui & rationibus se ipsas destruentibus , & exemplis incertis nullatenus pretis hic nititur , ut ostendit Bœclerus p. 245. seqq.*

z) *Conf. Bœcler. p. 250.*

D

XI. Non

XI. Non tamen definit forma esse Regia, quamdiu in tali Rege tantum Majestatis fit *restrictio*; secus si cum Concilio aliquo, aut populo eadem insuper *communicatur*, tunc enim in *Republicam mixtam* fit commutatio; qualem *dari*, qui *negant*, a) aut saltem è censu *regularium* formarum eliminare conantur, b) videntur mihi contra rationem & praxin vitæ civilis pugnare.

- a) *faciunt hoc* Bodinus II, 1. Gassendus *Phil. Mor.* p. 1466. Lipsius *Polit.* II, 2, 4. & speciosus Hobbes, *de Civ.* VII, 4. VI, 6 *seqq.* Pufendorfius VII, 4, 13 *ac* *Diff. de gest. Philipp.* § 3 *seqq.* Sed existentiam eius satis adstruunt, Grotius *h. l.* nisi quod exempla § 20. adducta, pleraque non tam de mixtura forma, quam temperamento administrationis, vel nuda etiam potestatis regia restrictione, loquantur. Lam-padius *de Rep. R. G. part. 1.* §. 59. atque hic Bœclerus *ac* Contingius in *Commentationibus ac annotatis. Argumenta utriusque partis consideravimus in Commentationibus nostris Academicis in Monzamb. c. 6 §. 8.*
- b) quod intendit Pufendorfius VII, 5, 14. *ac* peculiari *Dissertatione de Rep. Irregul. de qua philosophia, & quid in universum super partitione Rerum publicarum, in regulari & irregulari, mihi videatur.* *Commentationibus Academicis in Monzamb. c. 6 §. 9. exposui.*

XII. Summum imperium habere potest is, qui *in-*
quali fœdere tenetur: c) & qui *stipendium pensat*: d) &
qui *nexu feudali aliter conjungitur.* e)

- c) Alb. Gentilis *Jur. Bell.* III, 16. Magerus *de Advoc. arm.* c. 10 n. 386. Cicero *Orat. pro Balb.* c. 16 & ex eo Proculus in l. 7. §. 1. *de Captiv. dubium verò, quod ex ejusd. leg. §. 2. oritur, nec* Grotius I, 3, 21. *nec* Pufendorfius VII, 5, 18. *ac* *Diff. de System. Civit.* §. 16: *expedivit, planius &c. §. 1. loqui de fœdere inaequali sine diminutione imperii §. 2. de tali, cum diminutione, de quo* Grotius II, 15, 7. *eoque postrema verba non definitivè, sed oppositivè esse accipienda, aliter* Zieglerus p. 157.

d) *Conf.*

- d) *Conf. Bœclerus p. 262 exempla Ubiorum, quos Suevi, & Cassiavelluni, quem Caesar, vestigales reddidere: de Bell. Gall. IV. 3. & V. 22 an Hebraei Romanis solverint, ut docti, an ut federati, nondum liquet. V. Selden VI. 17.*
- e) *Bodinus de Rep. I. 9. Vinnius de Juridict. c. 3 § 6.*

XIII. *Distinctio inter statum Imperii, ejusque administrationem, seu jus ipsum ac usum juris, necessaria est, f) malè ab aliis g) rejecta.*

f) *Hobbes. de Civ. XIII. 1.*

g) *Albergato Disc. pol. contr. Bodin. L. 11. c. 10 & Limæo I. 10, 12. & Additionib. ac Disc. Apolog. contr. Wizenb. sect. 3. sed illis responsum est ab Hippolito a Lapide p. 1. c. 1. n. 15. ac Monzambano, c. 6. §. 4. huic à Doctoribus juris publicè passim.*

I.

DE jure bellandi subditorum in Principes vel Imperantes, quorum imperio subsunt, superioribus temporibus periculosa passim fuere disputationes. *Ad Lib. I. Cap. IV.* a) *Certa est sententia: si quid illi imperent naturali juri aut divinis preceptis contrarium, abstinere subditos non solum jure posse, verum & debere; b) quod si injuria c) afficiantur, preces opponendae sunt, tandem negativè quandoque possunt resistere, objiciendo clypeum: sed positivè, vim inferre armis, nunquam. Quae omnia non solum naturali, ac gentium, verum etiam divino juri, tam veteri, quam novo Testamento comprehenso, conveniunt: Consuetudine insuper antiquorum Christianorum confirmata ac variorum populorum civitibus legibus roborata sunt. d)*

- a) *de Germania, videtur potest Hortlederus part II, L. 1. & 2. de Gallia, Thuanus & Grammondus: de Anglia, Salmasii & Miltoni aliorumque scripta contraria; inprimis heic maxime*

*ximè grassabant illa Politicorum hæresis, cui Monarcho-
 matorum etiam nomen propterea tributum est, in quibus
 excellunt, Hotomannus, Seyfelliuss, Brutus, Buchananus,
 Althufius, alique plures, ab Arnixeo, libelli de auctoritate
 Principis in populum semper inuolabili. c. 1. relati. Per-
 uersis istis dogmatibus strenuè sese opposuerunt, præter Arni-
 xæum, Albericus & Jo. Barclajus, integris libris; Singu-
 laribus uerò epistolis, Casaubonus, & Bochartus, ad com-
 prehendam totius rei notitiam interiorem, utile fuerit
 præcognoscere, proposita disputationum, eorumque hypothe-
 ses, in quibus annotandis diligentissimus fuit Bœclerus, Dis-
 sert. Politic. XVI. p. 467.*

- b) *ob diuinum præceptum Actor. V, 29 cuius vim etiam genti-
 les ex lumine naturali senserunt, ut demonstrat Grotius, I,
 3, 9. I, 4, 1. II, 26 3. add. Gerhard, de Mag. pol. n. 399. Id cum
 Hobbesius de civ. XVIII, 1 fassus sit, nescio qui XII, 1. 2 id
 inter sediciosas opiniones referre potuerit, omnem circa hoc
 iudicandi facultatem subditis adimens, confutatus hinc rectè
 Pufendorfio VIII, 1, 5.*
- c) *negat quidem, civi à civitate injuriam fieri posse, Hobbesius
 de Civ. VII 14 & VII, 7. sed iterum convellit Pufendorfius
 VII, 8, 2. & 4.*
- d) *uti per partes ostenderunt Grotius h. l. n. 2 3 4. 5. & Com-
 mens. de offic. summ. potest. circ. sacr. c. 3. § 6. & 14. ac Ger-
 hard. de Mag. pol. n. 483 seqq.*

II. Sicut autem dubio caret, quicquid hic de *subditis*
 traditum est, ad *Magistratus inferiores* quoque pertine-
 re, frustra dissentientibus *aliis*: e) ita de eo adhuc con-
 trovertitur, an lex de non resistendò Principi, etiam in-
summa & alioqui inevitabili *necessitate* obliget? *Grotius*
de jure novi Testamenti asserit, *præceptis Apostolorum* &
Christianorum veterum praxi motus, sed in *Veteri*, hanc
 fuisse putat *exceptionem*: quod *Davidis* adversus *Saulem*,
 & *Maccabæorum* contra *Antiochum*, *exempla*, doceant.
 Ego frustra distingui, neque exempla Grotii huc qua-
 dra-

drare, cenſeo; quare hoc etiam caſu omnis reſiſtentia armata eſt prohibita, *jure divino*, tam *ſacris literis* promulgato, quàm *naturali*. f)

e) Parzo, Bruto, Danzo, quod egregiè conſutat Grotius h. §. 6. & de off. ſum. pot. circ. ſacr. c. 3. §. 7. add. Zieglerus h. l. p. 170 ſeqq

f) quia ſummum Imperium munus divina auctoritate, ideo huic reſiſtere, moraliter turpe eſt. qua autem talia ſunt, ea ne quidem extremo neceſſitatis caſu ſunt licita, ut ſub exemplo fortè benè philoſophatur Zieglerus. valet hic illud Seneca: Sunt quaedam, ad qua nulla nos compellere debet neceſſitas. Et Ariſtoteles agnovit, ἐνια δ' ἰσως ἐκ ἔστιν ἀν-αρχαδῆναι, ἀλλὰ μὴ ἄλλον ἄπο-θνήσκον, παθόντα τὰ δυνότατα: quaedam autem fortaiſſe ſunt, ad qua perpetranda nemo cogi compelliſſe poteſt, ſed potius extrema quaque pati ac mori convenit. l. 3. Eth. c. 1. Quare ſicut ipſum jus natura, ita & hoc præceptum de non reſiſtendo, eſt immutabile; puta in ſe; nam mutato obiecto aliiſque circumſtantiis, aliquando limitari videtur, ubi tamen non ſit directæ à regula exceptio; nimirum quoties vel non verus Rex, vel non veri ſubditi ſunt, de quibus caſibus Grotius n. 8. ad 14. & diſtinctius Bœclerus Diff. Pol. XVI. p. 404. egerunt.

III. Gravior eſt quaſtione, de Invaſore Imperij, in qua tamen rectius definiit Grotius: licere populo, ac ex eo ſingulis, reſiſtere, raptoremque vi dejicere ac denique occidere, ſi vel ante invaſionem, *lex publica*, tale quid permittens extiterit: vel *expreſſa juffio* ejus, qui jus verum imperandi habet, accedat: aut invaſor in actu invaſionis adhuc occupetur. Tollitur autem iſta facultas, quam primum in tale imperium cives conſenſerunt, vel *expreſſè*, inito cum Invaſore pacto, aut *juramento* præſtito vel *tacitè*, cum *longâ* ac quietâ poſſeſſione, ipſum jus nanciſci patiuntur.

Conf. Grot. h. n. ſeqq. & II. 4. 11. & 15. II. 13. 15. II. 16. 18. Gerhard. de M. P. n. 486. Bœcler. ſum ad Grot. p. 300. ſum Comm. ad Tacit. 1. Ann. X. n. 2.

IV. Quin tamen actus imperii, durantè injustè possidendi causâ exerciti, valeant, si non *jure agentis*, saltem *ob utilitatem publicam*, non dubito. g)

g) *add l. 3. ff. de off. Prætor. Bodin. de Rep. II, 5 p 344. Hinc nec Cronvuellii acta restituta: de privilegiis Wenceslai, post depositionem datis, an valeant, vide disceptantes, Chiffle- rium, Alsatiâ vindicatâ, & Blondellum, præfatione App- logetica add. Limn, T. 1. Add. II, 11, 35.*

I.

Ad Lib. I. Cap. V. **S**UMMIS Imperantibus *naturaliter* omnes subditos bello licet adhibere. Ex *Legibus positivis* autem est, quod propter *statum æræum*, aliqui *levari*, e) alii *arceri* b) inde *regulariter* c) soleant.

a) *ut Clerici, de quo vid. Arnif. de exempt. Cler. sect. 1. §. 6. Gerhard. de M P. n. 398: quanquam adeo hoc sibi privilegio non ducant, ut sua sponte bellum nunc sequantur, ac moveant ipsi, querentibus etiam Pontificiis Scriptoribus. Illustrissimo Monumentorum Paderbornensium auctore, p. 95 seqq. Claudio Espenczo Theologo Parisiensi l. 2. digress. c. 6. add. Conring ad Lamp. p. 218.*

b) *ut servi: conf. l. 11. de re mil.*

c) *aliud enim de casu necessitatis; vid. Burger. cent. 1. obs. milit. 19.*

I.

Ad Lib. II. Cap. I. **D**E *Causis* a) Bellorum, multa est disputatio! Si *justa* esse debet, nulla esse alia potest, quàm *injuria*: ea- que vel *nondum facta*, imminens tamen & futura, nisi *præcaveatur*; hinc bellum *defensivum*. b) Vel *facta*, unde Bellum *offensivum*, quod tendit vel ad *reparandum* id, quod *nostrum* est, aut nobis *debetur*: c) vel *vindicandum* d) aliquòd *delictum* in nos commissum.

a) *diffe-*

a) *differentiam inter belli causas veras, tam justificas, quam fualorias, deinde pretextus, ac principia, præter Grotium II, 1, 1. at II, 22, 1. prolixè explicavit illustravitque exemplis, Bœclerus ad 1. Ann Tac. c. 10. n 1 p 322. cautiones verò, quas in hisce iudicandis debeamus observare, p. 327. addidit.*

b) *de quo Grotius, II, 1.*

c) *de his lib. 2. c. 2. usque c. 20. partitim agit.*

d) *de quo L. 2. c. 20. 21. quanquam malè pœnale bellum dicitur.*

II. Sed postertus quidem summis potestatibus est proprium, non autem prius: nam inter *privatos* etiam, si *corpus* imperatur, vi præsentè, cum periculo vitæ non aliter vitabili, *bellum seu necessaria defensio*, e) omni iure, tam *divino* quàm *humano*, est *licita*, f) cum *interfectione* quoque *aggressoris*, g) sive is destinato *consilio*, sive per *errorem*, aut *insaniã* vel *insomniis* agitur, nos invadat; h) dummodo *inculpata* *tusela* *moderamen* i) fervetur. Atque hoc casu, qui occidit, non solum *impunitatem* in foro, sed & *immunitatem* habet in conscientia. k)

e) *de necessaria defensione: vid. Seldenus IV. 3. Pufendorfius l. 5. Textor. Synops jur. Gent. c. 5 ex Interpretibus nostris hoc argumentum iustis commentariis excoluerunt, præter alios, Obrechtus, Preisius, Rennemannus, & Ledererus duobus libris, de jure belli privati, ad præxim applicavit Carpzovius Criminal. p. 11. q 28 seqq.*

f) *an & præcepta jure natura? multi simpliciter asserunt, alii absolute negant, utrinquo allegati à Simone ad Guil. Grot. c. 7. § 3. neutrum bene. Sunt enim casus distinguendi, alii quando præcepta. v. Grot. h. n. 8. & Ziegler p 197. interdum prohibita est. Grot. h. § 9. & L. 4. 1. seqq. regulariter verò permissa, Grot. h. § 3. add. Bœcler. p. 11.*

g) *Conf. Pufendorf. II, 5, 1.*

h) *V. Grot. h. § 3. & III, 1, 1. Pufendorf. II, 5, 5. 2x 7 Cui Carpzov. p. 1. c. 6, d. 1. 2 3. & 4, Berlich p. 1. Concl. 10 n. 4.*

i) *eruo*

- i) *eruditè moderamen hoc ratione status naturalis & civilis distinguit, ac quod in illo ampliores, quàm in hoc, terminos habeat, partim ostendit Pufendorf. II, 5, 3. 4. 6 7. 8 9. add. Vasquius Controv. Illustr 1, 18.*
- k) *ostendit hoc, & mores forte adversantes explicat Pufendorf. II, 5, 15.*

III. Nequaquam verò eò se extendit hæc *licentia*, ut & *innocentes*, qui *interpositi* defensionem aut fugam, sine qua evadi mors non potest, impediunt, *transfodi* aut *obteri*: l) aut illi, qui vim non jam præsentem intentant, sed *conjurasse*, vel alio modo *insidiari*, comperti sunt, præverti ac *interfisi* possint. m)

- l) *quicquid etiam de intentione primaria, cum Thoma tradat Grot. nam sola intentio non facit actum licitum, nisi facultas quoque agendi adsit, qua adversus innocentem heic prorsus nulla est: manet ergo interfectio innocentis verum homicidium, adeoque actus moraliter malus, ad quem faciendum nulla necessitas homini jus tribuit. Id facilius concedam, si factum est, vel ex præcipitantia, dum occisor deliberare non potuit, vel ex infirmitate, quod recta ratio succubuit affectui propria salutis, in foro civili tam graviter eidem non posse imputari, sed illud forte exculationem, hoc veniam mereri. ad. Felden. p. 98. 99.*
- m) *quod male statuunt Moralistæ, satis confutati Zieglero pag 192.*

IV. Cæterùm quod de *vita* defensione diximus, ad *periculum* etiam *mutilationis membri* pertinet, quatenus *mortis discrimen* n) post se trahit. An idem *propudicitia* licet? non quidem *qualicumque pudicitia* invasione, at tamen *prostratione violentiâ*, omnino *licere* existimo. o) Neutiquam verò, si periculum accipiendæ *alapa* aut *mali similis* immineat, hoc enim arcere cum ex de inimici, injustum est, etiam si *meram justitiam* *explericem* p) respicias.

- n) ut Grotius ac Bæclerus rectè restringunt : si enim cum Feldeno simpliciter permittamus, ubicunque damnus irreparabile infertur, etiam ob dentis aut digiti iacturam, interficere licebit.
- o) cum Balduino Cas. Conf. l. 4. c. 1. Cas. 15. Tabore de abus. armor. in def. bon. c. 5. n. 18. add. Grot. h. §. 7. & 1, 2, 5. Selden. IV, 3. Dissentiunt Zieglerus p. 195. Voëtius de Duell. c. 24. aliisque, Augustini auctoritate, quod pudicitia sit in animo, quæ nulla vi externa possit eripi. Respondit Pufendorf. II, 1, 10.
- p) Sane ex ea facultas moralis adversus hostem in infinitum non competit, ut hic Grotius n. 19. & Pufendorf. Elem. 1. 12. 22. ac Op. Maj. VIII, 6, 7. & II, 5, 3, 10 12 16. putant, quod ostendunt Commentatores, Bæclerus, Zieglerus, Feldenus. Conf. Obrechtus de Rat. Bell. c. 2, §. 5. ubi Bæclerum ideo vindicat.

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO III.

Respondente

C. W. Eyben.

V. Pro rerum defensione, directè nemo potest interfici; aliud puta, si fur præsumptionem aggressoris contra se habeat. Quod sicut juri naturali conveniens est, ita etiam legibus positivis ea ratio fuit observata. q) Atque hoc casu, quando lex occidere furem permittit, præstare eam simul, ut id ab omni culpa sit liberum, r) non dubito.

- q) de lege Hebræa, Exod. XXII. 2. præter Grotium h. §. 12. & I, 3, 2. egit Seldenus IV, 2. de Romanæ XII. Tab. Gothofredus in Commentario, de legibus Wisigothorum,

Basivariorum, Frisonum, Burgundionum, vide Bœclerum *h. p. 19. add. Pufendorf, II, 5, 17. Dannhauer. Colleg. Decalog. D. II. nb. 16. Tabor. de abus. arm. in def. bon. c. 5. n. 17.*

r) *qua Seldeni sententia verior est, quàm Grotii, vide tamen Eundem II, 20, 17. Et distinctius Bœclerum p. 21 seqq.*

VI. Ex his apparet, quòd, licèt regulariter singulares dimicationes, sive *Duella*, omni jure prohibita sint, s) *Casus* tamen dari possint, quibus à *privatis* etiam *sine peccato* gerantur, t) *Quanquam non semper summa potestates* propterea, *immunes* sint. u)

s) *Conf. Sam. Rachelii Dissertationem, Et Andreæ Alciati, Antonii Massa Galefii, Jacobi de Castillo, aliàs, de Villa sancta, Johannis de Lignano, Julii Ferreti Ravenatis, qui omnes in Tractatu Tractuum extant; item Henr. Boceri ac Paul. Voëtii, Tractatus de Duellis. Fransk. II. resolu. 23.*

t) *quales recenset Grotius h. n. 15. Et supplet II, 23 10.*

u) *vid. Bœclerus Et Zieglerus h. l.*

VII. *Injuriz auctor*, contra vindicantem, *justè defendere se nequit*, nisi prius oblatam ideo satisfactionem alter respuerit. x)

x) *Grot. h. n. 18. ac Pufendorf. II, 5, 19.*

I.

Ad Lib. II. Cap. II. **Q**uia bellum *offensivum*, quod ad *reparandum* tendit, *injuriam* præsупponit, quâ vel invertitur aliquid, quod *nostrum* a) est, aut denegatur, quod nobis *debetur*; quibus modis fieri hoc possit, probè est considerandum. *Nostrum* aliquid est, vel *communi hominum jure*, quatenus id in *rem corporalem*, aut *actus* aliquos tendit: vel *singulari nostro*. Ut verò illo demonstretur, non est necessarium *primævam rerum omnium communionem*, à *Gentilibus* b) effectam, & *Scholasticis* securius receptam, statuere; talis enim *communio*, quæ pro-

prietatem ac dominium excludat, seu *negativè* eam, seu *possitivè* accipias, c) Figmentum est, d) nec *fuit* unquam, nec *est* ullibi, nec *possibilis* fuerat, non solum postquam homo *lapsus* est, sed & si in *statu integritatis* perstitisset. e) Ergo neque opus est docere, *quo modo* ab ea *recessum* sit. f) Cepit enim *proprietatis originariè*, non *occupatione* aut *divisione* hominum, sed *concessione divina*, g) primum sub *infantia orbis*, *Adamo*, h) atque iterum post *diluvium*, *Noacho* i) facta, à quibus in posteros, constitutis certis conditionique hominum temporumque aptis, acquisitionis determinatæ modis, derivaretur. Atque hac ratione non ambigo, quin *proprietates & dominium*, quod *divinae originis* esse constat, etiam *divini*, hoc est, *naturalis*, non solum *permissivi*, k) Sed & *præceptivi*, l) *Juris*, dici possit.

- a) *Hac occasione de origine domini ac proprietatis agitur: de qua aliàs Theologi ad VIII præceptum. Jcti ad tit. d. A.R.D. Moralistæ ad Thom II, 2 Philosophi ad Arist. 1. Pol. Quæ definitionem philosophicam, ac differentiam utriusq; accinent, apud Strauch. Gratian. d. 8 c. 1. n. 6. seqq. Ex Doctoribus Juris Universalis de hoc argumento, Seldinus Lib. VI. Pufend. IV. 4. Textor c. 7. addendi Grotius origines proprietatis, qua citra sacrarum literarum auctoritatem vix intelliguntur, fabulis Gentilium corrumpit, ac pro cætera sua eruditione heic non versatus est, propterea non solum Commentatoribus Bæclero, Zieglero, Feldeno, Osiandro, sed & Strauchio de Imp. mar. c. 1. Obrechtio Diff. de Communion c. 3. aliisque passim confutatus.*
- b) *unde ea fabula ortum habuerint, & quomodo possint corrigi vid. Euseb. præp. Evang. 12, 13. Laëtant. de Justit. c. 5.*
- c) *hanc Grotius, cum Moralistis quibusdam, illam Pufend. IV, 4, 5, & 9. defendit. Utramq; egregiè destruit Strauch. nobilis Dissertatione de Imp. mar. c. 1. §. 5. & 8.*
- d) *agnoverunt hoc, & tanquam rem impossibilem & injustam*

- habuerunt, etiam Gentiles; hinc Plato impetratus ab Aristot. 2 Pol 3. ex Christianis, Lactantius Instit. III. 20.*
- e) *ostenderunt hoc Theologi, Dannhauer. Colleg. Decal D. 16. § 2. Osiand. h. l. p. 656. prolixè etiam Bœclerus h. l. quamquam Pufendorf. IV, 4, 13. aliqua regeat, ad qua respondimus. Add. Jac. Schallerus opere de paupertate Monachorum passim.*
- f) *de quo solliciti Grot. h. §. 2. Pufendorf. IV, 4. 6. Hohbes. VI, 4.*
- g) *Conf. Strauch. de Imp. Marc. c. 1. §. 12. Obrecht. Diss. cui titulus: Sacra termini. §. 27. Dissentit Pufend. IV, 4. statuitque, concessionem Dei solum de indultu ejus docere, quod ad proprietatem & communionem sit indifferens, ut verò illa in mundo existeret, immediatè ex conventionè hominum, tacita aut expressa, profluxisse, quà ceterorum jus ad eandem rem excluderetur, unde nec jus Adami, dominium dici posse, quamdiu ille solus fuit. Nisi fallor, permiscet V. Cl. (1.) ipsum dominium cum modis acquirendi transferendique: illud divina concessione, hi hominum pactis proximè nituntur (2.) Dominij essentiam, qua facultate morali, rem sibi tanquam propriam habendi, absolvitur, cum effectibus ejus, atque heic iterum, (3.) effectus formales, qui dominium absolute & in statu naturali sequuntur, cum accidentariis, qui eidem, relativè considerato, quatenus ex determinatione humana in societate civili peculiarem accepit formam, superadditi sunt, nam exclusio aliorum, si de actu intelligas, est effectus mere accidentarius: sin de jure excludendi, formalis quidem est, sed tum etiam Adamo compete- bat, cujus jus, utique dominium, naturaliter, in sensu absoluto, quatenus ut jus in re consideratur, & fuit, & dici proprie potest, suffragantibus ipsis etiam sacris literis*
- h) *Gen. I, 24 30, an ei soli, tanquam Individuo, quod Strauchio, Zieglero, Osiandro videtur, an quatenus totus generis humani personam representat, ut Seldenus, Bœclerus, Obrechtus volunt? utraque sententia eodem recidit, quod Idem Bœclerus p. 39. observat,*
- i) *Gen. IX, 2. add. Psalm. IIX, 7.*

k) qua

k) *que Pufend. ment. apparet, quando IV, 1. 4. asserit, sanam rationem suadere, id inter homines constitui & recipi.*

l) *quod vult Bœclerus p. 42. idque amplius confirmari potest ex analogia rationum, quibus primævam orbis in diversa imperia partitionem, lege natura præceptam esse demonstravit Ulric. Obrechtus sacr. Termin. §. 18. & 23. seqq.*

II. Facile hinc apparet, quid de *libertate maris*, m) quasi intra primævam *communione* illud adhuc subsistat, ac omnis *proprietas* sit haberi debeat. Certum namque est, mare, sumtum aut sub *ratione integri*, aut sub *ratione præcipuarum partium*, n) non solum in *proprium* jus, tam *domini*, quam *imperij* o) *ratione* æquæ ac res cæteras, quas initio Deus hominibus concesserat, variis *modis acquirendi* abire, atque ita etiam *resineri* posse, p) *sed actu etiam à Romanis* q) non minus, consentiente quoque *jure Romano*, r) *quàm populis aliis*, s) *maximam partem esse occupatum.*

m) *de qua disceptatum hoc seculo inter Anglos & Batavos. Que ad historiam controversiæ attinent, una cum nominibus præcipuorum scriptorum, ac momentis sententiarum dissidentium, egregiè annotavit Bœclerus h. p. 48 seqq. Seldeni opinio invaluit, Grotii vero argumenta, tum Mari libero, tum h. §. 3. allata, præter scriptores proprios, confutarunt Illustres Viri, Huldericus ab Eyben Observ. ad Inst. Disq. VI. Obs. 3. & Jo. Strauchius de Imp. Mar. c. 2. add. Gryphiand. de Insul. c. 14 §. 13 seqq. Feltman. ad l. 2. §. 1. ff. de rer. div. n. 12.*

n) *nam de exiguis partibus Ipse Grotius II, 3, 8 fatetur.*

o) *alias de imperio solo concedit Grotius II, 3, 13 sed utriusque discrimen egregiè explicat, ac utrumque in mari locum habere, ostendit Strauchius.*

p) *quos partitim heic ostendit Strauchius c. 4. seqq. & Instit. Jur. Publ. MSC. L. 11. T. 3.*

q) *quod docet Strauchius c. 3.*

r) *frustra dissentit Grotius II, 3, 9. 10. 11. ad textus pro se adductos, respondit Strauchius.*

s) *de quibus Seldenus.*

III. Hac rerum proprietate stante, nihilominus ipsum *mare*, ac res quaedam alix, quarum nempe natura ferat, ut sine proprietarii damno, secundum certos usus quilibet alii inservire possint, mansere, *istius usus ratione*, quodammodo *vacue*, atque hoc sensu etiam *communes*; ac in universum *rigor dominii*, Dei beneficio hominibus, ut & sibi invicem hinc benefaciant, collati, *ordine ac sine societatis restrictus* est temperatusque, *duplici jure, necessitatis ac innoxia utilitatis*, t) Cujus vi, quisque alterius damnum vel periculum gravius, incommodo vel periculo suo leviori avertere, suarumque rerum usum innoxium indigentibus concedere *tentur*. u)

t) *qualia exposuit* Grot. h. S. 6. c. 11 seqq.

u) *agnoverunt hoc etiam sanioris gentiles, quorum testimonia collegit* Pufendorf. III, 3, 1. 2. 3. 4.

IV. An vero, si ille huic obligationi *sponte* satisfacere detrectat, alter ad cogendum, aut *vim* inferendam *jus* habeat, non immerito quaeritur. *Albericus Gentilis* x) existimat, *ut vindicetur injuria*, quae detrimentum passo ex hac violatione ordinis naturalis inferitur, & *jus natura* asseratur, quod delinquendo in finem humanae societatis laeditur, *bellum justè moveri* posse. *Moralista* liberaliores sunt, *privatis* etiam, *jus occidendi* Dominum, impedire volentem, sub moderamine inculpatæ tutelæ, pessimè concedentes. y) Ego sic puto, *jure naturaliz*) indigentem *facultatem* quidem *perfectam* non consequi, ut alteram vi cogens, *suo jure fuisse* dici possit, competere tamen *imperfectam* aliquam, cujus ille sit effectus, ut factum tale, quod *absolutè & simpliciter* consideratum, nec *licitum* nec *justum rectè*que est, *extraordinario* hoc rerum *statu*, facienti neuiquam *imputari*,

interdum etiam illud ipsum sub æstimatione *jussi reſtitu-
ve*, ſaltem quod *negatiuè* tale dicitur, *defendi* vel *excusari*
poſſit. a)

x) *de jur. Bell. I, 19. p. 141. 142.*

y) *de quibus* Bœclerus & Zieglerus.

z) *nam lege civili, in perfectum jus potest evaleſcere, ut apud
Hebraos, jus egenorum, de quo* Selden. *VI, 6. Pufendorf,
II, 6, 5.*

a) *Conf. omnino* Ulric. Obrechtus *Diff. de Rat. Bell. cap. 3.
§. 17.*

V. Quare verior mihi videtur illorum ſententia,
qui cum *Grotio*, nec *furti*, nec aliterius cujusque delicti
reum eſſe ſtatuunt b) cum, qui *graviffima neceſſitate* res
alienas ſubripuit. c) Sicut nec *iniuſtitia* argui poteſt
Princeps, qui ex *ratione belli*, quam vocant, locum in
ſolo pacato ſitum, etiam invito Domino, occupavit,
dummodo requiſita, *Grotio* d) notata adſuerint.

b) *ut* Pufendorf. *II, 6, 5. & Franckius II. Ref. 7. n. 33. causa
allegatis. Diſſentit* Zieglerus p. 230.

c) *non ex fundamento revivſcentis primava communionis
tempore neceſſitatis, quo, præter* Grot. Velthufius, & Ca-
noniſta ad c. 10. X. *de furt. ac* Moraliſta paſſim, *utuntur;*
*ſed quia requiſita furti eſſentialia non adſunt. Deſicit ratio
generica, contractatio fraudulenta, cum non ſit dolus, ubi
nulla voluntas & negatiõnis, neceſſitas & vis etiam à
culpa liberant. I. 49. §. 1. ad L. Aquil. deſicit & ſpecifica
forma, animus lucrandi, ſine quo furtum eſſe nequit. l. 39.
de furt. lucrum enim eſt id ſolum, quod neceſſitate ſupereſt,
l. 30 ff. pro ſos nec lucratur, de quo reſtituendo obligamur,
ut in materia fructuum h. f. perceptiorum, docent Noſtri.
Non obſtat* Proverb. VI, 30.

d) *b. §. 10. & III, 17, 1. add. Obrechtina Diſſertatis modo
laudata* Pufend. *II, 6, 8.*

VI. Ex *Jure innoxia utilitatis* eſt, quod *terrae, flu-
mina ac maria*, in proprietate populi alicujus exiſtentia,

patere debeant his, qui *transitu opus* habent, ad *justas causas*, e) Ita tamen, ut ille à Domino ditionis prius *postulandus* sit, si negatur, *vindicari* potest; f) Atque hæc non tantùm de *personis*, sed & de *mercibus* vera sunt. Sicut autem *facultas* ipsa, quæ est circa *commerciorum libertatem*, non impedit, quo minus Imperanti cuivis in suo, circa *modum* transportandatum mercium disponere liceat, g) Ita nec repugnat, quando transeuntibus terra, omnibus aut fretis, mercibus, in compensationem onerum propterea sustinendorum, *vectiga*. aliquod *aquum* imponitur. h)

e) Grot. *h. n. 13. § III, 17, 2.* Pufendorf. *III, 3, 5.*

f) *Dissent.* B. Strauchius *de Imp. Marc. c. 8. num. 2.* atque Zieglerus & Osiander *h. l.* Sed quod pace tantorum *Virorum* dixerim, forte præter *justas rationes.* Nam habet quidem jus imperii Princeps, quod videtur omnes alios prohibere, regulariter nempe, hæc autem illud restrictum est & jure humanitatis. Quod verò per *privatum fundum* non liceat ire, in *vito Domino*, nisi constituta *servitute*, ad *publicum* hunc *transitum* vix potest transferri, neque enim in *privatis istis*, ratio *transitus* tam necessaria, qualis in *publicis* est, ad *commercia*, ad *bellum*, potest ostendi, ne dicam, quod *privatum fundum*, sine *servitute* *quæsitâ*, transire non possim, intelligendum esse, de jure transeundi perpetuo, quod nec in *publicis*, sine pacto obtinetur, aliud est de actu uno aut rariori, quem sicut hic territorio, ita illic utique agro suo, Dominus concedere tenetur, jure humanitatis. *Faculis* autem & *flammis* ideo iri nequit, quia facile sic *damnum* inferatur, at Grotius non nisi de *innoxio* *transitu* loquitur.

g) *Conf.* Alb. Gentil. *de Jur. Bell. I, 19 p. 144.* Hinc *iura* *promittificos*, *scapulæ*, *geranii* & *similia*, ap. Strauch. *c. 6. § 7.* Bæcler. *h. l.* defenduntur. Et. etiam potest Zieglero, *h. n. 13. cum n. 24.* quasi sibi *contrario*, conferenti, priori enim de exercendo jure *commerciorum simpliciter*, posteriori de

modo restringendi *jus illud agit*. Grot. *Alister* 2. Pufen-
dorf. III, 3, 6.

h) *Vid. Bæclerus h. l. Strauch, c. 7. §. 5. Pufend. III, 3, 7.*

VII. Eodem fundamento, prætervehoentibus aut prætereuntibus *Jus morandi ad tempus*, valetudinis aut alia qua justa de causa; imo etiam *jus perpetuo habitandi* illis competit, qui sedibus suis expulsi, receptum quaerunt, dummodo *imperium*, quod constitutum est, subeunt, & quæ alia ad vitandas seditiones sunt necessaria. Atque hi possunt etiam, si quid intra territorium populi est deserti ac sterilis soli, occupare, occupatione *possessionis*, non *juris*, seu *proprietatis* vel *imperij*, quam Grotii mentem esse, contextus verborum satis ostendit. i)

i) Grotius *h. n. 15, 16, 17. Pufendorf. III, 3, 8, 9, 10. qua* Commentatores *aliqui heic regerunt, quasi publicæ utilitati adversentur, contra Grotium non sunt, cuius fundamentum omne in utilitate innoxia ponitur, hæc cessante, cessabit etiam concessio.*

IX. Datur etiam hinc *jus aliquod commune* populis inter se invicem, *ad actus*, quos humana vita disiderat. Quo pertinet *facultas* contrahendi, *emendi* res venales, *vendendiq;* suas, ambiendi ac obtinendi *matrimonia*, aliosque actus exercendi, quos populus aliquis promiscuè exteris, non *beneficio* aut singulari *privilegio*, sed *ex libertate naturi*, apud se concedit, ab æquali enim tali licentia unus populus excludi, citra injuriam, nequit. Histamen non obstantibus, monopolium veluti publicum constituere, adeoque populo alicui cum alio populo pacisci, licebit, ut is populus, certi generis fructus, qui alibi non nascuntur, sibi soli vendat. k)

k) Grotius *h. n. 18. ad 24. Pufendorf. III, 3, 11. 12. 13. 14. Frustra iterum à Commentatoribus quibusdam impugnatur*

Grotius, ac si minus rectè heic tradidisset; cùm enim licitan-
 ti uni privato, citra injuriam, negari possit mercus, quidni
 liceret id integro populo? Ad B. nondum probatum est, ista
 denegatione simplici nullam injuriam committi, & posito,
 quod non sit injuria, si ab uno venditore negetur, erit tamen,
 si communiter ab omnibus; heic verò sermo est, an uni
 populo ab alio populo, non à singulis ex populo, citra in-
 juriam, possit negari, quod civibus & reliquis gentibus tri-
 buitur. Idem dicendum, de matrimoniorum licentia,
 ubi quidem privato licebit prohibere, ne filia sua nubat Titio;
 non aliter verò, quam si iusta & legitima subsit causa? sed
 hoc etiam de toto populo concedit Grotius. Denique posse
 jus gentium & ipsum jus nature per jus Civile positivum li-
 mitari, certum est; at iterum Grotio hoc non adversatur,
 qui non loquitur de eo casu, ubi libertas naturalis per po-
 sitivam legem omnibus est ademta, quod fieri posse, ad-
 mittit: sed an eum, quando res in statu naturali relicta est,
 una gens possit circa causam excludi.

I.

Ad Lib.
 II.
 Cap. III.

Quod jure singulari nostrum est, acquiritur vel mos
 do originario, quo dominium aut jus simile pri-
 mum nobis constituitur, vel derivativo, quo jam con-
 stitutum ab uno in alterum transfertur. Originariè hos
 fit, acquisitione rerum, a) vel juris in personas. b) Et in
 rebus quidem, per occupationem, tam ad dominium pro-
 priè dictum, quàm imperium tendentem; quanquam
 in loco, ejus imperium jam occupatum est, jus occu-
 pandi res mobiles in statu naturali adhuc positas, lege Ci-
 vili possit anteverti; c) aut etiam prohiberi, si res domi-
 nium quidem habuerunt, sed habere desierunt, vel dere-
 licta sunt. d)

- a) de quoc 3. & 4.
- b) de quoc 5.

c) Conf.

- c) *Conf. Grot. h. n. 3. II. 5. II, 8, 5. Pufendorf. IV, 6, 4.*
 d) *de bonis vacantibus, varia civilia jura, vid. ad Perez. ad t. C. de bon. vas. Hodie ad regalia pertinent. Sixtin. l. 2. c. 9.*

II. *Infantes vel amentes, utut originariè dominium acquirere non possint, in universum tamen capaces sunt dominii, non solùm civilis, aut gentium, sed ipso etiam naturali jure, e) atque hoc tam quoad actum secundum, quàm primum habent, nihil enim aliud, quàm effectus dominii per se exercere, impediuntur. f)*

- e) *Conf. Bœclerus h. p. 94.*
 f) *Zieglerus h. p. 244. Conring. ad Lampad. III, 4, 26. Pufendorf. IV, 4, 15.*

III. *Ratione Imperii, à duobus populis, quorum territoria flumen lecat, occupati, frequens est contentio, g) quoties flumen cursum mutavit, an simul & imperii terminus mutetur, & an, quæ flumen adjecit, eis cedant, quibus adjecta sunt. Mihi omnium optimè ex conditione territoriorum rem definiisse videtur Grotius, ut si habeat qualitatem agri limitati, nihil mutetur; sin arcifixi, mutetur flumine paulatim mutato, non verò abveo toto. h)*

- g) *Contrarias disputationes exhibet Gryphiand. de Insul. c. 14. §. 87. seqq.*
 h) *b. n. 16. 17. 18. quem sequuntur Commentatores & Pufendorf IV, 7, 11 nititur autem ratio Grotii, à medietate fluminis, sine utrinque terminante, præsumptione quidem naturali, communiter recepta, docet Gryphiand. c. 17. n. 97. seqq. non tamen præcepto juris naturalis, notante Obrechtio Dissertatione: Sacra Term §. 34. hinc illa vel contraria præsumptione fortiori eludi, vel expressis pactis aliter constitui potest, quod Grotius n. 18. fatetur.*

I.

Ad Lib.
II.
Cap IV. **U** *ſucapio* a) non ſoli civili, b) ſed naturali potiſſimum
 juri c) debet originem, poſtea jure gentium voluntario
 d) prorfus roborata ac confirmata eſt, plerorumque tan-
 dem populorum civilibus legibus, e) ex conditione ſuæ
 Reipublicæ, ſpeccialem formam accepit.

- a) *de cuius requiſitis & differentia à præſcriptione, vid. Æm. Ferret. ad l. 3. ꝑ. de uſucap. Pufendorf. IV, 12, 3. 4.*
- b) *quod putant Cujacius add. l. 1. ꝑ. de uſucap. Schuzius. C. l. P. Vol. 1 D. 3. coroll. 1. Feldenus 151. quorum argumentis respondebo.*
- c) *quod præter Grotium demonſtrat Bœclerus, Zieglerus, in annotatis. Seldenus Mar. clauſ. 1. 26. Conringius de Finib. e. XIX. p. 273. & de Imp. Germ. Rom. c. 3. Zouchæus Jur. Feccial part. 11. ſect. 3. q. 8 male ergo contra conſcientiam eſſe voluit qui ne terminos quidem intellexit, Amefius, Caſib. Conſc. l. 5. c. 41. §. 19. ſeqq. reſutatus Tabori part. Elem. p. 11. th. 22.*
- d) *Conſ. Grot. h. num. 9. Pufendorf. IV, 12, 9. Hugo du Roy L. III. t. 2. & 4.*
- e) *quomodo in Rep. Romana. vid. Dd. ad tit. j. & ff. de uſucap.*

II. *Defundamento* tamen ejus non uno modo loquuntur. Neſcio autem, an ab *iniquitate* jus uſucapionis ſatis efficaciter liberare poſſint, qui non alias rationes quàm illas: ut *hominum*, ſua jaſtantium, *negligentia* coërceatur: *licitum finis* eſſet: nec *rerum* diu aut ferè ſemper *incerta dominia* manerent: aut ſimiles, eidem ſubſternere norunt: ſiquidem iſtæ pro *cauſis* ſolùm *externis*, ſuaſoriis ac impulſivis valent. Nos *intrinſecam* ac juſtificam *rationem*, propriumque ejus fundamentum, in *præſumpta prioris Domini derelictione*, eamque ſecutâ *alterius occupatione*, quæri debere, cum Grotio f) exiſtimamus.

f) *h.*

f) *b. n. 4 5 6 7. 8.* Strauchius *Instit. Jur. publ. MSC. L. 1. 2. 20.*
 § 7. *seqq. ubi rationes huius presumptionis Contringianas examinat.* Pufendorf. *Elem. I, 5, 24.* non obstant *presumptio ex l. 25 pr. ff. de probat. cui tanq. generaliori, derogat specialis; l. 28. de Verb. signif. & l. 16. de fund. dotal. contenta.*

III. Atque hinc facile apparet, usucapionem non tantum inter *subditos* unius, sed *diversarum* quoque *Re-rumpublicarum*, quin inter *iplos diversos* quoque *populos* *liberos*, ac *Reges*. locum habere, g)

g) Grot. *b. n. 2. idem pluribus rationibus ac exemplis asserunt.* Alber. *Gentilis de J. B. 1, 22.* Pufendorf. *IV, 12, 11.* Limæus *ad Capit. Carol. V. art. 9. p. 173. seqq.* Magerus *de Adv. arm. c. 6. §. 34. seqq.* *Frustra dissentientibus Scrip-toribus Gallis.*

IV. Sicut verò difficultate non caret, an etiam *nondum satis* jus suum tacite tali de relictione possit de-ce-dere, quam tamen *Grosium* h) rectè expeditivisse, credo: ita ex adverso certum, inter eos, qui *actu* rerum potuntur, tum in *diversis Rebuspublicis*, tum in *eadem Repu-blicâ*, etiam *summum Imperium* hoc modo *amissi*, ac vel à *Rege*, vel à *populo* seorsim *acquiri*, aut etiam inter eos *dividi* posse; i) quanquam istis casibus *leges civiles* k) in tali Rep. super usucapione latæ non haberent locum, sed *mero naturali jure* res æstimari deberet, quamdiu de ejusmodi juribus agitur, quæ ad *imperii summi naturam* pertinent. Falsum hinc est, quod *Vasquius* putat, semper licere *subditis* quibuscunque, etiam post tempus om-nem memoriam excedens, in libertatem se vindicare; Cæterùm quæ circa *mera facultatis rerum præscrip-tionem* statuit *jus Romanorum civile*, m) etiam *naturali ægentium juri* conveniunt. n)

h) *b. n. 10 sequitur* Pufendorf. *IV, 12, 10.* *Consentit jus Roma-num, similis decisione in l. 7. §. 1. de Senat. cuius ratio in l.*

63. pr. in fin ff. ad L. Falc. ulterius fundamentum in l. 24. §. ult. l. 26. de damn. inf.

i) Grot. h. num. 11.

k) quibus summum Imperium aliqui? Cuius heic subijciunt, quorum nomina ap. Arnizæum de Jur. Maj. L. 2 c. 2 §. 5. refertur Grotius h. n. 12. 13. & Strauchius de Imp. Mar. c. 4 §. 5.

l) Illustr. Controv. II, 82 quod refellit Grotius h. n. 14. & Contring de fimb. c. XIX. n. 7. addi debent ex Grot. I, 3, 8. I, 4, 15. 16. II, 22, 11.

m) de quo vid. Strauch. Diff. Justin. IIX, 7.

n) Grotius h. n. 15. de luitione pignoris aliqui dubitant, sed Grotii sententiam praxi servat, quod præter Gallium & Myningærum, Strauchio laudatos, docet Klock. relat. I. p. 17. n. 197. Freher. parerg. I. I. c. 10. Consultat. Saxon. p. 1. quest. 1.

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO IV.

Respondente

WILHELMO HARTMANNO CRANZIO,
GIESSENS. HASSO,

I.

Ad Lib. II. Cap. V. **Jus**, quod in personas nobis originariè acquiratur, Grotius ex triplici fonte deducit, *generatione, consensu, delicto*. Ex primo est *ius parentum in liberos*, quod potestatis, ac imperii nomine consuevit appellari. a) De cujus *existentia* facile potest constare, quia in *omni societate* jus est in *inaequali* insuper, qualis est inter patrem & filium, *rectorium*, quod ex illa parte *imperium*, ex hac *obsequium*, importat. Sed de *origine* ejus valde differunt.

tiunt. Ego, illud nec ex *jure victoriae*, cum *Hobbesio*; b) nec ex *alimentatione parentum & presumpto liberorum consensu*, cum *Pufendorfio* c) repeti: sed nec ex *divina concessione*, quod *Hornius* d) facit, *immediatè* deduci; optimè verò ex *generatione*, secundum *Grotii* e) disciplinam, demonstrari posse, existimo.

a) *de patria potestate, scripserunt* *Afcanius Clementius*, *Philippus Paschalis*, ac *passim* *Dd ad tit. i. de p. p. sed confundunt infinita civilia, cum jure naturali; accuratius distinguit* *Jo. Eichelius* *singulari libello, de jure naturali parentum in liberos, & horum in parentes, add. Selden, VII, 2. Pufendorf. VI, 2. Textor. Synops. Jur. Gent. c. 7.*

b) *Quanquam videatur & Grotius II, 23 12 huic inclinare, quando occupanti imperium concedit in Infantes. Resp. Nisi velis, loqui eum de eo casu, ubi pater nullus adsit: aliàs ea philosophia est Hobbesis. de Civ. IX, 2. seqq. quasi matri, qua primum filium in sua potestate habeat, originarium imperium competat, quod derelinquere & in patrem deriyare censeatur, quando ei filium dat alendum. Sed 1. principium illud, quod supponitur, bellum omnium in omnes figmentum est. 2. nulla heic adest pugna, sine qua nec victoria erit, cuius jus 3. ad acquisitionem derivativam pertinet, nos hic de originaria loquimur, ut adeo ne per similitudinem quidem hec sententia valeat. Nam aliàs 4. à potentia physica ad moralem non licet concludere, cum & latro possit alium in potestate habere, virium ratione, cui tamen jus non competat. Imo sequeretur sic 5. obstetrici originarium competere imperium, quia illa filium primum suæ potestatis facit; nec 6. derelinquit aut transfert jus patrium, qui filium alteri educandum aut alendum dat, conf. Grot. h. n. 26. uti exemplo *Padagogi, tutoris, aliorumq; patet, ut alia taceam.**

c) *de j. N & G. VI, 2, 4. ac de offic. II, 32. cuius rationes suasoriz potius sunt, quàm juridicæ. Nam primum fundamentum, quod à lege naturæ, qua parentibus curam liberorum injunxerit, desumitur, nihil aliud quàm officium horum elicit, non jus: siquidem Tutores etiam ea omnia agere debent, quibus tamen jus patrium nemo tribueris. Et licet*

aliqua potestas ad dirigendas actiones filiorum hinc sequeretur, tam eximia tamen, uti hic querimus, inde non nascitur. Alterum de consensu præsumto vix probabitur, neque enim potest in nullo subiecto præsumi consensus tacitus, in quo per naturam non est locus expresso. L. 2. deneg. gest. loquitur de rebus, quæ geruntur eius nomine, qui potest consentire, & naturaliter quidem istius obligatio non oritur ex consensu, sed ex re sive facto, quia res eius bene gesta sunt. Conf. l. 46 de O & A. l. 25. § 16 fam. ercisc. l. 31. pro soc. cui per legis civilis fictionem idem tribuitur effectus, nimirum obligatio, ac si consensisset, qui actu non consensit, consentire tamen naturaliter potuit, quales fictiones ius natura ignorat. Immo si niteretur imperium patris consensu filii præsumto, amitteret illud, quam primum filius contradiceret, quia consensus præsumtus aut etiam tacitus tollitur per expressum dissensum, ac nec invito patre, §. ult. i. quib. mod. ius p. p. solv. nec utriusque consensu, ratione vinculi naturalis, illud unquam solvitur. Quando diximus, quod ex cura liberorum, non ius, sed officium solum eliciatur, memisi obiectum esse, quod propter curam liberi obligentur Parentibus ad gratitudinem. E. illa cura etiam ius eliciet. n. 1. dist. inter Jus Benefactoris & Jus Patris Potestatis, de posteriori solum hic querimus, non priori, ut ut illud ex cura aliisque beneficiis liberis tributis, nascatur, non tamen hoc nascitur. 2. Illud ius Benefactoris est imperfectum; qui accepit beneficium, obligatur quidem ad gratiam, sed alter non habet ius exigendi; nos autem agimus de iure perfecto, ut animus Pater etiam cogere filium possit.

- d) Polit. I, 2 3. cui respondit Pufendorf. loco nominato.
 e) h. n. 1. consensit Bæcler. p. 150. Claf. Pol. I, 3, 4 ubi quæ ab Hornio opponuntur, etiam refellit. Obj. si Generatio est causa imperii Paterni, sequetur Patrem & Matrem habere potestatem æqualem, quia uterque aequaliter concurrat. V. Gros. II 6. 18. qualis autem causa, talis & effectus. n. 1. disputatur adhuc inter Physicos, an Parentes in generatione æqualiter concurrant, ut ex eodem loco Grotii constat. 2. Et si autem concedamus, verum solum est, quoad generatio-

nem

nein nudè, sive quoad merum actum Physicum considera-
tam, at sic non est causa imperii, quia alias etiam in brutis
& plantis procederet, sed quatenus moralitatis quid admix-
tum habet, quatenus ille actus in societate matrimoniali,
à certis personis, marito & uxore, adeoque disparis non se-
lum sexus, sed & juris, eo fine suscipitur, ut sibi certam pro-
blem quærant: in quo actu cum maritus, tanquam princi-
pale agens, & qui heic socius quidem uxoris, sed talis est,
qui imperium etiam in eam habeat, concurrat, utique non
aqualiter concurrere dici possunt. 3. Concedi potest, utrique
Parentum competere æquale jus, quatenus consideratur in
relatione ad filios, quatenus consideratur respectu Paren-
tum, inter se ipsos, exercitium juris matri competentis, limi-
tatur impedimento extrinsecus accedente, sc. iure superiori
patris, quatenus ut maritus in ipsam quoque uxorem impe-
rium habet, & propterea, ubi utriusque Parentum obedire
simul non potest filius, imperium Patris præferatur. Qua
Hobbes. de indivisibilitate summi imperii regeat, nihil
evincunt, neque enim tale imperium parentibus competit.
Speciosus Pufendorfus excipit, per generationem filium no-
bù fieri æqualem, ut ergo inæqualis sive subjectus fiat, alio
titulo opus esse. Sed respondet generat pater filium sibi æqua-
lem physicè, non moraliter, aut si hoc vis, æqualem,
quoad jura communia, in ordine ad alios, utpote libertatis,
civilitatis, familia: non propria, seu personalia inter se in-
vicem, hætenus enim omnino per generationem inter pa-
trem & filium constituitur jus dispar ac inæqualis obliga-
tio, ut alio titulo non sit opus. Lactantii locus oratorius
est, ad demonstrandam divini in nos imperii prærogativam,
cujus intuitu jus patris utique nullum est: vim ergo pro-
bandi philosophicam non sustinet, ubi de imperio patris, non
in oppositione ad Deum, sed respectu ad alios homines & fi-
lium ipsum, agitur. Quis enim propriè ac absolutè pa-
trem solum generandi ministrum diceret? ipsum verò ge-
nerationem proles causa suscipi, finis matrimonii indicat.
Qua in Diss. de obl. adv. patr. §. 8. pro educatione regeantur,
etiam ad alios, præter parentes, quadrant, illis tamen
imperium tale non competit.

II. *Subiectum* hujus imperii, *naturaliter* sunt *pater ac mater*, f) sed si contendant inter se imperia, *regulariter* patris *præfertu*, g) non tam ob *sexus præstantiam*, quàm propter *potestatem*, in *ipsam matrem* ei competentem. Quod *amplitudinem* verò ac *terminos* ejus attinet, pro diversitate *Rerum publicarum* per *leges civiles* variè possunt *circumscribi*. In *statu naturali* ac extra *Rempubli-*cam, *generaliter* tantum ei competit imperium, quantum ad *finem* hujus *societatis* est necessarium. *Partitim* verò ejus *exercitium*, per *tria* in *liberis atatis tempora*, eo modo, ac *Grosius* h) explicavit, sese exerit: ita ut in *primo*, *judicii imperfecti* tempore, in univèrsum *omnes liberorum actiones*, i) in alterò *judicii perfecti* quidem, filio verò adhuc *familia parte* manente, illæ solùm, quæ ad *familia statum* aliquid momenti habeant, *imperio* patris sint *subjecta*: in tertio, ubi filius *familia* paternâ *excessit*, actiones ejus *libera* penitus sunt ab isto *imperio*, durante tamen semper *auctoritate* patris, cui ex parte filii *reverentia* perpetua responderet.

f) *nec repugnat ius Romanum*. Vid. l. 2. de f. & f. l. 6. de in ius voc. l. 4. de Curat furios *quanquam* in effectibus civilibus, *matrem* excludat. §. 10. f. de adopt. l. 196. de V. S.

g) *varie distinguunt* Pufend. VI, 2, 5. Eichelius *laudato libello* part. II. §. 5. seqq.

h) h. n. 2. 3. 4. 5. 6. *quem sequitur* Pufendorf. VI, 2, 7. seqq. ac de offic. II, 3, 5. seqq. Eichelius part. II, §. 8. 9. Dissentit Zieglerus p. 268 *putatq;* non debere *tempora* distinguere, quia *ubique liberi* debeant obedientiam. Verùm, ipsum *ius patris* semper manet *aquale*, est tamen *differentia*, ratione exercitii, quoad effectus etiam *naturaliter*, atque ita *responderi* quoque potest Feldeno.

i) *an & bona*, ita ut eorum *dominium*, non filio sed patri *acquiratur*? Distinguit Pufendorf. VI, 2. 8. sed forte ea *distin-*ctio civilis, non *naturalis iuris* est, quare *simpliciter* cum

Grotio *h. n. 2 statendum puto, quem sequitur Eichel. pars. II. §. 11.*

III. Tenentur autem parentes, ut liberos *alant*, atque hoc *debitum* est, sensu laxiore, ut *Grotius* explicat: k) quare satis hinc constat, quòd *juri naturali* repugnet non solum *abortum* procurare, l) sed & infantem recens natum *exponere*, vel *abjicere*, m) siquidem finem hujus societatis id prorsus impedit tollitque, quicquid etiam *mores* aut *leges* quorundam *populorum*, n) hoc indulgentium statuunt; quales non magis *juste* sunt, quàm illæ, quæ *jus vita & necis* o) absolutissimum concesserunt; *naturaliter* enim hoc jus patri, sive *qua patri*, sive ut *familia* *segregis capiti*, ne quidem *occasione delicti*, competere, verius mihi videtur, p) quanquam *alios* q) dissentire sciam. Cæterum in *adoptionem* filium dari alteri, quijus *patria potestatis* hinc consequatur, nec *naturali juri* contrariatur. s) An autem *oppignorare* vel *vendere* licebit: *asserunt* t) alii, alii *negant*, u) quidam in *utramq; partem* x) disputant. Ego, salvo aliorum judicio, *firigorem imperii paterni* respicias, *extraordinario*, summæque necessitatis *casu*, utrumque licere existimo, non eo effectu, ut vel *patria potestas* transferatur, vel filius in *servitutem* perfectam detrudatur, sed ut alteri constituitur *jus aliquod reale*, dominio analogum, *utendi servitio* filii. Nec aliud *populorum*, qui id permiserant, *leges civiles* voluisse, accuratius inspicienti apparebit; y)

k) *II, 7, 4. quatenus non ex particulari, sed universali justitia descendit, itaque licet justum laxè dicatur, ratione fontis solum intelligi debet, obligationis autem validitati nihil hinc decedit. Conf. I, 1 3 9. II, 12, 9. II, 13, 17 II, 17, 2 atque ita cum Grotio facile Pufendorffium IV, 11, 4. conciliari posse arbitror. add. omnino l. 4. de agnosc. Et alend. lib. que de*

zatione naturali agit, de civili coactione l. 5. §. 10. eod. *Quid*
verò nomine alimentorum comprehendatur, explicante
Textor c. 4. n. 10. seqq. Pufend. IV, 11, 5. Eichel. p. 1. §. 26.
seqq. Perez. ad t. C. de al. lib. n. 20. Cravett. Conf. 199 n. 3.

l) *Vid. Eichel. p. 1. §. 15. hinc homicidii pœnam olim jam sta-*
tuis Synodus 6. in Trullo. c. 91. quod cur Romano jure secus
fit factum, de quo Strauch. Diss. Just. XXI. §. 8. Philosophiæ
Stoicæ, cui Veteres Juris auctores addicti erant, opinio, effecisse
videtur, quâ factus in utero matris pro animalibus non habeba-
tur, notante Merillio r. obs. 16. ac Fomanno Diss. V. th. 3.
Id. quale quid eadem veritate estimandum est, ac illud, quod
infantes irrationales sint, sicut hoc quoque Stoici docebant, ut
Fabrotus Exerc. IX. p. 113. observat.

m) *Eichel. p. 1. §. 16. male dissentit Hobbes. de Civ. IX. 2.*

n) *de quibus Pufend. VI, 2, 6. saniores fuere Romani, qui pro-*
hibuerunt, de pœna. P. Nov. 153. hodie Ord. Crim. art.
132 de praxi Carpz. Crim. p. 1. q. 10.

o) *ut veteres Romani Vid. l. 11. de l. 16. Et posth. l. ult. C. de*
pat. pot. Galli Casar. de B. G. VI, 19. aliiq.

p) *cum Grot. h. n. 7. Bœclero, ac Osliandro ad istam locum.*

q) *Zieglerum h. p. 291. Horn. pol. I, 2, 4. Pufend. VI, 2, 11.*

r) *vid. Coloss. III, 21. Ephel. VI, 4. l. 3. C. de patr. pot. l. un.*
C. de emend. prop.

s) *Conf. Pufend. VI, 2, 9. nec obest, quòd jura personæ cohären-*
tia, quale est impetium patris, in alium transferri nequeant.
Grot. h. num. 5. Et. 16. III, 7, 4. non possunt formaliter, possunt
tamen quoad effectus, nam Et usufructus jus personale est,
Et tamen aliis locari, vendi, concedi potest. l. 12. §. 12. l. 67. de
usufr. sc. effectus illius juris, facultas usurpand. l. 8. §. 1. de per-
nic. Et com. rei vend. explicante Strauchio Diss. Just. VII,
§. 32. ita Et potestas patriæ, ratione formæ non transit, sed
ratione effectuum: aut salvâ manente naturali potestate,
penes patrem, per adoptionem civilis quadam producitur,
quatenus illius effectus quiescunt, aut huc transferuntur, vel
novi etiam superadduntur.

t) *Grotius h. n. 5. ex Commentatoribus Zieglerus Et Oslian-*
der. add. l. Contingius de finib. c. 19. Clasen. Pol. I, 3, 9.
Hornius Pol. I. 2. 4.

u) *ex Commentatoribus Grotianis Bœclerus Et Feldenus.*

x) Eichelius *part. 1. §. 22. 23. 24.*

y) *de Romanis, sequiorum temporum. vid. l. 2. C. de patrib. qui fil. distr. & qua prohibuerunt Edicta Theodorici, leges Wisigothorum aliorumque, de aliis casibus loquuntur.*

IV. Jus, *ex consensu* originariè in personas ortum, vel *ex consociatione*, vel *ex subjectione* venit. Inter consociationes maximè *naturalis est conjugalis*, cui *matrimonij* aut *nuptiarum* nomen tribuitur. z) In qua *marito* quoque *in uxorem* competit *imperium*. Sed unde & qua *origine*, iterum dissentiunt. Ego, nec cum *Aristotele* a) ex naturali *sexus præstantia*; nec cum *Hornio*, b) ex *divina concessione*, tanquam *causâ immediatâ*, sed ex *consensu consociationis*, cum *Grotio*, c) deduci illud proxime debere, existimo. *Amplitudo* ejus *naturaliter* vicissim *sine societatis* hujus æstimatur, nequaquam verò ad *jus vita & necis* d) se extendit, si de marito, *quæ tali*, e) loquaris, utut *leges more & quorundam populorum* f) id permiserint: cum *jure* tamen *præcipiendi* simul *coercendi*, aliqua denique circa *bona uxoris disponendi facultas*, marito competit, qualem in statu naturali, uxoris, tanquam *sociæ*, conditio, *temperat*, g) in civili, *Republicarum leges* variè determinant. h)

z) *de hoc argumento, Theologi & Christi, fuere prolixi ex Theologis nostris, Lutherus, Brentius, Sarcerius, Bidenbachius, ex Reformatis, Beza & Buxtorfius, ex Christi, Albericus Gentilis, Tiraquellus, Cypræus, Hotomannus, Briffonius, Kizelius, alique plures, tum seorsim tum conjunctim editi, ex Doctoribus jurisprudentia universalis, præter Grotium, qui paulo liberalius heic versabatur, Seldenus libro V. Pufendorfius VI. i. Textor. Synopsis Jur Gent c 3 egerunt, Lambertus Velthufius etiam tractatu Morali de Naturali pudore, & dignitate hominis, qui parte prima operum ejus nuper editorum, extat. de incestu, fornicatione, voto coelibatus, coniugio & polygamia, adulterio, malitiosa desertione, divortio & repudiis, non spernenda attulit.*

- a) *II X Nicomach. 13. sequitur Arnizæus, malè. Neque enim qualitas naturalis producere ex se potest moralem hinc rectè confutat Hornius I, 1, 6. §. si eodem sensu vult intelligi, Pufendorfius VI, 1, 11.*
- b) *Polit. I, 1, 6. fin. §. 7. cuius rationes convellit Pufend. VI, 1, 12.*
- c) *h. n. 8. consentit Bœclerus add. 11. Groc. p. 181. Velthufius allegato libro p. 207. Pufend. VI, 1, 9. novi quidem, opponere Osiandrum aliosque, non merè ex natura vel confociatione petendum *ius mariti*, esse enim juris divini & expressæ dispositionis; verùm non sunt opposita, concedimus ipsi, non solum de statu corrupto, per Gen III, 16. sed innocentia etiam, si ille mansisset, propter 1. Corinth. XI, 7. seqq. cum Gerhardo de M. P. n. 25. 26. est tamen ea causa remota, qua proximam non tollit.*
- d) *quod putat Hornius Pol. I, 1, 5. sed cum præter Pufendorfius VI, 1, 13. prolixè confutavit Annotator Epsteinius p. 97.*
- e) *Secus enim, si simul eius Dominus ac Princeps. Vid. exemplum Regis Anglia, 15. 6. apud. Sleidan. L. 18. Comm. p. 267.*
- f) *de Germanis videatur Tacitus Germ. XIX. de Gallis Caesar. B. G. VI. 19. de aliis Bodinus de Rep. I, 3. Arnizæus de Jur. Connub. c. 7. f. 4.*
- g) *Vid. Bœclerus h. p. 158. Inst. Pol. I, 2 p. 29. Felden. p. 165.*
- h) *de Hebræis vid. Selden. Uxor Hebraica. de Romanis ?Cti Nostri.*

V. *Definitionem Matrimonii Grotianam* iusto latiore esse, cum *Commentatoribus*, i) existimamus, quòd non solum ad *alias potestates* inde subsumere liceat, sed & *reciproca fides*, quæ formam matrimonii constituit, omissa sit; poterit verò in locum ejus, *Imperatoris Nostri* aut *Modestini* definitio substitui. k) Cæterum repugnant *Naturali juri* omnes *vagi concubitus* ac *libidines*, quæ nullum alium finem, præter odloenam titillatio.

tionem, habent, quo pertinet non solum ea foeditas, qua in *brutorum corpora*, aut *parem in sexum* quidam feruntur, quale crimen *Sodomiae* nomine appellatur; sed & quae *regulari sexus commixtione* perpetrantur, *adulteria* ac *scortationes* quaecunque, etiamsi heic intentio prolem excitandi concurrat. l) Nequaquam verò repugnat *Concubinatus*, qualis apud *Romanos* fuerat, aut *matrimonium*, quod ad *morganaticam*, sicut *Lincken* / dici solet, tales enim similesve *minus solennes conjunctiones*, utut *effectibus juris civilis* careant, *naturaliter* tamen pro veris & essentialibus matrimoniis debent haberi. m)

i) Bœclero, Zieglero, Feldeno, *utut eandem defendat* D. Simon. *ad Guil Grot c. 9. §. 5.*

k) *illa §. 1. j. de Patr. pot. hac, l. 1. de rit. Nupt.*

l) *de his omnibus prolixè egit* Velthufius, *add. Pufend. VI, 1, 4. & S. Selden, V. 5.*

m) *Conf. Grot. b. n. 15. & II, 7, 8. Pagan. Gaudent. de Morib. sec. Jus. l. 21. Strauch, ad Reg. Jur. Diss. 3. §. 13. C. I. A. tit. de Concubin. n. 2. Bœcler. ad II. Grot, p. 171. Pufendorf. VI, 1, 36. Horn. Pol, l, 2, 1.*

VI. Super *Polygamia Simultanea*, n) & quidem *virili*, o) olim & hodie multa sunt disputata, p) ego disceptationis usum nullum video, quanquam enim, quod aliqui omnino *negant*, facile *concedere* possimus, eam *juris naturali*, si *proprie* loquamur, *prohibitam non esse*: q) Certum tamen est, *monogamiam*, quam *perfectiorem* tanquam *rationi convenientiorem*, & propterea ab hac etiam *suaderi* omnes asserunt, *jure divino voluntario*, coque non *particulari* quodam, unicis *Judæis* lato, sed *universali* omnes ligante, r) *praeceptam* esse, atque ita in *perfectum debitum* abiisse, circa quod *Deo* quidem, verum *Soli*, facultas *dispensandi* aut *remittendi* competat: hoc sicut

Veteri Testamento certis rationibus factum est, polygamia indulta, ita postquam *Novo*, Salvator *licentiam* istam iterum *abstulit*, & ad *primum legis vigorem*, eique congruentes mores, *homines remisit*, nescio an *summis potestatibus* ea de re, quid sibi liceat, amplius *consultanda* potestas sit relicta: quin potius, ne uni uxori alias superinducant, *Lege divinâ* nunc æque eos impediri, sicut illi, queis *obsequii gloria* relicta est, *legibus humanis moribusq;* saniozem populorum, gravissimis pœnis statutis, prohibentur, omnino censeo. Eâdem definitione altera etiam quæstio de *licentia divortiorum*, s) potest expediri.

- n) *de successiva, sive secundis nuptiis, utut Patres aliqui disenserint, nullum amplius dubium est.*
- o) *nam ut una femina pluribus viris simul nubat, juri naturali repugnare, expeditum est. Vid. Pufend, VI, 1, 15. quem sequitur Texror. c. 3. n. 28.*
- p) *Eam non prohibitam, indistinctè docuerunt Rabbini, & peculiari dialogo probare voluit Ochinus, quorum argumenta nuper excoluit Lyserus, educto, sub nomine Theophili Alethei ac Aletheophili, repetitis vicibus, Discursu politico, de polygamia. Sed sicut Ochinum pridem consultavit Theodorus Beza, ita Lyserus varios quoque nactus est censors, Jo. Musæum, Brunsmannum & Dicemannum, qui singulares ei libellos opposuerunt. Præterea ex Suecia prodit, pro polygamia, Sinceri cujusdam Warenbergii, Epistola, quem eundem Lyserum esse ferunt, hanc impugnarunt Balthasar Menzerus Nostras, libello germanico, & Frid. Gesenius, Dissertatione, quâ Christiani Vigilis nomen sibi apposuit. Successit haud ita pridem opusculum, Betrachtung vom Heil. Ehestand / Ehebruch / Ehescheidung / und viel Weibernehmung / sub nomine Daphnæi Arcuarii, qui argumentis maxime speciosis, & eruditioribus cæteris usus est, sive ea, quæ ex sacris literis, sive quæ naturali jure, aut Romanis legibus desumpta sunt,*

refsi-

respicias, ut satis appareat, plures manum operi admo-
 visses, cuius collectorem utus Daphnidis Laurus forte regere potu-
 isses, Arcus ramentum dimissus, cognomen, nisi fallor, apertum
 fecit. Huic, quantum scio, nondum est responsum, nisi quod
 Sluerus sua vindicaverit, aliis necessum puto, us, qui eam
 operam suscipere velit, paribus subsidiis prorsus sit instructus.
 Novissima Athanas. Vincentius rem omnem conficere voluit,
 edita Polygamiâ Triumphatrice, notas in Theophilum com-
 plexa, mihi tamen nentiquam vicisse, sed Ipse, quod aliis im-
 putat, triumphum ante victoriam cecinisse videtur. Alias
 plures sunt, qui de polygamiâ aut monogamiâ, iustos Com-
 mentarios ediderunt, ex ¶ Ctois, Didacus Garzia de Trans-
 miera, Valledolitanus, & Gerhardus Feltmannus, ex
 Theologis Sluerus & Siricius possunt nominari.

- q) de quo in utramque partem statuerunt non solum scholasti-
 ci Veteres, quorum nomina recenset Tom. Sanchezus L.
 VII. de Matrim. D. 80, n. 5. seqq. sed hodie quoque omnino
 ferè Ordinum Viri Eruditissimi: sufficiat ex iis, qui nostra
 sequuntur, allegasse, nobiscum asserentes, Theologos; Hul-
 semannum Brev. c. de conjug. th. 8. Ofiandrum ad Gr. b.
 obs. 3. p. 748. ¶ Ctois: Strauchium Diss. Inst. II, 4. Struvium
 Exerc. XXXIX, 52. ex Politicis; Clasenium I, 2, 1. Ex adver-
 so negantes, Theologos: Gerhardum de Cowi. n. 215. Calo-
 vium ad Lev. c. 18. ¶ Ctois. Ziegler. & Feldenium & ad Gro-
 tium. Ex Politicis, Bæcl. Instit. Pol. I, 2. p. 23. & ad Gr. p.
 157. argumenta utrinque usurpari solita, acculit Puf. VI, 1,
 17. seqq. add. Seldenus V, 6. Arniseus de Jur. Connub. c. 4.
 s. 2. §. 31. 32.
-) dari tale jus, ac illud huc pertinere, professa opera aliquan-
 do ostendam videntur inserere huc colligari, qui jus morale
 positivum statuumt, quanquam ego sic loquor non magis ve-
 lim, quam jus naturæ aliquod secundarium, cum aliis com-
 muni.
- 6) de qua prolixius Velthufius, ac Buxtorfius singulari Dif-
 fertatione. Seldenus V, 7. Pufend, VI, 1, 20.

VII. Ut *justum* sit matrimonium *naturali* non minus quàm *divino*, ac *humano positivo* jure, præter contrahentium voluntatem, etiam *parentum*, aut qui parentum loco sunt, *Consensus* requiritur, t) qui si omittatur, *legibus & statutis* populorum variè disponitur, u) ita, ut interdum actus planè *irritus* sit, vel *rescindatur*, interdum contrahentes solùm *puniantur*. *Jure natura* mero tale matrimonium *ratum* est, x) quia ista omissio *viuat* quidem, non *tollit* autem *facultatem* *moralem* *agentis*: quod contingit, si vel cum ea, quæ jam *alteri nupta*, contrahitur, y) aut conjunctiones in *gradibus*, *jure natura* *prohibitis* fiunt; quales dari satis certum est, licet quo *fundamento* z) eorum turpitudine nitatur, aut *quinam speciatim* illi sint, a) non tam expeditum est: nam quòd *Leviticè decimo octavo* instituta recensio, secundùm *omnes partes* tali æstimatione possit debetive haberi, cordatiorum plurimi concedere nondum voluerunt.

t) quod ostendunt Eichel. p. 1. § 37. & 38. & p. 11. § 18. Gerhard de Conj. n. 62. seqq. Carpzov. l. Confist. II, 3, 39 & singulari libello, Andreas Pulveus.

u) de quibus, vid. C. I. A. tit. de R. N. th. 10. fin. Carpzov. IV, 20, 15. Strauch ad Reg. Jur. D. 3. th. 30.

x) Vid. Grot. b. n. 10. & 16. Pufend. Elem. I, 13, 20 & Op. Maj. VI, 2, 14. add. Grot. de offic. sum. pot. circ. sac. c. 5. n. 11.

y) Grot. b. n. 11. Pufend. VI, 1, 27.

z) prolixè de eo agit Pufend. VI, 1, 28. seqq. Selden. V, 8. seqq. varias opiniones refert. Grot. b. n. 12. ego novissimam, de qua adhuc disquirendum putavi, probo; sicut enim in naturalibus dantur principia prima indemonstrabilia à priori, quæ suapte sponte in sensus incurrunt: Ita in moralibus quodam dantur, quorum veritas absque ulla ratiocinatione intellectui rectè conformato se insinuat, tale est hoc, à nuptiis parentum ac liberorum esse abstinendum. Hinc pudor naturalis oritur, ad quem alii miscè confugiunt, de quo præclare disseruit Veltchubius, & ex eo Puf. quomodo enim VI, 1, 28.

quodammodo dissentire videatur, propterea etiam Jo. Muszo
Diss. de Conjug. § 106 notat, *mor. camen n. 32* & *Spec. Contr.*
c. 4. § 21 diserte consentis add. Bœcl p 168, Ziegl p. 267.

- a) *Conf. h. Grot. n. 13. 14. Puf. VI, 133 seqq. Textor c. 3 n. 44.*
seqq. & qua subinde in argumentis peculiaribus, edita sunt
scripta contraria, v. g. de ducenda defuncta uxoris sorore, in-
ter Bucholzium, Havemannum & Taborem, quæq. super
eadem questione præter lapso anno ventilata ac agitata sunt,
novissimè verò publicè extant Acta Ottingensia.

VIII. Dantur præterea *Confociationes* alix plures, tam *privata*, quàm *publica*. Inter has, quædam fiunt per homines aut familias singulas *in populum* unum, cui *civitas* nomen deinceps tribuitur: aliquæ *ex populis* pluribus, sive *per se*, sive *per capita* sua, unde vel *systema civitatum*, vel nudum *fœdus* oritur. Habent autem omnes hoc commune, quòd regantur *jure majoris partis*, idque à *natura* est, ut rectè *Grotius*, b) non demum ab *instituto civili*, c) quo *pacta* quidem aut *leges moresve* nituntur, quibus *modus* hujus juris circumscribitur ac determinatur; iis vero deficientibus, iterum *naturaliter* valent, quæ tum super *exercitio* illius, in *ferendis sententiis*, tum super *ordine sociorum* ipso, *Grotius* d) tradidit. Id saltem interest, quòd in *corpore fœderato*, vis hujus juris omnis à *nuda conventionione* dependeat, eoque non sufficiat, ut dissentientes alii nolentes volentes possint *cogi*; in *civitate* verò accodat *imperium civile*, quod *jus summum* det *corpori in partes*, e) tam *persona*, quàm *honorum suorum* ratione, ut *invicè* etiam voluntate majoris partis, quam *civiliter* loquendo, in quacunque civitatis specie *Imperantes* constituunt, f) ubique obstringantur; quanquam, nisi ita *convenieris*, non eo se extendat, ut non civibus, extra *necessitatis* casum, de *civitate abscedere*, si commodum ipsis fuerit, *sigillatim* liceat. g)

- b) *h. n. 17. & Apologet. c. 8. item de offic. sum. pot. circ. sacr. c. 6. n. 4. prolixè Strauch. Diss. Jur. Publ. VII, 1.*
 c) *quod Hobbefio VI, 20. videtur, & Pufend. VII, 2, 20.*
 d) *h. n. 18. 19. 20. 21. 22. add. Pufend. VII, 2, 17. 18. 19.*
 e) *Grot. h. n. 13.*
 f) *Vid. Bœcl. Diss. de Calculo Minervæ p. 303 & ad Gr. p. 173.*
 g) *Grot. h. num. 24. Variè hiç dissentiant, aliter Pufend. VIII. 11. 4. aliter Osiander. p. 788. Utrique respondebimus.*

IX: *Subjectio ex consensu*, aut privata est, aut publica: ex *privata*, nobilissima est *arrogatio*, unde *ius patriapoteſtatis civilis nascitur*. Ignobilissima, *ſervitus*, in quam quis se alteri sponte addicit, vel *perfecta*, h) ut ipse non minus, ac ex eo nati, i) alterius dominio sint obnoxii, quod tamen, si *naturaliter* consideretur, *ius vita & necis* non continet: k) vel *imperfecta*, cujus varii sunt gradus. l) *Publica* fit, quando populus aliquis se alterius Regis, vel populi imperio, *deditione* absoluta, subicit, m) Ex *delicto* verò *subjectio* contingit, in *ſervitute pœnali*. n)

h) Grot. *l. n. 27. de Hebræis* Selden. *VI, 7. de Gallis*, Casar. *de B. G. VI, 13.*

i) Grot. *n. 29. add.* Seld. *VI, 8. Pufend. VI, 3, 9.*

k) Grot. *n. 28 ibique* Bœclerus & Feldenus. *Dissentiunt* Zieglerus, & Osiander, *item* Hornius *I, 3, 5. Diss. inter dominium, qua dominus & qua familiæ caput, non illo, sed hoc respectu habere ius Vita & necis. n. hoc ius involvit civile imperium, at semper opponuntur civitas & familia, etiam magna. V. Grot. III, 8, 2.*

l) *de quibus* Grot. *n. 30. ac ibi* Bœclerus. *addantur, qui de ſervis, hominibus propriis & famulis, scripserunt, Bonaccolla, Erhardus, Hufanus, à Tabore editi, & Laurentius Pignorius.*

m) *de qua* Grot. *n. 3, 1, & I, 8, 12.*

n) Grot. *n. 32.*

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO V.

Respondente

J. C. FABRICIO.

I.

A *Acquisitione derivatâ* nostrum aliquid fit per *alienationem*, quæ perficitur immediate, vel *facta hominis,*

nis, vel legis. Illo, quatenus qui verè *dominus* est, dominium vel totum vel ejus partem in alium *transfert*, fitque hoc iterum *dispositione* quadam, vel *inter vivos*: vel in *mortis eventum*. Ad priorem alienandi modum, ex parte *dantis, voluntas dandi*, ex parte ejus *cui datur, voluntas accipiendi*, utrinque per signum extrinsecum cum effectu *declarata*, requiritur. a) 'His verò, ad lites dominii causâ prævertendas, per *leges civiles* variorum populorum, alia subinde adduntur, alienationi in Republica valituræ necessaria, b) de *traditione*, an *naturaliter* c) quoque eâ opus sit, valde *dissentiunt*; d) Sed *affirmativa* sententia mihi verior videtur, non solum ad *possessionem*, verum ipsum quoque *dominium*, & quidem quoad *actum primum* etiam consideratum, verè consequendum, *traditionem aliquam* vel actum æquipollentem, pertinere, ita, ut si non semper *realis ac præsens*, solum *symbolica*, aut *præterita*, requiratur, neque alio per *naturam* discriminari posse *obligationem* ad alienandum, ab *alienatione* ipsa censeo.

a) *Conf. l. 55. d. O. & A. l. 36. de A. R. D. l. 31. eod.* Hobbes. II, 5. Pufend IV, 9. 2 3.

b) *qualium meminit* Grot. n. 1. 2. *de jure Hebræorum vid.* Seld. VI, 5. *de aliorum populorum legibus moribusque* Feltman, *de Jur. in re & ad rem, c. 13. n. 34 seqq.* Carpzov. II, 38, 35 & Decis. 61.

c) *nam de jure civili, tam Romanorum, propter l. 3. de O. & A. l. 20. C. de pact. § 3 i. de emt. vend quam aliorum populorum, ex annotatis Feltmanno d. c. 14. §. 27. seqq res clara est.*

d) *negant enim* Grot. h. n. 1. & II, 8, 25. II, 11, 1. Bœclerus p. 205. ac Zieglerus p. 293. Hahnus *ad Wesenb. t. de A. R. D. n. 11.* Reuter *de alienat. p. 1. c. 2. § 5. n. 6.* Martini *Aquil. Triumph. c. 1 §. 4. add. prolixè* Pufendorf. IV, 9, 4. seqq 7. *asserunt autem* Feldenus p. 194. Hottomannus *qq. Illustr. 11.* Faber. 19. *Conj. 3.* Wisenbach, *de Mutuo Disp. 1. th. 4.*

Vinnius ad § 40 i. de R.D. laze Felmannus d. l. ubi ad exempla Grotii, ex iure civili adducto respondet, qui tamen alibi sibi ipsi videtur repugnare. Conf II, 11, 4 11, 15, 13 & 11, 12, 15. ubi alienationem ipsam à promissione alienationis ita fecerit, ut illa facultatem moralem in rem tribuat, hac non.

II. Objectum alienationis non tantum sunt *res*, in privato dominio existentes, sed ipsa quoque *imperia*, eorumque partes, quæ ab eo transferri in alium possunt, eujus in dominio verè sunt. Hinc si, sepositis *legibus aut moribus* populorum, quibus aliàs hic locus totus verè regitur, quid *naturalis juris* sit, respiciamus, sequetur, regnum *patrimoniale* alienandi jus, vel *directè* ac plenè, per *venditionem*, vel *indirectè* aut minus plenè, quod fit per *infeudationem* sub onere commissi ex feloniam aut deficiente familia, ac *oppignorationem*, competere *Solè Regi*: e contra non *patrimoniale*, *populo*, tanquam *causa efficiens* alienationis, adhibito tamen *Regis Consensu*, e) qui instar *conditionis sine qua non* se heic habeat, si *fontem juris* attendamus, quanquam *actus publici auspiciis*, in tali quoque regno, à *Regis nomine* peti, frequentius fit. Quod si heic *pars populi*, aut in eam *imperij*, alienanda sit, præter reliqui corporis, ipsius quoque *partis*, de qua alienanda agitur, *consensus* necessarius est, sine quo aliàs inutilis foret alienatio: f) quanquam *parti à Corpore*, etiam sine *consensu corporis*, abscedere *jus* competat, in *casu extrema necessitatis*, quando aliter se servare non potest. g) Secus est, circa alienationem *imperii in locum*, sive *partem territorij* non habitam vel desertam, in qua majoribus votis locus est. h) Sicut etiam *minores functiones civiles*, quò minus jure hæreditario concedere possit *populus*, nihil obstat, i)

e) Grotius h. n. 3, 9. suppl. I, 3, 11, 12. I, 4, 10. II, 3, 4. III, 20, 5. & add. Bœclerus & Putendorf VIII, 5, 9, 10 Textor Synops. Jur. G. c. 30, num. 18. Cui plurimi heic maxime rem confundunt,

quorum nomina ap. Ziegler. ad 1. Grot. p. 139. sed distinctione Grotiana omne litigium egregie posse componi, idem observat. Dissentit frustra D. Oslander. p. 805. cuius rationes distinctione inter imperium ipsum & modum habendi facile diluuntur.

f) Grotius h n 4 & n. 6. rationes differentia, cur majus sit jus partis ad se tuendam, quam corporis in partem, explicat, add. Pufend. d. l. Nonnulli hic à Grotio dissentiunt, ut diversis propositis, ita etiam argumentis; aliter enim Conringius de Finib. c. XIX p. 265 ac Bœclerus p. 211. aliter Oslander. p. 806 & Zieglerus p. 295. aliter Textor. c. 30. n. 24. seqq. qui tamen n. 33. denique ad Grosium transire videtur. Fundamentum, cui vis omnium rationum innisitur, distinctione iam laudata potest submoveri, deinde male applicatur ea collectio, si licet toti populo alienare totum imperium, licebit eidem quoque partem alienare, nam si pars alienanda dissentiat, non est totus populus, quod enim pars major habeat jus integri, valet in eis solum, qua ad ipsum imperium pertinent, non qua ad modum habendi, cuius respectu neutra pars populi in aliam quicquam imperii habet, sed singula censentur mansisse in statu naturali, quia ergo facultas alienandi hoc casu toti populo competit, qua toti, collective & indivisibiliter, quatenus qualibet pars numerum causarum constituentium ingreditur, inanis erit ejusmodi solitaria alienatio, propter defectum essentialis requisiti, quale est consensus eorum, qui jus consentiendi habent. Sed ad singula ipso disputationis actu respondebimus.

g) Grot. h n 5.

h) Grot. n. 7. imperium omnis parti populi inest subjective, ergo consensus ejus requiritur: sed in territorio est solum objective, ubi consensus adesse nequit, neque hoc confundit Grotius, quod existimavit D. Textor. d. c. 30. n. 40.

i) Grot. num. 10. quales l. 18. de manerib. habentur.

III. Sed nec bona corona seu patrimonium populi, ejus fructus destinati sunt ad sustentanda Reipublicæ, seu regis dignitatis onera, alienare, sive in totum, sive in partem, Regi licet, ut ut partes aliquas casu, à Grotio notato, pignori opponere possit. k) Grot.

k) Grot. n. 11. 12. 13. *distinctius* Pufendorf. VII, 5, 8. *quam* heic iterum aliqua desideret Textor num. 47. *add.* Ejusd. *Diff. de Bonis Corona.*

IV. In *mortis eventum*, alienatio fieri solet, per *Testamenta* quæ *naturaliter*, præter *declarationem voluntatis*, quem *velim successorem*, nihil desiderant. l) Ea, utut *legibus* positivis *specialem* passim *formam* acceperint, *originem* tamen *naturali juri* omnino debent. m)

l) *vix ergo opus difficultatibus.* V. Pufend. IV, 10, 2, 3.

m) Grot. n. 14. *ibique* Bœclerus *add.* Schneidw. *ad t. 1. de ord. test. n. 12. seqq.* *Dubia quadam* movet Pufend. IV, 10, 5. *seqq. ac* Textor. c. 8. num. 47.

L

Lege quæ fit *acquisitio derivativa* sive alienatio, fit aut *Legæ naturæ*, aut *legæ gentium voluntariæ*, aut *legæ civili.* De posteriori, agit *jurisprudencia particularis*, heic saltim observandum, ne tales positivæ leges *justitiæ adversæ* ferantur, quod in illis populis, qui *naufragorum bona* fisco, vel habitantibus litus addixerunt, factum est, quale justamen nunc apud *moratiores* ferè ubique *abolutum* reperitur. a) *Legæ autem naturæ*, dupliciter alienatio contingit, primùm *expletione* juris, quatenus quod *meum* est, si consequi *ipsum* nequeo, ad *tantundem* accipiendum mihi *facultas subsidiaria* competit. b) Deinde *successione ab intestato*, quæ nihil aliud est, quam *tacitum testamentum ex voluntatis conjectura*, secundum *regulas æquitatis honestatisque* elicita, ac *jura naturæ* confirmata, c) cui deinde *leges civiles* determinatius *accedunt.*

a) Grot. h. n. 1. Strauch. *de Imp. Marc. c. 8. n. ult.* Gail. 1. *Obs 18*

b) Grot. num. 2. *supplet. III, 3, 6. III, 13, 4. exempla III, 2, 2. seqq. III, 7, 6.*

c) Grot. n. 3. Pufendorf. IV, 11, 1. 2. Textor c. 8. n. 39, male ergo heic opponuntur, qua subordinari debent, conjectura voluntatis & jus naturæ, ab Osiandro p. 819 & Feldeno. pag. 204. quibus, ut fallor, ni satisfieri potest ex iis, qua Bæclerus annotavit.

II. Cùm enim dominio hoc insit, ut quisque bona sua, in quemcunque velit, possit transferre, & verò, qui absque voluntatis suæ testatione mortuus est, non præsumatur relictas opes cuivis occupanti voluisse exponere, Æquebatur, ut ejus esse bona intelligerentur, cujus ea esse voluisse defunctum maximè erat probabile. Indubiò autem præsumitur, quemque id voluisse, quod & debito suo, ac officio quàm maximè convenit. Hinc cùm naturaliter alimenta liberis suis debeant parentes, cui obligationi tantò promptius exequenda, vehementissimus etiam affectus succurrit, quo liberis, tanquam corporis sui partibus, non tantùm de necessariis, sed & de his, quæ ad vitam suavius honestiusque transigendam pertinent, quàm aberrimè illi cupiunt prospectum, ab eo maximè tempore, quò ipsi rebus suis frui non possunt, prima bonorum successio liberis deferetur, d) citra distinctionem legitimorum, naturalium, incestuosorum: ut & primi aut ulterioris gradus, unde etiam jus representationis æquitati naturali convenit, e) utur hæc omnia civilibus legibus quandoque impediuntur, aut saltim certis limitibus circumscribantur. Atque hæc valent, quamdiu non contraria voluntatis indicia extant, qualia sunt, si pater filium vel exheredaverit, vel pro suo filio agnoscere eum nolit. f)

d) Grot. n. 4. Pufendorf. IV, 11, 3. Conf. l. 7. de bon. damnat. Nov. 1. pref. §. 2.

e) Grot. n. 6 Pufendorf. IV, 11, 12. Bæcler. p. 200 seqq.

f) Grot. n. 7, 8. Pufend. IV, 11, 10, 11.

III. Deficientibus liberis, successionem ad parentes pertinere, rationis est, partim ob *debitum*, quo vicissim parentibus ad alimenta obstringuntur liberi, utut hoc non sit adeo ordinarium, g) partim ob *officium*, quo parentum *beneficia* tum alia plura, tum hoc etiam, quod plerumque bona ista ab iis profecta sint, *gratiâ* rependere convenit. h) Si nec parentes super sint, æquum est, ut successio deferatur ei, qui *defuncto carissimus* fuisse creditur, is autem, si, ut par est, affectum hunc ex communi sanorum hominum inclinatione metiamur, ille est, qui *consanguinitatis* gradu eundem *proximè* attingit, ita tamen, ut simul respiciatur, ex quo velut *fonte* bona ista in defunctum fuerint devoluta, unde in bonis *avitiis* regula, *paterna paternis, materna maternis*, valet, in *noviter* *quisitis*, prout quisque *propior* est *sanguine*, ita remotiorem excludit, ad quem præter ista, *paterna* quoque *avitaque* bona indistinctè transferuntur, si nec ipsi à quibus venerunt, nec eorum liberi existent, ita ut *gratiæ* relatio locum non inveniat. i) Ex his adparet, quæ *jure Romano* super ordine successionis descendentium, ascendentium & collateralium, constituta sunt, *æquitati naturalis* satis convenire: Quanquam hæc ipsa talis non sit, ut *jure natura* etiam *præcepta* censeatur, nam *voluntate legislatoris, moribus* aut *pactis* quin variari possint, nullum est dubium. k)

g) *Conf. l. 7. si sabb. test. null. ext. II. Corinib. XII, 14. & Gal. IV.*

h) *Pufendorf. IV, 11, 13.*

i) *Grot. n. 9. 10. Dissentit hic iterum Feldenus p. 210. quod, si ex affectu voluntas sit consocienda, sequeretur, amicos defuncti præferendos consanguineis. Sed n. illi potest, ex his, quæ Bœclerus p. 266 seqq. & Pufend. IV, 11, 15. 16. annotantur:*

k) *Grot. n. 14, Pufend. IV, 11, 18.*

IV. Quæ hæcenus ex æquitate naturali diximus, positis terminis habilibus, ad *successionem in Regnis* etiam accommodare licet. Sepositis *moribus*, ac extraordinariis *arbitrariæ constitutionis* modis, qui magnâ diversitate introduci possunt: l) *Jure ordinario*, successio alia *hereditaria* est, alia *linealis*. Circa priorem, in regnis *patrimonialibus*, omnia ab arbitrio *Regis* unice pendent, qui vel *dividere* regnum, vel *non dividere*, eoque non solum *mares*, sed & *fœminas*, liberosque tum *naturales*, tum *adoptivos* admittere potest: in *non-patrimonialibus* idem *voluntati populi* tribuitur; quæ si utrinque *expressa* est, ita jus facit: secus, ad *conjecturas voluntatis* est confugiendum, quæ in *patrimonialibus* ea censetur esse, ut regnum vel *dividatur* æqualiter, vel, si dictum, non dividatur, nec tamen cui cedere debeat, expressum sit, prærogativa *sexûs* primùm, *masculi* præ *fœmineo*, deinde *ætatis*, *majoris* ante *minorem*, attendatur, unde ut quisque *natus est maximus*, mas aut fœmina, sic *jure primogenituræ*, regnum habebit, cæteris *estimatione* quadam, sive *apemagio* tributo. m) In *non patrimonialibus*, præsumtio fundamentalis est, ut *individuum sit regnum*, quod creditur ita *Regi* concessum, ut in *eodem statu* maneat. Sequitur hinc, *successionis capaces* esse, non nisi primi *Regis descendentes*, matrimonio *legitimo* natos, salva *sexûs* iterum, ac *ætatis* prærogativâ inter capaces. n) Et hoc casu, regnum *pars est hereditatis*, sed privilegiata, seu ab aliorum bonorum hereditate *sejuncta*. o) Successio verò *linealis*, in quo *jus transmissionis* futuram *successionem*, quasi *delectam*, obtinet, ita ut hoc jus, in posteros ex primo rege venientes necessario, sed *certo ordine* transeat, alia est *Cognatica* seu *Castiliana* in qua post *mares* etiam *fœmina*,

lineâ qualibet, admittuntur : alia *agnatica* s. *Francica*, ubi *femine* eorumque descendentes in *perpetuum* excluduntur. p)

l) *exempla ap. Grot. n. 24. Pufendorf. VII, 7, 14. Horn. Pol. II, 9, 18.*

m) *Grot. n. 12, 13. Hobbes. IX, 15. seqq. Pufend. VII, 7, 11. De Juris primogenituræ fundamentis, Bœcler. pag 313 seqq. Hornius II, 9, 3. De Appennagio vid. Springsfeldius de Mylerus & Betsius opere de pactis fam. III.*

n) *Grot. n. 14, 15, 16, 17, 18. Bœclerus illuc. Pufendorf. VII, 7, 13.*

o) *Grot. num. 19.*

p) *Grot. 22, 23. Pufendorf. VII, 7, 13.*

V. Ex his facillè definiri possunt, quæ super *exheredatione* in regnis ac *abdicatione*, *prose & liberis suis*, disputantur. Utrumque pater potest, in *regno patrimoniali*, sed si *vult*, ut *expresse* q) agat, necessum est : non potest, in *non patrimoniali*, aut ubi *successio linealis* obtinet.

q) *neque enim datur exheredatio tacita; estque hoc, non solum juris civilis per Nov. 115. c. 3. sed & naturalis. Cui exheredatio quodammodo adversatur, dum est contra commune votum parentum, ergo non præsumitur, sed exprimi debet : L. 88 §. 11. de leg. 2. & l. 31. §. 2. de adim. leg. quas prose adducit Gronius, loquuntur de ademptione tacitâ Legatorum, à quâ ad exheredationem N. V. C. legatum unum est mera donatio : sed hereditas liberis debita. l. 7. de bon. damn. l. 11. de postum.*

VI. In regnis, quæ non sunt patrimonialia, si *super successione* melis sit, nec *Rex*, nec *populus*, *judex* propriè loquendo erit, nec alius quàm per *arbitros exitus naturaliter* esse potest, nisi *voluntatis primæ væ interpretationem* populo, qui nunc est, relinquere velimus. r)

r) *Grot. n. 27. Pufendorf. VII, 7, 15. omnino Bœclerus p. 325. seqq.*

VII. An *filius*, qui ante regnum natus, postnato: nepos ex filio priore, filio posteriori; & minor frater superstes Regis majoris fratris filio, preferendus sit, disputant. Ego sub distinctionibus Grotii rectè definiri censeo. 1) Quod de cæteris quoque casibus ab eo notatis dici potest. 1)

- 1) Grotius n. 18 19 20 21. add. Horn. II, 9, 16. Arnif. rel. Pol. l. 2. c. 2. f. 10. Engelbrecht. de Success. in Elector. §. 39. seqq. Lampad. III, 4.
- 1) n. 32. ad finem neque cepit.

I.

QUæ lege gentium voluntaria, quatenus naturali juri Ad Lib. II.
 opponitur, sit *acquisitio*, potissimum ea est, quæ Cap. VIII.
jure belli contingit, quatenus quis in bello solenni sine fine modoque dominus sit eorum, quæ *hosti eripit*. Ea-
 que ratione non solum in *res hostiles dominium*, sed in *populum* quoque *imperium* acquiritur, quod partim *Libri tertii capite sexto*, per insequentia plura, explicat *Grotius*. Cæterum sunt & alii, qui à *Juris Romanis* pro *modis acquirendi juris gentium* venditantur, & ad tria summa genera, *occupationem* nempe, *accessionem* & *traditionem* aliàs referuntur, in quibus, cum pleraque ad ipsum *jus natura*, cætera ad *jus civile plurium gentium distributum* pertineant, *Censorem* hic egit *Grotius*, non ut *iniquitatis* accusaret *jus Romanum*, quod homines aliqui, quæ credo Ille nunquam lectus vel intellectus est, credant, sed ut specimen daret, quemadmodum *civilia* instituta à *naturalibus* debeant discerni, quod tamen *Interpretes* plerique *Nostri* parum attendunt. Ego existimo, non esse, cur turbas excitemus, sed sicut *vulgaris Doctorum schola*, quæ res atque voces hæc mirâ confusione perturbat,

bavit, censuram jure utique meruit, ita cetera posse *Philosophiam Grotianam* etiam in hac parte cum *principiis juris Romani*, si quis ingenium attulerit, optime consiliari a)

a) *Hic crabrones irricavit Grotius, hic iniquitas ejus in jure Rom. declamatur: nollem factum. Componemus dissidium quibusdam conclusionibus. Pro Jure Romano notandum I. in hoc acquisitionis argumento juris gentium vocem usurpari late, ut idem sit ac jus naturæ, quod diserte apparet ex §. 11. & 42. i. de R.D. l. 1. π. de A.R.D. 2. etiam exinde probatur, quando in d. §. 11. ait Imperator, quod sicut diximus, optime Accursius refert ad §. 1. I. de I. N. G. & C. ubi fuit Gentium Imperator post Gajum ita descripsit, 'quod naturalis ratio inter omnes constituit, Nam quod ratione naturalis inter omnes homines constituitur est, promiscue & naturale & Gentium jus appellatur, ut patet ex collatione d. §. 11. cum l. 1. de A.R.D. ex qua decerptus est textus in d. §. 11. Quod autem fuit Natura & Gentium à Stoicis ita promiscue sumebantur, v. g. à Marciano, constat ex collatione l. 2. & l. 4. de R. D. 3. agitur hic de modis acquirendi juris Privati, Ergo non adversatur Grotio, qui scribit de jure gentium voluntario loquitur. II. Dicit hos modos acquirendi juris naturalis, vel gentium, non secundum omnes circumstantias juris ad Remp. Rom. accommodati, sed ratione originis & fundamenti. Sic occupationis fundamentum: Quod nullius est & occupari potest, cedit occupanti, manet naturale, consentiente §. 12. i. de R.D. ut in thesauro, de quo Grot. n. 7. qui naturaliter solius inventoris, etiam per §. 49. i. eod. fieret, ratione loci, ubi reperitur, ex determinatione juris civilis d. §. & l. 4. n. C. de thes. quadam accesserunt, hoc tamen non obstat, quo minus modi generaliter accepti, referantur ad jus gentium vel naturale, ita etiam, ut b. f. possessor fructus, quos precepit, suos facias, est jure quidem Civili constitutum, quia aliàs impendia illa, qua Grot. n. 23. concedit, ut possit incerta affirmationis, in immensum à possessore possent extendi, hoc ne fieret, proposito minuendarum litium,*

tium, *ista* determinatio facta est, maxime secundum jus naturæ. III. Quando in his modis definitione juridica aliquid deciditur, non semper ad subtilitatem disputandi philosophicam, quam Gros. sectatur, sed ad usum vitæ & judiciorum civilem, respicitur, in quo leges generales ferri debent juxta id, quod plerumque fit. l. 3 seqq. de LL. Add. l. 51. §. 2. ad L. Aquil. Grot. II, 12, 12 hinc defenditur, quod n. 18. impugnat, de fortura animalium; est usque principium naturale, quod ex re mea nascitur, meum est; subtilitate juris sequetur, ergo partus inter dominium patris & matris communis est, ut Gros. vult, at determinat jus Romanum; partus sequitur ventrem, ex ratione civili, quia plerumque pater incertus, mater plerumque, imo semper, certa. Quod si & pater certus est, nascitur exceptio, & debeturi dominio patris aliquid pro impragnatione; sed id regulam non infringit, ita & feras nostras esse desinere, cum ex custodia in libertatem naturalem se receperant, ajunt? Cui. Grotius n. 3. reget, non per se amitti dominium, sed ex probabili conjectura derelictionis, qua ex difficili persecutione praesumatur, ita & jus nostrum sentit. §. 12 i. de R. D. l. 5. pr. de A. R. D. quod universalem constitutionem hinc fecit, cum plerumque hoc adfit. Ergo si hæc conjectura aliis conjecturis elidipotest, iterum exceptio oritur, videndum tamen semper, ut præsumptiones voluntatis ita explicentur, ne absurdum sequatur, id autem fieret, si quis ex additis crepundis indistincte voluntatem retinendi dominii vellet conicere Conf. l. 44. de A. R. D. Denique IV. qua in accessionibus traduntur, ad utrumque, qui in judiciis observetur, pertinent, non quasi si, ex cuius materia speciei est facta, aut cuius solo inadificatum, simpliciter acquirat jus internum & plenum in rem totam; alter vero jus & aequalitatem partu amittat. Concedimus enim Grotio n. 19. 22. fieri rem communem. Sed quid si communio displiceat? Sane illi res erit adjudicanda, cuius jus potius, neq; enim solum quid absolute, sed & quid comparative iustum sit, jus nostrum docet, exemplo l. 31. de p. ergo huc questio redit cuius res principalis, cuius accessoris sit; ut ille rem totam habeat, sed tenetur huius pretium solvere,

sicut generalis præceptio in l. 23. §. 4. de R. V. extat, repeti-
turque exemplis in adificatione § 31. f. de R. D. satione. §. 33.
scriptura, § 34. pictura, §. 35. eod. Illud quoque, ut quem in-
commoda, cum & commoda sequantur, naturale est, non
solum quando ex re nostra, ut putat Grot. n. 16. sed & ubi
propter aut circa eam ista contingunt. Docent hoc alia
juris nostri loca, quibus ea regula applicatur, utpote in tu-
tela legitima §. un. i. de leg. patr. tus. ubi commodum ex
hereditate, incommodum ex tutela. Item in periculo rei
venditæ. vid. § 3. i. de emt. vend. Quod m. f. alienam ma-
teriam atrectans, speciem perdat, de quo Grot. n. 20. utique
non pœnale, sed naturale est, non enim propter dolum ali-
quem & circumveniendi voluntatem amittit, sed quod
sciens volensque facit, ex quo donationis præsumptio atque
ita amissio ista sequitur. Conf. l. 53. de R. I. sed specialiora Di-
spensationis actus reservamus. Vid. interea Pufendorf. IV,
p. § 7. Textor c. 8.

I.

Ad Lib. II. **N**on solum acquiri & transferri in alium, sed & desi-
nere ac interire, dominia æquè ac Imperia variis mo-
Cap. IX. dis possunt. Præcisâ lege civili, fit hoc vel voluntariâ
derelictione, vel necessariâ cessatione, sublato subiecto, cui
illa insunt, utpote personâ unâ, aut familiâ, aut integro
populo. Utut enim tam facile hoc posterius non con-
tingat, unde etiam populus seu civitas immortalis esse di-
citur; a) Accidere tamen dupliciter potest, primùm in-
teritu materiz, sive corporis, sublatis nempe simul ejus
partibus necessariis, vel sublata corporis ratione: deinde
interitu formæ seu speciei, sublata aut omni aut perfectâ
juris communitate, quæ vinculo imperandi & parendi
cum summo imperio constat; secus est, si vel loco solum
migraverit, aut regimen quoad formam accidentalem
populus mutaverit. Quod si diviso fit populi, ex uno im-
perio

perio duo resultant. Sin duo *uniuntur*, indistinctè, *non amitti ab uno jura*, dici nequit, c) nam quæ de unione *populi Romani* cum civitate *Germanorum* subjunguntur, in gratiam Gallorum scripta videntur, satis enim luculenterque demonstratum puto, auspiciis primum *Caroli* atque iterum *Ottonis Magni*, conjunctionem Imperii Romani cum Germanis, non sanè *concessione* Pontificis, nec *transactione* cum Imperatoribus Constantinopolitanis, sed *belli jure* nixam, ita factam esse, ut illud non amplius pro peculiari *civitate*, sed pro *parte accessoria Regni populi Germanici* omnino haberi debeat. d)

- a) de quibus Grot. *h. cap. 9.* Textor. *c. 30.* Hobbes. *VII, 18.* Pufendorf. *VIII, 12.*
- b) quo sensu V. Grot. *n. 3.* Pufend. *XII, 12, 7.* Gryph. *de Insul. c. 14.* Alciat. *VI. parerg. 17.* Cujac. *Obs. 15. 33.*
- c) *Vid. omnino Bœcler. Diff. de eo quod Civ. ex p. 34. seqq.*
- d) *Conf. qui ex proposito hoc argumentum tractarunt, scriptores, Bœclero Not. 1, 5. notati: sed Grotii n. 11. præter Commentatores destinata opera consutarunt Conring. de Germ. Imp. R. c. 12. Limn. T. 11. Add. 1, 4, 24. add. Dissertatio nostra de Unitate Reip. in Sac. Rom. Imp. §. 10.*

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO VI.

Respondense

J. ANTONIO CLOTZIO.

I.

UT eo plenior sit dominiî vis, & minus sumtuosa *Ad Lib.*
rei semel acquisitæ custodia, præstat *obligatio*, quæ *II.*
ex dominio, vel potius dominiî causâ, ex ipsa naturalis le- *Cap. X.*

K

gis dispositione, adversum nos, per se nascitur. Eam utut *Interpres* aliqui capere non possint, *Juri* tamen *naturali* egregiè convenire, sed nec ipsis etiam *juris Romani* principiis repugnare, certum est. a) Nascitur autem hæc aut è rebus *extantibus*, aut *non extantibus*. Cujus circa priores illa est efficacia, *ut teneatur is, qui rem nostram habet in sua potestate, efficere, quantum in se est, ut in nostram potestatem redeat.* Circa posteriores ista, *ut ille, qui ex re nostra factus est locupletior, quamdiu nos rem non habuimus, in tantum teneatur, in quantum factus est locupletior.* Quibus regulis non solum *Veteres Romani juris conditores*, difficultates multas expediverunt, b) sed *Grotius* quoque plures alias gravissimas quæstiones, quæ non minus à *Juris*, quam *Theologis*, super bonæ fidei possessorum *juribus*, agitatae sunt, præclarissimè descripsit. c)

a) *Vapula* *Grotius* à quibusdam *Juris*, quòd obligationem ex dominio faciat, contra analogiam *juris §. 1. j. de actione*, ac prima eius principia, quibus dominium & obligatio, tanquam opposita jura in re & ad rem differunt. Sed pro conciliando *Grotius* dici potest. I. non id enim velle, quasi synallagmate quodam & vera conventionione possessor ac rei dominus invicem obligentur, quod supra I, 1, 2. diserte negavit. Nec II. de fundamento actionis civilis externo, sc. rei vindicatur; enim agere, quod relativum est inter dominum & possessorem, in illo dominio, in hoc possessionis, qualitatem arguens. Sed III, de interno ac naturali illo vinculo, quo quis in ipsa conscientia, adversum nos, ad restitutionem rei aliena, obligatur, quæ obligatio non relativa, sed absoluta est, & efficax, etiamsi dominus non agat. Fundamentum vero hujus obligationis oritur, non ex fictitio illo contractu universalis, quem *Grotius* n. 1. comminiscitur, & *Pufend.* IV, 13, 2. 5. probat. Sed ex ipsa lege naturali, ejusq; præcepto, quod per dictamen rectæ rationis, suum cuiq; tribuendum, & quod sibi quisque fieri vult, alteri faciendum, jubet.

Quando autem in §. 1. i. de action. dicitur, talem possessorem nullo jure nobis obligatum, intelligendum est, de nudo jure conventionis, aut maleficii, intercedente facto aliquo hominis, producto, & ad regulas particularis iustitia estimando: sed datur etiam obligatio, qua circa eimodis factum immediate ex lege oritur, vid. l. 52. pr. & s. 7. de Obl. & Act. Quin imo etiam jure civile, res nostra nobis deberi potest, licet non simpliciter, tamen secundum quid, & modo quodam, quatenus restitutio eius nobis debetur. sic l. 82. de P. O. possum stipulari rei mea restitutionem; l. 28. fin. de Acq. vel Am. Poss. valde stipulamur rei nostre possessionem. Ceterum consentiunt hic cum Grotio, & Cris insignes, Jo. Gæddæus ad l. 12. de P. S. n. 4. Casp. Zieglerus ad Grot. proleg. p. 19.

b) exemplis demonstravit Grot. n. 2.

c) inde à n. 3. ad fin. capituli, quem secutus Pufend. IV, 13, 7. inque 16. add. D. Simonis singularis super hoc Capituli Grotii Dissertatio.

I.

Quoniam bellum justum suspicitur ad reparationem Ad Lib. II. Cap. XI.
 non tantum ejus, quod nostrum est aut fuit, sed etiam quod nobis debetur, itaque, postquam de illo egimus, de hoc etiam videndum est. Deberur autem nobis aliquid vel jure naturali, eoque iterum vel ex pactis & conventionibus, a) vel maleficio seu damno per injuriam dato; vel debetur jure gentium voluntario. Primum ergo de pactis, quorum vis, si absolute ea consideremus, spectatur in promissis nudis. Circa hæc uti rectè tres gradus fecit Grotius, assertionem simplicem, pollicitationem, & perfectam promissionem, ex quibus ista nullam, altera imperfectam, hæc perfectam ac efficacem produceret obligationem. d) Ita immeritò Franciscum Connam, Jctum Parisiensem summum; ac Consiliarium quondam Regium, supplicumque libellorum Magistrum, refutasse, e) mihi videtur, quippe qui ex pacto nudo naturalem obligationem oriri, nequaquam negat, sed de civili solùm, respectu fori Romani, loquitur.

- a) de quo L. II. c. 11. usque c. 16.
 b) de quo c. 17.
 c) de quo c. 18. 19.
 d) n. 2. 3. 4. add. Pufendorf. III, 5, 6. 7.
 e) fecit hoc n. 1. § 4. & Pufendorf. III, 5, 9. seqq. Sed confundit, nisi fallor, Grotius eam propositionem, ex promisso oritur obligatio naturalis, cum illa, obligatio, quæ ex promisso oritur, naturalis, non producit obligationem civilem, & hoc fundamentum habet naturale. Prior cum Grotio, Connano communis est, posterior illi propria, ac etiam vera; quanquam cur apud Romanos pacta nuda actionem non produxerint, vulgares Dd mirè sudent, ut inquirere possint. Erudite Grotius, n. 4. quod illic animi deliberati certum signum erat determinatum, stipulatio, cuius instituti rationem præclare eruit, & cum aliorum populorum legibus comparat. Doctissimus J. Cens, Joh. Schilterus ad π. Exerc. VIII. thes. 2. 3. Ego, in foro Romano ex simplici pacto affirmativo nullam fuisse datam actionem, non tam negativè, quam privativè intelligendum esse, censeo, quia scilicet, post tot constituta conventionum legitimarum genera, pacta nuda heic nulla fuerunt, vel qua concipiebantur, in negotiis non potuerunt ostendi, quin statim in speciem contractuum aliquam inciderent, de his ergo frustra dedissent formulas actionis, in judiciis observandas, nam nec hæcenus verum pacti nudi, prout illi definiunt, exemplum, mihi potuisse demonstrari, constanter asseverabo.

II. *Requisita* perfectæ promissionis, ratione promittentis, tria sunt, quæ circa formam, materiam & modum declarandi voluntatem versantur, ratione promissarii, unum, quod ad acceptationem pertinet. Forma in eo consistit, ut adsit consensus promittentis, ex intellectu & voluntate profectus, quare sequitur, quod furiosus, amentis & infantis, nulla sit promissio. Secus de minoribus & faminis, qui naturaliter obligantur, utut effectum obligationis leges Civiles quandoque circumscribans aut

tollant, f) Sed, quoniam intellectui repugnat *error*, voluntati *metus*, de promissis, quæ ex errore fiunt, aut metu extorquentur, multa est disputatio. *Romana leges variè distinguunt*. g) Si de eo, quod *naturale* est, loquamur, *factum errans*, ipso jure invalidum est, si promissio fundata sit, in præsumptione quadam facti, quod non ita se habeat, sin adfuerit quidem error, sed in quo fundata non fuerit promissio, ratus erit actus. h) Id autem, *quod metu fit*, citra distinctionem hanc, efficaciter obligat, quanquam si promissarius metum intulerit non justum, teneatur ad liberandum promissorem; i) nisi sint *hostes*, quorum metus justus est, ut propterea hec pacta metu extorta *jure gentium* subsistant. k)

f) *Grot. n. 5. Pufendorf. III, 6, 3.* quousque extendatur infantia, *vid. Dd. ad §. 9. de inus. stip. C. I. A. L. 47. 1. 7. sh. 20. n. 7. Pufendorf. d. l. n. 5. de Minoribus vid. l. 101. de V. O. l. 3. C. de in integr. restit. Strauch. Exerc. Jusf. V, 34. de Fœminis, Dd. ad tit. π. d. C. Sto Vellej.*

g) *Conf. Vultej. Jurissf. R. l. 2. c. 4. n. 88. seqq. Bicc. Adv. scf. 5. sh. 33.*

h) *Grot. n. 6. § III, 2, 3. 4. Pufendorf. III, 6, 6 7.*

i) *Grot. n. 7. Pufendorf. III, 6, 10, 11, 12. 13. Hobbes, II, 16, add. l. 21. §. 5. quod met. causf.*

k) *Conf. Grot. h. n. 7. § II, 17, 19, III, 19, 1. 4. 11, 12. III, 25, 2.*

III. *Materiam* promissi quod attinet, eam oportet esse, aut esse posse in *jure promittentis*. Quare non valent promissa *facti per se illiciti*, aut quod *causam* habet *naturaliter vitiosam*, in quo etiam, post crimen perpetratum, vitium manere, contra *Grotium*, cum *Pufendorfo* existimo: m)

l) *Grot. n. 8. Pufendorf. III, 7, 6.*

m) *Grot. n. 9. Pufendorf. III, 7, 7. 8. add. Ziegl, h. l.*

IV. *Modus* promittendi requirit *signum voluntatis* declarandæ externum, quale *nutus, vox, litera*, etiam

homo, si constet de voluntate nostra, qua hunc tanquam *instrumentum* nostrum, ad hoc *speciatim*, aut sub *generali notione*, elegerimus, ita nomine principalium promittunt in publicis, *Legati*, in privatis *insitores & exercitores*. n) Et hinc in generali præpositione fieri potest, ut nos obliget, qui præpositus est, agendo contra voluntatem, sibi soli significatam, sicut in legatis, quæ promittunt ex vi instrumenti procuratorii, excedendo arcana mandata. o)

n) Grot. n. 11. 12. 13. Pufendorf. III, 9, 12;

o) Grot. d. n. 11. § III, 22, 4. add. Commentatio nostra de legationib. Statuum Imp. XII, 8.

V. Ut promissio jus transferat ex parte promissarii *acceptatio* requiritur, p) quanquam ut hæc innotescat promissori, non semper sit necessarium, ad plenum promissionis effectum consequendum, q) sequetur hinc, ante acceptationem mortuo, cui promissum erat, promissionem posse revocari. r) An verò etiam, mortuo eo, qui lectus erat voluntatis nostræ *internunciatus*? ego sub *distinctione* Grotij asserendum censeo; cujus tradita cætera quoque, super revocanda promissione, ubi *acceptatio pro altero facta est*, super *onere promissione adjecto*, super *convalescentia promissionis invalidæ*, s) aliisque, *naturali rationi* satis convenire puto. t)

p) Grot. n. 14. Pufend. III, 6, 15. add. l. 19. §. 2. de donat.

q) Grot. n. 15.

r) n. 16.

s) n. 17. Pufend. III, 9, 3. 4.

t) n. 18, 19, 20. Pufendorf. III, 9, 5 & 7.

I.

Ad Lib.
II. *Cap. XII.* **P**ACTA & promissiones *vestiuntur* aliquando aut *qualitate conventionis peculiari*, utpote contractu, jramento, aut *conditione personarum paciscentium*, summi

nimirum imperii, vel summo minoris. Circa *contractuum definitionem* in genere eorumque inter se *differen-
tias*, quæ à Grotio sunt tradita, utut *intelligi* satis, ac *defen-
di* quoque haud difficulter, possint, nescio tamen, annon *planior*, eoque etiam *facilior* sit Imperatoris Justiniani ac *Legum* nostrorum disciplina. a)

- a) Vereor ne Interpretes nostri Grot. heic gravius adversi sint. Quod & partitiones feceris alieniores, & novos terminos effinxerit, qui rem valde obscuram reddant. Sed ut eo facilius intelligatur, addi poterit Pufend libr V c. 2. ad c. 11, usque adornata tractatio, qua Commentarii vicem heic supplet. Excusari autem debet Grotius, quod existimaverit, melius sic ad rationem naturalem se hoc argumentum posse extingere, si desereres terminos juris civilis, cum aliis, is retentis, metuendum fuerat, ne qua naturalia heic juris sint, cum institutis civilibus facilius vulgo confunderentur. Ceterum planiores esse *Contractuum* partitiones non nego, poterit itaque, servata tamen debita proportione, loco distinctionis Grotiana n. 2. actuum, in beneficiorum & permutatorios, substitui contractuum in *μονοπλεύρης* & *διπλεύρης*, horumque in æquales & inæquales divisio. Quamque illo in Beneficiis addidit subdivisorem, à materia sive re vel facto, desumptam, rectius cum *Contractus* à forma repetitur, consensu nimirum, ac ratione, quæ ille interponitur, ut discernantur in recales, consensuales, verbales, literales, num 3. concedi quidem debet, contractus nominatos & innominatos, quoad naturam intrinsecam non differre, forte tamen incommo-
dicuntur diremtorii hi actus, quæ mutuum obligationem produ-
cunt. alii n. sunt modi perimendi, alii constituendi obligationem, nisi ita defendas, diremtorios dici, quia nullam societatem inferunt, ut n. 4. constas. Quæ n. 5. & 6. traduntur, *Contractus* vix concedent, qui contractus mixtos non admittunt, ut & n. 13. longe clarior redditur, si, quæ super præstatione culparum Nostræ ad l 5 commod. & l 23 de R. I. commentati sunt, retineantur. Sed sumus faciles in verbis, dummodo in re conveniamus. Aliter ex jure natura & gentium contractus distinguit D. Textor o. 13. n. 50. satis contin-
no, meo iudicio.

II. Postulat verò *natura* in contractibus generatim, ut *aequalitas* seruetur, atque ita quidem, ut ex inæqualitate jus oriatur minùs habendi contra alterum. b) Consistit verò ea *aequalitas* vel *in actibus* contrahentium, vel *in re*, de qua agunt. Actus sunt vel *præcedanei*: quo pertinet primùm *aequalitas intellectus*, ut qualis res sit, uterque sciat, hinc omnis *dolus* abesse, ac venditor, *vitia* aut *incommoda rem afficiensia*, si qua sibi nota sunt, significare debet, nisi jam antea emtor ea sciverit: c) Deinde *voluntatis*, ut neutri contrahendi causa *metus* aut *vis* inferatur, unde consensus possit impediri. d) Vel sunt *principales*, quibus hæc desideratur *aequalitas*, ne *plus exigatur*, aut *minus offeratur*, quàm par est. e) Circa *rem ipsam* *aequalitas* servanda, ita, ut etiam si nec celatum quicquam sit, quod dictum oportuit, nec plus exactum, quàm deberi putabatur, *in re* tamen deprehendatur inæqualitas, quanquam *sine culpa partium*, quod *dolum in re* vocant Jcti, ea quoque sit resarcienda, & demendum ei, qui plus habet, reddendumque minus habenti. f) Quanquam si ad *negotii*, quod agitur, *conditionem* respiciamus, nec *jure nature*, *lesio exigua* qualiscunque *rescissionem* aut *querelam* pariat, sed *gravior* demum, licet infra dimidium justii pretii, quoniam gravitas hic non solù a *ex ipsa pretii magnitudine*, sed & *tenuibus lesi facultatibus*, æstimanda est. g) Sed præcavendis litibus, *leges civiles* certos *terminos* privatis hominibus hæc passim constituerunt, h) *jure autem gentium voluntario* receptum, ut inæqualitas rerum, in quam consensus est, ubi nec mendacium intercessit, nec ejus, quod dictum oportuit, reticentia, in *actionibus exterioribus* habeatur *pro aequalitate*, quare nec inter diversas gentes *exactioni* aut *coactioni* hoc nomine locus est. i)

- b) Grot. n. 8. Pufendorf. V, 3, 1. c) Grot. n. 9. Pufend V, 3, 3. 4. 5. agit de his totus lib. III. officiorum Ciceronis. efficacius tamen ¶ Cui, ad tit. π. de Edil. Edict.
- d) Grot. n. 10. add II, 11, 7. II, 17, 19. III, 19, 1. Pufend. V, 3, 6.
- e) Grot. n. 11. Pufend. n. 8. f) Grot. n. 12. g) Pufend. n. 9.
- h) apud Hebræos, si sexta pars fraudata. Selden V, 1, 5. ap. Romanos, si ultra dimidium iusti pretii. L. 2. C. de resc. vend.
- i) Grot. n. 26. ubi & illam regulam, in pretio emtionis & venditionis naturaliter licere se circumvenire, exponit. add. Pufendorf. n. 10. & varias aliorum explanationes ap. Strauchium Lexic. particul. voc. naturaliter.

III. Ut autem rite serveatur æqualitas, pretio opus est, quo res, actiones & opetæ in commercium venientes, comparari & exæquari possint. Hujus fundamentum vel est *indigentia* vel *cupiditas* hominum, vel *communis opinio* ac consuetudo, aut *peculiaris* aliquis *effectus*, aut alia hujus generis plura, quorum variatione & diverso in societate habitu pretium ipsum variari, sæpiusque *intendæ ac remitti* solet. k)

k) hoc argumentum Grot. n. 14. complectitur. totum verò praeclarissime excoluerunt Bœcler. singulari dissertatione, de mensura pretii, Pufend. V, 1. add. Fransk. III. resol. 2.

IV. Quæ super emtione & venditione tradidit Grotius, h) vix locum suum tuebuntur, cum enim illa contractus sit, cujus effectus formalis nonnisi *obligatio* est ad rem habendam, ante traditionem, ne *naturali* quidem *jure*, emtor *dominus* fieri potest. Sed nec obligatur venditor ad *dandum dominium*, verum satis est præstitisse, ut emtori, quandocumque velit, rem habere liceat, quod translatione *possessionis* & *facultatis usucapiendi* absolvitur. m) Ceterum quod res vendita, ante traditionem, *periculo* & *commodo* sit emtoris, est quidem *jure civili* constitutum, m) *fundamentum* tamen habet *naturale*, quatenus in *volunta-*

se emtoris est, possessionem, ac cum ea, usum & commoda rei, à venditore accipere. n) Id verò certum est, *Monopolia*, utut privatis interdicta sint, cum jure naturæ tamen non pugnare, ut adeo à summa potestate *justis de causis* permitti possint. o) Sed & in *locatione & conductione*, si de *sterilitate* aliisque *casibus*, cujus damno sint, quaeritur, magis *aquitati naturali* convenit, ut circumstantiæ rerum distinguantur, an *vi majore*, aut *culpâ locatoris* usus rei impediatur, vel *damnum gravius* inferatur, an verò *culpâ conductoris* contigerit, aut *damnum modicum* sit, ut priori casu contra locatorem, posteriori contra conductorem respondeatur, id quod & *legibus civilibus* congruit. p)

l) n 15 add. Pufend. V, 5 m) Conf. l. 30. §. 1. de act. emt. l. 25. §. 1. contrab. emt. l. 28. eod

m) §. 3 7. de emt. vend. frustra dissentiente Cujacio in Africano f. ad l. 33. locat. cui passim est responsum.

n) Conf. omnino Zieglerus p 349

o) Grot. n. 16. Pufend. V, 5, 7. add l un. C. de Monop. Cap. Leopold, art. 20. Fritschii Libell. de Monopoliis, Carpz. L. 1, resp. 41. 42 & L. 1. Decis 4.

p) Conf. l. 15 §. 2. l. 25. §. 6. l. 27. pr. l. 35. locat. add. Pufend. V, 6. Ziegl. h. l.

V. Circa *mutuum* duo potissimum sunt, quæ difficultatem faciunt: unum in *functione pecuniæ*, q) quatenus ea fiat, & qualis *æstimatio* sit facianda? mihi videtur, *regulariter* ad tempus & locum celebrati *contractus*, sin pars aliqua lædatur, *solutionis* demum, respiciendum esse. r) Alterum de *Usuris*, s) *an & quo jure* sint *vetite*? si vocabulo *usurarum* nihil aliud denotetur, quàm quantitas sorti, ob ejus *usum*, accedens, tum *per se* eas nec *naturali*, nec *divino positivo jure*, quod quidem nos obstringat, t) *prohibitæ* esse censeo; Quare cum nulla hic *intrinsicæ* aut *universalis prævisitas* sit, sed ex *circumstantiis* solùm æstimanda,

qua-

quatenus mordaces fiunt, legibus civilibus utique certa quantitas potest determinari, u) intra quam accipere liceat. Quod si alix usuras prorsus è Rep. proscribunt, pacta tamen alterius generis concedunt, nomine solum, non re ipsa abstinere, aut ad eludendam infamiam usurariam, alia diverticula ut quærant homines, haud raro indulgent. x)

- q) Grot. n. 17. de functione hac Vid. l. 2 de R. C. & ad illam Jac. Gothofredi Commentarius. Lampadii Diss. de nummi. Althusii Tr. de rebus fungibilib.
- r) Conf. ex theoreticis Fransk. Exerc. IX. q. 2. 3. ex Practicis Gail. II. Obs. 73, 2. Carpzov, II, 28, 4 5. aliter distinguit Pufendorf. V, 7, 6 7.
- s) de quibus in Belgio turbas excitarunt Theologi, Cloppenburgius aliisq., quibus alij iterum sese opposuerunt; Conf. Gronovii, Schockii, Salmasii in hanc rem edita scripta. prolixius idem argumentum præter Grotium h. num. 20. 21. 22. tractantur, ex Theologis G. Calixtus dissertatione posthuma; ex J. C. Selden. VI, 9, 10. Pufend. V, 7, 8. seqq. Textor. c. 13. n. 4. seqq. Heigius part. II. q. 1. Franskius II. Res. 10. Schilterus ad π. Exerc. XXII. th. 5. seqq.
- t) nam Exod. XXII, 25. Deut. XXIII, 19, 20. comprehensas leges, solis Judæis latas, ostendit Seldenus, earumque politicas rationes exposuit Pufendorfius, imò non nisi de usuris mordacibus intelligendas, Theologi nostri docent. Balduin. Cas. cons. l. 4. c. 3. Osiand. h. l. Ad contraria π. Wisenbach p. 1, D. 24. th. 3. Sed disertè huc facit. II. Corinth. II, 14. Illud notandum: mordaces fieri usuras, non solum ratione quantitatis, sed & personarum, aliarumq., circumstantiarum, si pauperi credatur ad quotidianas necessitates, quia inde lucrum non facit, jure naturæ ne quidem exiguæ usura possunt exigi. Si leges civiles hoc casu etiam permittant, equidem impunitatem præstant, jus internum nunquam.
- u) Jure Romano conf. π. & C. de usuris. Germanico R I 1500. 1530. 1577. sit. von wucherlichen Contracten / R. Dep. Spir. 1600.

1600. *fin* permittuntur quincunces. De praxi Carpzov. *Jur. Consist.* II, 20, 319. Coler. P. E. l. 10, 37. Schilt. d. l. n. 9.

x) *exempla prioris ap. Grot. n. 21. posterioris generis ap. Pufendorf V, 7, 12.*

VI. *Contractus Affecurationis*, utut hodie frequentior forte sit, *Veteribus tamen Romanis satis fuit cognitus*; y) Ut subsistat, non solum, ne contrahentium alter rem, de qua agitur, aut *salvam*, quo destinabatur, pervenisse, aut *peris*se sciat necessum est, z) sed oportet etiam, ut in cæteris pactio affecurationis non sit facta *contra formam lege præscriptam*. a) *Æstimatio* autem, pro *periculi* magnitudine *intendi* potest ac *remitti*, ut major sit, si *piratae* aut *hostes* etiam, quàm solæ *tempestates*, metuantur, major quoque in *hyeme*, quàm *æstate*. b)

y) *Secus ac Grotius n. 3. & Stypmannus de Jur. Marit. part. 4. c. 7. n. 4. b. 219. aliiq. vulgo putant. nam extant exempla, unum ap. Livium, XXIII, 49 ubi sic vestimenta & frumenta in Hispaniam devehenda conducuntur, & quid fraudis inserueneris. Idem notat XXV, 3 add. Val. Maxim. V, 6. alterum est ap. Suetonium vit. Claud. c. 18 sed & J Cci iam loquuntur de eo, tanquam re nota. Conf l 5. π. de nau. fen De Requisitis ejus, in uniuersum, præter Scriptores proprios, Beneuentum Straccham Aneonitanum, & Petrum Santernam Lusitanum, quorum de Affecurationibus, Commentarij, tum seorsum extant, tum Volumini VI. Tractatus tractatum reperiuntur inserti, præterea quoq. Reinoldum Kurickium Dissertatione, Juri Hanseatico noviter edito, præfixa. videndi sunt Juris maritimi auctores, Stypmannus p IV c 5 Loccenius L. II c 5. & Marquartus de Jur. Mercat. L. II c. 13. Præsertim publicæ Ordinationes, Amstelodamensis, in quam Grotius Commentarium scripsit, Hispanica & Hamburgensis, qualium exempla operi suo subiunxit Marquartus.*

z) *Grot. num. 23 Pufend. V, 9, 2. Kurickius Diff. de affecuration. num. 3. fin.*

a) *J Cci Batavi p. 1. Consult. 187. Feltman, ad l. 4. §. 7. de pact. m. 6. b) Conf. Loccen. d. l.*

VII. In *societate negotiatoria*, prout circa participati-
 onem *lucri & damni* conventum est, quod variis modis ac
inaequalibus etiam *partis* c) fieri potest, ita jus habetur, si
 nihil dictum sit, *pro rata* instituenda est *partitio*. Hoc ta-
 men, ut quis *damnum* solus sine omni *lucro* sentiat, na-
 turæ *societatis* repugnat. In *societate bellica*, quam *Ad-*
miralitatem d) vocant, quæque tum ob *defensionem*, tum
 ob *predam* plerumque instituitur, *computatio* ac *com-*
pensatio dominis *navium* fieri solet secundum *regulas*
Legis Rhodia, vel, ut hodierno *stylo* loquimur, secundum
jus avaria, pro *diversitate* rerum, *factorumque* vel *com-*
munis, vel *grosse*. e)

c) *exempla* ap. Grot. n. 24. Pufend. V, §, 23 4. l. 29. §. 1. pro
 soc. §. 1. §. eod.

d) de *Admiralitate* *videnda* sunt *Ordinationes & Edicta va-*
ria, ab *Hispaniarum Rege*, *Statibus Hollandiæ ac Re-*
publica Hamburgensi, *superiori ac hoc potissimum seculo*
edita, *qualia recenset* Marquartus, ex *Scriptoribus mari-*
timis, Stypmannus p. IV. c. 11. n. 48. seqq. Loccen. L. II. c.
 2. extat etiam *singularis Dissertatio Argentorati An. 1674.*
habita. add. Franc. Clarkii *Praxis Curie Admiralitatis*
Anglicanae. qua *Londini* prodit.

e) *quomodo hoc speciatim* fiat, *explicarunt* Marquartus de
Jur. Mercator l. 3. c. 4. n. 13. seqq. in *universum de jure a-*
varia *peculiarem librum Belgico sermone scripsit*. Quintus
Weitius, qui *nuper cum observationibus Simonis à*
Leuwen & Matthæi de Vico *recusus* est. *Plurima ejus*
sapientia expersuerunt, H. Grotius *Introd. ad Jurispr. Batav.* l. 3.
 s. 29. Peckius & Vinnius *ad L. Rhodiam*. add.

Schilter, ad π . Ex. 27. sb. 28.

COLLEGE

22

COLLEGII GROTIANI,
EXERCITATIO VII.

Respondente

PETRO MUSEO. HOLSATO,

I.

Ad Lib. **P**romissis aut contractibus quandoq; supervenit juramentum, a) velut *accessorium* quoddam *vinculum*, b) *Cap. XIII.* cujus apud omnes populos, & ab omni ævo maxima semper vis fuit & *sanctimonia*, ita ut gravissima pœna perjuros manere crederetur. c) Quod *requisita* illius attinet, in *juraturo*, ut *animus rationis compos & deliberatus* adsit, d) ac *verba* quoq; jurantia, ubi ea interveniunt, e) non *enunciative* solum, aut per *jocum*, sed *intentione iurandi* proferantur, necessum est, hæc ubi adsunt, firmum censetur juramentum, eo *sensu quo delatum est*, f) quamcunq; tandem *reservationem*, vel verborum eorumve intellectus, vel intentionis, *non promittendi*, aut se *non obligandi*, alter habuerit; g) vicissim tamen non ultra *receptum loquendi morem* juramenti significatio extendi debet. h)

a) de Juramentis, præter *Dd. ad tit. π. de jurei infiniti fere* *Œtorum Commentarii extant, in quibus nunc Antonium* *Baverium, Vincencium Mancinum, Ludolphum Schra-* *derum & Jeremiam Setzerum nominasse sufficiat. Ex Do-* *ctoribus Juriss. universalis Pufendorf. IV, 2. Textor cap.* *XXVII. Hobbesius II, 20. seqq. videndi.*

b) *Hobb. II, 22. VI, 16. Pufend. IV, 2, 6. c) Grot. n. 1. Puf. IV, 2, 1,*

d) *Grot. n. 2, Pufend. n. 5,*

e) *nam ea præcise non esse necessaria, contra dissentientes pro-* *lixè demonstravit Franskius II, resol. 1 add. Feltman, de Jur.* *perhorr. diff. 1 c. 2. n. 15. & de promot. absent p 79.*

f) *Pufend. n. 15. Hobbes. n. 21.*

g) *Conf. Grot. n. 3, Pufend. IV, 2, 12. 14. & omnino Fransk,* *II, resol. 2. ubi Scholasticis, qui tres intentiones separatas,* *iurandi, promittendi ac obligandi, hæc faciunt, egregie con-* *futat. h) Grot. n. 5. Pufend. n. 13.* ized by **GOO** II. *Quid*

II. Quid si ad jurandum *dolo* inductus aut *metu* coactus est? Si *dolus causam* dedit juramento, quoad *substantialia* promissionis, vel si *certum* est, eum qui juravit, aliquid factum supposuisse, quod revera ita se non habeat, ac nisi id credidisset, non fuisse juraturum, *non obligabitur* juramentum, ne quidem *adversus Deum*, i) quia dolus omnem voluntatem, sine qua juramentum fieri non potest, excludit: secus, si *dabium* sit, annon etiam sine eo fuisset juraturus, aut dolus circa *accidentalem* aliquam *circumstantiam* fuerit versatus, ut in *juramento Josua*, Gibeonitis facto. k) *Metus* autem, cum apparenter solum voluntati adversetur, non impedit validitatem juramenti, quanquam enim is, qui metum intulit, *jus exigendi nullum* hinc consequatur, aut quod ei competere posset, opposita merus exceptione elidatur, tamen qui juravit *Deo*, *obligatur* stare jurejurando. l)

i) Grot. n. 4 Pufend. IV, 2, 7. Fransk. II. resol 4, 2. 4.

k) Jos. IX, 10. quod hinc obligabat. V. Grot. & Fransk. d. k. Dissentiunt alii. Conf Zieglerus & Osiander.

l) Grot. n. 14. & III, 19, 5. Ziegler. p 364. Franskius II. ref. 3. 18. seqq. Dissentiunt, præter Pufendorhium IV, 2, 8. ex Crisis plures, sed his à Franskio, & prolixius à Rauchbaro part. 2. quest. 4. est responsum.

III. Ratione *objecti* requiritur, ut juramentum sit *de re possibili*, tam *moraliter*, sive jure *licita*, nec *majus bonum morale* impediente, m) quàm *naturaliter*; n) quod si hic *impossibilitas* fuerit non perpetua, sed *ad tempus*, obligatio erit in pendentia. o) *Forma* jurisjurandi, quibuscunque verbis differat, re convenit, quòd *Deus testis & vindex* invocetur, sive *immediate*, sive *mediate*, *nominatis rebus & personis aliis*, per quas juramenta præstita obligant, non ex *suapte vi*, sed quatenus *Numen implicite*

conti-

continent. p) hinc & per *falsos Deos* si quis juret, quos veros credit, obligabitur juramento, non *ex se*, verum ob *conscientiam erroneam*, q) an, si *atheus* juret, per Deum, quem nullum credit, verum dici possit juramentum, quaesiti respondebimus. r)

m) Grot. n. 6 7. Pufend. IV, 2, 9. 10. Textor c. 27. n. 57, add. Nov 51. caus. 22. q. 4.

n) Grot. n. 8. Text. n. 60. seqq. o) Grot. n. 9.

p) Grot. n. 10. 11. atq; ita conciliantur Pufendorf, IV, 2, 3. ad Textor c. 27. n. 4. seqq.

q) Grot. n. 12. ibiq; Feltenus p. 335. Pufend. IV, 2, 4. Text. c. 27. n. 13. seqq. r) asserit Textor c. 27. n. 23. 24.

IV. *Effectus* juramenti sunt, quod *precidas controversas*; s) quod *obligationem producat*, ex qua tam *homini*, quam *Deo jus nascatur*, aut *Deo soli*, ubi ex parte ejus, cui juratur, impedimentum accesserit. Atque hae vera sunt non solum in hominibus *statu pacis* viventibus, sed & inter *hostes publicos*, imò *inter quosvis*; ergò juramenta *latronibus* etiam ac *piratis* facta, obligatoria sunt, t) quod de *perfidis* quoque dicendum, nisi jurata promissio aperte respectum habuerit alterius promissionis, quae ei quasi conditio fuerit implicita, u) quâ deficiente, ipsum juramentum cessat, non minus, ac *si nolit* promissum, cui juratum est, x) aut *qualitas cesset*, sub qua juravit. y) Quoties non personae jus nascitur, sed Deo obstringitur fides, *haeredem* ejus, qui juravit, non teneri *Grotius* existimat, z) mihi rectius *alii* distinguere videntur, non teneri, quoad *vinculum juramenti*, teneri verò quoad *efficaciam obligationis*, ut prestare promissum obligatus sit, si non praestet, contra *fidem* quidem agat, *perjurus* autem non fiat. a) quando, quod *contra juramentum* agitur, *illicitum* sit tantum, quando & *irritum*, rectè definitum est à *Grotio*. b)

- n) Grot. n. 13. *de jure divino Exod. xxii, 11. ad Hebr. VI, 16. Civili, l. 1. 2. π. de jurejur. cuius efficacia in l. 5. § 2 eod. modus verò exercendi l. 34 eod. explicatur.*
- t) Grot. n. 15 § III, 19, 1 2. *Dissentiunt expresse Cicero III. off. 29 quam sequuntur Alb. Gentil. de J B I. 4. Bodin. de Rep. I, 1. § V. 6. qui, non quidem salva dignitate, salva tamen religione, recedere Remp. posse, autumat. Dubitat quoq, Puf. IV, 2, 8.*
- u) Grot. n. 16. § III, 19, 13 14.
- x) Grot. n. 18 *tale iuramentum desinit vim obligatoriam habere, non ex se, sed ratione objecti, quia desinit debitum esse, ob remissionem. add l. 6. de jurej. y) Grot. d. l. Puf. IV, 2, 11.*
- z) n. 17 § III, 19, 5 *consentiunt ex? Cris Berlich. II C. 44, 20. Gaül I, 27, 8. Myler. de Princip II, 44, 10.*
- a) Ziegler. p 367. *Textor c. 27. n. 83, ac ipse Grot. II, 16, 16. hanc distinctionem ponit. b) n. 19, Pufend. n. 11.*

V. Ceterum iuramenta illorum, qui superiores agnoscunt, non minus ac aliæ actiones horum imperio subijciuntur, unde *dispensationes & relaxationes iuramentorum* descendunt, quæ non illud quidem efficiunt, ut iusjurandum, quatenus *verè* fuit obligatorium, non sit præstandum, sed, quoniam *voluntas Imperantium*, veluti *conditio sine qua non*, inest iuramenti subditorum, quatenus in illius præjudicium se nemo potest efficaciter obligare, ut *declaretur voluntatis hujus ratio*, quod dupliciter fieri solet, directo actu, aut in *personam jurantis*, sive *antece-denter*, irritum reddendo iuramentum, sive *consequenter*, *vetando*, ne impleatur: aut in *personam ejus, cui juratur*, sive *tollendo ab eo jus*, quod ei partum est, sive *deficiente ex se jure, vetando, ne quid ex tali iuramento accipias*, quod aliquando in *pænâ*, sæpius ex *vi eminentis dominii* accidit c)

c) *Conf. Grot. n. 20. Pufend. IV, 2, 24.*

VI. Ut ut verò *per se* iuramenta, tam promissoria, quam assertoria, non sunt prohibita, ne quidem *jure novi Testa-*

menti, d) divino tamen humanoque juri conveniens est, ne facile juretur. Unde variorum populorum legibus moribusq; non solum jurandi *licentia* restricta, e) sed aliis quoq; *signis vice jurisjurandi* uti, datum est, eâ vi, ut nisi impleatur, promissio, promissor non minùs detestabilis habeatur, quam si perjerasset. f)

d) *quod frustra pias* Grotius n. 21. propterea Commentatoribus, Zieglero p. 369. & Osiandro p. 998. ac Textori c. 27. n. 45. confutatus. e) *Conf. Schilter. ad π. Exerc. xxiii th. 2. 6.*

f) *exempla ap. Grot. n. 22. talis est formula, bey Fürstlichen Gräflichen Adel Treuen und Ehren, quam effectum juramenti habere, de Consuetudine Germania, testantur Gail. II. obs. 59. Mynf. 1. obs. 17. add. R. I. 1555. §. 58. Textor. c. 27. n. 41. 42. Schilter, d. l. n. 24.*

I

Ad Lib. II. Cap. XIV. **Q**uanquam quæ hætenus de promissis, contractibus ac juramenti tradita, *juris naturalis*, eoque ita comparata sint, ut in iis etiam, qui *summo imperio* fruuntur, locum habeant, cum tamen apud hos, ex personæ conditione, interdum res peculiarem nanciscatur inspectionem, non immeritò singulare caput his destinavit Grotius, a) quo generaliter tractaretur, quid liceat summis Imperantibus in *actus suos*, quid in *subditos*, cum quibus contraxerunt, quid denique in *successores*, ut actibus à se gestis teneantur.

a) c. 14. *quod fecit* Pufend. II, 10.

II. Circa *suos actus* primùm quæritur de *contractibus*, quibus læsus est, an se ipsam *restituere in integrum* possit. Ego, cum ejusmodi restitutio, absolute considerata, non *merè civilis*, b) sed *naturalis* quoque *juris* c) sit, affirmandum cenfeo, non solum in universum de tali Rege, qui *non pleno jure* imperat, ubi populus additis *legibus*, contrarios illis actus irritos declarat, aut declarandi speciatim.

ius sibi reservavit; d) Sed nec de Regis, qui *pleno jure* regnat, actibus solum *privatis*, in quibus ut *pars communis* consideratur, adeoque ex æquitate naturali, quæ partes vult componi ad rationem integri, legibus loci, ubi vivit Rex, eos æstimari voluisse præsumitur, quamdiu circumstantiæ aliud non ostendunt, e) ut propterea, servatâ justâ proportionem, etiam *leges civitatis* positivæ, à se quoque super ejusmodi rebus *tata*, heic locum habeant: sed de actibus quoque Regis *publicis*, quæ *regiis*, quotiescunque ex *imperfecta voluntate* descendisse deprehenduntur, eadem vera esse puto, f) quanquam heic ex iure naturæ illud procederet. *Juramenta* suâ Rex irrita reddere *consequenter* non potest, g) potest verò *antecedenter*, nisi, quod *hodie* publicis negotiis fieri solet, ejusmodi annihilationibus antecedentibus expressè sit renunciatum. *Promissa* quoque *plena & acceptata* jus transferunt, ut teneatur Rex etiam, ubi ex pura liberalitate, extra aliam causam, promissit. h)

b) quod *putat* Grot. n. 1. III, 23, 2.

c) *ut ostendunt*, præter Bodinum & Commentatores; Zieglerum ac Feldenum, etiam Bœclerus *Notit. L. II. c. 3. Conting. de Finib. c. 19. §. 8.* Alb. Gentil *de J. B. III, 14. p. 598.*

d) Grot. n. 2. e) Grot. d. n. 2 & s. *junctio* II, 4, 12.

f) *Conf. omnino* Pufend. IIX, 10, 2.

g) Grot. n. 3 Pufend. n. 5. h) Grot. n. 4.

III. Ex promissis & contractibus *cum subditis* initis, nascitur *vera & propria obligatio*, licet: *imperfectè mutua*, i) quare *jus* dat quidem subditis ipsis, ut *actio* quoque possit institui, quod in *propriis Imperantiû tribunalibus*, remisso *Consiliariis* juramento, conceditur, sed Regis intuitu, non alio effectu, quàm *ut declaretur* jus creditoris, *exactio* verò sequi non potest, si sponte obligationi satisfacere iste nolit. k) Cæterum poterit quandoque subditis *jus hinc* *quisitum*, circa distinctionem, quam nonnulli adferunt,

juris quæ fiti ex vi *naturalis legis* aut *civilis*, l) per Regem iterum auferri, vel *in pœnam*, vel ex jure *supereminentis domini*. m) Absolutè non potest, ut vel hinc satis constet, malè vulgo dici, contractus Regum *leges esse*. n)

i) *Vid. Pufend. Elem. I, 12, 6. & Op. Maj. III, 4, 9.*

k) *V. imprimis Grot. n. 6. & Spars Flor. p. 277. Pufend. II, 10, 6. Hobbes VI, 15. Strauch. de Constit. Princip. thes. 38. Ziegler. de Jur. Maj. L. 1. c. 31. n. 22.*

l) *quam hic confusat Grot. n. 8. & III, 20, 9. add. Ziegl. p. 376.*

m) *Grot. n. 7. Pufend. n. 7. quanquam hic aliter videatur sentire Elem. I, 12, 6. quasi hoc casu Princeps juri Eminentis domini præsumi debeat renuntiasse. Id quod etiam Conringio visum est, de Finibus, c. 19. n. 6. Sed utriq. Illustris Bœclerus Dissertatione de Dom. Eminent. p. 331. seqq.*

n) *communiter Interpretes ad l. 26. C. de donat. inter V. & U. quod refutat Grot. n. 9. quomodo ista lex intelligi debeat V. Hilliger Don. Enucl. XII, 22, lit. z.*

IV. Quoad *successores* distinguendum, an in *regno patrimoniali* *heredes* sint omnium bonorum, an in *non patrimoniali* duntaxat in *jus regni* succedant, aut partim in bona, in *jus regni* verò in solidum. Priori casu, Reges hos, non minus ac privatos, in jura quævis, activa & passiva, sui antecessoris, constituuntur, Posteriori verò, tales successores non quidem *directè* seu *ἀμέσως*, tamen *ἐμμέσως* per *interpositam civitatem* tenentur, quatenus hæc, imperium transferendo, facultatem quoque Regi concessisse censetur, ut per eum, tanquam caput suum efficaciter possit obligari, quatenus summi imperii natura exigit, quod sicut in *infinitum* extendi nequit, ita nec ad tales angustias redigendum est, ut, instar negotiorum gestionis, non aliter contractus regentium subditos obstringant, quàm si in *utilitatem Reipublicæ* præsentem evaluerunt; o) Verùm toties id fieri putandum est, quoties Princeps *probabilem* contrahendi habuit *rationem*, qualem in *dubio*, ob regen-

tium auctoritatem, adfuisse *presumi* debet. p) Unde facile apparere potest, quando Regum-exceptiones justæ vel injustæ sunt, qui priorum Regum nomina exsolvere recusant. Quæ de contractibus Principum dicta sunt, etiam ad *donationes* eorum ac *beneficia* liberaliter concessa, applicare debent, quæ si *ex probabili causa*, & cum *plena* juris translatione facta, sicut pro arbitrio concedentis, revocari nequeunt, q) ita & successores, ne id faciant, obstringuntur. Contractibus verò eorum, qui *sine juri* imperium *invaserunt*, cum nec ipsi *populi*, consequenter etiam nec *successoris veri* Reges, teneantur, nisi de *in rem verso*, quatenus locupletiores facti sunt. r)

o) quod faciunt Vasquius *Contr. III. 1. 6. § 7. Et ne apparatus etiam* Bodinus *de Rep. I. 8. aliiq. passim.*

p) Grot. *n. 10. 11. 12. § 11, 16, 16. Pufend. IIX, 10, 8. alij nimis confuse heic incedunt, specimina Vid. ap. Arnif. de jur. Maj. L. 1. c. ult. Carpzov. de L. Reg. c. 3 § 13. nostrosq. Interpp. qui ad titulos π. quod cuiusq. univ. nom. C. de defens. Civit. ut & Reip commentati sunt.*

q) Alb. Gentil. *de J. B. III, 16. in hac questione iterum obscuris ac infirmis rationibus utitur. Distinctius solidiusq. Grot. n. 13. ac Pufend. IIX, 10, 9. prolixè Rauchbar. part. II. q. 11.*

r) Grot. *n. 14. add II, 16, 18. juncto II, 19, 2.*

L

Conventiones Regum publicas, à se, aut inferioribus potestatibus, de eo, quod Regem propriè tangat, factas, si *specialibus* consideremus, dividi possunt in *fœdera*, *sponsiones*, *pactiones* alias. Et *Fœdera* a) quidem à *sponsionibus* plerumque tali *definitione* lecernunt, quòd illa fiant, *jussu summa potestatis*, ac ipse populus iræ divinæ obstringatur, si minus stetur dictis: hæ autem, quando hi, qui à potestate summa *mandatum* ejus rei *non habent*, aliquid promittunt, quod eam propriè tangat. b) *Fœdera* autem

Ad Lib. II.

Cap. XV.

variè dividunt ; e) optimè Grotius ab eorundem materia, quod alia idem *constituunt*, quod est *juris naturalis*, utpote de simplici *humanitate* invicem exercenda, vel non inferenda *noxa*: alia aliqua ei *adjiciant*, idque diversimodè, unde hic alia iterum, vel sunt *aqualia*, quæ utrinque eodem modo ac conditione se habent, vel *inaequalia*, quæ secus. *Utriusq;* modi *foedera* fiunt aut *pacis*, aut *societatis* alicujus causâ, quæ vel ad *commercia*, vel *belli* communitatem, vel ad *res alias* pertinet. *Inaqualia* specialius aut *ex parte digniori* considerantur, aut *indigniori*, & hic quidem vel sunt cum *imminutione summi Imperii*, vel sine *imminutione* tali, alia *opera* continent, seu *transitoria*, seu *manensia*, quæ omnia luculenter satis definiit, ac *exemplis* comodis illustravit Grotius. d) An autem primi generis *foedera*, quibus nihil aliud constituitur, quàm id, ad quod jam antea *ipsâ lege naturali* tenebantur pacificentes, tanquam *innata*, cultioribus gentibus *prudenda*, etiam erga Deum *patrum reverentia*, haberi debeant, e) non immeritò dubitamus.

a) de *Fœderibus iterum fecundi sunt* *Scriptorum Commentarij*, nominabimus nunc Christophorum Besoldum & Wahremundum Ehrenbergium, ex *Doctoribus nostris* Textorem c. XXIII. XXIV. XXV. Pufend. IIX, 9.

b) ita ex Livio II, 5. & 9. repetunt Grot. n. 3. Obrecht. *Diss. de Sponsor. Pac. c. 1. §. 5.* Textor c. 23. §. 5.

p) Menippi *partitionem* ex Livio XXXIV, 56. refert Grot. n. 4. quam retinent Tholofanus, Bodinus, Gentilis, *Rejicit* Textor, qui aliter dividit c. 25 n. 20.

d) n. 5, 6, 7. quem secutus est Pufend. VIII, 9, 1. 2. 3. 4.

e) ita quidem existimat Pufend II, 2. 11. & IIX, 9, 2. *add. Elem. I. 3. 5. sed rationibus ejus abunde, nisi fallor, responsum est, ab Obrechtio laudata Dissertationis de Sponsor. Pac. c. 1. §. 3.*

II. Ea hic solennis est quæstio, *licitè ne fœdera ineantur cum his, qui à vera religione alieni sunt?* f) Jure natura ac gentium quin permissum sit, nullum est dubiù. De Jure

divino aliqui dubitarunt, sed sufficienter demonstravit Grotius, g) sive de foederibus *non nocendi sive commerciorum*, sive etiam *bellica societatis* causâ initis, loquaris, nec huc *per se* adversari, *pravitatem*, si qua adest, omnem, *circumstantiis* esse æstimandam. Quæ subjiciuntur monita, h) de faciendo inter Christianos populos *universali foedere*, instituendisque inde, contra Professos Christiani *dominis hostes*, sacris expeditionibus, quas *Passagia* vulgo appellant, cui Imperator, si non *potestatis* ac *juris*, saltem *dignitatis* ac *ordinis prerogativa*, ceu Dux foederis, præesse debeat, equidem *laudanda* omnino sunt, hoc tamen *rerum statu*, *optanda* magis, quàm *spærandâ*.

f) *de qua peculiaris liber* Octaviani Cacherani, *superiori seculo Taurini editus est. Et plura aliorum scripta vidimus, qui Martem Gallicum in hoc negotio defenderunt. Adâ Reinking de R.S. & E. L. II. Cl. 3. c. 3 n. 33. Limn. ad Caput Carol. V. art. XI. Matth. Cuno de pact. L. 1. c. 22 n. 47. Ex nostris Doctoribus Gentilis de J. B. III, 19. Text. c. 23 n. 13. seqq.*

g) *n. 9, 10, 11. nec absolute repugnant Theologi V. Gerhard de M. P. n. 154.*

h) *n. 12. Et fecerunt id dudum alii, ut honestatem utilitatemq; huius instituti, commendarent, ex Theologis, B. Lutherus noster, ex J. Cæsar. Georgii Obrechtus, libello Rudolpho II. Imper. exhibito, collegitque huius generis scriptores plures, Reusnerus in Anti-Turcico: exempla etiam exhibuit Bongarsius, nobili opere: gesta DEI per Francos. Sed causæ politicæ, cur eiusmodi fœdera non fiant, aut facile dissolvantur, tum ex communibus regulis, Forstnero ad 1. Ann. Tacit. p. 42. seqq. notatis, fasilo comprehendendi possunt, tum speciatim Auctor Anonymus, Consilio de recuperatione Terra sancta ad Eduard. Angl. R. c. 3. ac Bœclerius Annotatione Historica, de Passagis, part. 3. exposuerunt. Atq; hic etiam de Prærogativa Imperatoris qualis hæc sit, videri debet, diffinitione de Sacro R. Imp. p. 239.*

III. Sed de eo etiam, si plures bellum gerant, *usri potius opem ferre debeat, qui usriq; est fœderatus, sæpius disquiratur.*

ritur. *Albericus Gentilis* i) septem conclusionibus rem definire voluit, meo iudicio, omnium optimè *Grotius* k) expeditit, cujus philosophiâ acquievit *Pufendorfius*, l) & nos eam propugnabimus.

i) de *J. B. III* 18. p. 637. seqq. k) n. 13. l) Pufend. *II* X, 9, 5.

IV. Inter modos solvendi m) fœdera, est omnino lapsus temporis adjecti, n) renovari tamen fœdus, sicut expressè pro lubitu potest, ita tacitè factum esse, præsumi nunquam debet, nisi ex actibus, qui nullam aliam interpretationem recipiunt. o) Quanquam hoc casu, aliud à priori ac novum fœdus appareat. p) atquè ideo nec ad eandem temporis, sed in singulos solùm annos renovatio intelligi debet. q) Circa violationem r) fœderis certum est, si una pars violaverit, posse alteram à fœdere discedere, nisi expressè aliter conventum sit, ut uno capite non servato, cœtera tamen inviolata maneant, s) quanquam & tunc altera pars non teneretur ad id, quod capiti ab altera neglecte, respondebat. t)

m) de quibus præclare egit *Textor* c. 25.

n) *Grot.* n. 14. *Pufend.* d. l. n. 11. non obstat l. 44. §. 1. de *O & A.* ad quam respondebimus.

o) quales verò hi sint *V.* ap. *Textor.* c. 25. n. 17. p) *Text.* d. l. n. 19. seqq.

q) *Conf.* *Zieglerus* h. l. add. l. 13. §. ult. locat.

r) de qua vid. *Alb. Gent.* III, 24. & *Canon* de pact. c. 22. n. 68.

s) *Grot.* n. 15. & III, 19, 14 III, 20, 35. legiturq. ejusmodi clausula in pace *Dano-Suecica Rothschildiana.*

t) *Grot.* III, 20, 37. *Pufend.* *II* X, 9, 11.

V. Sponsionum tot esse materiæ possunt, quot fœderum. Id verò potissimum disceptatur, u) si improbetur à Rege, aut civitate, Sponsio, in quid teneantur Sponsores, nam eum, qui summum imperium habet, nullam in partem obligari, satis expeditum est. *Grotius* tres opiniones refert,

fert, ex quibus novissima omnino verior est, nisi *pæna* stipulatio accesserit, sponſorum bono primùm ad id quod *intereſt*, & ſi ea non ſufficiant, *corpus ad ſervitutum* obligari: u) cæterùm fieri poſſe, ut ſponſio, ſi expreſſè non ſit improbara, obliget *ſummam poteſtatem* iplam, ex *noſiſſa & ſilentio*, eo modo, quo *Grotius* x) iterum explicavit, *ſatis* verum puto.

u) *illuſtre huius diſputationis exemplum habetur in Sponſione Cam-
dina*, ap. Livium IX, 2 ſeqq. de quo H. Grot. n. 16. Sponſores *deditione ſua ſatiſfeciffe ſtipulantibus, omnes concedunt; an
publica fides eadem fuerit exſoluta, dubitarunt aliqui. Et
ipſe Livius baſis anter loquimur; ſed ego cum Grotio aſſeren-
dum omnino cenſeo, cum ne quidem obſtricta fuerit civitas,
uti ex regulis, III, 22, 7. poſitis amplius apparet; neq; enim
tantam poteſtatem Ducibus conceſſam eſſe, præſumi debet, ne
ſuper ejuſmodi rebus convenire poſſint, Et quanquam facul-
tatem bellum gerendi habeant ampliſſimam, inde tamè ad
facultatem pactis illud finiendi N. V. C. quemadmodum
nec à facultate litem gerendi, ad facultatè tranſigendi, Conf.
l. 7. C. de tranſact. Grotii iudicium probant Petrus Ætrodus,
Albericus Gentilis Et Chriſtoph. Befold. Alij pro Samni-
tibus hac adferunt 1. quod iſta ſponſio fuerit æqua. 2. etiam
utilis, ob conſervatum exercitum 3. mandatum ſufficiens ta-
cità habere videatur, qui in alterius commodum paciſcitur.
Deniq; 4. ita ſe geſſerint in belli gerendi conceſſione Coſſ. ut
conſenſus eorum heic probabiliter elici poſſit Sed ex Roma-
norum partibus facilis eſt reſponſio. ad 1. Et 2. forſam eam
pactionem fuiſſe, Et ignominioſam, proptereaq; haud utilem
Romanis, ex honeſtate commoda metientibus. ad 3. unicuiq;
utilitatem ſuarum interpretationem relinquendam eſſe. Ad
4. probabilem conſenſum non ſuffeciſſe, ſicut ex iis, qua de con-
ſuetudine voluntatis tradit Grotius l. 3, 5. conſtat. Puf. d. l. n. 12.
putas, jure ſtricto veram eſſe Grotii ſententiam, ſed ex bono
& æquo debuiſſe Romanos ratam habere ſponſionem, ob ra-
tiones allegatas, repugnariſſe ex ſola ſuperbia. Interim gene-
roſè feciſſe Samnites, quod deditos ſponſores non receperint.*

x) num. 17.

COLLEGI GROTIANI, EXERCITATIO IIX.

Respondente

J. L. STEFFENS.

I.

Quoniam in promissis ac conventionibus verba quandoque in *diversos sensus* accipi possunt, *Interpretatione* a) opus est, qua *genuinus* eorundem eruatur, ne enim quisque sensum, quem velle, suis verbis affingere, atque ita obligationem eludere posset, ipsâ dictante ratione naturali, *jus* est ei, cui quid promissum est, promissorem *cogere* ad id, quod *recta interpretatio* suggerit. *Rectus* autem Interpretationis *mensura*, est *collectio mentis ex signis* maximè probabilibus. Ea signa sunt duùm generum, *verba & conjectura* aliz, quæ aut *scorsim* adhibentur, aut *conjunctim*.

a) *de Interpretatione apud Dialecticos, & æquivasias: Oratores in genere judiciali. Historici, de pugna scripti & mentis maxime vero } Cti, de Interpretatione Legum & factorum. qui ad generales certasq; regulas hanc disciplinam redegerit, tam feliciter, ac Grotius, nemo fuit, cujus cap. XVI. propterea singulari elogio meretur commendari, conduxit ille, non solum quicquid ex veteribus Romani juris autoribus ac tota antiquitate huc potest pertinere, sed & } Ctos, Cardinalem, Franciscum Mantuicam, Simonem de Præsis, aliôsq;, qui de ultimarum voluntatum interpretatione ac conjecturis scripserunt, præclarissimè adhibuit. Adde potest Pufend. V, 12. qui Grotium fere x̄ πόδα, ut faretur, secutus est, quoniam in hac materia subtiliter valde sit versatus, prolixius tamen incessit, ut commentarij vicem heic sustineat. alij partem attigerunt, ut Textor cap. XXIV. circa fœdera, alij ratione aliâ fundamenta commonstrare voluerunt, Hopperus de Jur. ars. L. II. f. 92. seqq. Placcius de } Cto perfect. c. 8. 9. 10. insignem*

quoque operam hæc ostendit Dissertatio, de Interpretatione
Juris obscuri, An. 1671. Argentorati edita.

II. Sed quia Interpretatio ipsa triplex est, *declarativa, extensiva, restrictiva*, Circa *declarativam* notandum, si nulla sit conjectura, quæ ducat aliò, verba intelligenda esse ex *proprietas*, non *grammatica*, quæ est ex *origine*, sed *populari*, quæ ex *usu*: in *artium* autem *vocabulis*, quæ *populus* vix capit, adhibendum artis cujusque *prudens* definitionem. b) assumtis *conjecturis* opus est, ubi aut *verba* simplicia, aut *verborum complexio* sunt *πολόσημα*, vel *plures significationes* recipiunt; c) aut quoties *ἐναντιοφασία* quædam seu *repugnantia species* occurrit, d) tum enim varii sunt *loci*, ex quibus veram dicentis voluntatem conjicimus: vel *ex materia*, ut pro materia substrata intelligatur, e) vel *ex effectu*, ne sequatur aliquis à ratione alienus: f) vel *ex conjunctis*, quæ talia sunt aut *origine*, ubi ejusdem auctoris sententia, ex alio quodam scripto suo; aut etiam *loco*, cum ex ejusdem loci antecedentibus & consequentibus interpretatio desumitur. g) Quoniam verò eorum, quæ promittuntur, alia sunt *favorabilia*, alia *odiosa*, alia *medij generis*, pro diversitate horum, diversimodè intendendum est, quòd *Grotius*, propositis quibusdam *regulis*, partitim *demonstravit*, subjunctisque *exemplis* nobilioribus *illustravit*. h)

b) *exempla ap. Grot. n. 2. 3. Pufendorf. n. 2. 3. add. Alber. Gentil. III, 10, 21.*

c) *an dentur verba ambigua? dubitatum non solum inter Philosophos ap. Gellium N. A. XI. 12. Script. ad Herenn. II, 15. Verùm et Grot. nam Paulus in l. 3. π. de reb. dub. quoad vim internam omnem ambiguitatem vocibus demit. Sed et Celsus in l. 7. π. de supell. leg. esse tamen quoad vim externam, sanum scil. et loquendi rationem add. l. 125 de V. S. Gell. N. A. IX, 12. Pufend. v. 5.*

d) Pufend. n. 6. e) Grot. n. 5. Pufend. n. 7. *exempla referunt, alia vero collegit Alb. Gent. II, 4.*

f) Grot. n. 6. Pufend. n. 8. g) Grot. n. 7. 8. Pufend. n. 9. 10.

h) *de regulis vid Grot. n. 12. Pufendorf. n. 13. Exempla vero ap. Grot. n. 13. ad n. 20. Pufendorf. n. 14. ad n. 16. add. Alber. Gentil. III, 18. & II, 4.*

III. Interpretatio *extensiva* rarius est adornanda, & ferè nunquam, nisi satis constet, *rationem*, sub quam venit casus, quam volumus comprehendere, esse *causam unicam & adequatam*, quæ promittentem *moverit*, eamque rationem ab eo consideratam in sua *generalitate*, quia alioqui promissio fuisset *iniqua* aut *inutilis*. i) Facilius procedit *restrictiva*, quæ petitur vel ex *defectu voluntatis originario*, vel ex *casus emergentis repugnantia cum voluntate*: Ille intelligitur ex *absurdo*, quod aliàs sequeretur; ex *cessatione rationis*, quæ voluntatem unicè movit; ex *materia defectu*. k) Hæc dijudicatur ex collatione casus præsentis cum voluntate, quæ colligitur aut ex *naturali ratione*, subsidio *ἰσχυροσύνης*, id est *aquiprudentia*, & *δυναμίας* seu *aquitas*; l) aut ex *alio signo voluntatis*, quo nullum est validius, quàm si *verba alio loco positiva*, velut *insperato* ex ipso rerum eventu inter se committuntur, quo casu, *utra pars prevalere debeat*, regulas quasdam ex antiquis autoribus Cicero m) posuit, quales *digestis* concinnius Grotius, n) ac *supplevit* denique Pufendorfius, o)

i) *Exempla vid. ap. Grot. n. 20. 21. Pufend. n. 17. 18.*

k) *Conf. Grot. n. 22. 23. 24. 25. Pufend. n. 19. 20.*

l) *quomodo vid Grot. n. 26. 27. Pufend. n. 24. 22.*

m) *L. II. de Invent. c. 49.*

n) n. 29. o) n. 23.

IV. In dubio, *contractum perfectum* censei debere, anrequam *scriptura* confecta & tradita, tam *naturali rationi*, quàm *civilibus legibus* convenit. p) Pacta verò & Contra-

Etus summarum potestatum ex *jure Romano* interpretandos, rectè negat *Grosius*. q) qui etiam, an conditionem *offerentis*, an *accipientis* verba magis attendi debeant, satis definiuit. r)

p) *Grot. n. 30. l. 4. de pignor. l. 17. C. de fid. instr. A. Faber. Cod. IV, 16. 14.*

q) *n. 13. contra eos, quos nominat A. Duck l. 1. c. 2. n. 6. r) n. 32.*

I.

Pergimus ad *obligationem*, quæ ex *maleficio*, vel *damno* *per injuriam* dato oritur, quatenus *naturali jure*, qui tale *damnum* intulit, ad *resarciendum* alteri tenetur. *Maleficio* heic generaliter qualemcunque *culpam* in faciendo aut non faciendo, denotat. *Damni* autem nomine *omnis lesio* venit, quâ cui tollitur *diminuitur*ve, quod *suum* est, *jure expletorio* ac *perfecto*, secus enim, si ex *sola aptitudine* aut *jure imperfecto*. a) Cæterùm perinde est, sive illud *suum* consistat in *re*, quæ homini competit, vel ex *merâ natura*, uti *vita*, *corpus*, *membra*, *fama*, *honor*, *actiones propriæ*, vel ex *accidente facto humano*, puta *dominio*, *pactio*, aut *lege*. Sive consistat in *fructibus* ex *re* provenientibus, ii: que aut *perceptis*, qui *per se æstimari* possunt, ut *res peculiares*, aut *perceptendis*, in quorum *æstimationem* *deductio impensarum* venire debet. Sive consistat in *spe lucri*, quæ ex *nostro æstimatur*, non ut *illud ipsum* sed secundum *propinquitatem ad actum*, ut in *semente* *spes messis*. b)

Ad Lib.
II.

C. XVII.

a) *Grot. n. 1. 2. cuius tamen cautio n. 3. observanda est, add. Pufendorf, III, 1, 3.*

b) *Grot. n. 4. 5. Pufend. d. n. 3.*

II. Sed *tenentur* ita, non solum, qui *per se* *immediatè* *damnum* dant, sed & alii, *faciendo* aut *omittendo* seu *non faciendo*, quod posterius, *consideratum* cum *debitis circumstantiis*, sub *facto moraliter* continetur, si autem

hos variis modis, ad maleficium ejusmodi concurrendi, quos Grosius c) seorsim enumerat, Moralitzæ verò duobus versibus exponunt: *jussio, consilium, consensus, palpe, recursus, Participans, mutus, non obstands, non manifestans.* Cæterum ut non *faciendo* aliquis *efficater* teneatur, necessum est, *facere omissum debueris, ex obligatione perfectâ, quæ justitiam expletricem respicit, secus, si solum ex minus perfectâ, quæ ab assignatrice justitia spectatur, quanquam enim heic non minus, ac ille, omissione suâ, peccet, non tamen hinc, sicut illinc, ad reparandum tenebitur, d) Faciendo autem is demum tenetur, cujus opera severa aliquid efficacia habuit, circa producendum damnum vel totum, vel ejus partem. e)*

c) n. 6. seqq. explicat istos modos Petrus Binsfeldius ad tit. X, de injur. & dam. c. 9. § 1 seqq. fundamenta eorum generaliora indicat Pufend. I, 5, 14. applicat vero III, 1, 4 seqq.

d) Grot. n. 9. Pufend. d. n. 4. Dissentit quidem Zieglerus, p. 420, sed pro Grotio notandum, 1. opponere ipsum debitum justitiæ & charitatis nequaquam absolute ac formaliter, sed habitâ relatione ad objectum, & quoad effectus, etiam in foro interno consideratos, vel, ut clarius dicam, non ratione personæ, quæ debet, sed ratione rei, quæ debetur, vocabulo rei latè sumto, ut & facta comprehendat. Persona enim ad utrumq; debitum æquali obligatione tenetur, cujus validitas in se semper consistat, sive ex attributivæ, sive expletricis justitiæ oriatur, ut supra jam notavimus p. 41. lit. K. ast effectus intuitu est differentia, quatenus illa jus alteri non tribuit rem exigendi, hæc tribuit. Quare 2. qui ex norma charitatis ad quid tenetur, obligatur quidem, sed non sic debitor strictæ loquendo, conf. l. 108 de V. S. l. 84. §. 1. de R. I. neq; enim quod sic faciendum illi incumbit, alter suam dicere potest, circa quod tamen unice, accurate loquendo, debitum & creditum versantur, vid. Grot. I, 1, 5 hoc autem d. faciente, deficit & restitutionis obligatio Grot. h. n. 2. Quatenus verò 3. justitia & charitas

iisdem legibus succumbunt, continent *solum* obligationem absolutam, ex *jure natura* immediatè descendentem, & ad *normam iustitia attributrice* iudicandam, sed ut *relativa fiat eam effectu*, debet factum aliquod, *expletrice iustitiæ estimandum, accedere*; Quando 4. dicitur, qui præcepto *juris naturalis* quid ad verbum perpetrat, & *justitiam offendere & charitatem, concedi potest de attributrice*, cuius effectus est obligatio ad pœnam: sed obligatio ad restitutionem, non nisi ex *expletrice oritur*.

III. Sciendum quoq; hos omnes, quos diximus, non pariter teneri, sed *certo ordine*, primo loco sunt ii, qui *imperio* aut alio modo aliquem *impulerunt*, hi enim existimantur *causa principalis*: deinde *patrator facinoris*, & post eum cæteri: in *solidum* singuli, qui eadem causarum classe, ad actum *causam* dederunt, si totus actus ab ipsis, quanquam non solis, processit. e) Qui verò de *actu* tenetur, simul tenetur de his, quæ illum, ex *actus vi*, sive per se, consecuta sunt, secus, si per accidens. f) Quæ omnia quomodo *estimanda* sunt, exemplis *homicida, mutilatoris, adulteri, supradoris, furis, raptoris*, ac ejus, qui causam dedit *promissioni per dolum & metum* injustum, præclare satis *Grotius* demonstravit. g)

e) Grot. n. 11. Hotoman. qq. Ill. 33. *prolixius* Pufendorf. n. 5. Dissentit iterum D. Zieglerus.

f) Grot. n. 22. Pufend. n. 6. Vasq. C. *Illustr* I, 28, 18. seqq.

g) n. 13. ad n. 20. add. Pufend. a, 7, ad. n. 11. Carpzov, *Prax. Crim.* p. 11. q. 99. seqq.

IV. Ex *neglectu* tenentur Reges ac Magistratus, qui ad inhibenda latrocinia & piraticam, non adhibent ea, quæ *possunt ac debent*, remedia. h) Sed quid si subditis singulis, aut societate conjunctis, i) per Codicillos prædarum in mari ex hoste agendarum facultas datur, illi autem res amicorum rapiant contra imperium publicum, an impe-

ranies

rantes tenebuntur? Eos in nihil amplius teneri, quàm ut noxios, si reperire possent, punirent, aut dederent, præterea in bona raptorum jus reddi curarent, rectè Grotius respondit. k) Cui tamen in eo consentire non possum, quòd, ut *mancipium* aut *animal*, quod damnum vel pauperiem fecit, noxæ dedatur, solùm *juris civilis* esse opinetur. Id verò certum, damnum etiam adversus *honorem & famam* dari, ubi non minus, ac in furtis aliisque criminibus, *visitas* actus ab effectu discernenda est, ita ut illi *pæna* respondeat, huic *damni reparatio*, quæ quo modo fiat, satis à Grotio explicatum est. m)

h) Vid. Strauch. de Imp. Mar. c. 9. n. 5. Carpz Pr. Cr. p. 2. q. 91. n. 60.

i) qualis apud Hollandos. vid. Schock, de Imp. Mar. cap. 23. Heinf. L. 1. obsid. sylva duc.

k) n. 20. add. Alber. Gentil. l. 21.

l) n. 21. rectius fundamentum naturalis juris agnoscunt Puf. n. 6. & Zieglerus p. 410. m) n. 22.

I.

Ad Lib. II. C. XVIII. **V**Enimus ad ea, quæ debentur *jure gentium voluntario*, quatenus ab eo aliquid juri naturæ superadditum est, adeoq; ad *obligationes*, quas ipsum *per se* jus illud gentium induxit: quo in genera præcipuum est caput de *legationum jure*, a) quod, si una complexione continere volumus, *sanctitate legatorum* constat. De talibus autem legatis præcipuè heic sermo est, quos mittunt, qui *summo imperio* vero, aut saltem *analogico*, c) compotes inter se sunt. Quare nec *Provinciales* aut *municipales* huc pertinent, quí mero *jure civili* reguntur, nec qui mittuntur à *piratis* aut *latronibus*, quorum communitates *gentem* aut *civitatem* non faciunt. d) nisi quod hi quandoque *fide data* hoc jus nanciscantur, non minùs ac *subditi* in *bellis civilibus*, ubi *necessitas*, extra regulam, huic juri locum facit. e) Quan-

quam verò legatorum, qui, secundum *hodiernum curia-
stylum*, in *Ambassadeurs & Envoyés*, sive *primi & secundi*
ordinis legatos, dividuntur, f) insignis sit differentia, ea
tamen non nisi ad *effectus characteris representatisij* g)
pertinet, nam quoad *juris gentium privilegia* utique o-
mnino æquali sanctitate gaudent. h)

a) *de legatis in genere, quinam scripserint, eorum nomina* Com-
mentationis nostræ, *de Legationibus Statuum Imperij. præsenti-
one, proluxa recensione indicavimus, add. Textor. c. XIV.*
Equidem Pufend. II, 3, 32. aliq., qui jus gentium peculiarem
speciem constituere negant, hac ex jure naturali reperere sasa-
gunt. Sed 1. ratione illorum, suavoriz solùm sunt, qua ex se non
sufficiunt, ad inducendam apud gentes obligationem effica-
cem, ut non liceat & contrarium facere. Nec 2 ista singularis
sanctitas, multò minus 3. superaddita, per modum privilegii,
jura, ex naturali jure satis possunt demonstrari.

b) *V. Grot. n. 1.*

c) *addidi hoc, ob legatos Statuum nostrorum, quorum superiori-*
tas territorialis; perfectam Majestatem non infert, eorum
tamen legati, juris gentium privilegiis apud exteros fruuntur.
Vid. Commentat. nostra. c. XXI. n. 2. juncto c. X.

d) *V. Grot. h. n. 2. & II, 13, 15. III, 3, 2. Bodin. de Rep. I, 1. Al-*
ber. Gentil. I, 4.

e) *Grot. d. n. 2. f) de quo Vid. Comm. nostræ C. II. g) qua-*
les isti sint, passim nobilissimo opere, à Wiquefortio, ea inscri-
ptione, L' Ambassadeur & les fonctions, nuper edito, indica-
tur, ego in disciplina ordinem certum componere sustinui, Com-
mentationis meæ Cap. XIV. seqq.

h) *quod, nisi fallor, probavi Comment. meæ c. XXI. n. 13.*

II. *Duo autem sunt de legatis, quæ ad jus gentium refer-*
ri, omnium concessione, videmus, nam quæ de solemnitatibus
ceremoniarum, in primi ordinis legatis, quasi ex nunc par-
tem juri gentium faciant, aliqui contendunt, alii infici-
antur, soloque civilis studio deberi volunt. Inter com-

cessa est, ut admittantur, quod ita intelligendum, nisi *justa causa* obster; hæc *specialis* esse potest interdum ex conditione *persona*, ejus qui *mittit*, vel ejus qui *mittitur*, aut ex conditione *rei* seu negotii, ob quod *missio* fit, i) sed velut ex *generali causa*, *legationes* *fiduas* seu *Residentes*, rejici *per se*, quod *Grotius* putat, *nunc* posse, mihi non videtur. k) Alterum est, *ne violentur*; quod *legatos ipsos*, eorumque *Comites* ac *bona* concernit. Verùm si *propriâ personâ* aliquid *delinquant* legati, *quousq;* *inviolabiles* sint, maximè discrepant, ut ex opinionibus *Grozio* collectis *examinatisque* constat, *cujus* tamen *sententia* *cæteris* *verior* est, l) *placuisse gentibus*, ut *communis mos*, qui *quemvis in alieno territorio existentem*, ejus *loci territorio* *subjicit*, *exceptionem* *pateretur in legatis*, qui, *sicut* *fictione quadam*, *habentur pro personis mittentium*, *ita etiam* *fictione simili*, *constituerentur quasi extra territorium*. Sequetur hinc, *Principi*, ad quem *missus* est *legatus*, *nullam* in eum *competere jurisdictionem*. Quare, *per certos gradus* hinc *incedit*, ac ita colligit *Grotius*, si tale sit *delictum*, quod *contemni* posse videatur, id aut *dissimulandum* esse, aut è *finibus* *jubendum* *excedere* *legatum*: si *crimen* sit *atrocius*, & ad *publicum malum* *spectans*, *mittendum* *Legatum* ad eum, qui *misit*, cum *postulato*, ut eum *puniat*, aut *dedat*: si *Periculum ex mora* fiat, nec alia ulla ratio *præcavendi* idonea *superfit*, & *retineri* & *interrogari* *legatū* posse: sin ipse *vim armatam* *intentet*, licere eum *occidere*, non *per modum pænæ*, sed *par modum naturalis defensionis*. Quanquã hæc omnia non ad quoscunque, *per quorum fines*, non *acceptâ* *veniâ*, *legatus transit*, sed cum solum, *ad quem missus est*, m) *referri* debeant, eo modo, ut tum *demum efficaciter* hunc *obligent*, *quando admisit*, n) *quasi scilicet ab eo tempore*

taci-

tacita pactio intercefferit, super juris gentium præsidio, *presenti legato* indulgendo. Unde facile intelligitur, *jure talionis* interfici, aut malè tractari indistinctè legatum non posse, qui ab eo venit, qui tale quid patraverat. o)

i) Grot. n. 3. k) *vid. qua super his* Commentatione meà, C. II. n. 14. differui.

l) *quam* Strauchius, Hahnus, Rachelius, Collegium Argentoratense, Furstenerius, aliq, sequuntur, *pecuniari vero libello, de legati delinquentis iudice competente, confirmavit* Richelius Zouchzus *ſcru* Oxoniensis, quem notis suis & animadversionibus, superioribus annis recudi curavit Christianus Henelius.

m) Grot. n. 5. n) Grot. n. 6. Strauch *Diss. Jur. Publ.* XII, 2. P. Faber, *semestr. L. II. c. 1 p. 8.* Cujac. *Comm. ad. l. 5. de pact.*

o) Grot. n. 7.

III. *Comites* verò, seu familia legati, ejusque *vasa* ac *bona sancta* sunt *accessoriè*, & proinde quatenus Legato videntur. Quare si *Comites* quid gravius deliquerint, postulari poterit à legato, ut eos *dedat*, qui si nolit, eadem *facienda*, quæ de ipso legato diximus. p) *Quem*, etiam *jure gentium, jurisdictionem in familiam* habere, ac *jus asyli* in suis ædibus, *verius* mihi videtur. q) *Bona* autem legati *mobilia*, & quæ alia habentur, *personæ accessio*, *pignoris* causa aut ad solutionem debiti capi non possunt, nec per *judiciorum ordinem*, nec *manu regiâ*, sed compellendus amicè primùm ipse legatus, dein qui misit, ita, ut ad *postremum* usurpentur ea, quæ adversus debitores extra *territorium* positos usurpari solent. r) *Contra hæc*, si quid *factum est, jus belli* nascitur *parti læsæ*, sicut hujus generis bella tam *sacris*, quàm *profanis historiis* reperiuntur *consignata*. s)

p) Grot. n. 8. q) *de quo amplius* Comment. meà, c. XVI n. 11. & 13. r) Grot. n. 9. 10. s) Grot. n. 1.

I.

Ad Lib.
II.
C. XIX. **E**X jure gentium, quod ex voluntate ortum habet, debetur & corporum mortuorum *sepultura*. a) de cujus juris sanctimonia, utut infinita *testimonia autorum* extent, b) nondum tamen, quæ primùm *causa* moris hujus introducendi fuerit, ut corpora humo tegerentur, expeditum est, quanquam *Grotii* c) sententiam aliis præferendam existimem. Ita autem passim commendatur hoc *sepeliendi officium*, quasi non tam *homini*; id est personæ; quàm *humanitati*, id est naturæ humanæ præstandum sit. Cui consequens est, ut & *inimicis* d) & *hostibus* quoque *publicis* debeatur. De insigniter *facinorosis* disquirunt, an in civilis poenæ computationem etiam *privatio sepultura* possit salvo *naturali & gentium* jure, referri? *dubitasse* non *politicis* tantùm, sed & *Theologos*, *Grotius* ait; f) ego nihil video, quid *affirmare* prohibeat. Nam apud *Hebraeos* quoque ac alios populos excipiebantur ii, qui *sibi ipsi mortem consciverant* animo *deliberato* indistinctè, nam quod *interpretes* aliqui *Hebraeorum*, eum casum *si quis videat*, se *deinceps victurum in probrum ipsius Dei*, exceperunt, ac si tum sui occisio licita, neg propterea *sepultura* deneganda esset, id vanum fuerat: g) Eodem modo non *sepeliebantur* apud *Græcos* omnes *sacrilegi*; apud *Athenienses* præsertim *proditores*, & sic *deinceps*. Cæterùm extra hos casus, denegata *sepultura* causam *justi belli* tribuit.

a) de *Sepultura ac jure Sepulchrorum, præterea, qua ad tit. π. de religiof. & tit. de Cadav. Pun. tradunt Interpretes, iterum multi extant Commentarii* 7 *Cæcorum, nupote Andreae Molfesii, Floriani Dulphi, Christophori Befoldi, Justi Bernhardi Hoyerii. Quæ ad formam exteriorem in insuetudinis gentium pertinent, diligentius collegerunt, Jacobus Gutherius de jure Maritimo; ac Johannes Kirchmannus, de funeribus Romanorum, Casaubonus in Baron. p 577. Brissonius*

Il. Antiqu. 14. add Jac Gothofr. Cod. Th. T. 3 p. 136. Ex Doctores Jurisfr. Univ. prater Grot. h. c. 19. Textor c. XV.

- b) Grot. n. 1. *Et imprimis Petro Fabro semestr. II, 1. collecta.*
- c) n. 2. *add. de verit. Relig. Christ. p. 63.* d) Grot. d. n. 2.
- e) Grot. n. 3. Selden. VI, 16. Alb. Gentil. II, 24. Textor XV, 4.
- f) n. 4. *Conf. Pag Gaudent. p. 1. c. 29. Et Dissertatio, que nuper, de Jure circa Cadav. punitorum, apud nos prodit, cuius cap. II. §. 4. 5. 6 7. utriusq. partis argumenta allata, expensa, Et sententia asserens confirmata est.*
- g) *Vid. Puf II, 5, 5. exempla, quæ Grotius attulit, impertinentia sunt. ut Zieglerus ac Osiander ostenderunt, Conf. Dissertatio, quam nominavi. cap. VI. §. 6.*

h) *Dissentiunt frustra D. Ziegler. p. 422. Et D. Osiander p. 1112.*

II. Sunt & alia quædam, quæ ex jure gentium debentur, ut longo tempore possessorum securitas: i) *successiones ab intestato*: k) *quæ contractu quantumvis inæquali veniunt*: l) *in quibus, licet ipsum jus naturæ fundamentum præbet, jus tamen gentium firmitatem addit, sive adversus conjecturæ incerta, sive adversus exceptiones quasdam, quas aliàs ratio naturalis videtur suggerere. Eodem referuntur, commerciorum libertas*; m) *ut facinorosi puniantur aut dedantur*; n) *ut pro debito Imperantium res ac actus subditorum teneantur, unde jus pignorationum & repressaliarum*; o) *& in bellis præsertim, ne veneno spicula inficiantur*: p) *ne Sicarij mistantur, si facti eorum perfidia inest*; q) *ac alia plura, de quibus inter effectus bellicos Grotius destinata operâ egit.*

i) *Vid. Grot. II, 4, 9.* k) *Grot. II, 7.* l) *Grot. II, 12, 26* m) *Grot. II, 21, 13. Et libro singular. de Mari libero.* n) *Grot. II, 21, 5.*

o) *Grot. III, 2, 2 seqq.* p) *Grot. III, 4, 15.* q) *Grot. III, 4, 18.*

III. Sed hæc ad injuriam factam pertinent, quatenus hunc effectum habet, ut eâ dampnum nobis aliquod inferatur, quod reparetur: quoniam verò illa simul quoque *vitiositatem* actus involvere potest, quæ puniatur, r) itaque de panarum ratione seorsim erit agendum.

r) *Conf. Grot. II, 1, 2 junct. II, 17, 22.*

COLLEGII GROTIANI,
EXERCITATIO IX.

Respondente

JOH. HENRICO LANGNERO, Haynâ-Silcſio.

I.

Ad Lib.
II.
Cap. XX.

Quid *pœna* propriè sit, quale habeat in jure naturæ *fundamentum*, & ad quam *justitia speciem* earum infictio pertineat, Scholastici non solum veteres, sed JCti quoque nostri, magno admodum dissensu, inquisiverunt tradideruntque. *Primum* accuratè satis *definiit* Grotius, quòd *pœna* sit a) *malum passionis, quod infligitur ob malum actionis.* b) Sed in *altero* minùs rectè sentit, quando & jure naturali, ut delinquentes puniantur, *licitum* quidem & haud iniquum, nequaquam verò *præceptum* esse, c) opinatur, qui in eo etiam fallitur, quòd jus puniendi, ceu qualitatem moralem *absolutam*, non *relativam* concipiat, quasi id in naturali libertate *cuiusvis* sui juris homini, in civitatibus ac judiciis institutis, *summis potestatibus* quidem, non autem *quàm aliis imperant*, sed *quàm nemini parent*, proprie competeret. d) Omnino enim certum est, posita *societate civili*, extra quam nec statui nec intelligi *pœna* unquam potest, ipso naturalis juris *præcepto* niti *pœna* inter homines *meritum*, ea ratione, ut non minus, cui puniendi jus est, animadvertere in delicta, vi jussus divini in hoc collati, *teneatur*, quàm delinquentes ab subeundam *pœnam, obligatione* verà, quæ ex actu negativo, dictamini legis contrario, descendit, *obstricti* sint. e) Ipsam verò puniendi facultatem imperium in alterum involvere, tum constare ex his potest, tum in sequentibus amplius apparebit.

a) de pœnis prolixè egerunt JCti, ad eum in *Digestis* titulum, *libri vero peculiaribus*, Jo. Althusius & Christophorus Be-

solidus, Dissertatione, qua seorsim nominari moretur, Samuel Bæcl. Ex Jurisprud. Universalis Doctoribus. prater Grot. h. c. XX. Lambertus Velthufius, tractatus, de Justitia divina & humana, parte II. Seldenus l. 4. ac Pufend. VII, 3.

- b) *nam qua Zieglerus & Veldenus heic desiderant facile componuntur, si connexionem istam, inter malum actionis & passionis, recte explicemus, quod breviter Grot. ipse n. 1 prolixius Puf. n. 4 prestatit. Sicut enim in passione, malum, non morale, quemadmodum in actione, cui respondet, accipitur, & Veldenus concepiſſe videtur, quando pœnam, tanquam medicinam delinquentium, bonum quippiam contendit, sed physicum ali-quod, atq; ipsam passionem, in notione generaliori intelligimus, prout quamcunq; molestiam notat, ac dolorem, sive per se, sive operationi cuidam adherentem: ita etiam actionis vocem latius sumimus, pro omni eo, quod contra debitum legi vel homini, seu faciundo, seu omitendo, committitur, ut peccata omissionis heic comprehendit, non habeat, cur Zieglerus neget, siquidem hæc oppositione, omnia ea Grot. qua Ulpianus in l. 131. de V. S. noxæ & vindictæ verbis, explicari optat.*
- c) *qua est veluti solennis Grotij hypothesis, sapius repetita, h. cap. n. 1. 3. 4 21 22, II, 8, 20. ac alibi passim; perpetua tamen animadversione id refutarunt Doctissimi Commentatores, Ziegl. & Osiander. Cum Grotio facit etiam Velthufius, qui ex licentia utendi suo jure, in æstimandis his, qua ad conservationem sui pertinent, unice solet repetere, cui in multis libere cedere possimus. Vid. p. 62 & 75.*
- d) *Conf. h. cap. n. 3 7. 40. idemq; statuit Velthufius. d. part. II. passim.*
- e) *ostenderunt hoc Seldenus l. 4 p. 46. Bæcler. ad Gros. pref. p. 9. & Commentatorum alij. Nec est, quod circa priorem obligationem punientis aliquem moretur Velthuf p. 64. ac si hoc dicere-mus, tum fas non esset facinorosum impunitum dimittere, multo minus sinere eum fungi amplissimo in Rep munere. Nã omnino fas non est, quandoq; universaliter, ubi pœna irrelaxabilis, interdum ita, nisi causæ liberandi aliquem à pœna,*

ex opposito occurrant gravissima, quibus dispensatio reddatur licita, neq̄ enim absoluta prorsus est ista obligatio, sed hac restrictione temperata. Eodem modo in ceteris opponit Velthufius, qua non sunt opponenda, nam & juxta magnitudinem damni, quo Republicam affligit delictum, & juxta magnitudinem malitia atq̄, vitiositatis, qua in delicto est, pœnas intendunt Imperantes, hac pœna meritum per se, ins̄bar formalis causa, constituit, illud meriti modum & commensurationem, ex ratione finis. Nam quod in hoc Velthufius differentiam divina & humana pœna facit, quasi DEUS puniret delictum, quia pœnâ dignum, homines solum, quia sibi noxiū est, petitionem principij involvit, non minus ac pleraque discrimina reliqua pag. 73. & 74. adducta. Sic utrumque etiam dici potest, homo est propter justiciam punitivam, & justitia punitiva est propter hominem, illud, quatenus homo imperium habet, ideo à DEO concessum, ut cuiq̄ operi juxta meritum retributionem faciat, vid. Rom. XIII, 3. 4. hoc, quatenus sine hac, nulla societas consistere potest. Peccatorum vero impunitum dimittere, ne pœna ejus redundet in Reipublica damnium, non est facere malum, ut eveniret bonum, quotiescunq̄ illa dimissio sit ex sufficientibus causis, quod hic praesupponitur, quo casu salva manente obligatione ad puniendum, objecti ea mutatio contingit, ut, quod antea simpliciter consideratum, punibile erat, his accedentibus ex opposito causis, tale esse desinat. Sed de his aliàs. Dissentit circa posteriorem delinquentis obligationem etiam Pufend. IIX 3, 4 proprie dici non posse, ad pœnam aliquem teneri, quod ad ea solum obligemur, qua ultrò prestamus, ac pœnas esse in invitos: nescio autem an commoda satis sit ea obligationis definitio, cum propriè illi dicatur obligari, qui necessitate adstringitur, & notum est, apud philosophos non minus quàm Ciceros, quomodo conventionum in spontaneas & invitas partiti explicari consueverit; Imo si non obligatus esset ad pœnam delinquens, sequeretur, è carcere elapsum iniuste graviori pœna affici, sequeretur eum absq̄ injuriâ punienti posse resistere, quâ ratione facilis esset ad Anabaptistis lapsus.

II. *Tertium* quod attinet, in eo mira est Doctorum confusio, ut ex sententiarum diversitate apparet. Difficultates inde mihi subortæ videntur, quòd ad eas solùm justitiæ species, quæ *distributiva*, ac *commutativa* nomine solent significari, respexerint, in quas cum sola *particularis* justitia distinguatur, mirum non est, pœnas omnes huc non potuisse referri, quoniam circa aliquas ipsa etiam *Universalis* justitia occupatur: Quare istam rem ex conditione *delictorum* ita definiendam puto, quòd hæc vel fiant contra justitiam universalem, id est, *leges publicas*, vel contra justitiam particularem, seu *jus tertij*, cum quis sibi plus, alteri minus tribuit; illis respondet *pœna publica*, quæ ob violatum Reip. statutum infligitur, ex *justitia universalis*, vi cujus summâ potestas, secundùm quam normam leges fert, transgressores etiam punit: his respondet *pœna privata*, quâ ei, qui lætus est, tribuitur aliquid ultra damnum datum, utpote in furto, præter simplicem, dupli aut quadrupli astimatio, in quo cum nulla dignitatum aut personarum habeatur ratio, *justitia particularis* ea species, quæ *commutativa* dici solet, versatur, id quod rectè Grotius f) agnovit.

f) n. 11. *quanquam* Puf. n. 5. *eam confutare conetur. Nos Grotii rationes tenebimur. Add. Textor. XII, 49. seqq.*

III. Quale pœnarum sit *subjectum activum*, vel quis punire debeat, non minus ac *passivum*, vel quis puniendus sit, *jure etiam natura* satis est determinatû, ita quidem, ut hoc sint *delinquentes*, illud *superiores*, sumto vocabulo, non in *sensu figurato*, uti Grotius g) putat, ac si is, qui *malè egit*, eo ipso se quovis alio, cui nihil simile objici possit, *inferiorem* censetur fecisse; sed *proprio*, ut denotet *imperium in delinquentem* verum & efficax; quare pœna non infligitur, nisi à *summa potestate civili*, aut ab iis, quibus hoc *mandas* summa

illa potestas, vel *Magistratus* jure, vel alio *delegationis* genere. h)

g) n. 3. § 9. ac Hugo du Roy L. 1 tit. 6. n. 3. quod præter Commentatores, *impugnavit* Tabor *Armament* Justin. c. de abus. armor. in def. bon. 5. §. 1. ad 6.

h) egregie hoc demonstravit Pufend. IIX, 3, 7.

IV. Circa finem pœnarum ita philosophatur Grotius, ac si solæ utilitates, quas finis iste sibi proponit, rectam faciant pœnam; Cùm illius causa formalis ante omnia debuisset attendi, quæ in eo consistit, quòd sit *τιμωρία* seu vindicta quædam, retributionem meriti continens, quæ scelus seu delictum commissum ita respiciat, ut eâ velut expietur ac purgetur. i) Sequitur hinc Seneca illud: *nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur*, absolute verum non esse. k) Sicut nec hoc, quasi *Deus, cùm impium punit, non alio fine hoc faceret quàm ut puniret*, l) quanquam enim aliàs inter jus puniendi DEI ac *hominum* ingens satis sit differentia, in eo tamen conveniunt, quòd utrinque pœna sumatur, ut *justitia læsa satisfiat*, cùm hoc ad communem pœnarum naturam requiratur: in *humanis* verò pœnis, præterea *externus* aliquis finis, qui ad conservationem ac bonum aliquod societatis civilis dirigatur, intendi utique potest deberque, cui, sicut ultionem meram, hoc est, appetitum satiandi iram suam dolore alterius, qua dolor est, repugnare, rectè Grotius m) ostendit, ita nescio, an partitionem *Tauri Philosophi* sic emendaverit, n) ut ulteriori supplemento non sit opus. Accuratius enim eo modo distinxeris, ut dicas, pœnas respicere ceu finem, vel *utilitatem publicam, vel privatam*; de publica nihil tradit Grotius, primariò autem pertinet ad *satisfactionem justitiæ*, quæ obtinetur, si obligatio, quam delinquens transgrediendo legem contraxit, dissolvatur, deinde ne læsi ad *privatam vindictam* proruant, maximo autoritatis Imper-

rantium contemptu, ipsiusque Reipublicæ detrimento. o) Privata refertur, vel ad *ipfos delinquentes* curando ne de-
 nuo delinquant, per *emendationem*: p) vel refertur ad *alios*,
 & quidem, aut ad *lesos*, vel eos tantum, *quorum insererat*
 non peccatum esse, quod in eo consistit, ne post hoc tale
 quid patiantur ipsi, sive ab eodem, sive ab aliis; aut refer-
 tur indistinctè ad *quoslibet*, etiam non *lesos*: Ne, qui *lesus*
 sunt, *ab eodem* malum patiantur, *tribus modis* curari potest,
 primum *si tollatur*, qui deliquit, deinde *si vires nocendi ei*
adimantur, postremò *si malo suo dedoceatur delinquere*;
 ne *ab aliis lædantur*, punitione conspicua, quæ ad *exem-*
plum referatur, iudices consequuntur. q) Id quod simili-
 bus prorsus rationibus obtineretur etiam respectu non *læ-*
forum cæterorum quorumlibet, tum *ne lædantur*, tum *ne*
ledant. r) Atque hæc omnia, quæ *jure naturali* circa pu-
 nitionem delictorum sunt definita, *jure novi Testamenti*
vix arctius circumscripta, s) certè nequaquam penitus *sub-*
lata dici possunt. t) *Decere* interim, ut in istis punitionibus
 executionibusque, quibus humanus sanguis funditur, ma-
 gnâ ubique *circumspectione* res geratur, *Grosio* u) faciliè lar-
 gimur, cujus definitione x) acquiescere etiam possunt,
 qui, *an leges humanae, quæ interfektionem* quorundam ho-
 minum *permittunt*, *interfectoribus jus verum præstent*
etiam apud Deum, an tantum inter homines impunitatem,
aliàs solebant disquirere.

i) quod explicat præclare Seldenus I, 4, p. 51.

k) quod incautus præter Grot. n 4 assumerunt Hobbes III,
 11. Et Velthuf nominato loco. Loquuntur vero ista Et Plato-
 nis Et Senecæ dicta, de Magistratus vitioso proposito, ne
 sola nocendi libidine ad puniendum accedat, quare obligatio-
 ni ad pœnam, ex internæ justitiæ ratione, desumendam, inva-
 lide opponuntur.

- l) *quod iterum Grotius ac Velthufius afferunt. Loca ex sacris literis adducta, quibus irrideri impios à Deo, item voluptatem capere Deum ex ipsorum malo dicitur, non proprie, sed metonymicè intelligenda sunt, pro solatii negatione. Illud quoque summum dominii jus, quale Deo in homines h. n. 4. ac II, 21, 14 III, 4, 9. III, 11, 9. alibiq², tribuit Grotius, sic debet explicari, ne iustitiae divina refragetur. Conf. Ziegl. ac Olander ad n. 4.*
- m) n. 5. n) *quod fecisse vult. n. 6. seqq.*
- o) *Vid. Dissertatio Bœcleriana § 21. add l. 51. §. 2. π. ad L. Aquil. l. 14. C. de pœn. l. 2. π. de leg. l. 176. de R. 7. l. 14. C. de Judais.*
- p) *de qua Grot. n. 7 quanquam male hanc cuius, qui iudicio valeat, & paribus vitiis non teneatur, naturaliter permissam velit, recte propterea confutatus à Commentatoribus, & Pufendorfio II, 3, 10. num. 1. quæ verbis sit correctio, pœna proprie non est, sed consilium & admonitionem, si ab æquali, sin à superiore, pœna securæ comminationem, denotat. 2 vires iudicii & immunitas à vitiis tribuunt aptitudinem solam, non jus, quod sine alterius consensu non nascitur; & unde 3. alter aptitudinem suam mihi probabit? neq² enim simpliciter ipsi credere cogor. Imò licet 4. hæc omnia naturaliter permissa essent, tamen non nisi de licentia absoluta procedent. hic verò de relativa sermo est, quatenus in alterum competit. ad quam ex una parte superioritas, ex altera subjectio requiritur Quod deniq², s. leges parentibus & dominis in servos concesserunt, in eo non nisi instrumentalis causæ rationem habent, vid l. un. C. de emend propinq.*
- q) *de his Grot. n. 8. qui in eo iterum aberrat, quòd jus naturæ à divina lege ita abducit, quasi illo vindicta privata singulis permissa, hæc autem adempta esset, utroq², enim jure soli Majestati gladius iustitiæ vindicatur, privatis nunquam, nisi istius concessionem usurpandus. Exempla, quibus Grotius assertionem suam tueri cupit, vel non quadrant eò, quo ille vult, vel id quod meri facti, non iuris est, indicant. Conf. Pufend. n. 11.*
- r) *Vid. Grot. num. 9. cui, quando hoc quoq², jus naturaliter penes unumquemq², esse, opinatur, ex iamdictis satisfieri debet. add. Pufendorf, n. 12.*

(s) quod Grot. n. 19. certis casibus velle videtur, cum verò Zieglerus ac Osiander confutarunt.

t) quod statunt Anabaptistæ, quorum argumentis Grot. n. 11, 12. quanquam haud rectè per omnia, respondet. Idem dicendum est de Velthusio, qui sapius nominato libro, atq. etiam Dissertatione de Princ. Just. & dec. p. 1007 seqq. eam operam sumpsit. Cordatus incessit Gerhardus noster Loco de Magistratu politico.

u) qui n. 14 15 16. specimenibus quibusdam ostendere voluit, quam illa ipsa accurate loquendo vix huc possint pertinere,

x) n. 17. add. II, 1, 14. & qua illic diximus.

V. Obiectum pœnarum sunt delicta, quanquam verò omnes actus vitiosi sint punibiles in se, eoque jure naturæ pœnam mereantur, non tamen omnes ita comparati sunt, ut puniri actu semper ab hominibus possint, hinc actus merè interni, quia extrinsecus non probari, nec puniri possunt, nisi quatenus in externum aliquem conatum influxerunt:

y) An idem dicendum sit de actibus, quales natura humana inevitabiles appellat Grotius, z) & de his, qui nec directè nec indirectè spectant ad societatem humanam, aut ad hominem alterum, valde dubito, cum tevera tales dari nondum sit ostensum. Id verò expeditum est, multa vitia moralia, quæ actus continent oppositos virtutibus, quarum natura coactionem omnem repudiat, uti sunt misericordia, liberalitas, gratiæ relatio, cum pœnam definitam plerumque non habeant, impunita etiam inter homines manere, a) posse tamen pœnam iis per leges constitui, negari non debet. b)

y) Grot. n. 18. add. II, 4, 3. II, 6, 1. II, 2, 2. de nuda cogitatione, l. 18. de pœnis. de conatu l. 5. pr. C. ad L. Jul. Maj. add. Puf. n. 14. & Taboris Dissertationes de conatu.

z) n. 19. ubi addit, dubitari posse, an rectè & propriè peccata dicantur, nisi quasenus culpam præcedentem involvant, ita & Velthusius de Princip. Just. & decor. pag. 1002, habitus malas

morales, quatenus habitus, nec peccata esse, nec poena dignos, statuit, sed solum actus, quibus comparantur, vel qui inde exercentur. Sed Conf. qua heic Commentatores & Pufendorfius reposuerunt.

a) de quibus Grot. n. 20. b) exempla vid. ap. Fransk. II. Resol. 7. & Bœclerum Dissertatione, de actione ingrati.

VI. An ignoscere aut veniam dare delinquentibus liceat interdum, inter Philosophos Veteres jam fuit disputatum: b) potest id duplici modo intelligi, vel ut penitus tollatur, vel ut saltem minuatur poena; prius dispensationem, alterum mitigationem continet. Nisi poena naturalis sit irrelaxabilis, c) omnino dispensare summa potestas potest, non solum ante, d) sed & postea quam certa & determinata poena criminis, per legem, quae hinc etiam poenalis dicitur, est assignata, e) sed facile non debet, nisi sufficientes adsint causa aliquem liberandi, quas minus commode Vasquius, f) ad eum solum casum restrinxit, quem legislator, si de eo consultus fuisset, ipse excepisset, rectius eas Grotius, dum generum fecit, g) intrinsecas, quae oriuntur vel ex merito quodam ipsius delinquentis, aut ejus majorum, vel ex alia re commendante, qualis intercessio magnatum, liberorum respectus, excellentia artis, & similia plura, de quibus specialibus Jcti Criminalium rerum scriptores, agunt: eadem ratione de mitigatione poenarum h) respondendum est. Quod ut plenius intelligatur, quo modo illarum taxatio sive aestimatio sit instituenda, omnino scire convenit, nam in hoc maxima prudentiae juridicae pars consistit, ut quantitas criminis puniendi probe dignoscatur, quae breviter loquendo, tum ex animo delinquentis, tum ex circumstantiis & modis, seu adjectiviis qualitatibus delicti, colligenda est; sed accuratius Grotius i) partitur, debere nimirum spectari duo, id ob quod, & cujus ergo puniatur, illud continet meritum, hoc utilitates ex

pœna, seu *finis*, de quibus egimus. *Ultra meritum* neminem esse puniendum, sed *intra meriti modum* magis aut minus puniri pro utilitate: In *merito* autem *examinando*, venire *causam*, quæ *impulit* ad delinquendum, *causam*, quæ *retrahere* debuisset, & *persona idoneitatem* ad utrumque, unde pro diversa rerum conditione etiam diversi modè delictum, eique convenientem pœnam iudicem oportere æstimare, sicut ea omnia clarè satis *expofuit*, debitisque exemplis *illustravit*, k) ac denique *conciliauit* cum aliorum traditis. l)

b) de pœnis remittendis aut temperandis singulares libros scripserunt Andreas Tiraquellus, & Valentinus Arithmæus, præclare etiam tractarunt P. Cassandus Philosoph. Epicur. part. Moral. p. 1514. & Pufendorf. II, 3, 15, 16, 17.

c) qualem dari Grot. n. 23 rectè concedit, & amplius libello de satisfactione Christi, contra Socinum c. 3 demonstrat.

d) superflua forte hic est censura Ziegleri & Osiandri, quasi ante legem pœnalem nec delictum nec pœna esse possit, nam ius natura, quod in genere actum vitiosum pœna subjicit, quatenus delicta punienda dicitur, pœnalis nequaquam est; sed lex solum positiva ea, qua qualitatem pœna determinat, antequam delictum dari & pœnam quis negabit? extat de lege pœnalis liber Martini Navarri sine superioris seculi Lugduni editus.

e) Grot. n. 21. 22. 24. f) Contr. III. l. 46 propterea Grot. n. 23. confutatus, quod dispensationem cum interpretatione per *ἀντίθεσιν* confundat.

g) Grot. n. 25. 26. h) Grot. n. 36. add. Lips. Pol. II. 13. 7.

i) num. 28. seqq. add. Pufendorf. II, 3, 18. seqq. & Velthustius tract. de Just. div. & hum. part. II. p. 11. & 66. ut & Dissert. de Princip. Just. & decor. p. 1005. seqq.

k) à num. 29. ad n. 36. l) n. 37.

VII. Postquam in genere de pœnis egerat, etiam ad bella, pœnæ nomine suscipienda, tractationem suam applicat Grotius, m) cui quanquam alii assentiantur, mihi tamen verior illorum videtur sententia, qui *bellum pœnale*,

proprie loquendo, nullum dari, asserunt. o) Ne tamen inutilis prorsus reddatur ea Grotii philosophia, in locum belli poenalis, substitui potest *bellum vindicativum*, poenae enim non nisi inter superiorem & inferiorem, vindictae autem etiam inter aequales, summas potestatos, locus est.

m) *num. 38.* n) Feldenus *h. l.* Clasenius *Pol. III. 6, 7.* o) *præter Commentatores, Bœclerum ad 2. Grot. p. 4. & Zieglerum h. l.* ¶ *Ceterum excellentissimus D. Grashofius, quem honoris causa appello, libello eruditissimo, de fonte juris. p. 9 10. Equidem reperiantur loca apud Historicos, quibus populi liberi, alter ab altero quandoq; ob illatas injurias, dicuntur poenas exposcere, sed figuratum est, si de bello loquantur, aut de ordine judiciorum debent intelligi, quatenus exterius jus dicitur.*

VIII. Ceterum sicut *in Republica* tanta accuratio obtineri non potest, ut in civibus qualiacunq; delicta omnia semper puniantur, ita nec inter gentes diversas ubiq; vindicari solent; *minora enim & vulgaria* potius dissimulantur. p) id quod & de *inchoatis* dicendum, nisi aut res *gravis* appareat, aut jam *conatus* aliquis eo processerit, ut ex tali actu *certain malum*, etsi nondum illud, quod intendebatur, secutum sit. q) Possunt verò Reges, & qui par Regibus jus obtinent, vindicare ea delicta, quibus *jus naturae aut gentium immaniter violatur*, etiam ubi exinde *injuria non in se aut subditos suos, sed in personas quasvis* redundat. r) Quanquam omnino observari heic debeant *cautiones* à Grotio propositae; ne *mores civiles*, quamvis inter multos populos non sint ratione recepti, sumantur pro jure naturae: s) aut *naturae vetitis* annumerentur, quae lege DEI voluntaria interdicta: t) ac denique, ut diligenter secernamus *principia* juris naturalis generalia aut his proxima, ab *illationibus* remotioribus, u) de his, quae prioribus regulis adversantur, delictis, id quod dictum est, intelligi debet, non quae posterioribus. Quanquam & de istis in uni-

versum verum sit, pleraque quæ ad *vindictam* exigendam suscipiuntur bella, *suspecta esse iniustitie*, nisi *scelera* sint *atrocissima & manifestissima*, aut alia simul aliqua *causa concurrat*, quæ ad alius gentis læsionem, vel simile quid pertineat.

p) Grot. n. 38. q) Grot. n. 39. Bodin. de Rep. IV. 7. & Ziegler. h. p. 454. r) Grot. n. 40. s) n. 41. t) n. 42. u) n. 43.

IX. De delictis, quæ *in Deum* immediatè committuntur, qualia sunt, quæ *religionem* tollunt aut violant, nobilis est quæstio, an ad ea vindicanda, bellum suscipi possit? Equidem religionem, quanquam *per se* ad conciliandam DEI gratiam valet, habere tamen & suos in *societate humana* effectus maximos, qui non tantùm in *una civitate* concludantur, sed & potissimùm ad communem societatem *generis humani* pertineant, rectè Grotius statuit, qui in eo quoque satis defendi potest, quòd summis potestatibus dixerit, præter *peculiarem suæ civitatis*, etiam *generalem* aliquam, pro *societate humana*, incumbere *curam*, quæ non minùs ad *religionem*, quàm alias res humani juris, sese extendat. x) Nam in hunc sensum omnium optimè fortè explicatur, quando Philosophi & Jcti veteres religionem erga Deum, *partem juris gentium* fecerunt, sed eùm religio ipsa duplex vulgo dicatur, *naturalis* alia, quæ ex lumine rationis investigari potest, alia *revelata*, quæ non nisi sacrarum literarum fide nititur, etiam diversimodè incedendum est. *Naturalis* illius *capita*, sive ad *notitiam DEI*, seu *cultum* pertinentia, an rectè proposuerit distingueritque Grotius, annon. y) jam non disquiro, cùm in rebus hujus argumenti ab eo vix aliquod magnum aut incorruptum sperari debere, satis constet, & initio Exercitationum jam admonitù sit; videtur tamen hætenus excusari aut defendi posse, quòd, sicut in bene constitutis *civita-*

tibus, ii, qui *notiones primas, quæ ita simpliciter necessaria, ut sine earum vigore nulla societas aut religio consistere valeat, & adeo manifesta sunt, ut ab ingenii etiam hebetioris homine satis possint investigari, tollere, ac negatione præfracta defendere, contendunt, vi juris circa sacra puniri possunt, ita &, si quæ gens ideam ageret, nomine societatis humanæ, quam sine ratione violat, quando vi juris gentium coercetur ab aliis, injuriam non patitur; secus, in notionibus, quæ vel ita evidentes non sunt, ut non educatione aut aliâ imbecillitate, quodammodo ab hominibus condonandâ, possint obliterari, aut non tam necessaria absolutè, ut sine iis aliqua saltem religio ac humana consociatio esse ac durare possit. z)*

x) de quibus v. Grot. n. 44. qui & alias hanc juris partem, libro posthumo, de officio summarum potestatum circa sacra, & antea, in pietate Hollandica, qua nunc cum additionibus Bogermanni extat, prolixius excoluit. Idemq; præstiterunt Theologorum, & Politicorum plures, qui contra pontificias prætensiones imperio civili eam facultatem vindicarunt, quorum scripta vasto opere, sub titulo Monarchia S. R. Imperij edito, collegit Melchior Goldastus.

y) reprehendunt propterea Grotium, Commentatores, Zieglerus ac Osiander. Defendit eundem Textor, Synopsis Jur. Gens. c. 6. n. 6. seqq. z) Vid. Grot. n. 46. 47.

X. Minorem difficultatem habent, quæ circa *revelatam religionem* Grotius tradidit, sicut enim in universum vis & arma idonea media non sunt propagandæ religioni, ita nec bellum inferri potest populis aliquibus eam ob causam, quòd illi *Christianam fidem* sibi propositam amplecti nolint. a) Et quoniam in disciplina Christiana, per se considerata, nihil est, quod societati humanæ noceat, imò nihil, quod non profit, b) haud dubiè contra ipsam rationem faciunt, qui *Christianismum docentes* aut *proficientes*

rentes, hanc ob causam solam, pœnis subdunt, aut vindictæ exponunt, quin in tales qui *seviunt*, ipsi in ea causa sunt, ut justè *coërceri* possint. e) In alias verò *Christiane religionis sectas*, sive in eos, qui Christi doctrinam, sacris literis comprehensam, pro vera habent, sed de quibusdam, quæ aut extra scripturam sunt, aut in scriptura, super vero sensu in dilceptionem abierunt, & ab antiquis Christianis non eundem in modum sunt exposita, *dubitant* aut *errant*, supplicii aut bello qui grassantur, periniquè faciunt. d) Justius illi coërcentur, qui in eos, quos Deos, aut in res, quas religiosas putant, irreverentes sunt ac irreligiosi.

- a) *Vid. Grot. n. 48. de quo argumento peculiare libri extant, Joachimi Clutenii, Justi Meyeri, Adami Pifekzii, add. Gerhard. de M. Pol. n. 314. Carpz. Pr. Crim. p. 1. q. 44. Clafen. de relig. Pol. L. 1.*
- b) *quod ex proposito demonstravit Augustinus, opere nunquam satis laudato, de civitate Dei, ac ex illis amplius cognoscitur, qui de veritate religionis Christianæ commentati sunt, in quibus nomina Hugonis Grotii, Ludovici Vivis, Philippi Mornzi, Ræmundi Sebundi, Petri Rami, si errores aliquos excipias, excellunt. c) Vid. Grot. n. 49.*
- d) *Grot. n. 50 Dissentiunt hic pleriq, Pontificij Doctores, qui pro inquisitione, & Hereticorum extirpatione scripserunt, Robert. Arboricensis, Jo. Baptista Cardona, Didacus Simanca, Paulus Garzia, Ludovicus de Paramo, aliiq, plures, quibus à Nostriæ satis est responsum. e) Grot. num. 51.*

I.

AN pœna seu vindicta in alios etiam, per *communicationem* aliquam, *derivari* possit, sæpius disquiritur. quod duplici modo potest intelligi, ut vel transeat in illos, qui culpæ *ac criminis* se fecerunt *participes*, vel in eos, qui *non sunt participes*. De prioribus nullum est dubium, in quos non tam ex *alieno delicto derivatur*, quam ex pro-

Ad Lib. II. Ca. XXI.

prio merito, obligatio ad poenam contrahitur, & quidem generatim omnibus istis modis in delicti partem quis venit, quo in damni dari, a) sed in specie ex facto singularum teneri potest communitas, seu Rectores ac Imperantes, si horum accesserit patientia aut receptus, quibus in crimen illorum veniunt: ac patientiam quidem ita, si sciunt à subditis suis delinqui, nec tamen prohibens, eum possint ac debeant; b) sciri autem facile est, ut præsumantur; quæ conspicua sunt, quæ frequentia. Receptu verò, quoties in suâ civitate tolerant, qui alibi deliquerunt, ubi, si reatu se exsolvere volunt, alterutrum facere debent, ut interpellati nocentem aut pro merito puniant, aut poscentibus dedant: c) nisi quòd, ubi quis casu aut inforsunio quodam deliquit, & ad asyla, qualium exempla apud omnes ferè populos extabant, d) confugit, ad eos deditio extendi nequeat; e) tenetur tamen, qui asylum præbet, jus alteri concedere, atque interim, dum de causæ justitiâ cognoscitur, supplices defenduntur. f)

a) Vid. Grot. b. c. 21. n. 1. & II, 17, 6. ubi modi participandi partitim explicantur.

b) Grot. n. 2. exemplis illustrat, prolixius Alber. Gentil. de J. B. l. 21. Pufend II, 3, 28 de fundamentis generalioribus vid. Jac. Gothofred. ad l. 109 de R. l.

c) Grot. n. 3. 4. de ritu deditiois vid. Livius IX, 10. an ejusmodi deditio, sed non receptus, sua civitate civis maneat, quaestio est, negat Scævola in l. ult. de legat quem sequitur Gædd. ad l. 102 n. 1. de V. S. & Alb. Gentil. III, 17 p. 628. afferunt Brutus & Cicero, quos Grotius h. l. sectatur. Mihi videtur voluntatis esse quaestio, an civitas simpliciter ejecerit, an solùm alterius executioni potestate in facere voluerit, illo casu prior, hoc posterior sententia vera est.

d) de asylis Hebræorum Vid. Selden. IV, 2. Nicol. Anton. de Jur. Exil. l. 6 10. Græcorum, Sam. Petit. Comm. ad LL. Arvic f. 13. Serv. ad 8. Æneid. Romanorum, Tacit. Annal. III.

60 seqq.

60. seqq III, 36. IV, 14. *Et nostri Interpretes ad v. C. de his, qui ad Eccles. Veterum Francorum, varia mandata regia, apud Goldast. Const. T. 1 p. 11. Et 14. add. T. 3. Aleman. f. 148. Germanorum etiam recentiorum, Mager. de advoc. arm. c. 12. n. 95. Anglorum, apud Bacon. Verulamium in Henrico VII. Et Cambdenum Elisabethâ. sed videndi sunt, qui peculiare commentarios de Asylis eorumq, iure, scripserunt, Georgius Rittershusius, Nicolaus Mylerus, Petrus Sarpinus, Leibfridus, meminitq, salis libri, a se facti, Paganinus Gaudentius L. 1. c. 11. extant quoq, Jo. Adami Osiandri Dissertationes,*
- e) Grot. n. 5. add. Mager. c. 8. Et Myler. c. 10.
- f) Grot. n. 6. add. Rittersh. c. 7. n. 2. Myler. c. 11. 12.

II. Vicissim ex facto Imperantium teneri possunt *subditi*, si in crimen *consenserint*, aut si quid fecerint summæ potestatis *imperio* aut *suasû*, quod facere *sine facinore* non poterant, quanquam *culpa* pertineat tantum ad eos, qui consenserunt *disertè*, non qui aliorum sententiis victi sunt. g) Sed si universitas deliquit, quamdiu jus eam puniendi duret, nobilis est quæstio, quam rectè Grotius definit, utut in aliis obligationibus, quæ *primo* ad universitatem pertinent, tamdiu alteri jus manet, quamdiu durat universitas, heic tamen aliter dicendum, quia meritum pœnæ ab universitate contrahitur non *immediatè* & Per se, sed *derivatione à singulis*, igitur extinctis his, per quos ad universitatem meritum deducebatur, ipsum quoque meritum extinguitur, ac proinde & pœnæ debitum. h)

g) Grot. n. 7. Pufend. Elem. l. 12, 28, Et de 7. N. G. II, 3, 28. Bodin. de Rep III, 7, p. 527.

h) Grot. num. 8. Pufendorf. II, 3, 29.

III. Sed an transibit pœna etiam in illos, qui *delicti non sunt participes*? heic nimium fieri & absurdi etiam sunt vulgares Doctores, sicut apparet ex interpretationibus, quibus in crimine læsæ majestatis, famosam istam *Legem*

Quisquis, misere torquent. Eruditè *Grotius* primùm distinguit, *damnum directè* datum, quo cuiquam auferitur, ad quod *jus proprium* habet, ab eo, quod *per consequentiam* venit, quo fit, ut quis non habeat, quod habiturus alioqui fuisset, *cessante scilicet conditione*, sine quâ *jus* non habebat. Prius *pœnam ipsam* continet, posterius *effectum pœnæ* involvit. i) Deinde notat, interdum imponi alicui aliquid mali, aut boni aliquid auferri, *occasione* quidem *alterius peccati*, sed non ut id peccatum *causa* sit *proxima* ejus actionis, quod *jus ipsum* agendi atinet, verùm sua cujusque *spontanea promissio*, ut, si quis pro delinquento fidejussit. k) Quibus præmissis rectè infert, omnino certissimam nullique exceptioni obnoxiam esse regulam; *neminem delicti immunem, ob alienum delictum posse puniri*, quæ, sicut ipso *recte rationis* dictamine nititur, cùm obligatio ad pœnam oriatur ex *merito*, meritum autem est aliquid personale, cujus fundamentum sua cujusque *voluntas propria*, quæ nisi ex motu intrinseco vitium contrahere non potest, l) ita *legibus* non minus *divinis*, m) quàm *humanis*, n) saniorum populorum, idem prorsus constitutum, & *testimoniis* o) *sapientum*, tum gentilium, tum Christianorum, dudum confirmatum est.

i) Grot. n. 10. Pufend. n. 31. k) Grot. n. 11. Pufend. n. 32. add. I, 9, 2. V, 11, 12. l) Grot. n. 12. Pufend. n. 33. m) Deut. XXIV, 16.

Ezech. XIX, 20. II Paralip. XXV, 4. n) Romanis. l. 26. 7. de pœn. l. 22. C. eod. add. l. 17. § 1. de jur. patron. s. C. ne fil. pro patr. l. 7. pr. de bon. damn. Pontificiis can. 6. caus. 1. q. 4.

o) qua collegit Grot. n. 13. add. Dissertatio, quam supra nominavimus, de jure circa cadavera punitorum. c. 3. §. 5.

IV. Sequitur hinc *filios* ob *delictis parentum*, salvâ justitiâ, verâ, ac in ipsis filiis immediatè radicatâ, *pœnâ*, puniri non posse, neque his obstat *lex Hebræa*, quâ Deus paternam im-

pie-

pietatem in posteros se vindicaturum minatur; p) multò minus *cognati* poterunt plecti, ob *propinquorum* facinora; q) si quid tamen habeant, ant expectare possint nocentum liberi aut cognati, in quod *jus proprium* sit non *ipsis*, sed *populo aut Regi*, id auferri ipsis potest. *jure quodam dominij*, cujus tamen *usus* sin. ul in *pœnam* redundet *eorum*, qui *peccaverunt*. r) Hinc nec *subditi* propriè puniri possunt ob *Regis* delictum, s) nec *singuli*, qui *non consenserunt*, ob delictum *universitatis*, t) nec *heredes* ad pœnam, cui defunctus obstringebatur, *quâ pœna* est, tenentur, u) quanquam si ultra *meritum*, nova quædam causa obligationis exiterit, u) pote jure Romano, per litis contestationem, *contractus*, id quod in pœna erat, si pecunia est, hæredes debebunt, ut alia, quæ in conventionem deducta sunt. x)

p) Exod. XX, 5. existimat Grotius, Deum id facere, non pœnæ, sed Dominii jure, quod ut in res nostras, ita & vitam, habeas plenissimum, ideoq; sine ulla causa & quovis tempore, eam cuivis auferre, quando vult, posse. Quâ in re, sicut recte eum confutarunt Zieglerus p. 491, ac Osiander p. 1202. quòd hoc dominii jus non possit separari à justitia Dei, cui usiq; tale quid repugnat, vid. Sapiens. XII 15 ita nescio, annon, quod illi in causas justitiæ talium exemplorum inquirant, supervacuum sit: nam cum certum sit, talem actum DEI punientis esse justum, rectius hic illud Augustini V de Civ DEI 21. usurpamus, hæc planè Deus agit, etsi occultis causis, nunquid injustus? & quia expresse Deus dicit, se punire delicta parentum in liberis, si allegantur nunc delicta ipsorum filiorum, punientur ob sua crimina: si aliquid dicendum, forte distinguere potest, inter pœnam veram & apparentem, Deus punit filios temporali visâ, ut ab aeterno supplicio, cui aliàs, si paterna facinora sequerentur, obnoxij redderentur, salvet, at verò illa temporalis pœna, respectu aeterna, proprie non est pœna, actus sâmen iste in veram parentum pœnam redundat, quatenus posteritatem nullam sperandam habens.

q) Grot. n. 15. r) Grot. n. 16. ex his fundamentis L. Quisquis

- C. ad L. Jul. Maj. *explicari debet, ac defendi, ea ratione, sicut per partes ostendit* Differt de Jur. circ. cadav. pun. c. 3 §. 67.
- s) Grot. n. 17, add. 1 3 8. *fin. ad eas, quæ D. Osiander p. 1214. inquisivit, causas punitionis populi, responderi debet, quod modo de liberis respondimus.*
- t) Grot. n. 18, u) Grot. n. 19 add. II 14 10. III 2. 1. x) Grot. n. 20. *hinc jure Romano, ut regulariter actio penalit non transeat ad heredem §. 1. j. de perpet. & temp. act. transit tamen, si post litem contestatam, moriatur reus l. 35. de O. & A. quia accepto judicio contrahitur, l. 3. §. 11 de pecul. & per litis contestationem prior obligatio novatur l. 11 §. 1. l. 29. de novat. l. 3. C. de usur. rei jud. Hinc ex sententia oritur judicati obligatio d. l. 3. §. 11. de pecul. ex qua competit actio judicari, quæ rei persecutionem continet l. 6. §. ult. de re jud. Quare sicut ex aliis contractibus defuncti, ita ex hoc etiam tenetur heres, quanquam non nisi per fictionem juris civilis hoc introductum sit, cum non adsit verus contractus ratione suorum principiorum, sed effectus tantummodo contractus, titis contestationi attribuitur, unde nec ad qualescunq, sed solum pecuniarias penas pertinet.*

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO X.

Respondente

J. F. Bræmer / HAFNIENSI.

L

Vidimus hætenus, ex quibus causis *justè* bellum geratur, sæpius tamen à belligerantibus afferuntur, quæ aut nudi *prætextus*, aut causæ magis *suasoria* sunt, quam *justifica*. Reperiuntur etiam, qui *neutro* causarum genere feruntur in bella, periculorum propter ipsa avidi, quorum bella *ferina* haberi debent, cum humanum modum excedant. a) Qui *suasorias* solas habent, *sine justificis*, rectius

predones quam milites, eorumque contentiones potius *magna latrocinia*, quam bella, dici possunt. Inter istas autem, quæ pro justificis venditantur, multæ *apparenter* tales sunt, expensæque sollicitius ad rectam rationem, reperiuntur *injustæ*, quales, utut ex oppositis justis causis, de quibus dictum est, facile cognosci possint, majoris tamen perspicuitatis causâ, *summa earum genera* Grotius annotavit. c)

a) Grot. n. 1. 2. b) Grot. n. 3. c) Grot. n. 4.

II. Et quidem *ab initio* injustæ sunt: *Metus ex crescente vicini potentia*, nisi certitudine morali constet, non solum de *potentia* ipsa, sed & nocendi *animo*. d) Item *sola utilitas* citra necessitatem, utpote *negatum matrimonium*, in laxa foeminarum copia; e) *cupiditas melioris sedis*. f) Ejusdem æstimationis habentur, *inventus rerum* ab aliis occupatarum, etsi illi, qui teneant, sint *improbi*, ac de Deo male sentientes. g) *Arrogatio dominij in populum barbarum*, nisi gravissima peccata naturam aut societatem humanam per se impugnantia concurrant. h) *Libertatis desiderium*, quasi illa naturaliter & semper quibusvis competat. i) *Voluntas regendi alios*, tanquam *naturaliter servos*, quibus hoc fieret ad ipsorum bonum. k) *Titulus unversalis dominij in totum orbem*, l) quem aliqui *Imperatori Romano* m) tribuunt, alii *Ecclesia* vindicant. n) *Voluntas implendi vicinia*, sine DEI mandato. o) *Violenta petitio* ejus, quod non ex *justitia* propria, sed ex *virtute* alia, puta liberalitate, gratia, misericordia & simili *debetur*, id sicut in foro exigi non potest, ita nec armis potest. p) *Ex post facto* injustum fit bellum, si *visium* actioni accedat ex animo agentis, ubi tamen *causa justifica* non deest, peccat quidem, qui sic bellum gerit, ad *restitutionem* verò non tenetur. q)

d) Grot. n. 5. § II, 1, 17. Pufend. II, 5, 6. II, 6, 5: add. Verulam. serm. fidel. 19. p. 91. Alber. Gentil. l. 14. Strauch, Diss. Jur. Publ. IX, 15.

- e) Grot n 6 junct. II. 2. 21. Añ. Gentil. I. 17.
- f) Grot. n 8. g) Grot. n. 9 hoc titulo nisi sunt Hispani contra Indos, sed confutati à Fr. Victoria Relect 5. Joseph. de Costade Procur. Indor. salut. l. 3. c. 3. add. Vasquius l. 20. Gerhard de M. Pol n. 410
- h) Grot. n 10. junct. II. 20. 40. hinc etiam Hispanicis bellis contra Indos, praesidia quarit Alb. Gent. l. 25. Lrpf. Pol V. 4. 17.
- i) Grot. n. 11. add. II, 4, 14. Pufendorf, Elem. I, 3, 7. & de J. N. G III, 2, 8.
- k) Grot. n. 12 junct. I, 3, 8 III, 7, 1. Pufendorf, III, 2, 8. quam hoc defendere non dubites Feldenus h. p. 424 & ad II. 20 41 p. 4:6. superstitioso philosophia Aristotelica studio, quam nos tamen etiam citra hanc assertionem salvabimus.
- l) Grot. n 13. m) prater Bartolum in l. hostes n 7 de capt. quem hic prater perstringit, P. de Andlo. L 2 c. 8. Zoanetus, Clutenius, aliiq, quos confutat Bachov. ad Tr. V. 1. D. 3. ch 7. l. c. statuit tamen adhuc Felden ad Grot II, 20, 48 aliqui Carolo V. tribuebant hinc jus occupandi Americam, quos Vasquius nominato loco refellit Quomodo autem intelligi debeat, quando Imperator dicitur mundi dominus, satis explicarunt Jac. Gothofred. Commentatione ad L. αἰῶνις c 7. Jo. Strauch. Inst Jur. publ. MSC. L II. Tit. 2. pr. Herm. Conring. de Imp Germ. Rom. c 2. & Dissert. de Imp. R. Germ §. 10. De umbilico orbis Vid. Selden III 11. Argumentis vero Dantis amplius infrigendis inserviunt, qua Berneggerus in Tuba Pacis, contra Scioppium, Campanellam aliosq, astulit. Quomodo plura ab Imperio Romano abscesserint, Conringius opere de finibus, & Vietor Dissertatione de Exemptione, docuerunt.
- n) quod prater Grotium h. n 14. & de Mar. Liber. c. 3. & 6. plures confutarunt, quorum scripta in Monarchia S. R. Imperij, Melchioris Goldasti, reperiuntur.
- o) Grot n 15.
- p) Grot n. 16 junct. I, 1, 8. II, 20, 20.
- q) Grot. n 17. Dissentit Zieglerus, sed forte responderi illi potest ex his, qua ad L. II. c. 17. annotavimus.

Quoniam in moralibus, non ut in mathematicis, tantam certitudinem habere possumus, fit aliquando, ut causæ aliquæ, nec justæ, nec injustæ simpliciter, sed *dubie* appareant, ubi cautè ineedendum est, cum etiam si quid *justum re ipsa*, & ab eo tamen fiat, qui omnibus expensis *injustum* id esse existimas, actus omnino vitiosus habendus sit. a) Quare *examen* in rebus dubiis est instituendam, hinc & illinc petitis argumentis, vel *ex re ipsa*, qualia sunt, quæ è causis, effectis & adjunctis aliis defumuntur, vel *ex opinione prudentum*, utpote Consiliariorum. b) Quod si utrinque se ostendant *probabilia* fundamenta, in rebus quidem *mediocribus*, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit; at in rebus *magni momenti* simpliciter pars tutior est eligenda, hinc cum maximi momenti sit *bellum*, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi solent, ideo inter sententias alternantes vergendum ad pacem. c)

a) Grot. n. 1. 2. b) Grot. n. 3. 4. add. Lips. Pol. III. 2. seqq.

c) Grot. n. 5. 6.

II. Sunt autem *tres modi*, quibus vitari potest, ne controversiæ in bellum erumpant. *Primus* est *Colloquium*, aut inter ipsos Principes, aut per Legatos eorum instituendum, ad quod etiam obligamur, nisi intercesserit talis causa, ex qua legatus possit rejici. d) *Alter* est *compromissum*, ubi electis utrinque arbitris, eorumque cognitioni res relinquitur, e) quales autem sint eligendi, ex *regulis prudentiæ* judicandum est, nam quæ Grotius de *Conventu* quorundam *Christianarum potestatum* tradit, ubi per eos, quorum res non interest, aliorum controversiæ definiantur, rationesque ineantur cogendi partes, ut æquis legibus pacem accipiant, vix magis sunt, quam consilii, siquidem certum est, vix reperiri, quorum non aliquid intersit, & cum

nemo in populum liberum habere possit imperium sine ejus consensu, nulli regum jus erit, alterum ad pacem cogere. f) Simile quid inter Germaniæ principes referunt *Austrega*, g) sed tantis quoque *incommodis* oneratur id institutū, ut finem suum, qui intendebatur, vix consequatur. h) *Tertius est fors*, i) & quod huic est affine, *certain singularare*, cujus usus hæc in re olim passim erat receptus. k)

d) Grot. n. 7. Alber. Gentil II, 1. Pufendorf. IV, 13, 3. add *singularis* Bœcleri Dissertatio, de *Colloquiis Principum*.

e) Grot. n. 8. de *Compromissis & arbitrariis extant libri* Camilli Borelli, Jo. Baptistæ Perusini, Lanfredi de Oriano, Contradi Lancellotti, Antonii Blanci, *aliorumq; Plura exempla pacis ac amicitia hoc modo facta, adduxit Grotius in notis ad h. l. c. ad III, 20, 46. De officio ejusmodi arbitratorum Conf. Pufendorf. V, 13, 4.*

f) *Conf. Hobbes. l. 9. Pufend. V, 13, 2. Bœclerus Diss. Quies in turbis. 139 seqq. Obrecht. Sponsor. Pac. III, 2.*

g) *Vid. Schubardus peculiari Dissertatione. Reinking. l. 2 cl 2. c. 16. P. Frider. Mind. Proc. l. 1 c. 16 n 3. seqq.*

h) *de quibus Conring. de Judic. Reip. Germ. num. 61, 62.*

i) Grot. n. 9. *nec tamen vero fortunæ judicio, sed partium consensu hoc nititur. Vid. Grot. III, 20, 1. Pufend V, 9, 2.*

k) Grot. n. 10. *de vetustate moris hujus, Scholiast, Sophoclis in Antigon p 225. paschal. l. 4. c. 1. de usurpatione Romanorum aliorumq; populorum, Freinshem. ad Flor. l. 3. 3. priscorum Germanorum, Schedius de Diis Germ. c. 46. Francorum, Pontanus l. 6. Orig Franc. p. 5 20. Baluz. not ad Agobard. p. 1204. Suecorum, Loccen. antiqu. Suec p. 66. Anglorum, Zouchæus de jur. tempor. secund. Consuet. Norman. p. 3. sect. 6. add. Bodin. de Rep IV, 7.*

III. Plerumque neuter initium vult facere compositionis amicæ, quanquam verò uterque eam teneatur querere, magis tamen tenetur, *qui petit*, quàm qui possidet. l) Si neuter possidet, aut ex æquo uterq; , iniquus censendus est, qui oblatam rei controversæ *divisionem* repudiat, ut rectè *Grotius* observat, m) *cujus philosophia, circa quæstionem, an bellum utrinq; justum esse possit, satis etiam accurata est, ut in ista definitione omnino possimus acquiescere* n)

l) Grot.

l) Grot. n. 11. m) Grot. n. 12. n) n. 13. add. Alber. Gentil, l. 6. Vasq. Contr. illustr. l. 9, 16, 17, Textor, XVII, 21.

I.

Sed & cum jure bellum suscipere possumus, non tamen statim aut oportet, aut semper etiam licet, cum multa sint, quæ nos ad vitandum bellum moveant. Primum quidem est dilectio, quam inimicis etiam nostris debemus impendere, hinc aliquando res nostræ aut nobis debita, deserende potius, quam cum tanto aliorum incommodo prosequendæ sunt, a) multo magis vindicta omittenda est, b) præsertim ubi aut nos quoque nobis peccati alicujus sumus conscii, aut id, quod in nos peccatum est, ab humana imbecillitate procedit, aut satis apparet, poenitere eum qui nocuit. c)

Ad Lib.
II.
C. XXIV.

a) Grot. n. 1. add. Lipsii Pol. L. V. c. 5. totum. b) Grot. n. 2.

c) Grot. num. 3.

II. Abstrahere deinde nos debet etiam cura nostræ ac nostrorum, quæ sæpius periclitabitur, quando satis expendimus vires nostras, vim fortunæ martemque communem, d) unde cum deliberatur, bellum faciendum an quiescendum sit, omnino observandæ sunt istæ regulæ: Si res, de qua agitur, æqualem efficaciam habere videatur ad bonum & ad malum, ista demum eligendum, si bonum aliquanto plus boni habeas, quam malum mali: Si videatur æquale esse bonum & malum, ista demum eam rem eligendam, si efficacia ad bonum, quàm ad malum major sit: Si videatur bonum & malum esse inæquale, res eligenda est, si efficacia ad bonum major sit, ad efficaciam ad malum collata, quàm ipsum malum, aut bonum sit majus comparatione mali, quàm efficacia ad malum comparata ad bonum, sicut explicavit præclare satis exemplis, illustravit Grotius. e) Quare nunquam bellum suscipiendum in eum, cui pares sunt vires, id enim justitiæ re-toria repugnat, quæ ex ipsa regiminis natura superiorem

non minùs ad *curam* pro inferioribus, quàm *inferiores* ad obedientiam obligat, hinc est, quòd ex sententia Moralistarum, Rex, qui ob causas leves, aut ad exigendam vindictam non necessariam, bellum suscipit, teneatur subditis ad reparationem damnorum, quæ inde oriuntur. f) Consequens hinc est, bellum nunquam suscipiendum, nisi tales sint circumstantiæ, ut id *omitti nec possit, nec debeat*; g) aut iste sit rerum status, ut à *jure*, & quidem quod momenti sit maximi, simul stent *vires*, quæ commodissimam occasionem & certissimum emolumentum polliceantur. h) Extra hæc, vel sola *generalis causa*, quod tam sæva res sit bellum, cumulumque secum trahat injuriarum & insolentiæ, hinc dimovere quem possit. i)

d) Grot. n. 4. e) n. 5, 6. f) Grot. n. 7. g) Grot. n. 8. add. Fortner. ad XV. Ann. 1. h) Grot. n. 9. Conf. Argumenta Consultationis, an confitendum, ap. Thuan. L. 104. Lips. Pol. V. 16. 41.

i) Grot. n. 10. Lips. Pol. V. s. 13 seqq. de causis horum malorum. Vid. Ziegl. ad Proleg. p. 3. Fortn. II. Ann. Tacit. 21. p. 173.

Ad Lib.
II.
Ca. XXV. **Q**uibus ex causis bella is, qui sui juris est, pro se gerat, ex tractatione hætenus instituta apparuit, sequitur quomodo id pro aliis fieri possit. Et justè quidem suscipitur pro subditis, quorum defensio Imperantibus injuncta est, non quidem simpliciter, sed si id sine omnium aut plurimum cæterorum subditorum incommodo fieri potest. a) Unde si civis unus, quamvis innocens, ad exitium ab hoste poscatur, dubium non est, quin deferri possit, si constet, civitatem hostium viribus multò esse imparem, b) an verò etiam iradi in manus hostium possit, ut videretur imminens alioqui civitatis excidium, disputant eruditi. facilius dicitur, teneri civem talem se, hostibus iradere, sed quid si de recte, an ad hoc cogi poterit? ego, si periculum non ima-

gina-

ginarium, sed *verum* sit, nec minus de *potestate* hostis quam *voluntate*, quod mitiori nullo remedio deliniri queat, *ceriò constat*, quin hoc *jure eminentis dominij* fieri possit, cum Grotio asserere nullus dubito. c)

a) Grot. n. 1.2. b) Grot. n. 3. Feldenus h. l. Dissentiunt *præter* Vasquium etiam Zieglerus & Osiander.

c) *Add.* Pufendorf. *Elem.* 1, 12, 45. *ut in opere Maj.* XIX, 2, 5. *videatur in aliam sententiam inclinare add. proluxe* Bœcler, *Diss. de Dom. Emin.* p. 95. *seqq. diserte heic dissentiunt præter* Vasquium & Scotum, *Commentatores*, Feldenus, Zieglerus, Osiander. *Nisi fallor, rationibus ab his adductis satisfieri potest, dummodo questionis status rectè observetur, qua enim pro cive innocente dicuntur, comparanda sunt cum Republica innocente, unde concludetur, civem hunc absolute & simpliciter non posse deserere, posse tamen comparative, ubi aut ipsi, aut Reipublicæ pereundum est.*

II. Justè quoque bellum geritur pro *sociis*, eoque tenemur, si *in fidem* aut *suselam* nostram se dederunt isti, aut mutua auxilia *pacis* sint, d) *excipiuntur* tamen bella, quibus *causa injusta* subest. e) quid si *nulla spes* sit boni exitus? ego cum *Zieglero*, alterum ad auxilia nihilominus teneri puto, nisi *præsentissimum* adsit *periculum*, de quo *Grotij* sententiam admitto. Sociis heic ferè pares sunt *amici*, quibus quidem auxilium promissum non est, sed tamen amicitie quadam ratione debetur, si exhiberi possit *facile* & sine gravi *incommodo*. f) Idem dicendum de *hominibus quibusvis*, quorum naturalis conjunctio vel sola ad opem ferendam sufficit, g) hinc populus unus alterum ab injuria defendere potest; an vero etiam de *alienis subditis* procedat, ut ab iis arceatur Imperantis injuria, non immerito dubitatur, *ordinariis casibus* negandum censeo, asserendum tamen, ubi *immanis* est superioris (*avistia*. h)

d) Grot. n. 4. Pufend. XIX, 6, 14. Lips. Pol. V, 4, 8.

e) Grot. d. 1. & II, 15, 13. *add.* Alb. Gentil. III, 18. p. 635.

- f) Grot. n. 5. Alb. Gent. d. l. p. 648. g) Grot. n. 6. 7.
 h) *ita conciliari possunt Grot. n. 8 affirmans, & Osiander ac Zieglerus negantis Ominino autem notabilis est Wahremunus Ehrenbergij & Christophori Besoldi, in hanc rem adornata observatio, ut in ejusmodi contentionibus, conciliari suis Imperantibus quarant subditi, aliorum Principum intervenis, quorum sponsione caveatur, ne conventa deinceps poena aut eminentis dominij iure rumpi possint, exempla ex historia veteri apud Grotium l. 3. 16. & 17. fin. in notis; ex recentiori, specimen hujus cautionis habetur in pactis Monsonianis A. 1626. inter Hispanos & Gallos Telina factis, art. V. seqq. extant in Ministerio Card. Maz. p. 182. add. Bodin, de Rep. V, 6 p. 605. O. brecht. Spons. Pac. c. 5. §. 3.*

III. Procul autem dubio *injusè* faciunt, qui meliorum gnari, sine *omni causa respectu*, mercede se ad militandum conduci ita patiuntur, ut ibi fas quærant, ubi plurima merces, i) sicut & illi, qui *propter stipendium* aut unice, aut principali intentione inserviunt. k)

- i) Grot. n. 9. *add. qua de hodiernis militum conscriptionibus habentur ap. Lips. V. 8. 9. seqq. Forstner, ad IV. Ann. Tac. p. 337.*
 k) Grot. num. 19.

I.

Ad Lib. II. C. XXVI. **B**ellum *Instrumentaliter* gerunt, qui positi in *conditione parendi*, utpote filiifamiliâs, servi, subditi, etiam cives singuli. Ut in *justè* militent, si *ad deliberationem publicam* adhibentur, & libera ipsis *optio* datur militandi aut quiescendi, easdem regulas sequi debêt, quas illi, qui suo *apte arbitrio* pro se aut aliis bella suscipiunt. a) Sin *edicitur*, ut militent, tum quidem, si *causa manifesto injusta* est, abstinere debent, b) idem dicendû, si non leviori *persuasione*, sed *rationibus satis urgentibus persuasi* sint, id quod imperatur, *injustum esse*. c) Quid si *causa dubita*? Grotius putat eligendam *partem tutiorem*, quæ sit abstinere bello; d) mihi verior videtur eorû *sententia*, in re dubia *parendum esse superiori*,

d) quod cum *certum* sit, an autem injustum bellum, *incertum*, id utique huic, etiam tanquam tutius, præferendum erit. Quod si tamen *hæsitent*, aut *conscientiæ* quidam *scrupulus* sublit, qui non sufficienter eximi possit, non debent cogi ad militiam, sed parcendum est, sub onere *tribusi extraordinarij*, unde aliorum opera in vicem istorum conducatur.

- a) Grot. n. 1, 2. b) n. 3. Gerhard. de M. P. n. 398. c) Grot. d. l. Pufendorf. II. X. 1. 8. d) n. 4. sequiturq, Velthufius de Princip. Just. & decor. p. 1000. seqq. e) quam probant ex Theologis, Gerhardus nominato loco, Hulfemannus Brev. c. 20. n. 14. Osiander h. l. ex *Actis*, Zieglerus & Feldenus in annotatione, Pufendorfius laudato loco, Burgerus *Observation. Militar. Cent. 1. observ. 11.* f) Grot. n. 5.

I.

Postquam de *personis*, à quibus, & *causis*, ex quibus bellum geritur, egimus, etiam de terminis hujus juris, quantum in bello, & quibus *modis* liceat, videndum est. Quos Grotius considerat, prout vel *nudè*, absque interveniente *pactione* quadam, ex solâ *natura* primùm, ac deinde *gentium* lege, sese habent, vel quatenus antecedente *promisso* b) hostibus factò, definiti sunt. a) Quid *jure natura* mero liceat *in hostes*, partitim designare prolixum nimis foret, generales tamen *regulas* tres Grotius proposuit, ex quibus, quæ huc pertinent, facile possunt dijudicari. Quarum prima hæc est; *ea, qua ad finem ducunt in morali materia, astimationem intrinsecam accipere ab ipso fine, quare qua ad finem juris consequendi moraliter sunt necessaria, ad eajus habere intelligimur*: b) altera, *jus nostrum non ex solo belli principio spectandum, sed & ex causis subnascensibus*: c) novissima: *ad jus agendi multa consequi indirectè & extra agentis propositum, ad qua per se jus non esset*. d) Quousque verò in *non-hostes*, seu medios, quando res aliquas hostibus nostris subministrant, eadem licentia

Ad Lib.
III.
Cap. I.

porrigatur, ex conditione & differentia rerum subiectarum rectè satis à Grotio traditum est. e)

- a) de hoc Grotius agit, c. 1. ubi de jure naturæ, de jure gentium vero Cap. II. usq. c. XIX. Ab hoc ad finem operis, de promisso.
- b) n. 2. add. II 14. 11. II 7. 2. Hobbes. de Civ. I. 8.
- c) Grot. n. 3. Textor, c. XVIII. n. 6. d) n. 4. add. Velthuf. de Princip. Just. & decor p. 1001. & Textor c. XVIII. n. 10.
- e) n. 5. add. II, 17. 3. Alber. Gentil, II, 22. Jo. Strauch. de Imp. Mar. c. 8. n. 3.

II. Quod modum agendi attinet, apertus per vim ac terrorem, maximè proprius est bellorum, latens tamen quandoque esse solet, per dolum, cui Strategematis nomen tribuitur, f) an id facere jure liceat, disquirunt, usut verò asserens sententia dudum obtinuerit, g) operæ tamen pretium esse existimavit Grotius, ut totum hunc locum, aliàs quoque usurpandum, curatius percoleret. h) Consistit itaque dolus alius in actu negativo, qui dissimulatio dicitur, ubi tegimus & occultamus aliquid, idque per se illicitum non est; i) alius in actu positivo, quando extrinseco signo aliter, ac alter putat, utimur, id si in rebus consistit, simulatio, si in verbis, mendacium appellari solet, inter quæ ea est differentia, quod verba reperta sint, ad significandum, cum mutua obligatione inter colloquentes, res aliæ non item: k) hinc fit, ut per simulationem rebus pro arbitrio uti liceat, etiamsi prævideamus, futurum, ut alter inde falsam concipiat opinionem, dummodo nullum hinc sequatur nocumentum, aut nocumentum ipsum, sepositâ doli consideratione, licitum sit. l) An verò idem de istis notis, quæ in commercio hominum versantur, hoc est vocibus, liceat, adeoque mendacium aliquando usurpare sine crimine permissum sit, gravior est disputatio, m) quam distinctione vocis, in largiori aut strictiori significato acceptæ, ita componit Grotius, ut dicat, priori modo si acci-

piatur mendacium, secundum communem sui naturam, quatenus *falsitatem significationis* talem denotat, ubi verba mentis conceptui verè, sive in intelligendo, sive in volvendo disconveniunt, *per se* indifferens esse, ex *accidentibus* verò *circumstantiis* honestari, aut etiam turpe effici, n) sed posteriori modo, *naturaliter illicitum* esse, quatenus huic notioni communi differentia aliqua propria adjicitur, quam *Grotius* rectè in *relatione ad alterum* quæsit, o) ac in *repugnancia cum jure existente & manente ejus, ad quem sermo aut nota dirigitur*, constituit; quale autem sit jus illud, non conveniunt, p) mihi *Grotii* sententia placet, consistere illud in *libertate judicandi*, quam homines colloquentes his, quibus colloquuntur, *debere quasi pacto quodam tacito* intelliguntur. Cæterum ut hæc valeant, duo requiruntur, primum, ut, quo tempore sermo fit, jus illud *actu existat*, nec tollatur, aut *consensu ejus*, cum quo agimus, expresso vel tacito æquæ ratione præsumto, aut *oppositione juris alterius*, quod communi omnium judicio multo plus valeat, alterum, horum ubi quid deficit, contingere potest, ut verba ac notæ illæ aliter usurpentur, nec tamen loquenti mendacii crimen imputari debeat, sicut *exemplis aliquot Grotius* demonstravit. q)

f) *de Strategematibus scripserunt, ex Veteribus præcipui Poliz-nus & Frontinus, quem cui notis Steuwichii & Modii habemus: ex recentioribus Henric. Ranzovius ac Elias Reufner. Manipulum Strategematum Amstelodami Winstrupius, Tolosa verò quadam Gallorum Strategemata Bellus edidit.*

g) *quam tuentur, præter veteres Grotio allegatos, ex Theologiæ, Dannhauerus Q. Q. Moral. 4. 8 95. ex Cæsar. Alber. Gent. II, 3 seqq. ex Politicis Justus Lipsius V, 17.*

h) *Verum cum formulis quibusdam usus esset, vulgo inconsuetis, adversarios habuit, non solum ex Commentatoribus, Osiandrum & Zieglerum, sed alios quosque, sicut nominatim Nico-*

laus Abramus Professor Pontomassanus, libro, de veritate & mendacio, Parisiis edito, II, 10. ex instituto Grotium perstrinxit. Si dicendum, quod res est, loca quadam scriptura more suo, id est male, explicat Grotius, in ceteris autem facile potest defendi, praesertim cum nec ipse certo definire omnia, sed inquirere potius majori cura voluerit, ut ex num. 17. constat, & cum praeterea doli ac mendacii voces, in generaliore notione accipiatur, censoris autem in strictiori, prout in definitione sua vitiositatem aliquam involvunt: facile puto conciliari possunt, neque, omnino, non posse verba ista tam late usurpari, hactenus ostensum est. ad confirmandum philosophiam Grotianam faciunt, qua Puf. IV, 1. & de off. L. I c. 1. tradidit. ex disciplina Hebraeorum egit Seld. VI, 3. prolixius quidem, sed etiam confusius, Alber. Gent. II, 3, 4, 5. sed Just. Lips. IV. Pol. 13. & 14. infeliciter profus hoc caput attingit, ex fraudibus ac deceptionibus plus permittens, ac Philosophum Christianum decet, unde etiam meruisse cauda serpentis ab eruditis tractatio ista appellaretur.

i) Grot. n. 7. Puf. n. 11. k) Grot. n. 8. Put. n. 5 Hobbef. xix. 4.

l) Grot. n. 8. Puf. n. 4. m) qua in utramque partem dicuntur, Grot. n. 9. attulit. n) n. 10. o) n. 11. idem fecit Velthuf. de Princip. iust. & decor. p. 986. p) Conf. Pufend. n. 10. qui in eo Grotium supergressus est, quod unam obligationem circa apte adhibenda verba, ab altera, qua est ad sensa animi sui alteri per verba ista indicandum, accuratius distinxerit.

q) n. 12, 13, 14, 15, 16. in quibus tamen supplementa Pufendorffii n. 15, 16, 17, 18. adornata, addi debent.

III. Quare dubitandum non est, quin apud hostem sicut aliis dolis, ita & falso sermone, eoque mendacio late sumto, uti liceat; r) sunt quidem, qui Augustini disciplinam sequi videri volunt, ac omne falsiloquium, hoc etiam casu damnant, sed iidem tam ab omni usu abhorrentes admittunt tacitas interpretationes, ac mentales reservationes, s) ut rectè Grotius dixerit, satius esse, adversus quosdam falsiloquium admittere, iis quos signavit casibus, aut eorum aliquibus, quam à falsiloquio indiscretè eximere, quæ illi sic

sic venditant. Cæterùm quæ hæcenus diximus, non nisi ad *asserentem sermonem*, & quidem talem, qui nulli nisi publico hosti noceat, non ad *promittentem*, multò minùs ad *juratam*, referenda sunt. t) Legimus quidem in historiis, plures fraudibus istis apud hostes etiam maluisse abstinere, u) verùm id non accidit, ob *injustitia* opinionem, sed ob eximiam quandam animi *generositate*, interdum & *virium fiduciam*, quam morem, si volent, Christiani non malè sectabuntur.

r) Grot. n. 17. Pufendorf. n. 19. s) de quibus vid. Casauboni Epist. ad Fronton Ducaum Jesuitam, Montalt, lit provinc. ep. 9 add. Pufendorf, n. 14.

t) Grot. n. 18 19. u) collegit exempla quadam Grot. n. 20. & Freinsh, ad Just. XI, 6. 9. voluti communem locum tenuit,

IV. Ad modum agendi mixtum pertinet, quando non ipsi immediatè, sed *aliorum operâ* contra hostem aliquid effecimus. Ubi eam regulam Grotius ponit, quod, *quicquid alicui eorum facere non licet, ad ideum impellere aut sollicitare non liceat*, quare sequetur, non licere incitare hostis subditos ad defectionem, occisionemve Regis sui & similia: x) aliud tamen est si is *sponte* suam operam offerat, cum enim tali casu, *absq; nostro impulsu* peccet, nihil nobis imputabitur, quare *ad rem nobis licitam* ista operâ uti non prohibemur, y) sed & quod prius attinet, *aliena perfidia incitationem*, ad id quoque nunc *connivere* cepit *jus gentium*, illud externum. z)

x) n. 21. add. Alb. Gentil. II. 2. Textor. c. XVI. l. n. 13. Dissentit hinc Pufendorf. putatq; regulam illam solum inter non-hostes valere. Elem. II. 4. 17. Op. Maj. IIX 6. 18. Forte conciliatio potest institui, si dicamus, veram esse Pufendorffis sententiam, de conniventia juris gentium; Grotium loqui de justitia naturali & jure gentium, cui æquitas adhsat.

y) Grot. n. 22 Commentatores Ziegl. & Henniges putant, Grotium sibi adversari, cum III. 4. 18. neget, licitum esse uti alienâ

perfidia: sed distingue, inter usum perfidiae oblatae, & sollicitatae, illum heic permittit, hunc c. 4. rejicit, quod subjecta scriptorum testimonia satis docent.

z) Grot. III. s. 4. add Lipsius Pol. V. 16-37. Forstner, ad Tac. XII. Annal. 44. p. 180.

I.

Ad Lib. III. Cap. II. **Q**uantum jure gentium in bellis liceat, prolixam tractationem continet, quae vel ad quodvis bellum, vel solum ad certam belli speciem, eamque aut imperfectam, aut perfectam, spectat. In universum, quanquam mere naturali jure ex facto alieno nemo teneatur, nisi qui haeres aut bonorum successor est, à jure tamen gentium inductum apparet, ut pro eo, quod debet prestare civilis aliqua societas, aut ejus caput, sive per se primo, sive quod alieno debito jus non reddendo se quoque obstrinxerit, pro eo teneantur & obligata sint bona omnia corporalia & incorporalia eorum, qui tali societati aut capiti subsunt. Cujus juris executio sunt *Repressalia*, inter populos receptae, etiam ubi ad belli plenitudinem nondum ventum est. Has quamquam alii, ut iniquas, damnant, e) non tamen ita naturali juri repugnare, ut non, suadente communi necessitate ac utilitate, moribus gentium introduci potuerint, satis ostendit Grotius. d) Ejus aliqua species erat ἀνθρωπονομία seu *captura hominum* eorumque detentio, apud Athenienses lege publicâ constituta, e) & ἐνεχυρασμός sive *pignoratatio* inter populos diversos. f) Locum autem habent *repressaliae*, quotiescunque jus denegatur, quod fit non solum, si in fontem aut debitorem judicium intra tempus idoneum, obtineri nequit, sed & si in re minime dubia, planè contra jus judicatum sit. g) Et licet amplum satis sit hoc jus, ad vitam tamen *subditorum* nequaquam extenditur, h) imò nec omnes subditi, quoad

cæte.

ceteras etiam partes, huic juri sunt obnoxii, sicut enim in Republica leges civiles quosdam ab arrestationibus, ita in gentium societate ipsum jus gentium aliquos à repressaliis excipit, quemadmodum *exemplis* demonstravit Grotius, i) Ceterum jure gentium *singulis* pignorandi jus competere, cum eodem Grotio asserere non dubito. k)

a) *Vid* Grot. n. 1. add. Pufendorf. *Elem. l. 12. 28.*

b) *de* Repressaliis *scripserunt*, præter Bartolum, quem Grotius nominavit, Martinus Garatus Laudenfis, & Jo. Jacobus à Canibus, quorum libri etiam in tractatis tractatum reperuntur: extant etiam Andrea Dalneri, Bernardi Lunefii de Castillo ac Gothofredi Pefchwizii *Commentarij* add. Thomas Rivius *Histor. Naval. l. 1. c. 49.* Casp. Ziegler. *de Jurib. Maj. l. 1. c. 34.* Jo. Limnæus *J. P. IV. § 304. seqq.*

c) Ventur. de Valent. *Parthen litigios. l. II c. 2 n. 30. seqq.* alii- que plures, quorum argumenta solvis, ac injustitiam repressaliarum amplius asseruit Zieglerus *d. c. 34. n. 29. ad 35.*

d) *n. 2. add* Pufendorf. *II. 6. 13.*

e) *eam legem Atticam*, præter Grotium *n. 3. explicavit* peculiari *Commentario* Samuel Petitus, habemus quoq; de eadem re contraria Salmafii & Heraldi *scripta.*

f) Grot. *n. 4.* g) Grot. *n. 5.* Dissentit quoad membrum posterius D Ziegler p. 530 quod & inter exteros, auctoritas rei judicata valeat, videtur tamen Grot. defendi posse. Nam 1. utiq; auctoritas judicantis ad effectum rei judicata multum confert, cum oriatur ex sententia, quam ille tulit, & quanquam 2. admittatur, ex tacita litigantium conventionione nasci, ea tamen tacita conventio tollitur per dissentium expressum, imo etiam non sublata, non nisi eo casu valet, si secundum leges judicatum sit, & licet altero casu, ubi contra leges pronunciatum, subditi nihilominus acquiescere teneantur, secus tamen est in exteris, impedimentum enim, quod resistere subditum prohibet, non venit ex causa, sed ex personæ qualitate, qua in exteros non transit. h) Grot. *n. 6. add. II. 21. 11.*

i) Grot. *n. 7. add* Mevius *de arrest. c. 26. n. 9.*

k) Dissentiant D. Zieglerus p. 531, & D. Olander p. 1368. r. 6. fa-

silo componitur, si dicamus, non supponi statum citra imperium, existere enim iudicia, sed exercitium cessare, Deinde competere singulis non jure proprio, sed concessione summa potestatis, sicut marito adulterij, domino furti nocturni, vindicta. Sive, jus gentium generaliter permittit, summa potestas singula applicat.

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO XI.

Respondente

LUCA vom Kampe / HAMBURGENSEI.

I.

Ad Lib. III. Cap. III. **I**N bello solenni perfecto duo, velut essentialia requisita, necessaria sunt, ad consequendum *peculiares* quosdam *juris gentium effectus* Primum, ut inter *diversos populos*, sive civitates aut Respublicas, summo imperio pollentes, generatur; alterum, ut *publicè* decretum & *indictum* sit. Utrumque receptâ *hostium* definitione continetur. a) Sicut autem populi vel civitatis nomen non amittit Respublica, si quid admittat *injustum* etiam communiter, ita ex *adverso cætus piratarum* aut latronum civitas non est, licet forte æqualitatem aliquam inter se servant, quare illa quidem talis belli gerendi facultate instructa est, hic non æque, b) nisi talis mutatio fiat, ut qui prædones tantum fuerant, aliud vitæ genus amplexi, civitas fiant. c)

a) *quam explicat* Grot. n. 1. & Hotomann. *quæst. Illustr. 7.*

b) Grot. n. 2. c) Pufend. *II. 6. 9. omnia prolixius ostendunt* Alb. Gentil. l. 4. Bodin, *de Rep. l. 1.*

II. Circa *indictionem* confundi non debent, quæ *jure natura* vel *debentur*, vel *laudabiliter præstantur*, cum his, quæ *jure gentium necessaria* sunt, aut moribus & *institusis* quorundam populorum *civilibus* servantur. Jure naturæ

publica denuntiatio non *requiritur*, in bello defensivo, ubi *vis* illata *arcesur*, aut ab eo ipso, qui *delinquit*, vindicta deponitur, vel dominus *rei suae* manum injicere vult, d) est tamen *necessaria*, quoties pro una re *res alia*, aut pro debito *res debitoris* invaditur, vel res eorum, qui *debitori subditi* sunt, occupare quis velit, aut *summam potestatem* habens impetatur ex debito vel delicto *subditi*, quanquam & prioribus casibus *honestè & laudabiliter* interpellatio interponatur. Sed *jure Gentium* indistinctè requiritur denuntiatio, non utrinque, sed *ab altera partium*. e) Est autem alia *conditionata*, alia *pura*, f) illa cum rerum repetitione conjungitur, ac speciatim *clarigatio* nominari solet, hæc absque conditione præstandæ satisfactionis fit, diciturque simplex *indictio*, peragitur verò pro diversitate *institutorum civilium* in variis populis diversimodè, g) hodie plerumque per libellos publicos, quos *manifesta* h) vocant, aliquando etiam per *feciales* seu *Heroldos*, i) consueverunt etiam bellum molientes *legationibus ac literis ad vicinos Principes* armorum suorum necessitatem, hostilium injustitiam accusare, k)

d) Vid. Alb. Gentil. II. 2. Zouchæus *Jur. Feccial.* p. 11. §. 10. n. 1. Dissentit Dn. Zieglerus p. 533.

e) Grot. n. 6. Alb. Gentil. II. 1.

f) ita distinguit Grotius num. 7. sequitur q; Textor. *Synops. Jur. Grov. c. 17. n. 53.* Dissentit vero Zieglerus, p. 534. quod etiam pura semper contineat repetitionem rerum & satisfactionem, si non expresse, saltem tacite. Sed tacitas conditiones actum conditionatum non efficere, satis puto constat, quin nec omnes indictmentes puras conditionem etiam tacitam admittere, vel exemplum Principis cuiusdam exacerbati probat, qui nullâ ratione se placari, nec oblatam satisfactionem accipere velit.

- g) Græcorum, Equicolarumque mores ap. Grot. n. 8. Romanorum ap. Britton. de Formis. L. IV. p 341. Hebræorum ap. Selden. VI. 13.
- h) de quibus videatur Bœcleriana Dissertatio. add. D. Text. XVII. 50. i) Vid. Befold Thes Pract. voc. Herald.
- k) suaseriam hujus instituti examinat Forstner. ad Tacit. XV. Ann. 13. p. 135.

III. Indictio autem belli non solum ad ipsum pertinet, qui summam habet potestatem, sed effectum quoque suum protendit ad ejus subditos, socios ac adherentes quoscunque, l) quod si tamen, bello primario absoluto, hi, ob auxilia submissa, impetendi sint, opus erit novâ indictione. m) Cæterum quænam causa fuerit introductæ ejusmodi denuntiationis, variè statuunt, n) mihi Grotij o) sententia placet, ut certò constaret, non privato ausu sed voluntate utriusq; populi, aut belli caput gerit bellum, nam indenati sunt effectus, qui neque in bello adversus prædones, neque in eo, quod Rex in subditos gerit, locum habent. p) Possè autem statim bellum simulac indictum est geri, si jus gentium attendas, rectè contra Albericum Gentilem, observavit Grotius, q) sicut & hoc, quod, si per literas indictio fiat, eosdem ac alios sortiatur effectus. r)

- l) Grot. n. 9. Text. XVII. 54. m) n. 10 qua de bello Caesaris in Ariovistum heic desiderat Grotius, ea non solum Bœclerus ad Grot. L. I p 194 expedivit, sed & singulari Dissertatione, super isto bello, novissime apud nos edita, § 3 soluta sunt.
- n) Albericus Gentilis II. 1 & 2. ac Commentatorum Feldenus p. 448. & Zieglerus p. 536.
- o) n. 11, p) n. 12. q) n. 13. r) n. 14. add. Textor. XVII. 51.

Ad L. III.
 Cap IV.
 juncto
 Cap. X. &
 XI.

I.

PRæsentibus istis requisitis modò signatis, in bello solenni, (sequuntur juris gentium effectus, a) qui consistunt gene-

generatim in *licentia*, contra hostem usurpanda, quatenus hosti hostem *lædere* licet, & in *persona*, & in *rebus*, id est, non ei tantum, qui ex *causa* intrinsecè *justa* bellum gerit, quique lædit *intra modum* eum, quem naturaliter concessum diximus, sed *ex utraq; parte* quorumcunque bellantium, & *indistinctè*, ita ut ob eam causam nec *punitis* possit in alio fortè territorio deprehensus tanquam *homicidia* aut *fur*, nec *bellum* ipsi ab alio talis facti nomine inferri. b) Unde apparet, non *meri facti* esse hanc licentiam, quæ ex sola *potentia naturali* oriatur, uti fortiori cuilibet minùs fortem lædere licet, sed *juris* etiam, quæ *potestate* aliqua *moralis*, ex *justitia* si non *intrinseca* semper, (aliam *extrinseca* descendente, nitatur. *Causa* autem, cur hoc gentibus placuerit, à variis varia indicatur, c) videtur tamen *Grosij* ratio prior esse, quod inter duos populos *de jure belli* pronuntiare velle, *periculosum* non solum *alio* populo, sed & *impossibile* fuerat, tum ob indiciorum exter-
norum incertitudinem, tum ob *judicii defectum*, quod hæcenus *summarum potestatum actus* nemini sint obnoxii, præstiterat ergo, quis *justus* sit se tuendi, sua recuperandi aut *vindictam* sumendi, *modus*, religioni bellantium relinquere, ita ut id quod evenisset, utrinque pro *jure* acciperetur. d)

a) Circa hos effectus bellicos, qui generatim loquendo, in læsione hostis & acquisitione dominij rerum hostilium, consistunt, explicandos, Albericus Gentilis aliq; non satis distinxerunt, quod jure gentium externo licet impune, ab eo, quod æquitate naturali *justum* est ac *honestum*, Grotius vero id præstitis consilio ac proposito nunquam satis laudato. Rigorem juris gentium tradit à c. IV. ad. c. X quatenus ille ad bella, ex causa tam *justa* quam *injusta* suscepta pertinet: Temperamentum autem acquisitionis, quo rigor ille restringitur, primum quidem

in bello injusto. cap. X. deinde etiam iusto, inde à Cap. XI. ad XIX. explicat. Quare cum observaveram sententiam Grotij sapientem, etiam ab ipsis Commentatoribus, mutilari, contra institutum Autoris, in Prolegomenis satis indicatum, malui hæc ea capita, quæ mutuo nexu se invicem respiciunt, conjungere, ut uno veluti aspectu, in singulis partibus integra Grotij sententia appareat, quid secundum bellici juris rigorem excusari, vel secundum temperamentum aequitatis, defendi possit, aut non possit.

b) Grot. c. 4. n. 1. 2. 3. c) Pufend. III. 1. 7. repetit à renuntiatione juris, quo quis ab alterius læsione tutus erat, facta per indictionem belli, Textor. c. XVIII. n. 2. à consensu belli,

d) c. 4. n. 4. § III. 9. 4.

II. Permittit itaque hoc jus *interfectionem* hostis, & *aliam vim in corpus*, *vastationem præterea ac ereptionem rerum*, earumque *acquisitionem, dominij & imperij*, quod hostis fuerat, usurpandam ex *arbitrio victoris*. Sed non sequitur, illico etiam hæc facere vel *oportere*, vel etiam *interne jure licere*, cum læpius, quod non verat *lex gentium*, hoc verat fieri *pudor naturalis*, quare rectè *Seneca* distinxit, non solum cogitandum, quid *hostis* impune *pasi* possit, sed & quid *nobis* facere permittat æqui bonique natura, ut ut enim nullum *in illo jus* hæreat perfectum, quod *meæ licentiæ terminos* veluti ponat, quales transgrediendo *injurius* in eum dici proprie possim, ipsum tamen *jus nature* obligationem mihi injicit, ne ultra *modum justitiæ aliarumque virtutum*, quibus vita hominum temperatur, procedam, quam qui negligit, utique *injustus* est, e) atque hoc sensu *injustitiæ* etiam nomine aliquando veniunt, quibus *belli ac gentium juris* prætextus alias adornatur.

e) Conf. in hanc rem tradita Grotio c. 10. n. 1. & c. 11. n. 1. add. Pufendorf. IIX. 6. 7. f) Vid. Grot. c. 10. n. 2.

III. Ut igitur clarius constet, quid & quousque talia hosti *revera* liceant, ante omnia removendum erit *bellum injustum*, - & in quo jure naturæ hosti nihil licet, omnino enim certa est *Grotij* regula, *ubi belli causa injusta deprehenditur, etiamsi illud solenni modo sit susceptum, injustos esse internam injustitiã omnes actus, qui inde nascuntur, ita ut qui scientes tales actus operantur, aut ad eos cooperantur, habendi sint in eorum numero, qui ad regnum cœleste, sine pœnitentia venire non possint.* g) *Vera autem pœnitentia* requirit, ut is, qui tali bello læsit ac *damnum* dedit, sive *interficiendo*, h) sive *res corrumpendo*, sive *prædas agendo*, id ipsum *resarciat*. Ad restitutionem itaque tenebuntur secundùm ea, quæ generaliter *Grotius* *suprà* i) tradidit, primùm *belli auctores*, sive *potestatis jure* sive *consilio* tales sint, de omnibus, quæ bellum ex vi actus *consequi* solent. Deinde *Duces*, de his, quæ *suo ductu* facta sunt, ac *gregarii milites*, in solidum omnes, qui ad actum aliquem communem, puta *Urbis incendium*, concurrerunt, in actibus dividuis pro damno quisque, cujus ipse *causa unica*, aut certè inter causas fuit. k) Tenentur etiam, qui aliis *operam suam navant*, ac denique, qui *rem* bello injusto captam ab alio, *pene se* habent, tenentur eam vero domino reddere, m) salvo tamen jure detrahendi, n) si quid *operae* aut *sumtus* impenderunt, quantum domino valebat *desperatae possessionis* recuperatio, quod si b. f. *consumserint* aut alienaverint, non, nisi quatenus *locupletiores* sunt facti, tenebuntur. o)

g) *Grot. c. 10. n. 3. vid. I. Corinth. VI. 10.*

h) *quomodo resarciatur interfectio. vid. Grot. II. 17. 13.*

i) *II. 17. 11.* k) *Grot. c. 10. n. 4.* l) *Grot. c. 10. n. 5.* m) *Grot. c. 10. n. 6. & II. 10. 9.* n) *Grot. d. l.* o) *Grot. h. l. & II. 10. 2.*

IV. In bello autem ex *justa causa* suscepto, effectus isti *externi* partim considerandi, & cum *internis* conferendi sunt. Primum ergo *belli jure* licet *interficere personas*, p) quod non solum *militēs*, veleos, qui *actu armaverunt*, aut qui bellum moventis *subditi* sunt, sed omnes etiam qui *intra fines* sunt *hostiles*, comprehendit, q) eā ratione, quia ab illis quoque *damnum metui* potest: nam & peregrini, qui *ante bellum* eō iverant, videntur *jure gentium* pro hostibus haberi *post modicum tempus*, intra quod discedere potuerunt. r) *verè subditos*, ex causa permanente, *ubiq; locorum* offendere licet, nisi quod in *solo pacato*, hujus licentiae *exercitium impediatur*, ex *jure* ejus qui *imperium* ibi habet. s) Ceterum tam latè se hic rigor protendit, ut *infantium* quoque & *fæminarum* ac *senum* cædes impune habeantur, t) imo & *captivorum*, quos occidendi potestas nec *ullo tempore* intercluditur, quantum ad *jus gentium* pertinet, et si *legibus civitatum* hic magis, illic minus adstringatur. u) Quin & *supplicum* occisorum passim occurrunt exempla, x) & eorum, qui *se dedere* voluerunt, qui nec semper recipiuntur, & accepti *sine conditione*, etiam leguntur interfecti. y) solentque hujus severitatis, præsertim in captos aut supplices, *causas* referre auctores aut ad *salionem*, aut ad *perstinaciam* in resistendo; z) simile jus & in *obsides* usurpatum, nec in constantium, qui *se obligaverant*, propriâ conventionē, sed & qui à *civitate traditi* sunt, quales interdum *pueri* ac *fæmina* fuere, a) idque omne apud homines, eo gentium jure, de quo agimus, defenditur.

p) *multa testimonia in hanc rem colligit Grotius c. 4. n. 5.*

q) *Grot. c. 4. n. 6. add. Alb Gent. II. 22. r) Grot. c. 4. n. 7.*

s) *Grot. c. 4. n. 8. add. Strauch. de Imp. Mar. c. 6. §. 9. Alber. Gentil, II. 22. p. 436.*

- e) Grot. c. 4. n. 9. u) Grot. c. 4. n. 10. Alb. Gent. II. 18.
 x) Grot. n. 11. Alb. Gent. II. 20. y) Grot. c. 4. n. 12. Alber.
 Gent. II. 18. *qui, quid sit se dedere discretioni victoris, expli-
 cat. II. 17. p. 371.*
 z) Grot. c. 4. n. 13. *atq; id praxin belli recepisse, testatur Ho-
 merus ad ius milit. Brandenb. Tit. 3. art. 20. p. 328.*
 a) Grot. c. 4. n. 14. Alb. Gentil. II. 19 p. 394.

V. Ast si considerationes, quæ ex temperamento equita-
 tis resultant, adjungantur, aliter pronuntiandum est. Nam
 quod sunt quædam officia, etiam adversos eos, à quibus in-
 juriam accepimus, eoque & contra hostes, in bello justo, ser-
 vanda, gentiles quoque agnoverunt. b) Sanè interfici, &
 quidem ex proposito, ut plerumque fit in bellis, nemo justè
 potest, nisi aut in pœnam seu vindictam justam: aut quate-
 nus absque eo vitam & res nostras tueri non possumus: c)
 ob infortunium nemo rectè interficitur, infortunatorum
 autem exemplum sunt illi, qui non hostili animo apud hostes
 sunt. d) idem verum est de Culpa, media inter merum in-
 fortunium & dolum seu plenam injuriam, quam qui
 commisit, ad restitutionem quidem hinc obligari potest,
 ad mortem neutiquam, in hunc verò censum pertinent,
 qui in bello alios ducentes sequuntur, meliori propterea
 conditione, quàm ipsi auctores, habendi: e) imo in ipsis
 quoque belli auctoribus distinguendæ sunt cause, sunt enim
 quædam non justæ quidem revera, sed tamen tales, ut
 non improbis possint imponere. f) hi ergo, si non à culpa er-
 roris humani, à scelere certè liberati sunt, Quin etiam, si
 dolus & malitia appareat, rectè tamen intra occisionem de-
 fister victor, quod etiam si justitia strictè dicta non exigat,
 sæpe tamen convenit bonitati, convenit modestia, conve-
 nit animo excelso, & propterea hostis, qui non id, quod hu-
 mana leges permittunt, sed quod sui est officij, quod fas & pi-

um est, volet respicere, parceret etiam hostili sanguini, neminique mortem irrogabit, nisi quo mortem mortive simile quid evitet, aut ob delicta personæ propria, quæ ad capitalem mensuram devenerint, & tamen quibusdam id *meritis* aut omnem, aut mortis saltem vindictam *condonabit*. g) De nece autem eorum, qui *citra propositum*, casu non destinato occiduntur, tenendum, quod si non *justitiæ* particularis, *miseriçordiæ* tamen sit, non nisi *magnis* & ad *multorum salutem* perventuris causis tale quid aggredi, unde innocenubus imminere perniciet possit. h)

- b) *vid. loca ap. Grot. c. 11, n. 1. & plura in eam rem collecta ab Alber. Gentil. III. 2.*
 c) *Grot. c. 11. 2.* d) *Grot. c. 11. n. 3. add. II. 21. 5. & Alb. Gentil. II. 28. p. 437. ubi ita servari docet.*
 e) *Grot. c. 11 n. 4. 5. add. III. 4. 12 & Cæsar. de B. G. IV. 27.*
 f) *Grot. c. 11 n. 6. add. Text. XVIII. 8.* g) *Grot. c. 11 n. 7.*
 h) *Grot. c. 11, n. 8. & III. 1. 4.*

VI. Quibus cognitis, de specialioribus facilius erit definitio. *Infantes* excusare debet *atas*, *fæminas* autem *sexus*, i) illos quidem semper, k) has nisi aut *mania bellica* & ipsæ usurpent, aut aliquid peculiariter *vindicandum* admittant. l) Sed & *senibus* parcendum, quorum vires defecerunt; m) Idem statuendum universaliter de *maribus*, quorum *vita genus ab armis abhorret*, n) in qua classe sunt *Sacerdotes*. & qui eis hac in parte æquantur, *Monachi* & *pœnitentes* o) item qui *studiis literarum* p) operam navant, *agricolæ*, *mercatores*, aliique *opifices* & *artifices*, quorum quæstus pacem amat, non bellum. q) Inter eos, qui *arma* quidem gesserunt, sed *deposuerunt*, sunt, quibus parci debet, *captivi*, r) qui que vitam salvam paciscuntur, *deditione aqua*, sive in prælio, sive in obsidione, *recipiendi* sunt, s) multo

multò magis parcendum his, qui *sine conditione* se victori permiserunt, *supplices* facti, atque ita accepti sunt, r) neque *justæ* sunt; quas aliqui defendendis ejusmodi ex dibus prætexunt, *exceptiones*, quòd *ratio* hic exigatur, quòd illic *pertinacius* restitum sit, nam *rationem natura non admittit*, nisi in ipsis, qui deliquerunt, nec sufficit, quòd hostium unum quasi corpus factione quadam intelligatur. *Obstinatus* autem *studium* in suas partes adeo supplicium non meretur, x) ut potius pro crimine habeatur, si quis præsidio decesserit, cui omnium ferè populorum *legibus militariibus* y) gravissimæ poenæ statutz, & nullæ ferè *excusationes* z) admittæ sunt. Sed & ubi hi ipsi delicta patrarunt talia, quæ morte digna videri possent, aut *deditio* sub vitæ pacto *non erit acceptanda*, quod aliquando, casibus à Grotio notatis, factum est, aut si accepta, servanda est, quin & ubi non accepta, *miseriordia* erit, ob *multitudinem* delinquentium, aliquid decedere de *summo jure*, a) sicut aliàs quoque ejusmodi casibus *sortitio* aut *decimatio* frequentatur: b) In *obsides* quoque talis severitas est illicita, ut ut ipsi se huc obligaverint, nam ipsa conventio jure nulla est, uno casu fieri potest, ut supplicium eorum injuriæ vacet, ex capite nempe gravissimi delicti ab ipsis admissi. c) Adeo autem vera hæc sunt, ut & omnes *commissiones* militum, quæ ad jus consequendum aut bellum finiendum *nullius* sunt usus, sed meram habent virium ostentationem propositam, & cum officio *Christiani* hominis, & cum ipsa *humanitati* pugnare videantur. d)

i) *agnoverunt hoc non solum Sapientes, quorum dicta* Grot c. 11. n. 9 & Alber. Gent. II. 21 *collegerunt. add. Textor c. XVIII. n. 17. sed & moratiorum populorum Jure Militari diserte constitutum est, apud Hebræos vid. Seld. VI 16. in Germanico Iropetio. conf. Reuter best. de A. 1570. §. 70. Justnecht best.*

art. 54. apud Danos, *jur. mil. art. 40. item jur. mil. Württembergico art. 11.*

- k) *qua enim* Felden. p. 467. *contra adducit, facile dissoluntur.*
 l) *de priori hac exceptione vid. Alb. Gent. II. 21 p. 412. Et illa in legibus etiam militaribus additur, non solum Danorum, sed Et Imperii nostri, dum loquuntur, de feminis, Die auff keiner Wehr gefunden, id est, non armata sint: alterius exceptionis exemplum Alb. Gent. p. 419. in eo ponit, si ad fornicationem alios seduxerint. in sequentibus inter exceptiones etiam iustum Dei, ac talionem refert, ultimum hoc male.*
 m) *addit Alb. Gent. II, 21 p. 426. limitationes, nisi Et illi consiliis noceant, aut armis conentur, vel alio modo injurii sint.*
 n) *recensentur in cap. ult. X. de Treug & pace. ad quod videndi Commentatores.*
 o) *Vid. Grot. c. 11. n. 10. Alb. Gent. II, 22 p. 427. ut ab armis abstineant illi, mos quidem antiquus fuit, ut Grotius h. l. ait, contrarius tamen hodie obtinet apud Tigurinos, vid. Sleidan. L. II. X. p. 204. Et Pontificios plures. Conf. Baron. ad A. 888. n. 2. Claud. Espencæus L. II. Digress. c. 6. Sed quid de Sacerdotibus militaribus, Feldpredigern: habendum, qui concionibus militem contra hostem instigant? existimat Gentilis, si non penitus tui sint, tamen iustius cum his militia ministris agendum.*
 p) *hi etiam per privilegia expressa subinde muniuntur, ut in Gallia, quicumq; degunt Academia Parisensi Et Aurelianensi, Vid. Feltman. Resp. mil. IX. n. 98. 69.*
 q) *Grot. c. 11. n. 11. Et 12. de quibus omnibus tamen exceptiones iam nominata, nisi armati sint, aut alio modo noceant, intelligi debent. Vid. Alber. Gentil. II, 22. p. 427. Et 430. Marquart. de Jur. Mercator. l. 1. c. 16. ubi variorum populorum constitutiones refert.*
 z) *Grot. c. 11. n. 13. add. Hippol. de Marf. singul. 150. n. 5. Alb. Gent. II, 16 p. 341. seqq. Hinc etiam prohibita talis interfectio, jure militari Danico art. 124. Belgico art. 61.*
 s) *Grot. c. 11. n. 14. add. Alb. Gent. II, 17. Textor. c. XVIII. n. 21. 22. 23. ac singularis Dissertatio Obrechtii, cui titulus, Hostis dedisimus. t) Grot. c. 11. n. 15.*

- u) ostendunt Grotius *c. 4. n. 3* & *c. 11. n. 16.* Obrechtus *Dissert. de Ratione Belli c. 11. §. 7.* Alber. Gentil. *varius est, mox admittit. II, 21. p. 415. II, 23. p. 444. mox temperat. II, 21. p. 419. & III, 2. aliter Zieglerus p. 573. & Feldenus p. 471*
- x) *Vid. Grot. c. 4. n. 13. & c. 11. n. 16.* Alb. Gent. *II, 16. p. 345.* Ult. Obrecht *Dissert. de Rat. Bell. c. 11. §. 8.*
- y) *non solum Veterum, Romanorum. vid. l. 3. §. 3. de re mil. Livius XXV. 37. Muretus L. 3. Variar. c. ult. sed & recentiorum, Germanorum, utpote Maximiliani I. Articulsbrieff art. 23. & jure milit. Brandenburgico Tit. VII. art. 33. item Hispanorum, quorum constitutiones explicat Ayala de Jur. & off. bell. L. III. c. 18. idem demonstrant jura militaria Suecorum art. 48. 49. 50. Danorum art. 101. Batavorum art. 58. Helvetiorum art. 43.*
- z) *quales excusationes hodiernâ praxi admittantur, vid. apud Hojerum ad jus mil. Brandeb. art. 40. p. 365.*
- a) *Grot. c. 11. n. 17. b) de cuius iustitia vid. disceptantes Commentatores, Zieglerum & Osiandrum. add. Gerhard. de Mag. Pol. n. 311. imponitur decimatio, si legio pugna desistat, jure mil. Brandenburgico Tit. VII. art. 33. Hanoverano, §. 71. Zellenii Tit. VII. art. 36. idem statuitur in Articulsbrieff der Reichs-Ältscher de A. 1672. Ratisbona factis, art. 71. & si praesidiarij milites Ducem ad deditionem munimenti cogant, art. 63*
- c) *Grot. c. 11. n. 18. add. II, 17. 2. II, 21. 11. III, 20. 43. & 53. III, 4. 14. Textor. c. XIII. n. 25. Alb. Gentil. II, 19.*
- d) *Grot. c. 11. n. 19. & III, 18. 4. add. Pufendorf. Elem. II, 4. 18. Dissentit forte praer. rationem Zieglerus h. p. 575. & de Jur. Maj. L. I. c. 34. n. 43.*

VII. Cœtetum nec illud ipsum jus gentium externum in infinitum heic indulget, sed quod modum lædendi attingit, terminos certos constituit; Proprius occidendi modus, ut aliàs, si quis mortem meruit, ita & heic, est per arma; e) si merum jus natura f) respicias, etiam per venenum fieri potest, at jus gentium, si non omnium, certè meliorum, jam olim est, ne hostem veneno interfici

vere liceat, nec per se, g) nec ita, ut spicula & arma veneno inficiantur, quod posterius, ut ut non omnes, & olim & hodie populi universaliter receperint, h) inter *Europæos* tamen in id planè est consensum, i) qui minuendis eò magis periculis, aliquando etiam *expressis pactis* super omitendo certo globorum armorumve genere solent convenire, k) qualia servari naturalis gentiumque juris est, Sed fontes quoque *veneno inficere*, contra idem jus gentium militat, aliud dicendum, si *aqua sine veneno* ita *corrumpantur*, ut bibi nequeant, id enim perinde habetur, quasi avertatur flumen, aut fontis vena l) intercipientur, quod *natura ac consensu* gentium licitum censetur, quemadmodum etiam *serpentibus* aliisque *venenatis bestiis*, ut hostibus obiciantur, uti licere existimo, m) nequaquam verò *incantationibus & magicis artibus*, nam hoc adversus hostem quoque tam gentium, quàm naturali jure improbum habetur. n) De *percussoribus* in hostes mittendis, & *stupris* in foeminas hostiles permittendis, quæstio est, an per jus gentium liceat? Percussores aliqui *simpliciter* admittunt, o) verior mihi videtur *Grotij* distinctio, ut verum id sit de his, quorum facto *nulla perfidia* inest, ubi autem perfidia inest, & ipsi, qui tale quid faciunt, & qui eorum utuntur operâ, in jus gentium delinquant. p) Idem de *stupris* censeo in quibus non sola *injuria*, ob quam aliqui, quòd in hostile corpus nulla committatur, permiserunt, sed & *effærata libidinis* actus concurrat, atque hoc *inter Christianos* servati par est, non solum ut *disciplina militaris* pars, sed & ut pars *juris gentium*, ut qui pudicitiam violavit, quanquam in bello, ubique Pœnæ sit obnoxius. q) Ex iisdem fundamentis sequitur, non licere *scorta venefica*, aut *lue* quadam *laborantia* submittere, ut inde hostilis exercitus inficiatur. r)

e) De

- e) De armis, quibus lesio ista fieri solet, eorumque origine, & variis generibus, vid. Alberic. Gentil. II 7. prolixius Justus Lipsius in poliorceticis, ac de Melit. Rom. L. V. c. ult. de differentia Veterum ab hodiernis, Forstner ad Tacit. II. Ann. 21. De armis in bello prohibitis, eruditâ Dissertatione ad hunc Grotij locum, egit D. Zentgrafius, qua nobilissimi Commentarij vicem prestare potest.
- f) concedit hoc, prater Grotium, ex Theologis Danhauer. Coll. Decalog p 714. Dissentit vero Osiander h. l. p. 1409. jus natura non quidem legaliter prohibere, sed ne fiat, suadere statuit D. Zentgrafius Diff. de arm. in bell. prohib. §. 7. eoque pertinent rationes Alberici Gentilis II 6.
- g) Conf. Grot. c. 4. n. 15. h) docent hoc nomina, à Grotio & Alberico Gentili p. 254. adducta, Getarum, de quibus Plinius XI. 53. Parthorum, de quibus Lucanus Lib. II. v. 304. Afro-rum quorundam, & Æthiopum, apud Claudianum, Stilicon v. 351. Et nunc Batavi cum Barbaris, Christiani in universum cum Turcis pugnantes, utuntur.
- i) Vid. Grot. c. 4. n. 16. Exempla tamen populorum, qui subinde contra egerunt, recenset Alb. Gent. p. 258. Nordern de Jur. Princip. th 76. Hispanis idem tribuit, & modum toxicandi prolixè describit Thuanus Lib. XLVI. p. 962.
- k) Specimen ejusmodi conventionis, novissimo bello, inter Germanos & Gallos, Argentorati A. 1675. facta, extat, unde excerpta art. LVII verba huc pertinent: So soll auch hie mit ernstlich und scharf verbotten seyn/ sich Elnet drat. vergifteten, gestirnten/ und mehrerley ungewöhnlich figurirt. und formirter Kugeln ine künstig zu gebrauchen/ bey dem dergleichen verbottener Zeug wird gefunden werden/ der soll auff gesinmen/ von der Parthey/ zu welcher er gehört exemplarisch gestrafft werden.
- l) Grot. c. 4. n. 17. D. Zentgraf. §. 19. Dissentio Sam. Rache-lius Diff. de Jur. Gent. §. 99 & Alb. Gentil II 6.
- m) cum D. Zentgrafio, laudata Dissertationis. §. 21. Repugnat quidem Alber. Gentil II 7. Verum ei sufficienter à D. Zent-grafio, §. 22. est responsum.
- n) Conf. Alb. Gent II 6 p. 259. D. Zentgraf. §. 27. seqq. hinc & militariibus iuribus cavetur, vid. Suecicum Tit. 1. art. 1.

- o) Thomas morus *Utopia* L. 2. & D. Pufendorfius *Elem. II.* 4. 17. *Op. Maj. II. 6. 18. Illi* n. Alb. Gent. II. 8. p. 273 de hujus sententia nostram supra indicavimus.
- p) Grot. c. 4. n. 18. add. Alb. Gent. II. 8. Bodin Rep. VI. 2.
- q) Grot. c. 4. n. 19. Alb. Gentil. II. 21. p. 421. D. Textor *Synops. Jur. Gent. cap. xxix n. 13. & 23.* R. Zouchæus *Jur. Feodal. part. II sect. 10. n. 17. De Lege Hebræa, vid. Selden, V. 13. de Jure militari Suecico, T. 15. Belgico. art. 3 4. Danico. art. 39. Quæ D. Osiander p. 1413, adducit, quasi ex sententia Grotiana sequerentur, mihi sequi inde non videntur, id quod ostendere disputationis actu conabor.*
- r) Vid. D. Zentgrafius d. l. §. 20.

COLLEGI GROTIANI, EXERCITATIO XII.

Respondente

C. W. Eyben.

I.

Ad LIII.
Cap. V.
juncto
Cap. XII.

Quod in personas, idem in res quoque hostiles permit-
tit jus gentium, quæ propterea *vassari*, corrumpi ac
fripi possunt, qualescunque eæ fuerint, munitiones, por-
tus, urbes, naves, fructus, & si quæ similia, unde urbes to-
tas dirutas, aut mænia solo æquata, populationes agro-
rum, incendia, singulis ferè historiarum paginis leguntur.
a) Neque hinc excipiuntur *res sacra*, Deo aut diis dicatæ,
cum sacrae solum dicantur à *fine*, cui destinata sunt, reve-
ra autem, quando tales fiunt, non *usibus humanis* eripiun-
tur, sed *publicæ* manent. Illud tamen verum est, si quo in
simulacro *Numen* aliquod *inesse credatur*, id violari aut
corrumpi nefas, ab iis, qui in ista persuasione conveniunt,
& hoc

& hoc sensu impietatis, aut *laesi* etiam *gentium juris* accusantur interdum, qui talia commiserunt, nimirum *ex talis opinionis positione*; aliud, si hostes non idem sentiant. Quod de sacris, idem de *religiosis* dici potest, nam hæc quoque non mortuorum sunt, sed viventium sive populi alicujus sive familiæ, quanquam hoc de loco solum intelligi debeat, non *corporibus* loco illatis, quæ malè tractari jure gentium prohibentur. c) Perinde verò est, sive hæc omnia vi solâ, sive etiam *dolo* perficiantur, d)

a) Grot. c. 5. n. 1. add. Alb. Gent. II, 23. § III, 7.

b) Grot. c. 5. n. 2. Conf. Pufend. I, 1, 16. Dissentit D. Osiander b p 1418. *urgetq;*, jus Deo in has res quæsitum, *ratione, nisi fallor, inconvenienti, quasi Deus non aequali jure omnium rerum Dominus esset, aut quasi ipsi in aliquibus opera humanâ majus jus, quam in cæteris habet, constitui posset. Et quid si daremus, res tales usibus profanis esse exemptas? intelligendum erit, quamdiu in tali statu sunt; sacra enim quod sunt, non fit, ob qualitatem aliquam intrinsecam rei, inseparabiliter coherentem, sed ex impositione Imperantis, à quâ sicut consecratio, ita et exauctoratio seu secularisatio unice dependet, in respectu vero ad hostes neutra attenditur, Vid. l. 83. §. 5. et l. 137. § 6. de V. O.*

c) Grot. c. 5. n. 3. d) Grot. c. 5. n. 4.

II. Sed *temperamentum aequitatis* valde iterum hanc variationis licentiam *restringit*. Sicut enim in universum, ut quis res alterius sine injuria perdere possit, horum trium unum antecedit necesse est, aut *necessitas* talis, quæ ipsum Domini jus quodammodo temperet; aut *debitum* aliquod procedens ex inæqualitate, nimirum ut res perditâ imputetur in illud debitum, quasi percepta; e) aut *meritum* aliquod *malum*, cui *vindicta* talis par sit, aut cujus *mensuram* vindicta non excedat: ita inter hostes quoque hæ

hæ causa, & intra hos duntaxat fines, faciunt, ut ab sit injuria f) neque tamen propterea hæc illico facienda esse sequitur, nisi enim causa utilitatis suadeat, stultum erit, nullo suo bono nocere alteri. Quare illa quidem populatio ferenda est, quæ brevi ad pacem petendam hostem subigit, g) quanquam si exempla expendamus, plerumque admittantur talia odio magis aut libidine, quam prudenti ratione, formè enim evenit, ut aut cause illæ suadentes cessent, aut ut aliæ sint validiores, quæ dissuadeant.

e) D. Zieglerus h. p. 575. obiicit regulam, neminem sibi ipsi jus dicere debere. *sc. ea solum pertinet ad statum, ubi iudicia vigent, & ad non-hostes, nam si ad hostes etiam extendas, sequetur, omnia bella sine effectu gerenda esse.*

f) Grot. c. 12. n. 1 Alb. Gent. III. 7. p. 511. 513. Textor c. XVIII. n. 33.

g) Grot. d. l. Alb. Gent. II. 23. p. 448.

III. Posterius hoc ubi contingit, illicita omnino ejusmodi vastatio creditur ab iis, qui laxam bellandi licentiam adducere ad id, quod natura licitum, aut inter licita melius est, conantur. Id primum eveniet, si nos ipsi rem frugiferam ita teneamus, ut hostibus non possit esse in fructu, h) quo spectat lex divina, de asservandis arboribus frugiferis, i) quam Hebræi Interpretes etiam ad animantia ruris operi interventia, ac denique ad rem quamvis, quæ sine causa peritura sit, extendunt, ut si ædificia comburantur, esculentia aut potulenta corrumpantur, k) de quibus non committendis, inter Christianos etiam militaribus legibus cautum est, l) idque ipsum si in bello, multò magis post plenam victoriam, locum habebit. m) Secundo idem fiet, si magna spes sit celeris victoria, cujus premium & ager & fructus futuri sint, quo casu, suas sibi ipsi res destruere videtur, qui id facit, n) Tertio eodem pertinet, si hostis habere possit aliunde

aliande, quo se sustentet, puta si mare, flumina aut fines alii pateant, tali statu optimum factu, ut agricultura etiam in ipso collimitio tura maneant, sub onere vel tributi, utrique bellantium parti à possessoribus præstandi; vel fructuum hosti dandorum, ex quorum venditione redacta pecunia stipendium militi præbeat. o) Quartò evenit, *ut res quaedam ejus sint natura, qua ad bellum faciendum, aut ducendum nihil momenti habeant, quibus parci, etiam manente bello, ratio vult, tales sunt templa, porticus, statua, ac ornamenta quævis alia, in primis verò ea, quæ sacris usibus dicata reperiuntur,* p) quanquam enim & hæc publica suo modo sint, atque ideo impune per jus gentium violentur, tamen *si nullum inde periculum sit, conservari talia ædificia & quæ eis accedunt, suadet rerum divinarum reverentia, inter eos maximè, qui eundem Deum ex eadem lege colunt, etiam si forte sententiis quibusdam aut ritibus dissideant,* q) quod etiam inter Christianos *legibus militaribus* prospectum est. r) Idem intelligendum est de *rebus religiosis, ac omnibus illis, quæ in mortuorum honorem structa sunt, qualia non nisi contemptà humanitate violari posse videntur.* s)

h) Grot. c. 12. n. 2. i) Deut. XX, 19. k) Vid. Selden. VI, 15.

l) *utpote in Imperio, ne mola, furni, & alia res ad quotidianos usus necessaria, confringantur, nec farina, frumenta, vina corrumpantur, apud hostes etiam, sub pœna capitali interdicitur.* Sup. Knechts. Beittall. de A. 1570 art. 53 add. Articulis Briefs der Reichs. Böcker 1 de A. 1672. Ratisbon. art. 66. eadem pœna apud Suecos, si quis sine permissu in solo hostili, equos, pecora, aut res alias cuiuscunq; nominis abstulerit, aut merces castris subvehendas corruperit. Jur. mil. Tit. 18. §. 81. eadem fere statuunt caterorum jura militaria, Danicum art. 122. Brandenburgicum, Tit. XIII art. 59. Hannoveranum, §. 63. Hassiacum, §. 31. Helveticum Tit. XVII. art. 69.

X.

m) Grot.

- m) Grot. d. l. n) Grot. c. 12 n. 3. o) Grot. d. l. n. 4. p) Grot. d. l. n. 5. add. Alb. Gent II, 23 p. 442. 446. & III, 6 p. 505 508.
- q) Vid. Grot. d. l. Stevvech. ad Veget. L. 2. c. 7 applicat ad Pontificios Lutherosq, D. Textor. c. XVIII. n. 35. add. c. cxxix. n. 26. & Zouchæus Jur. Feclal. p. 11 sect. 10. n. 19.
- r) ita jure militari Suecico prohibetur vastatio & direptio Templorum, Nosocomiorum, aliorumq, pauperibus dicatorum locorum, qui id fecerit, tanquam latro, punitur, additur limitatio; nisi post expugnatam Urbem eò se cives aut presidarij milites contulerint, & ingens damnum exinde inferant add. in Imperio nostro, Maximiliani I. Regis. R. d. t. art. 13 Maxim. II. Art. Brieff art. 9 Ferdin. III. R. R. art. 10 Jus militare Brandenburgicum Tit. XIV. art. 65. Wurtembergicum art. 12. Danicum, art. 41. Belgicum art. 3. Helveticum art. 69.
- s) Grot. c. 12. n. 7. D. Textor. c. XVIII. n. 37.

IV. Quod si quis à recti sensu tam alienus sit, ut honestatis, pudoris, religionis nomina non moretur, is saltem propter utilitates, quæ belligerantibus hincveniunt, se moveri patietur, quales sunt, quod tali moderatione magnum hosti telum eripiat, desperationem: quod speciem præferat magnæ de victoria fiducia, quod clementia per se apta frangendis & conciliandis animis; consiliis autem contrariis contrarii quoque eventus respondeant. Inprimis autem summorum potestatum & Ducum, qui Christianos se & à Deo & ab hominibus haberi volunt, officium est, violentis Urbium direptionibus, & si quid simile est, intercedere, ut quæ abire non possint, sine gravissimo multorum innocentium malo, & sæpe ad belli summam parvum proficiant, ita ut bonitas Christiana ferè semper, ipsa quoque justitia plerumq, ab ipsis abhorreat. t)

t) Vid. Grot. c. 12. n. 8.

I.

Vidimus effectum primum licentiæ bellicæ, *lesionem*, Ad L.III. sequitur alter, *acquisitio*, & quidem in *res hostium dominij*, in *personas* verò, tam *singulas* privati, quàm *universas* publici, *imperij*, cujus tamen acquisitionis ulterior duratio aliquando *postliminij jure* abrumpitur. Quòd bello capta capientibus cedant, etiam *juri natura* convenit, talia nimirum, quæ aut parsa sunt ei, quod cum *nobis* sit *debitum*, aliter consequi non possumus, aut etiam quæ *nocenti* damnum inferunt, intra æquum *vindictæ* modum. a) Ast *jure gentium* non tantùm is, qui ex justa causa bellum gerit, sed & *quivis* in bello solenni, & sine fine modoque Dominus sit eorum, quæ hosti eripit, eo sensu, ut à gentibus omnibus & ipse, & qui ab eo titulum habent, in possessione rerum talium tuendi sint, quod *dominium* quoad *effectus externos* licet appellare. b) Quando autem res captæ censeantur, prolixè disputant: rectè Grotius, si quis ita detinet, ut recuperandi spem probabilem alter amiserit, quod in *rebus mobilibus*, *jure gentium antiquo* procedebat ubi *intra fines*, id est præsidia hostium, perductæ fuerat, *recentiori* autem, inter *Europæos populos* introductum, ut captæ censeantur, ubi per *horas viginti quatuor* in potestate hostium fuerint; c) Aliud in agris, aliisque immobilibus, qui non statim capti intelliguntur, simul atque infessi sunt, sed tum demum, cum *mansuris munitionibus* ita *includuntur*, ut nisi iis expugnatis, parti alteri palam aditus non sit. d) Cæterùm non nisi *hostium res* tali modo acquiruntur, secus de illis, quæ quidem *apud hostes*, sed quorum domini non-hostes, sunt; e) Quanquam in hostibus reperitæ, tam diu hostiles *presumantur*, donec contrarium probeatur. f) Est autem hujus acquisitionis ille *effectus*, si jus gentium respiciamus, ut *quæ hostibus* per nos *erepta* sunt, ea

Cap. VI.
juncto
Cap. XIII.

non possint à nobis peti vel vindicari ab his, qui ante hostes nostros ea possederant, & bello amiserant, quia jus gentium hostes prinuùm dominos fecit dominio externo, deinde nos, quanquam jus iis propterea non pereat; si quod circa rem illam aduersus hostem nostrum habeant. g)

- a) Grot. c. 6. n. 1. junct. II, 7, 2. II, 20, 28 seqq. Pufend, IIX, 6, 20. Textor. c. xxiii.
- b) Grot. c. 6. n. 2. c) Grot. c. 6. n. 3. *Et in notis. hinc si res ab hoste in fuga recuperata, vero domino est reddenda. Vid. Præjudicia ap. Burger. Cent. 1. obs. 55.*
- d) Grot. c. 6. n. 4. add. III, 20, 21. e) Grot. c. 6. n. 5. Dissentit D. Zieglerus p. 547. *quod Et damnum ex rebus metnendum, quatenus hosti animum addunt. Et causam tum huius damni non esse res tertii, sed personam hostis, neq; enim rei dominus censetur aliquid conferre, sed hostis unice, per res alienas.*
- f) Grot. c. 6. n. 6 g) Grot. c. 6. n. 7.

II. Gravior est disputatio, cui in bello solenni res hostium acquirantur, ipsine *populo*, vel Regi, cujus auspiciis bellum geritur, an *singulis militibus*? in qua valde dissentiunt. h) Quid *juris gentium* heic sit, præclarè indagavit *Grotius*, postquam enim ostenderit, placuisse gentibus, ut *res hostium* hostibus essent non alio loco, quàm *res nullius*, & posse *naturaliter* quemque, non solùm *per se*, sed & *per alium*, tanquam instrumentum suæ voluntatis, sibi dominium ac possessionem acquirere, i) distinguendum in hoc negotio monet, inter *actus* verè *publicos* belli, & inter *actus privatos*, qui fiunt occasione belli publici: k) per hos *actus privatis* res quæri, per illos *populo*, primò nempe ac *directè*, l) & si *lex civilis* aliud non statuat. m) Quod ita applicat, cum *res soli* nisi *publico actu*, inducto nempe exercitu impositisq; præfidiis, capi non soleant, ideo semper eas *populo* aut Principi bellum gerenti acquiri; n) at

res mobiles & se moventes, aut *in ministerio* publico capi, aut *extra illud*, si hoc, uti in liberis & iniustis excursibus contingit, fieri *singulorum* capientium, o) sin illud, *populum* aut *Regem*, per singulos suâ vice functos, *sibi* possessionem & dominium nancisci, ac in quos vult, postea transferre, id quod *variarum gentium* consensu demonstrat. p) Sicut autem apud alios subinde populos, ita præsertim apud *Romanos*, moris fuerat, ut Res publica, tanquam prædæ domina, ejus *dispensanda arbitrium* Imperatoribus reliquerit, q) qui deinceps vel *pradam* ipsam, aut *pecuniam* inde redactam, variè usurpabant. Alii retulerunt *in ararium*. Alii *militibus* concesserunt, vel per *divisionem*, quam ratione *stipendiorum*, aut ratione *meritorum* instituebant, ubi ἐξαίρετον, hoc est *præcipuum*, sibi accipere Imperatoribus, si voluerant, licebat; vel per *direptionem*, aut in *populatione* indultam, aut *post præliam* oppidive expugnationem, ut signo dato discurretetur. Nonnulli *aliis*, extra milites, tribuebant, aut factis partibus in *usus diversos* impendebant, ita ut ubique *rationem* actus sui *populo* deberent, quæ omnia Grotius multis adductis *testimoniis* ac *exemplis* luculentissimè confirmavit. r)

h) *Varias opiniones* consignavit D. Zieglerus p. 548. Cum Grotio *populo* tribuerunt, Petrus Faber, *semestr. L. II. c. 4.* Hugo du Roy, *Lib. I. tit. 6. n. 13.* Anton. Merenda *L. II. Controv. c. 22.* Sed *singulis Militibus assignarunt*, Cujacius *XIX obs. 17.* ac in primis D. Textor *c. XVII. n. 67* qui, cum *eruditioribus rationibus non solum opinionem istam defendere, sed et ad argumenta Grotij respondere sustinuerit, opera pretium puto fuerit, ut, si pace tanti Cui licebit, quid pro Grotio dici possit, videamus.* Primo quidem *impugnat Grotij fundamentum, à publico militum ministerio petiitum, quale Reip. præstari concedit, ad finem victoriæ, non vero ad finem promiscuæ capturæ rerum hostilium.* Verum existimo, hæc

subordinari, non opponi debere, nam utitur Respublica ministerio militum ad victoriam, tanquam finem ultimum, ad acquisitionem verò hostilem, tanquam finem intermedium, quatenus per subtractionem rerum suarum hostis ad inopiam redigatur, ac ita ad pacem deniq; petendam cogatur, aut saltem ad victoriam facilior pareatur aditus, ideo utrumq; aequè directe intenditur, nec posterius occasionaliter solum in bello contingit, sed ut plurimum exquisito consilio, penes istos praesertim, qui sine ferro vincere hostem constituerunt, tum sane captura eiusmodi actus privatus non erit, nisi casibus à Grotio, x 12 signatis; Et quanquam, ubi publico nomine in hostem mittuntur milites, pradas agere non semper iubentur expressè, iubentur tamen per consequentiam, quotiescumq; ipsi, ut quocumq; modo vires hostis atterant, iniungitur. Altera ratio, quòd periculum ad milites quàm singulos pertineat, idcirco Et commodum ex rebus captis, vix rem evincet, sequeretur enim eadem operâ. Et urbes expugnatas Et quicquid deniq; in bello armatâ manu hosti eripitur, singulis debere acquiri, quòd nec ipse D. Textor admisit: regula illa, quòd quem incommoda, eundem Et comoda sequi debeant, tum demum locum habet, quoties comodi: & incomodi par est ratio, fatentibus omnibus? Cui nostris, ast hoc loco ea non obpinet: siue enim conducti sint milites, quorum operâ Respublica utitur, siue proprij subditi, periculum hoc in bellis subire, obligatione verâ perfectâq; tenentur, postquam ab his, qui belli gerendi ius habent, auctorati sunt, eorq; sacramento militari se obstrinxerunt, ne dicam subditos ad defensionem Reipublicae, cum vita quoque periculo, ipso subiectionis iure, obligari, etiam ubi nihil propterea expectandum habent: sentiunt tamen Et hi Et isti, extra pradam, commodum, quatenus mercedem ac stipendium pro operâ accipiunt, hiq; specialiter, obtentâ per victoriam communi salute, qua sua quoq; continetur, quiete fruuntur. Quare relictus ad populum aut Regem, qui ad consecutionem iuris sui bellum suscipere cogitur, eam regulam accommodamus, ut cum ille ingentes sumtus ad instruendum servandumq; bellicum apparatus facere propterea debeat, etiam prada commodum, in compensationem aliquam huius oneris sentiat. Quod tertio

iusti-

Justiniani Imperatoris aliorumq; Romani juris conditorum auctoritatem attinget, illa quidem apud hos, qui legibus Romanis obnoxij sunt, efficaciter allegatur, non verò, ubi de controversiis juris gentium agitur, quanquam nec hoc loco nobis sint adversi, quomodo enim textus isti accipiendi sint. satis à Grot n 12. est ostensum. Observantia autem militaris hodierna, quod quartum erat argumentum, maximè variat, qualiscunq; vero sit, non eam jure gentium merito, quàm lege cuiusq; civili aut consuetudine militari nititur. quâ singulis etiam in publico ministerio, ex concessione Reipublica, acquiri posse, diserte Grotius asserit, ostenditq; ipse n 24. Cetera, quæ adversus Grotium rationes afferuntur, nescio an Cl Virum multa juvent, nam verba Scipionis, apud Liv XXX, 14 utique non innuunt, ea tantùm prada iure populo Romano esse quasita, quæ post deditionem Syphacis fuerint occupata, sed generaliter satis, de omni eo, quicquid denique Syphacis fuit, (ita enim diserte habent) debent intelligi, neq; etiam unquam se dedidit Syphax, ita enim ipsum prælium, ex quo aufugerat ille, c. 8. describit Livius, quod eorum, qui à partibus Syphacis stabant, alij super alios cadentes obtinati moriebantur. cumque Scipio, Lælium ac Masanissam ad persequendos Syphacem atque Asdrubalem misisset, ita eum invaserunt, et adense iterum Livio. c. 12 ut, dum obequitaret hostium turmis, si pudore, si periculo suo fugam sistere posset, equo graviter ictò effusum Masanissa oppræsserit ceperitque, & ad Lælium pertraxerit: qualis pertinaciâ voluntatem se dedendi nequitquam admittit. Sed ut etiam unum illud, Scipionis Africani testimonium, quodammodo conciliari posset, nihilominus supersunt tot ac tanta loca omni fere exceptione majora, quæ de communi gentium consensu doceant, ut sane vix dubitandi ratio superfit. Sed de his in ipso Disputationis actu amplius despicemus.

- i) Grot c 6 n 8. & 9. k) c 6 n 10 Impugnant hanc distinctionem Pufendorfius atq; Zieglerus, contrario prorsus, à D Textore, modo, quod omnes militum actus bellici censentur in publico ministerio fieri. At quid si contra expressis prohibitiones Ducum milites excurrant, an de his dici poterit, in ministerio publico versari? & tamen quod hosti eripiunt, acquirunt. cum per istam prohibitionem objectum non mutetur, nec ea hostili

occupabilis esse desinat, ut ne illi, quòd modo prohibito ceperint, poenam sint meriti. 1) c. 6. n. 10. § 13.

m) c. 6. n. 22.

n) c. 6. n. 11. o) c. 6. n. 12. add. Zouchæus *Jur. Fec. p. 1. f. 8. n. 1.*

p) c. 6. n. 14. *ubi de Græcis, deinde Asiaticis, Africanis, Francis, Romanis aliisque populis; præponi debuissent Hebræi, de quibus eodem modo servatum constat, in excidio Jericho præda DEO dicari iussa est, Josuæ VI, 19. 24. adeo, ut cum Achan ex illa aliquid clam abstulisset, sibiq; retinisset, lapidatus fuerit crematusq;, Jos VII 26 in expugnatione Ai, jussu DEI, tanquam summi Imperantis in Republica Hebræorum Theocratica, dividebatur præda in populum Israeliticum, Josuæ VIII. 2. § 27. idem in occupatione aliarum civitatum contingit. Vid. Josuæ XI, 14 in bello contra Amalekitas, fecit David Rex, 1. Sam. XXX, 24. § n 25 expresse subiungitur, ab hinc id apud Israelitas in jus § morem abuisse, de quo prolusius tradit Seldenus VI, 16.*

q) Grot. c. 6. n. 15. r) inde à c. 6. n. 16. ad n. 21.

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO XIII.

Respondente

WILHELMO HARTMANNO GRANZIO,
GIESSENS. HASSO.

III. Quæ hætenus dicta sunt, jure gentium mero nituntur, *civili* autem jure aliter induci posse, non repugnat, sicut nunc *tacitâ consuetudine* ubique ferme receptum est, ut sua faciant, quæ capiunt *socij*, aut *subditi*, qui *sine stipendio* & suo sumtu suoque periculo bellum gerunt, quos *voluntarios* vulgo appellant. Et in *sociis* quidem ratio est evidens, quia *naturaliter* socius sociis tenetur ad reparatio-

nem

nem damnorum, quæ ob negotium commune aut publicum eveniunt, credibile ergo est, nisi causa alia appareat, puta aut *beneficentia* mera, aut *contractus*) antecedens, *spem ex hostibus lucrandi* spectatam in damni & operæ compensationem. t) In *subditis* id non æquè evidentè procedit, quia hi operam civitati suæ *debent*, sed contra occurrit, quòd ubi non omnes sed *aliqui militant*, his ipsis à corpore civitatis retributio debetur ejus, quod *plus cæteris* operæ aut sumtus *impendunt*, multoque magis *damnorum*, in cujus retributionis certæ locum *spes præda* totius aut partis incertæ facilè, nec sine ratione conceditur, u) id quod tamen diversimodè fieri solet, nam in universum, *militibus* etiam *stipendiariis*, per *donationem* aliquam, populi concessu, capere licet quædam tam *exigua*, quæ publicari digna non sunt, x) in *voluntariis* autem, ubi *remuneratio* est, si *navalis* sit militia, inter societatem Admiralitatis & publicum, aut eum qui ex publico jus suum trahit, fit *partitio*, y) aut *terrâ* nunc passim usurpatur, ut in *diræptionibus* oppidorum & *preliis*, quisque *suum* faciat, quod *cepit*, in *excursionibus* verò capta *communia* fiant eorum, qui in comitatu sunt, inter ipsos pro dignitatis ratione distribuenda. z) Quæ omnia nosse ideo interest, ut si forte hoc nomine in judicio controversia ageretur, rem ei adjudicemus, cui faveant leges tales aut consuetudines, vel earum defectu, ipsum jus gentium. a) Cæterùm quæ res hostium non sunt, etsi apud hostes reperiantur, capientium non fieri, jam dictum est, si quod tamen *in illis rebus* jus habuit hostis, quod possessioni connectatur, puta pignoris, retentionis, *servitutis*, id, quò minus capientibus acquiratur, nihil obest, etiam, si solum gentium jus attendas, ubi *in solo pacato* captura contingit, b) sed non nisi in *bellis solennibus*, de aliis secus est. c)

s) hodie enim specialibus pactis super his convenire solent socij, qualium exempla Ministerio Cardinalis Mazarini & Brachelij Historia subiuncta reperiuntur. Quomodo Veneti pradam, ex victoria contra Turcas, A 1571 partam, dividerint cum socijs, Pontifice ac Hispanis, descripsit Thuaanus L. XLVIII.

x) Grot. c. 6. n. 23. u) Grot. c. 6. n. 24. x) *quamquam ea fuerint, apud Romanos, Gallos, Hispanos, tradit Grotius, addi possunt instituta aliorum populorum. Apud Suecos, oppida, arces, vici, munimenta expugnata, ibiq; aut in castris deprehensa tormenta maiora, cum ad pertinentibus instrumentis, pulvere pyro comteatq;, Regi, cetera militibus cedunt, detracta parte decima pro agrotis. Jur mil Tit XIX. art 86 Apud Hollandos, prada ex hostibus capta, intra 3 horas summo Duci debet indicari, qua annotatur venditurq;, postea, si quis retinet, ac vendit ipse, capite plectitur Jur. mil. art 63 64. Jung in Imperio nostro, Sup. Knechts, Best de A. 1570. art. 62. Ferdin. III. Articulis Breiff. de A 1642. art 67. Articulis Breiff der Reichs. Dölscher. de A 1672. art. 73 Jus militare Danicum, art 125 126 Brandeburgicum, art. 68. Helveticum, art. 71.*

y) *Mores Hispanorum, Gallorum, Hollandorum, recenset Grotius. Suppleri potest, quod in Suecia, prada in solidum societati cedat, neq; Rege neq; Admiralio ullam partem pratendente, nisi prada ope regiarum navium acquisita sit, ubi inter Regem & societatem aqua ratione fit divisio. Vid. Privilegia Regia societati Australi A. 1626. concessa, art 27. In Dania ac Norwegia, dimidia pars Regi, altera navium instructoribus cedit, ut constat ex consilio Hannibalis Soestacij, circa rei navalis defensionem adornato, & a Rege A. 1646. confirmato, cap. ult §. 7.*

z) Grot. d. n. 24. a) Grot. c. 6. n. 25 b) Grot. c 6 n 26. c) n. 27.

IV. In crim non illico peccato vacat, aut etiam a restitutione immunis est, qualiscunque rerum hostilium in bello justo captura. Quippe generaliter si *Temperamentum acquisitis spectemus, non ultra licitum est capere aut habere, quam causa subest debendi in hoste: d) cum autem deberi nobis aliquid possit dupliciter, vel ex contractu, aut ob*

in

inæqualitatem rerum , vel *ex delicto* , potest ex utraque causa acquiri res hostilis , sed cum eo discrimine , ut in *priori* debito , etiam *res subditorum* , quæ velut fidejussionis nexu jure gentium obligatæ censentur , capi possint , in *posteriori* verò , *res tantum debentis* Principis aut populi. e) Acquiri autem possunt non tantum ad consecutionem *debiti primarij* , unde bellum ortum est , sed & *subnascentis* , quod *sumtus bellicos* , & *orane id , quod interest* , continet. f) Cæterum summo etiam jure hic uti , *humanitatis* regulæ prohibent , quæ duo propterea victorem monent , *unum* , ut his , qui *extra culpam* sunt belli , quique non alio quàm *fidejussorio* nomine obstricti sunt , relinquantur res istæ , quibus nos facilius , quàm illi careamus , præsertim verò , si satis appareat , illos ipsos id , quod eo modo amiserunt , à civitate sua non recuperaturos : *alterum* , cum *in subsidium* introductum sit jus hoc in bona subditorum innocentium , quamdiu spes est , nos nostrum satis facile consequi posse ab originariis debitoribus , ad eos , qui culpâ vacant , veniendum non esse. g)

d) *proportionem hanc præclare explicat* Textor *c. XVIII. n. 5.*

e) *Grot. c. 13. n. 1. 2.* f) *Grot. c. 13. n. 3.* g) *Grot. c. 13. n. 4.*

I.

Quoniam in bello *captura* fit non modo rerum , sed & *Ad L. III.*
hominum , eorumque tam *singulorum* , quam *universorum* , qualis ea sit , specialius noscendum est. *Si rigorem juncto*
Cap. VII.
juris gentium attendas , præsertim *Veteris* , eo patet , *ut ser-*
Cap. XIV.
vi fiant omnes omnino bello solenni publico capti , ex quo scilicet *intra præsidia* deducti sunt , h) neque tantum ipsi , sed & *posteri* eorum in perpetuum , nempe qui *ex matre serva* post servitutem nascuntur , i) *cujus servitutis effecta* sunt , ut nihil non in servum *Domino impune liceat* , & cum

persona omnes res acquirantur corporales æquè. k) ac incorporales. l) Hujus juris introducti causa ea fuit, ut tot commodis delimiti captores libenter abstinere à summo illo rigore, quo captos & statim & post moram interficere poterant. m) Cuinam autem qui ita capiuntur, cedant, ex his, quæ de præda diximus, definiendum est, siquidem jus gentium homines & res hæcenus æquavit. Illud magis dubium, an ita captis fugere fas sit, quod tamen rectè expedit Grotius, cum jus hoc dominii plerumque non nisi externum sit, ex quo non sequatur, animo quoque religionis vinculum injici, licere, quoad fidem expressam, aut jusjurandum captor non exegerit. n) hoc verò certum est, servum talem domino, jus illud externum exsequenti, resistere illæso justitiæ officio non posse. o) Cœterum sicut jus istud gentium nec olim semper aut ab omnibus fuit receptum, p) ita nec hodie inter Christianos, apud quos juris gentium recentioris est mos captos custodiendi, donec persolutum sit pretium vel lycrum. q) Jus autem hoc captos servandi solet concedi singulis, qui ceperunt, r) extra personas eximia dignitatis, in has enim Reipublicæ aut ejus capiti jus dant plerarumque gentium mores.

h) Grot. c. 7. n. 1. i) Grot. c. 7. n. 2. k) Grot. c. 7. n. 3. l) Grot. c. 7. n. 4. add. III. 20 12. Pufendorf. IIX 6 22, Burger. cent. 1. obs 25.

m) Grot. c. 7 n 5. n) c 7 n 6. ita & Vasquius Cont. Illust. l. 9. 21. add Pufendorf. IV. 10 7. Dissentient vero D. Zieglerus p. 557. & D. Osiander. p. 147. o) Grot. c 7. n 7.

p) Grot. c. 7 n 8. qua de solo Francorum hæc traduntur, quod illic in libertatem proclamare servis liceat, eadem de Gallia & Belgio referunt Boerius ad Consuet. Bivar Tit. 1. §. 1 Mornac. ad l. 19 π. ex quib. caus. maj & Christinæus IV. Dec Belg. 80 num 3 in rationem vero juris illius inquisivit Felmannus Resp. Milit. IX. n. 7.

q) iam ante 300. annos cepit Vid. Textor c. XVIII n 41 detinentur autem interea quasi pignoris nexu Conf. Grot. III, 27, 29. Mantica de tacit. & ambig convent. L. II. t. 12. n 9 ideoque liberi sunt ratione juris, sed libertatis exercitium restringitur per custodiam. Textor d. l. n 50. Eodem modo quo Christiani etiam Mahumetista, inter se servant, inter ipsos tamen Christianos & Mahumetistas veteris ius gentium, atque inde profluens vera servitus obtinet. ut ad hos, qui ita capti sunt, omnia ea, qua de servis olim constituta sunt, persineant vid. Alberi Genr. III. 9. Strauchius Jur Just l. 17. Textor c. XIX n 42. seqq. Ludwel de Vlt Volunt. c. 2. Vinnius ad §. 2. i. de iur. person. Quam severe autem à Turcis capti habeantur, Busbequius in epistolis, & Bartholomæus Georgievizius, propria experientia edoctus, descripserunt.

1) Grot. c. 7. n 9. Inspicienda hic sunt leges militares. Apud Suecos, debent capti Regi aut belli Duci prius offerri, qui si captus suis servis retinere vult, honorarium capienti solvit, sin minus, captor tyron, consensu tamen summi Ducis constitutum, sibi retinet Tit. XIX §. 88. Apud Hollandos, captus adhuc ante vesperam Duci exhibendus est, si colonellus aut ex primariis officialibus quis sit captus, captori honorarium datur, quale tamen quingentos florenos excedere nunquam debet, ex ceteris captivus nullus sine permisso summi Ducis potest dimitti art. 60 61. Quomodo in Imperio nostro servetur, vid. Maximil. II. R R art 62 Reuter-Bestall 94. 95. Articulis-Briefff der Reichs. Völcker. de A. 1672 art. 74. add. ius militare Danicum, art. 124 Brandenburgicum, art. 70.

II. Quod temperamentum aequitatis attingit, ubi in more est vera captivitas ac servitus, ea ad rerum instar primum limitanda est, ut eousque solum licita sit talis acquisitio, quousque debiti aut primarii aut subnascentis quantitas patitur, s) in qua æstimatione recti officium ea quoque adhibere jubet discrimina, quæ circa interficiendos hostes attulimus, in universum quoque notandum est, jus illud quod quasi ex fidei iussione pro civitate oritur, neutiquam

tam latè patere, quàm jus, quod *ex delicto* nascitur in eos, qui *panà servi* fiunt, unde facilè apparet, quantum distet id, quod *impune* in servum fit *ex gentium jure*, ab eo, quod *naturalis ratio* fieri sinit. t) Hoc ergo *jus vita & necis*, quod Domino tribuitur, nil aliud continet, quàm ut *domesticam* habeat *jurisdictionem*, sed nimirum eàdem *religione* exercendam, quâ publica exercetur, u) unde heic non minùs, quàm circa minores pœnas, puta *verbera*, usurpanda est *aquitas*, imò & *clementia*, x) quin *opera* cum *modo* exigendæ sunt, & *valetudinis* servorum humanæ habenda est *ratio*. y) Et cum pro *opera* servo *alimenta* debeantur, etiam *beneficij* in eo materia est, si quid fecerit, quod *servilis officii* modum excedat, in cujus *compensationem* vergit, si *peculium* aliquod, jure proprio ipsi permittatur. z) Intra hos terminos si *subsistatur*, concedi forte debet, ei, qui *justo bello* captus est, fugere *fas* non esse. a) Illud autem dubium est, *an & è servis nati Domino* *seneantur interno jure*? in cujus tamen *quæstionis* definitione, Grotio penitus consentio. b) Cœterùm ubi *servitus bellica* non est in usu, sed mos custodiendi obtinet, optimum est *permusari* captivos, c) proximum *dimitti pretio non iniquo*, quod quale sit, in genere *definiri* nequit, sed *humanitas* docet, non ultrà *debere* intendi, quàm *deducto ne egeat captus* rebus necessariis. d) Interim verò dum captus est, ut *hospes*, eoque *leniter*, est *habendus*. e)

b) Grot. c. 14. n. 1. t) Grot. c. 14 n. 2. u) Grot. c. 14 n. 3.

x) Grot. c. 14. n. 4. add. l. 1. π. de his qui suis, al. jur. s. s. C. de emend. serv. y) Grot. c. 14. n. 5.

z) Grot. c. 14. n. 6.

a) Grot. c. 14 n. 7. add. Hugo du Roy L. l. tit. 6 n. 8. b) quæ habetur c. 14. n. 8. add. Alb. Gentil. II. 16. Selden. VI. 8. Pufendorf. VI 3 9.

c) Quæ

- c) *Quà ratione ista permutaciones fians, in genere desiniri nequit, si sint officiales utrinque, tamen non semper respicitur ad paritatem officij, ut tales invicem permusentur, sed potius ad utilitatem, quam captus hosti prestat, ita saepe Ducem cum Legato vidimus commutari, cuius rei ratio ex l. 31. pr. de solut sumi potest, quod inter artifices longa differentia sit ingenij. At inter gregarios milites exacta invicem servatur aequalitas, dimissis singulis pro singulis, quia illi non sunt artifices, sed horum instrumenta, quorum efficacia aequales habetur, secundum l. 13. C. de contr. Et com. stip. Quod si magna inæqualitas inter utrinq. captos, uni opponuntur plures, ut in bello Hispano-Belgico, Mendoza soli, omnes Belga capti, ap. Meteran, p. 11. L. 22 A. 1601. antiquiora exempla refert Bœcler. Mil. Capt. p. 166. seqq. An, si pro dimisso permutandus interim moriatur, ille nihilominus liber fiat, an teneatur redire? asserunt prius, Albetie, Gentil. II. 15. p. 327. Hojer. ad art. 70. Jur. Mil. Brand. p. 435*
- d) *Pretium hoc? Cui mediij avi rationem seu finantiam dicunt, Vid. Boer Decif. 178. n. 3. secundum rigorem juris gentium, aestimatio eius est in arbitrio victoris, Grot. c. 7 n. 9. Alber. Gentil. II. 15. p. 332. Textor. XVIII. 54. Burger. I. observ. Mil. 33. qui id extendere potest ad victi bona omnia, imo etiam collationem suorum agnatorum. Vid. Feltman. Resp. Mil. IX. n. 42. seqq. Philipp. L. I. eclog. 37. n. 11. Sed æquitas vult, ut moderate fiat, quibus autem terminis hoc circumscribatur, non conveniunt. Varias aliorum opiniones vide ap. Salicetum in L. 1. ab hostibus. n. 18. C. de Captiv. Stammium de servit. L. 1. c. 3. n. 15. 16. Ayalam. L. 1. c. 5. n. 27. Alb. Gentilem II. 15. p. 334. Burger. cent. 1. obs. 37. Besoldum Et Speidelium voce Ranshon. Plerumq. pactis expressis super his convenitur, qua olim Quartier appellari solebant, sicut ea vox adhuc in jure militari Danico extat, hodie dicuntur Cartel, quod vocabulum superiori bello tricennali ortum putat Philippi in Eclogis. Exempla, quo modo A. 1645. inter Imperatorem Et Sueciæ Regem convenerit. per singulas militum classes, referet Hojer. ad Jur. Mil. Brandeb. art. 70. ejusdem pacti leges receptæ etiam fuere A. 1657. Sueco-Danico bello. Inter*

Regem Hispaniz Archiduceroque Austriae, ac Federatos Belgii Ordines, A. 1602. inita, ac A. 1622 renovata auctaq; pactio, extat apud Feltmannum Resp Milit. IX n 76. seqq qui etiam, quales novissimo bello, A. 1672 inter Colonienſes, Monasterienſesque ac Belgas atq; A. 1673. inter Gallos & Belgas, ſint confecta, eodem loco, n 80 & 82. exhibuit. An autem quod ſic ſolverunt hunc milites, à Duce repetere poſſint, negant Heigius p. 11. q. 32 n 5. Burger cent 1. obſ. 34. add. late Ærod. Rer. judic. L. X. Tit. 2. c. 1. Caterum non omnes hunc ſolvere coguntur, excipiuntur regulariter, 1. fœminæ & libeti. Vid. Hojer. ad art 70 Jur. Mil. Brand p 438 2 in captivitate mortui Hojer. d. l. 3. Paſtores. præjudicia, noviffimi belli Gallo-Belgici & ſuperioris Hispano-Belgici, ap. Feltm. Reſp. Mil IX n 71 & 76. quanquam nuper, pactis inter Colonienſes Monasterienſesq; factis, iuſſi ſint redimi, pretio ſigniferis conſtituto, obſervante eodem Feltmanno. n 80. 4. Scudiosi, de quibus iterum Feltman l c. n. 68. & 74.

e) *Conf. Alb. Gentil. II 15 p. 333 Burger Cent. 3. obſerv. 19. Hojer. ad art. 70 Jur. mil Brandeb p 437 De modo, quo habendi ſint captivi, aliquando & ſpecialibus pactis conveniunt, exemplum in bello Hispano-Belgico A. 1602. factum habetur ap. Feltman, Reſp. Mil IX n 78 & in conventionem, quam, ſuper redemptione captivorum, proximo bello, Colonienſes ac Monasterienſes primum, deinde & Gallos cum Batavis iniſſe, diximus, de his quoque reſpectum legimus, illâ quidem, num. 6. hâc autem, n. 14. ſeqq Addatur de toto hoc argumento ſingularis Diſſertatio Bœcleri, cui titulum, fecit Miles captivus.*

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO XIV.

Respondente

J. C. FABRICIO.

I. Acqui-

I.

Aquisitio personarum *universalis*, consistit in subjectione Reipublicæ hostilis, quatenus ea sub imperium victoris redigitur. f) Potest autem *jure gentium* imperium victori acquiri, *mere civile*, idque dupliciter, vel tantum *ut est in Rege* aut alio imperante, & tunc *in ejus* duntaxat *jus* succeditur, non ultra, vel etiam *ut in populo* est, quo casu victor imperium habet ita, ut & alienare possit, sicut populus poterat, fitque hoc *regnum patrimoniale*, sicut illud *non patrimoniale*. g) Potest & *merè herile* effici, ut quæ civitas fuit, esse desinat, sive ita, ut *accessio* fiat alterius civitatis, ut romanæ provinciæ, sive ut nulli civitati adhaereat, regenda non ad populi, sed *familiæ* modum. h) potest denique *mixtum* fieri illud imperium, ex civili & herili, nempe ubi *servitus miscetur* cum aliqua personali libertate. i) Sicut autem res, quæ singulorum fuerant, jure belli iis acquiruntur, qui eas sibi subjiciunt, sic & *res universalitatis* eorum fiunt, qui sibi subjiciunt universitatem, si ipse *velint*, idque verum est, non solum de rebus *corporalibus*, sed & *incorporalibus*, nam qui dominus est personarum, idem & rerum est & *jaris omnis*, quod personis coheret k)

f) *de his* vid. Alber, Gentil. III. 10. & 11.

g) Grot. c. 8. n. 1. *quæ hic à Commentatoribus* D. Zieglero. p. 359. & D. Osiandro p. 1477. Grotio opponuntur, contra Grotium *revera non sunt*, neque enim unquam *Majestatis divisionem in realem & personalem* ille admisit. *Quomodo autem Grotiana intelligi debeant*, ex superioribus notum esse potest, inprimis I. 3. 11. & II. 6. 3.

h) Grot. c. 8. n. 2. i) Grot. c. 8. n. 3. k) Grot. c. 8. n. 4. add. Pufendorf, II. 6. 22. 23.

II. Sed *Temperamentum æquitatis* etiam hanc acquisitionem *moderandam* esse jubet. Equidem justo bello, ut

Z

alia

alia acquiri possunt, ita & *jus imperantis* in populum, & *jus*, quod in Imperio habet *ipse populus*; sed nempe quatenus fert aut *pœna* vel *vindictæ* nascentis *ex delicto*, aut *alterius debiti* modus. l) Si autem victor aliâs *securus* esse potest, *laudabile* ei est, hoc jure in victos abstinere, propter *humanitatem*, quam veteres variè demonstrarunt, penitus *ignoscendo*; m) victos victoribus *miscendo*, ut unus populus fiat; n) *relinquendo* imperium his, qui habuerunt, o) *præsidium* victis *imponendo*; p) ac denq; *tributa* ac similia onera imponendo. q) atque hæc omnia eò magis facienda, quòd victoribus etiam *consultum* sit ac utile, sicut *variis exemplis* illustravit Grotius. r) Quod si *minùs securus* sit, ubi omni imperio abstinetur, *temperari* tamen res potest, ut *pars imperij* victis relinquatur, s) aut saltem illis circa res *privatas & publicas minores* *lux leges* sui que *more* & *Magistratus* relinquuntur; t) ac *avitæ religionis* usus, qui illis nisi *persuasus* eripi non debet. u) Tandem ubi *plenissimum & quasi herile factum* sit imperium, nihilominus *clementer habendi* sunt victi, ita ut eorum utilitates cum utilitatibus victoris socientur. x)

- l) Grot. c. 15. n. 1. m) Grot. c. 15 n. 2. add Forstn. ad XII. Annal. Tac. p. 118. n) Grot. c. 15 n 3 ita Carolus M. Saxonibus devictis fecerat, ut est ap. Eginhartum.
- o) Grot. c. 15. n. 4. p) n. 5 q) n. 6. r) n 7 & 8 add, que proferruntur, ubi de coercendis civitatibus consultatur, ap Arnif. relect pol. L. 1. c. 5. f. 6.
- s) Grot. c. 15. n. 9. plura exempla ap Cæsarem de Bell. Gall. I. 8. IV 21 V 25 & 54. VI. 8. Tacitum XII. Ann. 1031. Justinum I. 7. 1. XI 5. 3.
- t) Grot. c. 15: n. 10. ita Carolus M. Bajovariis permisit, ut ex antiqua Agilolfingorum gente Ducis sui legerentur,
- u) Grot. c. 15. n. 11. Alb. Gent. III 11. p. 558.
- x) Grot. c. 15. n. 12.

I.

Diximus acquisitionem rerum hostilium ejusve durationem ulteriorem aliquando abrumpi, *jure postliminij*, a) de quo, quantum confusius egerunt medii ævi Jcti, eò distinctius incessit Grotius. Est verò illud nihil aliud, quàm *jus, quod nascitur ex reditu in limen*, id est fines publicos, tam nostros, quàm amicorum vel sociorum nostrorum. b) Ratione *objecti*, quod duplex habet, *personas & res*, etiam in duas species distinguitur, ut aut *nos revertamur*, aut *aliquid recipiamus* postliminio. c) Utrumque vel *ex gentium*, vel *ex civili jure* æstimari potest. Jure gentium, & quidem *vetere in pace*, postliminium est his, qui non virtute bellica superati, sed fato suo in hostico deprehensi sunt, quos, ad minuendas hostium vires, manente bello retineri, non iniquum videbatur. bello autem composito, nihil obtendi poterat, quò minus dimitterentur, nisi expressis pactis aliter conventum sit. d) At *in bello* postliminio *redeunt, singuli homines*, qui antequam caperentur, *liberi fuerant*, sive id fiat *vi bellicâ*, sive *dolo*, aut ab hostibus *sponse traditi* sint, vel ab iisdem *venditi* commercio ad suos redierint. e) Liber autem homo, postquam sic rediit, non *se tantum sibi acquirit*, sed & *res omnes*, quas habuerat apud populos pacatos, sive *corporales*, sive *incorporales*, f) atque inter has, sicut *jura activa* ad redeuntem redeunt, ita *passiva* in ipsum restituntur; g) quæ omnia tamen ita accipienda sunt, si *nulla passiones* cum hostibus præcesserint. h) Cæterum eodem modo redit quoque *universus aliquis populus*, ut, qui liber fuerat, suam recipiat libertatem, si fortè eos vis sociorum eximat hostili imperio, nisi jam ipsa multitudo, quæ civitatem constituerat, dissoluta sit. i) Potest autem *jure civili* ipsum postliminium, quod ea attinet, quæ *intra civitatem*

Ad L.III.
Cap. IX.
iuncto
Cap. XVI.

tem aguntur, & adstringi additis exceptionibus aut conditionibus, & produci ad alia commoda, quod exemplis legum, Atticarum præsertim ac Romanarum, Grotius illustravit. k)

- a) De postliminio paucos habemus commentarios, ea autem, quæ Interpretibus Romani juris, ad titulum de captivis & postliminio revertis, sunt tradita, vix nominari merentur; nisi quod ad occasionem Lazarus Bayfius in repositionibus, & Nicolaus à Salis, in Sicilimentis suis, quedam non spernenda attulerint, extat præterea Johannis Durandi Hispalensis, de postliminio inter liberos & federatos populos, liber; Romæ editus, & Responsum aliquod, in causa postliminiij scriptum, à Petro Cunæo, quod orationibus ejus subjunctum est. Voluerat Illustris Strauchius Noster idem argumentum excolere, quando de postliminio rerum Imperii ex pacificatione Westphalica, singulare opusculum meditabatur, sed graviores primum labores, ac ipsa deniq; mors Beatissimi Viri, laborem istum, longe nobilissimum futurum, quod ex primis lineis videre licuit, seculo inviderunt. Ex Doctoribus Jurispr. Univ. præter Grotium, videndi sunt Alb. Gentil. III. 17. Pufendorf. IIX. § 25. Textor. XVII. 77 seqq. add. quedam hujus generis apud Petr. Aerodius, sit. de Capt. & postl. Elbert. Leoninum L. II. Emend. c. 6. Connan. L. III. c. 14. Dauren. de usuc. c. 8.
- b) Grot. c. 9. n. 2. Alb. Gent. Advoc. Hist. L. I. c. 1. an autem socij hic intelligantur qualescunq;, cum quibus pax est, an præcise, qui partes in bello easdem sequuntur, non conveniunt, prius contendunt Zouchæus Jur. Fecial. p. 11. f. 8. n. 2. Marquartus de Jur. Commerc. L. I. c. 15. n. 30. posteriori, præter Grotium, Antonius de Gamma Decif. Lusit. 384. n. 5.
- c) Grot. c. 9. n. 3. d) Grot. c. 9. n. 4. e) Grot. c. 9. n. 5. f) Grot. c. 9. n. 6. g) n. 7. h) n. 8. i) n. 9. k) n. 10.

II. Inter ea, quæ jure gentium postliminio recipiuntur, sunt persona & res, ac illæ primum singulæ, servi & ancille, quam primum aut revera habentur à veteri domino, aut ha-

ha-

haberi faciliè possunt. l) Deinde universæ, *populus* nimirum, qui *subiectus* alieno imperio fuerat, is enim, si sociorum aliquis eam hosti eripuit, in veterum causam residit, nisi sociali fœdere aliter cautum sit. m) *ex rebus* primùm occurrunt *agri*, qui recipiuntur expulsis hostibus, quod intelligitur, ex quo aperte eò accedere amplius non possunt; quale verò de agris jus est, idem est & de omni *jure*, quod *adhaeret*, nam & hoc cum ipso loco statui pristino restituitur, n) de rebus *mobilibus* generalis in contrarium est regula, ut, etiamsi intra fines hostiles perductæ fuerint, non tamen postliminio recipiantur, sed *in prada* sint, ita ut commercio paratæ, maneat eorum, qui emerunt. o) Equidem *olim* excipiebantur res, quæ *in bello usum* habebant, naves, muli, equi, & equæ, ut in his esset postliminium, sed postea ea differentia sublata est, ut *hodie* jus gentium res mobiles indistinctè postliminio eximat. p) Ex verò res, quæ intra præsidia perductæ nondum sunt, quanquam ab hostibus occupatæ, ideo postliminii non egent, quia dominium nondum mutarunt ex gentium jure, & quæ *pirata* aut *latrones* nobis eripuerunt, non opus habent postliminio, sed, ubicunque reperiuntur, vindicari possunt. q) Quæ omnia tamen juris gentium haberi, atque ita accipi debent, nisi *legibus civilibus* aliter constitutum sit, quod non solum fieri posse, sed & factum esse, Grotius *exemplis* ostendit, r) ex quo etiam, quale *nostris temporibus*, præsertim *inter Christianos*, circa postliminium, *jus gentium* sit, & quatenus *vetus* illud jus gentium locum habere vel non habere possit, condiscere licet. s)

l) Grot. c. 9. n. 11. *ibiq*, Ziegler. m) Grot. c. 9. n. 12. n) Grot. c. 9. n. 13. o) Grot. s. 9. n. 14.

p) Grot. c. 9. n. 15. *add.* Alb. Gentil. III. 17. p. 627. Loccen. *Jur. Marit.* p. 142. n. 4. Graef. *Jur. Publ.* IV. n. 25.

- q) Grot. c. 9 n. 16. add. Zouehæus *Jur. Fecial.* p. 11. § 8. num. 15.
 Loccennius p. 143. Carpzov. *Juristpr. For.* IV. 35. 9.
 r) Grot. c. 9. num. 17. 18. s) Grot. c. 9. n. 19.

III. Sed & hic *temperamentum aequitatis* versatur circa ea, quæ jure gentium postliminio carent, nam si *causa belli* fuit *injusta*, cum jure interno à latrocinio id nihil distet, *omnia restituenda* sunt illis, quibus fuerant erepta, nec ab *illis* tantum, *qui ceperunt*, sed & ab *alijs*, ad quos res quoque modo pervenit; t) id quod etiam populos quondam fecisse legimus. u) Quamquam si commercio res talis ad alium pervenerit, nondum expeditum sit, an is ei, cui res fuit erepta, pretium à se numeratum imputare possit? nisi quòd Grotii sententia vera sit, & receptior inter præclari nominis *Jctos*, *posse imputari*, in quantum ipsi, qui rem amiserat, valitura fuerat *desperata possessionis recuperatio*, in quod etiam venit *æstimatio laboris & periculi*. x) Sicut autem res domino reddendæ sunt, ita & *populi & partes populorum*, his, qui jus imperii habuerant, aut etiam sibi, si sui fuerant juris, ante vim injustam; y) Quæ omnia vera sunt, nisi tantum *temporis spatium* effluerit, quo reddendæ rei internæ obligatio possit extingui, quod *inter* ejusdem imperii *cives*, definiendum est *ex legibus* eorum, *inter eos* verò, qui alii alijs *externi* sunt, ex sola *conjectura derelictionis*. z) Quod si *causa belli* est *dubia*, optimum est quasi transactionis illud *Consilium* Arati sequi, qui partim *novis possessoribus* persuasit, ut pecuniam accipere mallent, possessionibus cederent: partim *veteribus dominis*, ut commodius putarent numerari sibi, quod tanti esset, quàm recuperare. a)

- t) Grot. c. 16. n. 1. u) *exemp. ap.* Grot. c. 16 n. 2. x) Grot. c. 16. n. 3. *juncto II* 10. 9. y) Grot. c. 16. n. 4. z) Grot. c. 16. p. 5. a) Grot. c. 16. n. 6.

I.

Quoniam occasione belli in eos, qui *medij* sunt, præsertim si finitimi, multa patrari solent, in quos tamē jus bellicum nullum competat, igitur quousque id licitum sit, tam belligerantium, quàm mediorum officio, atque hinc nixo *jure Neutralitatis*, b) æstimari debet. Et quidem *belligerantium officium* est. ut à pacatis nihil sumant, nisi in *summa necessitate*, ubi tamen *restitutio præij* est necessaria; c) sicut etiam ab illis semper observatum vidimus, quos inter exacta cura *provisus* rerum necessariarum, & bene soluta *stipendia*, & vigor *disciplina* obtinebant, d) ac hodie quoq; facile præstaretur, si ea ipsa disciplina militaris non esset tam graviter prolapsa, cujus rei causa cum in *Reges* aut summos *Duces* redundet, quin hoc nomine rei sint, non est dubitandum, præsertim qui, quæ debent, stipendia militibus non solvunt, non tantum *militibus* tenentur de damnis inde secutis, sed & *subditis* suis & *vicinis*, quos inediâ coacti milites malè habuerunt. e) Vicissim *medsorum officium* est, nihil non facere, quod eos medio quasi loco conservet; igitur nihil agere debent, quo validior fiat, qui *improbam* fovet *causam*, aut quo justum bellum gerentis motus impediatur: in *re* vero *dubia*, æquos se præbere utrinq; in permittendo transitu, in comiteu præbendo legionibus, in obsessis non sabelvandis, ac similibus, de quibus etiam cum utraque parte specialibus *pactis* conveniri solet. f)

Ad Lib.
II.
C. XVII.

- b) De Neutralitate *peculiarem Commentarium scripsit* Guilielmus Neyeierus, & *præclaram dissertationem* illustri Bœclerus, cui *titulus* *Quis in turbis* add. nota Eijm in Vellej. l. 9. Chr. Befold. de *Jur Fœder* c 8 Jo Bodin, de *Rep* V. 6. Just. Lips. *Pol.* V. 9. 86. Nic. Machiavellus *Princip* c 21. atq; illic *Doctissimus* Conring.
c) Grot. c. 17. n. 1 add. *Vir summus* Ulric. Obrechtus, *Dissertatione*, de *Rat. Belli* c 3 § *seqq.* d) *exempla ap* Grot. n. 2.
e) Grot. d. l. add. Forstn, ad *Tac. ll.* Ann. p. 180 *seqq.* f) Grot. n. 3.

Ad Lib.
III.
C. XVIII.

Quid iustitiâ internâ in bello solenni liceat, secundum
actus publicos, hactenus traditum est, videndum etiam,
 quid *privatim liceat*. Videri poterat, nihil licere, cum &
 Cato filium suum non nisi *Sacramento militiæ obligatum*,
 in exercitu esse voluerit, existimans, quod aliâs jure cum
 hostibus pugnare non poterat. Sed sicut hoc non erat *ex ju-
 re gentium*, sed ex singulari *disciplina militari Romanorum*,
 g) quam tamen aliorum etiam populorum mores ac leges
 sequuntur; h) ita seorsim huc non valet. Nam *jus natura
 ad internum* si respicimus, videtur *in bello justo cuilibet con-
 cessum ea facere, qua parti innocenti intra justum bellandi
 modum profutura credit*; i) nisi quod *mandatum* plerumque
 accedat generale aut speciale. Et *generale* quidem est, ubi vel
voce Imperantis, k) vel *lege* etiam l) singulis jus datur.
Speciale verò habere possunt non hi tantum, qui *stipendia*
 accipiunt, sed & qui *suo sumtu* militant, & qui, quod plus
 est, suis impensis *bellum* aliquod *totum*, m) aut ejus *partem*
 n) administrant, quales sunt, qui *naves instruunt* ac susten-
 tant, o) quibus vice mercedis conceditur, ut *capta sua faci-
 ant*. Quousque verò privatis hoc modo agere, illæ sâ *iustitiâ
 internâ & caritate* liceat, præclare Grotius exposuit, nam
 in respectu *ad hostem*, iustitia permittit eripere, ad *compen-
 sationem* usque ejus, quod aut ab initio belli aut ex post
 facto, civitati justum bellum gerenti debetur, atq; hactenus
 illi sibi acquirunt, ne modus iste excedatur, quod *æquo ar-
 bitratu* æstimandum est: p) adversus *Civitatem* autem, cum
 qua contraxerunt, justum iustitiâ internâ id ipsum erit, si
contractui æqualitas insit, hoc est, si sumtus & pericula tanti
 sint, quantiprædæ alea, nam si hæc spes multò pluris valeat,
 reddendum erit civitati, quod supererit. q) Cæterum etiam
 cum *iustitia strictè dicta* non læditur, est quod hoc modo
 peccetur *adversus caritatem*, ut si appareat, talem prædationem

nem præcipuè nocituram non hostium *universitati*, aut his, qui *per se* fontes sunt, sed *innocentibus*, quod si accedat, ut ea depraedatio neque ad *finem bello imponendum*, neque ad hostium publicas *vires accidendas*, aliquod *notabile momentum* habeat, videtur *homine probo*, præsertim *Christiano*, indignus esse is acquirendi modus. r) Evenit quandoque ut occasione publici belli, nascatur *privatum*, puta si quis *in hostes inciderit*, & *vita* aut rerum periculum subeat, quo casu observanda sunt, quæ de *necessaria defensione* supra s) diximus; nisi ubi *auctoritas publica* cum privata utilitate conjungitur, ut si quis magno ab hostibus damno affectus, impetret jus ex rebus hostium damni sarcienti, cujus termini ex jure repressaliarum definiendi sunt. t) At ubi *nulum mandatum* præcessit, & quis miles aut alius *damna* dederit, cum neque necessitas subesset, aut alia causa justa, *tenebitur ad sarcienda damna*; quod si tamen hæc adsit, *tenebitur suæ civitati*, cujus leges transgressus est, *non item hosti*, cui nullam fecit injuriam. u)

g) Vid. Grot. n. 1. De imperiis Manlianis, Gell. N. A. I. 13. IX. 13.

h) *ita jure militari Danico art. 92. nullus voluntarius miles toleratur, nisi qui in lustratione exercitus adsuit.* i) Grot. d. l.

k) ut Scipion. Naficæ, in Gracchum irrumpens, apud Vellej II. 3. add. *ibid.* Bæcler. l) *exemplum constitutionis Theodof. & Valent. Codici Theodosiano insertum, refert Tabor Hoplophor. c. 4. p. 142.*

m) *ut apud Romanos, Fabii bellum Vejenfe Vid. Liv. L. II. c. 4. Dionys. L. IX. c. 17.* n) Vid. Grot. n. 2.

o) *tales sunt apud Batavos Directores, Caep-Vaerders, Kruyfers. de quibus vid. Schokius de Imp. Mar. c. 23.*

p) Grot. d. l. add. *qua supra de contractu Admiralitatis notavimus.*

q) Grot. n. 3. add. l. 8. de contr. emt. l. 12. de act. emt.

r) Grot. n. 4. & in his terminis vera sunt, qua Schockius loco nominato attulit. s) *ll. 1. 3. seqq.* t) Grot. n. 5. u) Grot. n. 6.

I.

Sed hæc ad formam modumque belligerandi nudè spectatum pertinent, restat quid juris sit, si promissum aliquod ab hoste antecesseris. Ubi quidem generalis quæstio de fide hostibus servanda præmittitur, de qua diversimodè alii x) sentiunt. Rectè autem Grotius fidem, semel interpositam, deberi asseruit, hostibus quibusvis, non solum qui bello publico tales sunt; y) sed & Tyrannis & Latronibus: z) quemadmodum etiam, quæ aliàs contra hanc sententiam possent afferri, sufficienter confutavit. a) Atque hoc adeo verum est, ut & subditis suis, adversus Reges aut summas potestates rebellantibus, si quid promissum sit, servari debeat, b) neque jure supereminentis dominis tolli possit, c) præsertim ubi jusjurandum intervenit, d) cum plerumque publici status in civitate mutatio hoc modo soleat contingere. e) Quæ omnia juri naturæ satis conveniunt.

x) Illustr. Pufendorf. Elem. I 12.22. distinguit inter pacta quæ bellum finiunt, & quæ manente statu belli, circa quasdam res præstandas, inveniuntur. Illa efficaciter obligare, etiam jure naturæ: hæc autem secundum jus naturæ solum, pro lusoriis habenda esse, sed moribus gentium cultiorum introductum, ut obligent.

y) Grot. n. 1 de jure divino. Vid. Ezech. XVII n. 13. 18 Sed de fundamento, cur jure naturæ ejusmodi promissa obligent, nescio an Grotio penitus possimus assurgere; quod, hostes qui sint, homines esse non desinant, obligatio verò ex promisso, nascatur ex societate hominum naturali. Nam si naturalia omnia jura hosti salva relinquerentur, sequeretur nec occidere, nec alio modo quocunque lædere eum, fas esse, & sic nulla omnino bella gerenda essent, quod rectè vidit Feldenus; cuius ratio etiam solidior mihi videtur fidem ideo hostibus deberi, quod quoad articulos istos, de quibus conventum, dissolutio illa societatis humana per bellum facta, velut correctæ, atq; hætenus status pacatus restitutus sit, ex quibus, ni vallow, Pufendoriana philosophia potest responderi; quanquam suam philosophiam Ipse Vir sum-

mus restrinxisse postea sit visus, op. Maj. IV. 1. 19. Et de offic. II. 16 s. Ceterum ratio ista Feldemiana generalius quoque applicari debet, ut non solum ad pacta, quae ad bellum non spectant, sed et haec, quae bello sunt propria, pertingant; neque enim regula, de servanda fide, tam directe statui bellico repugnat, ac illa, quae est, de non laedendis aliis.

- z) Grot. n. 2. junct. II. 13. 15. a) n. 3. 4. 5. add. B. Strauchius de Imper. Mar. c. 9. n. 2. Franc. Hotomann. quast. Illustr. VII.
 b) Grot. n. 6. conf. quae ad II. 25. 8. diximus, c) Grot. n. 7. d) Grot. n. 8. e) Grot. n. 10.

COLLEGII GROTIANI, EXERCITATIO XV.

Respondente

PETRO MUSÆO, Holsato.

II. *Jure autem gentium* introductum est, ut, quæ in bello aut ejus finiendi causâ promittuntur, adeo sint valida, ut ex causa metus injustè allati, invito eo, cui promissa sunt, in irritum deduci non possint, f) nisi talis sit metus, quem *jus gentium* ipsum improbat. g) aliàs hoc adeo verum est, ut promissio *hostibus* quoque *perfidis* facta, servanda sit. h) Potest tamen *duobus modis* contingere, ut quis à perfidiâ vacet, nec tamen id faciat, quod promissum est, *defectu* scilicet *conditionis*, i) & per *compensationem*, k) quod *debitis exemplis* Grotius illustravit.

f) Grot. n. 11. add. II. 11. 7. II. 13. 14. Alb. Gent, III. 14. p. 595.

g) Grot. n. 12. add. III. 4. 19. h) Grot. n. 13.

i) Grot. n. 14. k) Grot. n. 15. 16. 17. 18. 19.

I.

Fides autem hostium inter se *specialiter* considerata, variis *conventionibus* sese exserit, alia enim *expressa* est, alia *tacita*: expressa, vel *publica* vel *privata*; publica, vel *summa-*

Ad Lib.

III.

Cap. XX.

rum, vel inferiorum potestatum: summarum, aut bellum finit, aut bello manente vim habet, l) quæ omnia reliquis capitibus prolixius Grotius excoluit. *Pactiones* inire, quæ *actû suo* bellum finiant, non nisi eorum est, quorum est bellum, m) hoc est, eorum, qui summi Imperii subiectum accidentale constituunt, quales in polyarchicis Rebus publicis sunt, vel *optimatum*, vel *populi consilium*, n) in Monarchicis, *Reges*, quanquam in his, ut *actû* hæc facultas *exerceri* possit, nullo *impedimento* affecta esse debeat, neque *naturali*, uti est *iudicij immaturitas*, vel *diminutio mentis*; neque *morali*, quale apparet in Rege *captivo*, aut *exsule*, quando regnum *non in patrimonio* habet, de quibus casibus *tribus* Grotius egit, o) addi potest quartus, ubi solus est Rex, cuius *actus ad consensum populi* alligati sunt.

l) *Vid.*, Grot. n. 1. m) Grot. n. 2. D. Textor *Synops Jur. Gene* c. 20. n. 7. seqq. n) Grot. n. 4. o) Grot. n. 3. add. Alb. Gent. III. 14. p. 195 seqq. Bodin. *de Rep.* V. 6. Textor c. 20. n. 14. seqq.

II. Objectum, seu res ejusmodi pactionibus subiectas quod attinet, tam *publica* sunt, quàm *privata*. Illæ quidem, *regnum ipsum*, aut *partes regni*, ejusve *bona corona*, quæ pacis causâ transcribi in alios possunt, si regnum *patrimoniale*, à Rege solo, si *non patrimoniale*, à Rege, accedente populi, aut etiam specialiter partis alienandæ, consensu, p) secundum ea, quæ suprà sunt tradita: ex quibus etiam intelligi amplius potest, quomodo promisso tali Regis *populus*, ac simul *successores* obligentur. q) Quando autem *res privata* sic alienantur, *damnum ex jure eminentis domini* *compensari* de publico debet, t) quicquid etiam contendat *Vasquius*, quasi civitas non agnoscere debeat id *damnum*, quod bello *datum* est, cum id solum *respectu hostium* procedat, non *crvium inter se*: s) neque distinctio

stinctio admitti potest inter ea, quæ civium sunt *ex gentium jure*, & ea, quæ eorundem sunt *ex jure civili*, neutra enim *sine causa ac compensatione* auferri iisdem possunt, t) quam hæc inspectio, an *ex publica utilitate* tales res alienantur, & quomodo his, qui suum amiserunt, *damnum resarciri* debeat, Regem & subditos, ac civitatem & singulos spectat, nam *externis*, qui cum Rege contrahunt, ut efficaciter rem teneant, sufficit *factum Regis*, ita alienantis. i)

- p) Grot. n. 5. juncto II. 6. add. D. Textor c. 20. n. 22 seqq.
 q) Grot. n. 6. r) Grot. n. 7. *Exempla Imperij nostri, vid. Instrum. Pacis Suec. art. X. XI. XII. XIII. Gallis. art. 70. add. Bœcler. Notis. L. XIII p. 199.*
 s) Grot. n. 8. t) Grot. n. 9. u) Grot. n. 10.

III. *Pacis conditiones* variz esse possunt, de illis autem si dubium deinceps subnascatur *interpretandis*, gravissimæ sæpe oriuntur contentiones, quæ, utut ex iis, quæ *suprà de Interpretatione* in universum sunt tradita, facile possint componi, specimina tamen aliqua in re præsentî ostendere heic maluit Grotius proposi: à generali regulâ, *quò quidque plus habet favoris, eò laxius accipiendum, quò longius abis, eò restrictius.* x) quam subjunctis *decem ac sex* consequentiis illustrat ipse, y) alias quoque facile potest suppleri. Dum verò circa dubia pacis capita interpretanda versantur partes, sæpius eos ruptæ pacis se mutuo accusare videmus, hinc *quando pax rupta* censetur, disquirunt, z) *longè enim differunt, ex nova causa bellum suscipere, & pacem jam factam rumpere.* Posterius hoc *tribus modis* contingere, Grotius observat: quorum *primus* est, quando aliquid *fit contra id, quod omnipaci inest*, utpote si *vis bellica* citra novam causam inferatur, a) quod variè considerari potest. *Ratione inferentium*, si socii fuerunt,

qui tale quid faciunt, quanquam hoc modo, ut aliorum facto nos teneamur, pax facta, n̄ manifeste appareat, credi non debet. b) Deinde, si *subditi*, ad quod tamen, ut hic effectus sequatur, Imperantium *scientia*, *puniendi potentia* & *neglectus* requiritur, c) quibus presentibus, ruptura fit, siue illi *per se* arma fumant, siue *aliis militando*, n̄ actum fit aliud. d) Ratione *eorum*, quibus *infertur*, si sint vel totum *civitatis corpus*, vel pars, ut *subditi*, vel etiam *socij*, qui in *pace comprehensi* sunt. e) *Alter* modus, quando fit *contra id*, quod in pace *dictum est expresse*, f) siue id, cui *contra-*venitur, caput minoris (seu majoris momenti fuerit, g) n̄ *pœna conventionalis* sit adjecta, quo casu hæc potius commissa censetur. h) aut *necessitas* alterum impediverit, i) quanquam & post *læsam* alterius *citra necessitatem* *fidem* integrum est *innocenti* pacem servare. k) *Novissimus* modus est, quando fit id, quod *specialis pacis natura* repudiat, l) puta si quid *contra amicitiam* committitur, in qua tamen æstimatione, quantum fieri potest, facto detrahenda est invidia. m)

- x) Grot. n. 11. add. D. Textor c. 20. n. 39. seqq. Alb. Gent. II. 4. p. 232. § III. 14. p. 591. y) inde à n. 12. ad n. 26.
z) de quo peculiari capite XXII. egit D. Textor.
a) Grot. n. 27. 28. add. l. 14. 15. 16. pro soc. Alb. Gent. III. 24. p. 703.
b) Grot. n. 29. c) Grot. n. 30. d) Grot. n. 31. e) Grot. n. 32. 33.
f) Grot. n. 34. g) n. 35. secus, ac putat Alb. Gent. III. 24. p. 702.
h) Grot. n. 36. i) Grot. n. 37. Alb. Gent. III. 24. p. 702.
k) Grot. n. 39. m) Grot. n. 40. 41.

IV. Sed hæc bellum finiunt *actu suo*: Sunt alia, quæ id faciunt *consensu ad aliud relato*, ut sortes, prælii exitus, arbitrii pronuntiatio. *Sortis alea* subjeci belli exitus licitè non semper potest, sed tum demum, quoties *de re* agitur, in quam

quam *plenum* habemus *dominium*. n) De *præliis*, quæ definito numero condicuntur, belli finiendi causâ, puta in singulos utrinque, binos, ternos, & sic deinceps, *jure gentium* ea permissa esse, nullum est dubium, *jure natura* putat Grotius, rectè quidem *permissi* posse, non autem justè *offerri*, o) sed & posterius asserere non dubito. p) cæterùm qui sic in prælii exitum conjiciunt controversiam, *sibi* quidem *jus*, quod habent, *adimere* possunt, non & alteri, qui non habet, dare, in regno non patrimoniali. q) Uter autem in præliis ejusmodi censeatur *Victor*, sæpe diffisilem habet inspectionem, varia signa, utpote expetitione hostium ad sepulturum, ex lectione spoliolum, desumuntur; sed nec hæc, nec ista *per se* quicquam probant, nisi quatenus cum *aliis indicis* valent, ad *docendam* hostium *fugam*. r) Denique *arbitrorum* duo sunt genera, unum ejusmodi, ut parendum sit, ex *compromisso*, sive æquum sive iniquum pronuntiaverit, alterum ejusmodi, ut ad *boni viri arbitrium* redigi debeat, qui proinde *Conciliatores* tantùm, seu *Mediatores* dicuntur. s) Alterius generis est arbitri sumtio, cum quis *ipsi hosti de se arbitrium* permittit, quæ est *deditio pura*, subditum faciens eum, qui se dedit, ei verò, cui sic deditio, summam deferens potestatem, quocunque demum blandimento vocis exprimatur, res manet, ut victor arbiter fiat, t) quo quidem casu, ex *rigore gentium*, ad mortem usque, jus suum extendere potest, sed *temperamento æquitatis* convenit, ne quem occidat, nisi id suo *facinore meritum*, & ne cui quicquam auferat, nisi in *justam pœnam*, intra hunc autem modum, quantum *securitas* patitur, ad *clementiam* & *liberalitatem* propendere, semper *honestum* est, interdum pro circumstantiis, etiam ex morum regula *necessarium*; u) aliud est, si *deditio* sit *conditionata*, ubi ultra conventionem jus victoris non produci-
tur. x)

- n) Grot. n. 42. add. II. 23. 9. Alb. Gentil. III. 15.
 o) Grot. n. 43. add. II. 23. 10. p) *nam quæ Grocius singulis ob-
 jicit. etiam ad totum exercitum possunt referri, de cuius ta-
 men iusto certamine nemo dubitat.* add. Zieglerus h.l. & Al-
 ber. Gentil. III. 15 p. 602.
 q) Grot. n. 44. r) Grot. n. 45. add. Alb. Gentil. d. l.
 s) Grot. n. 45. 46. *commentarij vicem heic præstat tractatio Pu-
 fend. V. 13. 3 seqq. add. Hobbes. III. 20. seqq. & Amplissimi
 Viri, Ulrici Obrechtii, nobilis Dissertatio, Sponsor Pacis.*
 t) Grot. n. 49. u) Grot. n. 50. x) Grot. n. 51.

V. Quæ hætenus dicta, *principalia* sunt, quæ bellum
 finiunt, restant *accessiones* pactio-
 num, obsides & pignora. *Obsides* alii *sua voluntate* alii *civitas* imperio fiunt, sed te-
 netur civitas aut ejus Rector, incommodum his, qui pa-
 tiuntur, aut proximis repensare. y) Hostis verò *jure gen-
 tium* quidem *externo*, interficere eos potest, non autem
interno, nam ita & *bona* quoque habere, & hæredibus re-
 linquere possunt. z) Obsidibus ipsis quin *fugere liceat*, non
 dubito, nisi fidem dederint. a) Cæterum *odiosa* est eorum
 obligatio, igitur in *aliam causam* non rectè retinentur, tan-
 quam *obsides*, retineri tamen fortè poterunt, eo gentium
 jure, quo subditi ex facto Imperantium tenentur. b) *mor-
 tuo* eo, pro quo *obsides* venerunt, liberantur; c) ut & *mor-
 tuo Rege*, qui eos dedit, nisi causa dandi fuerit *realis*, d)
 aut, quod interdum fieri potest soletque, obsides non me-
 ram alienæ obligationis *accessionem* faciant, sed revera
partem principalem, tanquam *expromissores*. e) Quod at-
 tinet *pignora*, quædam cum obsidibus *communia* habent,
 utpote quod & ex alio jam debito retinentur, quædam
propria, quod quæ de iis est pactio, non tam strictè sumitur,
 quam illa de obsidibus. f) an autem *juri relaxandi* præscribi
 possit, & hic, & supra satis est expositum. g)

y) Grot.

- y) Grot. n. 52. z) n. 53 add. Alb. Gentil. II, 19. *Et ita hodie servari docet Hering. de fidejuss. c. 7. n. 538.*
- a) Grot. n. 54 b) n. 55. c) n. 56. d) n. 57.
- e) Grot. n. 58. add. III. 23. 16. *quæ Zieglerus heic opponit, distinctione, nisi fallor, inter fidejussorem strictè dictum, & expromissorem, solvi possunt.*
- f) Grot. n. 59. g) Grot. n. 60.

I.

Solent & *inter bellum* quandoque hostibus quædam concedi velut Belli commercia, qualia sunt induciæ, com-
 meatus, captivorum redemptio. *Inducia*, h) de quarum
originatione variè tradunt, i) nihil aliud sunt, quàm *con-*
ventio, per quam, bello manente, ad tempus bellicis actibus
abstinendum est. k) addunt aliqui, *in paucos dies*, verùm mi-
 nus commodè, solent enim & *in horas* dari, imò & *in an-*
nos plures, viginti, triginta, quadraginta, etiam centum,
 quanquam posterioris generis induciæ *paci similiores* sint.
 l) Earum *effectus* potissimi sunt, quòd iis expiratis, novâ
 itorū belli indictione opus non sit, m) *expiratæ autem*
consentur, quando præstitutum tempus effluxit, quod
computari solet, interdum *continuo*, ad momenta tempo-
 ris faciendâ numeratione, ut si *in centum dies* dictum sit, in-
 terdum cum designatione termini, à *KL. Januariis usque*
ad KI. Martias, quo casu prior terminus *exclusus*, poste-
 rior vero *inclusus* æstimari debet. n) *Obligare* incipiunt
 ipsos *contrahentes* statim, ex quo contractus absolutus est;
Subditos utrinque, ex quo ad notitiam eorum, per publica-
 tionem, perveniri potuit. o)

h) *de induciis extat Octavius Vulpellus, Venetiæ excusius. Habe-*
mus etiam eruditæ Johannis Strauchii & Conradi Samue-
lis Schurzfleischii Dissertationes add. ex Doctoribus Jurispr.
Univ præter Grotium Alb. Gentil. II, 12. Textor. cap. XIX.

- i) Grot. n. 2. *prolixius Strauchius laudata Dissert. c. 1. n. 1. 2. seqq.*
 k) Grot. n. 1. *desiderat quaedam Zieglerus. Sed poterit res con-*
ciliari ex his, qua Strauchius c. 1. §. 6. annotavit.
 l) *observat hoc Alb. Gentil. II 12 p. 302. 305. hinc etiam illa bre-*
viore, commodâ voce, Armistitia appellantur. vid. Strauch.
c. 1. §. 8. m) Grot. n. 3. n) n. 4. o) n. 5.

II. *Quantum per inducias liceat, ex ipsa definitione com-*
prehendi potest. Nimirum illiciti sunt omnes actus belli, sive
in personas, sive in res, id est, quicquid vi aut dolo fit adver-
sus hostem. p) Sequetur hinc, regulariter, & nisi aliud con-
venerit, ire & redire ultro citroq; , eo paratu, qui periculum
nullum ostendat, licere, q) sicut & recedere cum exercitu,
item reficere mœnia, milites conscribere; r) aut non lice-
re, corruptis hostium praesidiis, quæ ipsi tenebant, loca inva-
dere, nec subditos deficientes recipere. s) de eo dubitatum,
an qui vi majore impeditus, quò minus recederet, intra fines
hosticos deprehenditur, postquam exierint inducia, jus red-
emendi habeat? sed rectè definit Grotius, non habere jure
gentium, imò nec jure natura, quatenus justo bello deti-
neri possunt hostium subditi eorumque res, t) Aliquando
ob specialem conventionem non licent, quæ aliàs permissa
essent, utpote si tantùm sepeliendorum hominum causâ da-
te induciæ, in cæteriis nihil immutandum. Si obsessis da-
te, ne oppugnentur, nec auxilia nec comœtus admit-
tuntur, & sic deinceps. u)

- p) Grot. n. 6. *add. Strauchius nosser, c. 4. & Alb. Gent. II 13.*
 q) Grot. d. l. r) Grot. n. 7. s) n. 8. t) Grot. n. 9. *add. Alb. Gen-*
til p. 310. ubi contra Bartolum disputat. u) Grot. n. 10.

III. *Quod si induciæ rumpantur ab altera parte, læso*
liberum est, etiam sine nova indicatione, ad arma venire: x)
si autem pœna conventa sit, eaque poscitur ac solvitur
ab

ab eo, qui contrà fecit, jam bellandi jus non erit, y) Cœterùm *privata facta* non rumpunt inducias, nisi publicus actus aecesserit. z)

x) Grot. n. 11. y) n. 12. z) n. 13.

IV. *Jus commœandi*, quod aliàs *salvi conductus* a) nomine appellatur, extra inducias *privilegium* quoddam est, quare in ejus interpretatione sequenda sunt, quæ de privilegii aliàs *Grotius* tradidit. Speciatim verò heic eam ponit regulam; *quia hoc privilegium neque tertio noxium, neq̃ danti admodum grave, ideo intra verborum proprietatem laxa magis, quàm stricta interpretatio admittenda est*: b) quam subjunctis octo exemplis illustravit. c)

a) de salvo conductu extas Gregorius de Magalottis, *Tractatus sui Tractatum quoq̃, inserius. add. Alb. Gent. ff. 14.*

b) Grot. n. 14. c) inde à n. 15. ad n. 23.

V. *Captivorum redemptio* multum habet favoris, d) & quæ contrà tendunt *leges quorundam civiles*, indistinctò probari non possunt. e) Cœterùm, etsi captus servus non fiat, potest tamen *jus in captivum* in alterum transcribi: f) Quod si ab uno dimissus, pretio nondum soluto, capiatur ab alio, etiam huic pretium debet. g) *Conventio* autem de pretio, semel facta, *rescindi* non potest, eò quòd captus intelligatur locupletior, quàm credebatur. h) Sicut nec *universalis acquisitio* heic locum habet, i) cùm non alia captori bona acquirantur, quàm quæ specialiter apprehenderit, cui consequens est, ut res eo modo celata, ad redemptionis pretium prodesse possit, quasi retento dominio. k) Duo supersunt, de quibus dubitarunt Doctores, primum, *an pretium conventum, & ante mortem non solutum, ab hærede debeatur*; alterum, *an in carcerem redire*

debeat, qui dimissus est sub pacto, ut faceret dimitti alterum, qui factum morte prævenerit, utrumque tamen præclare expedit Grotius, illud sub distinctione, non deberi, si in carcere, deberi autem, si in libertate sit mortuus promissor, l) hoc, non teneri quidem dimissum custodiæ se reddere, teneri tamen ejus, quod præstare non potest, æstimationem præstare, m) Utraque definitio hodierna praxi militari servatur. n)

d) Grot. n. 23. add. Constitutio Justiniani L. 21. C. de SS. Eccles. ibiq. Gothofredus.

e) Grot. n. 24. f) Grot. n. 25. *quanquam dissentiat Alber. Gentil. II. 15. p. 333.*

g) Grot. n. 26. h) Grot. n. 27. *Et ita servatur. Vid. Hoier. adjus mil. Brand. art. 70 p. 436. Burger. centur. 1. obs. 30.*

i) *quod quidem putavit Alb. Gent. III. 5.* k) Grot. n. 28. *Hottomann. Quest. Illust. 5. de praxi hodierna testatur Burger. cent. 1. obs. 31.*

l) Grot. n. 29. add. *Alb. Gentil. II. 15. p. 335. Stamm. de serv. person. L. 3. c. 5. Burger. cent. 1. obs. 32.*

m) Grot. n. 30. *Burger. cent. 1. obs. 33.*

n) *de utroq. luculentissimus testis est Hoierus, nominato loco p. 437. Et 435.*

L

Ad L. III. Cap. XXII. **A** I quando inter se paciscuntur etiam *minores* in bello *potestates*, de quibus noscendum est, quomodo obligent *seipos, summam potestatem, inferiores.* Et in genere quidem se obligant *promittendo*: o) *aut summam potestatem, suo facto, dupliciter, aut faciendo id, quod probabiliter ipsorum officio contineri censeatur, aut etiam extra illud, ex preposicione speciali, nota publice, aut iis, quorum res agitur;* p) potest etiam contingere, ut factum *Ministromum bellicorum non causa, sed occaso* sit, obligationis *sum-*

summæ potestatis, puta, quando hujus *consensus* accedit, *ratihabitione*, vel expressa vel tacita, aut *ex re ipsa*, nascatur obligatio, quatenus locupletior sit. q) Imò fieri potest, ut obligetur, qui præposuit, etiam si præpositus fecit *contra mandata arcana*, intra limites tamen publicæ functionis, eâ *ratione ac effectu*, ut à Grotio explicatum est. r) Quod si nullo casu summa potestas obligetur, minister obligabitur. s) In *inferiores* ita jus est, ut Dux, milites; Magistratus, oppidanos obligent, *intra eos actus*, qui *solent* ab ipsis imperari. t)

o) Grot. c. 22. n. 1. p) num. 2. q) num. 3. r) num. 4.
s) num. 5. t) num. 6.

II. In *specie* verò, de *belli causis* & consequentibus *transigere* Ducum non est, u) *inducias* tamen dare possunt non *summi* tantùm *Duces*, sed & *minores*, iis nempe, qui *oppugnans*, aut obsessos tenent, & *se suasque copias* quod attinet. x) *Homines*, imperia, agros, *bello quasita concedere* itidem Ducum non est, at *nondum quasita condonare*, omnino est in potestate, tam *summorum*, quàm *cæterorum*, *intra ea*, quæ ipsis *agenda* commissa sunt. y) Cæterùm in his *ducum pactis*, quia *de re agunt aliena*, quatenus contractus *natura patitur adstringenda est interpretatio*, nempe ne aut *ex ipsorum facto* summa potestas plus quàm velle, obligetur, aut ipsi *damnum subeant officium* faciendo, z) sicut *adpositis exemplis* a) Grotius ostendit.

- u) Grot. n. 7. add. Alb. Gentil. II. 10. p. 228. Bodin. de Rep. III. 2. inde nec pactum super *Redemptione captivorum* (Cartel) facere potest, nisi princeps id concesserit aut ratihabuerit. Vid. Feltman. Resp. Mil. IX. n. 60.
x) Grot. n. 8. add. D. Strauchius Diff. de Induc. c. 2. §. 3. 4. 5.
y) Grot. n. 9. z) n. 10. a) n. 11. 12. 13.

I

Ad Lib.
III.
s. XXVII.

Vidimus hætenus de expressa hostium inter se fide publica, restat *privata*. Nam & privatos singulos, *militēs* puta aut *paganos*, fide *hosti* datâ omnino adstringi, certum est, b) nec tantum hosti publico, sed & *latroni ac pirata*: c) obligatur verò tali casu etiam *minor*, qui ejus est status, ut actum intelligat, d) si ex errore promissum, à contractu recedendi jus est, si id, quod per errorem creditum fuit, in mente agentis vim habuit conditionis. e)

b) Grot. c. 23. n. 1. Alb. Gentil. II. 11. c) n. 2.

d) Grot. n. 3. Alb. Gentil. p. 298. *quanquam non consentiam Grotio, omnia Minorum beneficia ex lege civili esse: ut ut enim in restitutione minorum jus civile determinationes addiderit, illa ipsa tamen per se habet fundamentum in jure natura, sicut indicat l. 1. π. de Minor. ita ut promissa, qua ex imperfecta voluntate profecta videntur, efficaciter non obligent. Conf. qua ad II. 14. 1. diximus.* e) Grot. n. 4.

II. Quod autem *vim & effectus* attinet, quousque priorum potestas se extendat, difficiliorem habet inspectionem, id constat, quod *publicum* est, de eo à privatis disponi non posse, sed de ipsorum *actionibus ac rebus* quaeritur, nam & de his videri possent pacta cum hostibus illicita, *civium* quidem, ob *supereminens dominii* jus; *militum* verò, ob fidem *sacramento* datam: sed sciendum est, lea pacta, quæ malum majus aut certius evirant, magis utilia, quàm damnosa, etiam publico, censeari, quare consensum civitatis præsumi, ni aliud disertè appareat. f) Sequetur hinc *promissionem captivi*, seu juratam, seu simpliciter fide nixam, (*auf Cavaliers parol*) de *redeundo in carcerem*, rectè tolerari, & obligare promittentem. g) Idem est, si promissum sit, *ne in certum locum redeat*; ne *adversus eum*, in cu-

jus potestate est, vel *unquam*, vel hoc factum bello,, aut aliâs certo tempore, *militēs*; h) ne *fugam* cogitet. i) Quod si tamen quis caput est, quamdiu in tali statu manet, *se aliis dedere* nequit. k) Coeterum *an privati, si infide praestanda negligentes fuerint, à suis potestatibus cogendi sint, eam implere, si hostes jus postulent?* nobilis est quaestio, quam rectè definiit Grotius, verius id esse, in bello factum *solemni*, ob jus gentium; l) quanquam rara erunt exempla, quibus secundum Grotii sententiam judicatum sit, interim jus esse non definit.

- f) Grot. n. 5. g) *varie disputatur ap. Alber. Gentil. II. 11. p. 296 seqq. ipse tamen p. 299. affirmat. juri communi & moribus nostris congruere, tradit Stammerus de serv. pers. L. 1. c. 3. n. 14. de observantia testatur Hoier. ad art. Jur. Mil. Brandeb. p. 436. Interim ejusmodi dimissus jure liber est in suis actionibus, potest nuptias facere, & alia celebrare. Vid. praesudicia apud Feltmann. Respons. Milit. IX. n. 65.*
- h) Grot. n. 8. Dissensit Alb. Gentil. II. 11. p. 299. III. 14. p. 596.
- i) *allegatq; plures. add. Bodin. de Rep. V. 6. Hotomann. Quaest. Illustr. 7.*
- j) Grot. n. 9. k) Grot. n. 10. l) n. 11. & *consentit Alber. Gentil. II. 11 p. 301.*

III. De *interpretatione* ejusmodi pactorum has *regulas* Grotius ponit, *ut à proprietate verborum non recedatur: & ut in dubio magis interpretemur verba contra eum, qui legem dedit.* m) quas deinceps *exemplis* quibusdam illustrat. n)

m) Grot. n. 12. n) n. 13. 14. 15. 16.

I.

Praeter *fidem expressam*, quam hostes dant accipiuntque inter se, est etiam *tacita*, cujus rei causa, quod consensu

fus qualitercunque indicatus & acceptus, vim habet juris transferendi, non tantum autem consensus signa sunt *voces & literæ*, sed & *alia*, o) & talia quidem vel *insunt naturæ suæ actui*, utpote, qui ab hostibus aut ab externis veniens, *in alterius populi aut Regis fidem se dat, se tacite obligat*, ne quid faciat *adversus eum statum*, in quo præsidium petit. p) Qui *Colloquium postulat*, aut admittit, *tacite pollicetur*, collocutoribus id *innoxium* fore; q) quanquam tacita illa voluntas non ultra trahenda sit, nam dum collocutores nihil patiantur, *specie colloquii avertere hostem à belli consiliis*, sua interim promoveri, *perfidiam vacat, & dolis bonis annumeratur*. r) Vel sunt *alia signa, muta quidem, sed ex consuetudine significantia*, veluti, *vitæ & rami olivarum, hastarum erectio, scuta capiti imposita, signa supplicis deditiois olim fuere; Hodie vela candida signum habent petiti colloquii*, s) & quæ hujus generis sunt plura: ea verò obligant non minus, quam si voce petitio facta esset; ita & *sponsio à Ducibus facta, tacite approbata* censetur, ubi actus fuit cognitus, & aliquid secutum, *cujus rei causa alia extra voluntatem fœderis probandi dari non possit*. t) *Pœna remissio tacita colligitur, si accesserit actus talis, qui amicitiam perse ostendat, aut opinionem, de tali virtute*, cui merito ante facta *condonari debeant*. u)

- o) Grot. c. 24. n. 1. p) Grot. n. 2. Alb. Gentil. II. 9. *ubi Zopyri & alia transfugarum facta examinantur*. q) Grot. n. 3. *cautitamen esse debemus, ne facile hosti fidamus*, Vid. Fortner, ad II. Ann. p. 356 *peculiari digressionem*, Cominæus l. 3. *Histor. p. 271. Exemplum hujus negligentia apud Cæsarem Bell. Gall. V. 37.*
 r) Grot. n. 4. s) Grot. n. 5. *add. Burger. cent. 1. obs. 16.*
 t) Grot. n. 6. u) Grot. n. 7.

Ad Lib.
 III.
 Ca. XXV.

Correxerit Grotius in bello suscipiendo *temeritatem*, in gerendo *crudelitatem*, nunc in finiendo etiam *fidelitatem*

tem commendat, potuit ergo summa cum gloriâ, opus tam nobili instituto susceptum expletumque, finire, id quod præstitit denique admonitione & voto. *Admonitione* quidem, ad *fidem* colendam, tum propter *conscientiam*, tum propter *famam*, x) & ad *pacem*, quærendam, *in bello*, servandam, *post bellum*. In bello quærendam monet, quia in tota belli administratione non potest securus & Deo fidens animus retineri, nisi semper in pacem prospectet, y) quare etiam, si pax tuta satis haberi potest, & malefactorum & damnorum & sumtuum condonatione etiam constare debet. z) Idque *assendere* jussit *belligerantes omnes*, non solum ob *honestatem*, sed & suam, quam inde capiunt, *utilitatem*, si enim *minus valent*, periculosum est longum cum valentioribus certamen, a) si *validiores* sunt, bonis suis rebus ampla ac *spesiosa* dantibus pax est, b) si *pares*, id optimum tempus de pace agendi, dum sibi, uterque confidit. c) Post bellum verò servanda pax, quod non modò ab omni *perfidia* cavere, verùm etiam omne illud, quod *animos exasperat*, effugere, ipsa *humanitatis ratio* postulat. d) Quare justum *votum* est, e) ut hæc inscribat DEus, qui solus potest, cordibus eorum, quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem divini humanique juris intelligentem dat, quæque semper cogitet, lectam se ministram ad regendos homines, DEO carissimum animal: addam ego votum, ut nostris quoque, ac *Auditorum* præsertim *meorum animis*, *quacumq; bona* hæctenus dicta sunt, *benignissimum Numen* indat, ut & illi *officii sui*, aliquando hæc *versaturi*, maturè memores esse, ac suo tempore, inter *melioris seculi præsidia*, feliciter id *explere undiq; possint*.

x) Grot. c. 25 n. 1. y) n. 2. z) n. 3. a) n. 4. b) n. 5. c) n. 6. add. Lipf. Pol. IV. 10. 29. d) n. 7. e) n. 8. partim ex Tiberii voto desumptum, ap. Tacit. IV. Ann. 38. 4. quo etiam politica sua finit Liplius.

